

วารสาร SPU ศรีปทุม ปริทัศน์

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2562
Vol.19 No.2 July - December 2019

ISSN 1513 - 7287

SRIPATUM REVIEW

SRIPATUM
RHS

SRIPATUM REVIEW
OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคม ส่งเสริม และกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย (1) บริหารธุรกิจ (2) ศิลปศาสตร์ (3) นิเทศศาสตร์ (4) นิติศาสตร์ (5) รัฐศาสตร์ และ (6) ศึกษาศาสตร์ โดยจัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ในเดือนมกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม โดยจัดส่งให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ

กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research article) บทความทางวิชาการ (Academic article) บทความปริทัศน์ (Review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ : 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1252, 1155

โทรสาร : 0-2579-1111 ต่อ 2187

Email : research@spu.ac.th

- กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร
- บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ข้อความและเนื้อหาในบทความที่ตีพิมพ์เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การคัดลอกอ้างอิงต้องดำเนินการตามการปฏิบัติในหมู่นักวิชาการโดยทั่วไป และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Sripatum Review of Humanities and Social Sciences) เป็นวารสารระดับชาติที่ออกปีละ 2 ฉบับ สำหรับฉบับนี้เป็นปีที่ 19 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2562 ซึ่งปัจจุบันอยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) กลุ่มที่ 1 โดยวารสารศรีปทุมปริทัศน์เกิดมาจากปณิธานของมหาวิทยาลัยศรีปทุม คือ “ปัญญา เชี่ยวชาญ เบิกบาน คุณธรรม” และปรัชญาที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” โดยมุ่งหวังว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นแหล่งข้อมูลทางการวิจัยและทางวิชาการระดับชาติทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำหรับคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ ตลอดจนนิสิตและนักศึกษาในระดับปริญญาเอก

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ฉบับนี้ ยังคงเข้มข้นไปด้วยเนื้อหาสาระทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญในการพิจารณาและคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพ มาลงตีพิมพ์ โดยทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ตรงสาขาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนลงตีพิมพ์ โดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมินบทความ (Double-blind peer review) สำหรับวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 10 เรื่อง เช่น “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเกาะสมุย” “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์” เป็นต้น บทความวิชาการจำนวน 3 เรื่อง เช่น “การสังเคราะห์การท่องเที่ยวโดยชุมชน: โอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน” เป็นต้น

กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพสูงขึ้นจนถึงระดับนานาชาติในอนาคต ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกทุกท่านที่กรุณาเป็นผู้ประเมินบทความอย่างมีคุณภาพให้กับกองบรรณาธิการ และขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษาในระดับปริญญาเอก เสนอบทความเข้ารับการพิจารณากลั่นกรองตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะและอาจนำไปสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป โดยท่านสามารถส่งบทความต้นฉบับได้ที่ กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ (ตั้งรายละเอียดท้ายเล่ม) และหากท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประการใดที่จะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีรับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะนั้นด้วยความขอบคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช)

บรรณาธิการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แก่อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคมทั่วไป
2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประกอบด้วย (1) บริหารธุรกิจ (2) ศิลปศาสตร์ (3) นิเทศศาสตร์ (4) นิติศาสตร์ (5) รัฐศาสตร์ และ (6) ศึกษาศาสตร์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ที่ปรึกษา

ดร.รัชนิพร พุกยาภรณ์ พุกกะมาน
ศาสตราจารย์เกษมสันต์ วิลาวรรณ

ดร.บุษบา ชัยจินดา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์

บรรณาธิการบริหาร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วรธนันจรรย์
รองศาสตราจารย์รุ่งฤดี แผงสงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจียมจิต สุวรรณน้อย
Prof. Dr. Howard W Combs
Prof. Dr. Marina Vayndorf-Sysoeva

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
San José State University, USA
Sholokhov Moscow State University for
the Humanities, Russia
Chiba University, Japan

Prof. Dr. Yoshida Masami

ฝ่ายจัดการและเลขานุการกองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

อาจารย์นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ จัดจำหน่าย และสมาชิก

นางสาวอรกัญญา สุขแก้ว

ฝ่ายศิลปกรรมและจัดทำรูปเล่ม

นางฉวีวรรณ สภาพ

นายสุรตนต์ชัย ชื่นตา

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

รองศาสตราจารย์สมทรง สิตาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนัน ถนนมเกียรติ

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม

สถานที่จัดพิมพ์

บริษัท สยามพริ้นท์ จำกัด โทร. 0 2509 0068-9

CONTENTS

SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

บทความวิจัย

- 07 การเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กับ วจนุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555
: นาวอน จอน, สิริวรรณ นันทจันทุล, พุทธชาติ โพธิบาล
- 21 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0
: ธัชกร ภูพัฒน์ดล
- 35 การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา
: เบญจพร ฉินอังกูร, ขวลิต เกิดทิพย์, เรชา ชูสุวรรณ
- 49 การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
: จุไรวรรณ รินทพล, วิจิต อ้วน
- 63 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน และในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเกาะสมุย
: ชุติวรรณ ปรานีธรรม, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง
- 77 การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
: วิไลศักดิ์ สีโคตวงสา, ภัทรธิดา ผลงาม
- 94 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์
: ตรีคม พรหมมาบุญ, ศิริพร เกตุสระน้อย, สิริลักษณ์ วนพร
- 110 การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา
: จิรจิตต์ภณ พริยสุวัฒน์
- 123 Situation Analysis and Level of Readiness of Thai Undergraduate institutions in Tourism and Hospitality to apply for international Accreditations, focusing on the UNWTO TedQual Certification
: Jorge Arnanz, Kanokkarn Kaewnuch
- 139 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
: สุวรรณีย์ รุ่งจตุรงค์

บทความวิชาการ

- 154 สิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการ: ประเด็นใหม่ในด้านกฎหมาย
: ทัชกร มหาแกลง
- 166 การบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน
: ธนากร เอี่ยมปาน
- 177 การสังเคราะห์การท่องเที่ยวโดยชุมชน: โอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน
: กมลกนก เกียรติศักดิ์ชัย, ศรีญา ประเสริฐสุด, เสียรรัตน์ ฉัตรภัทรพล

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

Reviewers

ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.ติน ประยูรฤทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ
ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี
ศาสตราจารย์ พล.ต.ทันตแพทย์ รังษิต บุญแต้ม
ศาสตราจารย์ นพ.วันชัย วัฒนศัพท์
ศาสตราจารย์ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล
ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์
ศาสตราจารย์พิเศษ จันทน์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลรัฐ อินทรทัศน์
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังชนกานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญนิภัทร์ นิธิโรจน์นันท
รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต ทะกอง
รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสดาว อินทรทัศน์
รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.ทิฆัมพร เกษโกมล
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ชันทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา จิตตฤทธะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ พ่วงสมจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ ไรจนแสง
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติวดี ชัยวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทองฟู ศิริวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
รองศาสตราจารย์ ดร.เทือน ทองแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.ธาริณี พงษ์สุพัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจิต หวัตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประจันปัจจนึก
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช อภิบุญโยภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกุล ภิญญานานวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรศมี บุญดาว
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา กิติวิภาต
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ ลำพาย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วรรณจรรย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชนก ภาสกรจรัส

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Far East University, South Korea
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ราชบัณฑิตสถาน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังศุโชติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมถวิล วิจิตรวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชลีกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ บุญวิเศษ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิน เกษาคุปต์
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ มุ่งวัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรรณพ จินะวัฒน์
รองศาสตราจารย์ จรินทร์ เทศวานิช
รองศาสตราจารย์ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย
รองศาสตราจารย์ ไฉไล ศักติวรวงศ์
รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี
รองศาสตราจารย์ ชื่นจิตต์ แจ่มเจนกิจ
รองศาสตราจารย์ นิตยา เงินประเสริฐศรี
รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์
รองศาสตราจารย์ ประทุมวรรณ อุดมสุวรรณกุล
รองศาสตราจารย์ ปราชญา กล้าผจญ
รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงศร
รองศาสตราจารย์ วิรัช ธนศวร
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย
รองศาสตราจารย์ สุธรรม พงษ์สำราญ
รองศาสตราจารย์ สุธี พลพงษ์
รองศาสตราจารย์ สุรางค์รัตน์ วศินารมณ
รองศาสตราจารย์ อภิญา เวชชัย
รองศาสตราจารย์ อลิตา จันผิงเพ็ชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล จิราพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชลี จงเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญานิศร์ โคโนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพงศ์ ตังมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณคุณ ธรณินิธิญาณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ เปรี๊ยนนิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ อัครไกวทวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ ขำวิจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธินี มณีศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารทัศน์ โมกขมรรคกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภา แก้วศรีงาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษอริ ยี่หมะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประณต บุญไชยอภิสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เย็นจะบก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งกีสสรณ์ ศรีทธาธณพัฒน์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ลิ้มถาวรนันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ พ่วงแสงสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร บัวทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สาระพัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพักตรา สุทธสุภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา ทิรศรีวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพงศ์ อวิรุทธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช ไชยเพิ่ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชียง เกาขิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฌาณัฐธัญ วงศ์บ้านดู่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฌนภณ สมหวัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชีรศักดิ์ หมากผิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชัย บุญวาต
ดร.กฤษ เอี่ยมฐานนท์
ดร.เกวณีน ศิลพิพัฒน์
ดร.คณพล จันทรหอม
ดร.คมศร วงษ์รักษา

ดร.จันทนา สุทธิจารี
ดร.จิตติมา กัตถัญญ
ดร.โณมยง โต๊ะทอง
ดร.ณัฐชานนท์ โกมุตพัฒน์พงศ์
ดร.ทวี จันทชัยชนะ
ดร.ธงชัย จิระดิษฐ์
ดร.นาวัน มีนะกรรม
ดร.นิฏมน รัตนะรัต
ดร.นันทนา นันทวโรภาส
ดร.นันทวุฒิ สือมรสิริ
ดร.มณฑิชา เครือสุวรรณ
ดร.มรกต ไมยเออร์
ดร.วรพงษ์ ลีวัฒนกิจ
ดร.วสวัตต์ สุตินญามณี
ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์
ดร.วิชชุกร ทองหล่อ
ดร.วิโรจน์ วาทีนพงศ์พันธ์
ดร.ศุภกร ปุญญฤทธิ์
ดร.สุทิน ลิ้มยะชาติ

ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ
ดร.อรนันท์ กลั่นทปุระ
พลเอกเอกชัย ศรีวิลาศ
อาจารย์ก้องกาญจน์ วชิรพนัง
อาจารย์พุทธพล มงคลวรวรรณ

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยศิลปากร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม
บริษัท การบินไทย จำกัด
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันพระปกเกล้า
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กับ พจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555*

นาวอน จอน^{1**}, สิริวรรณ นันทจันทูล², พุทธชาติ โปธิบาล³
^{1,2} ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
³ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Received: 20 March 2019

Revised: 14 July 2019

Accepted: 25 July 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในภาษาไทยจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กับภาษาลาวจาก พจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 ขอบเขตในการวิจัยเก็บข้อมูลทุกหมวดพยานะจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 จำนวน 11,654 คำ และภาษาลาวจากพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 จำนวน 12,155 คำ ผู้วิจัยศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบของการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและ พจนานุกรมภาษาลาว ผลการวิจัยพบวิธีการนิยามศัพท์ในภาษาไทยและภาษาลาว 5 รูปแบบ ในบทความนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะผลการศึกษาวิธีการนิยามศัพท์ รูปแบบที่ 3 เป็นการนิยามคำศัพท์ 3 วิธีผสมผสาน กันทั้งภาษาไทยและภาษาลาว เนื่องจากพบรูปแบบที่ 3 มากที่สุดจาก 5 รูปแบบ ซึ่งในภาษาไทยพบวิธีการนิยาม 3 วิธีจำนวน 32 ลักษณะ และในภาษาลาว มี 3 วิธีจำนวน 24 ลักษณะ รูปแบบในการนิยามศัพท์ใน ภาษาไทยและภาษาลาวที่พบเหมือนกันมี 7 ลักษณะ รูปแบบในการนิยามในภาษาไทยและภาษาลาวที่แตกต่างกัน ในภาษาไทยมี 27 ลักษณะ ส่วนภาษาลาวมี 17 ลักษณะ

คำสำคัญ: เปรียบเทียบ การนิยามศัพท์ ภาษาไทย ภาษาลาว พจนานุกรม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 กับพจนานุกรมภาษาลาวสถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ ค.ศ.2012 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: nawonjeon@gmail.com

The Comparison Between the Lexical Definition Used in the Thai Dictionary of the Royal Institute 2011 and the Lao Dictionary of the National Science Council 2012*

Nawon Jeon^{1,**}, Siriwan Nantachantoon², Puttachat Potibal³

^{1,2} Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

³ Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University

Abstract

The purpose of this study was to compare lexical definitions between Thai and Lao dictionaries. The framework of the study included the information collected from every alphabet category from the Thai Dictionary of the Royal Institute, 2011 with a total of 11,654 words and the Lao Dictionary of the National Science Council, 2012 with a total of 12,155 words. The results of the research revealed 5 types of lexical definition in both Thai and Lao. In this study, only the 3rd type of definition, or a combination method between Thai and Lao, was presented as it was found that this type was the most used out of the 5 types. This 3rd type was used in Thai for 32 forms. Whereas, in Lao, this 3rd type was used in 24 forms. There were 7 similarities found between the lexical definition of Thai and Lao. However, there were 27 differences in lexical definition found in Thai, whereas, there were 17 differences found in Lao.

Keywords: Comparison, Definition, Thai, Lao, Dictionary

* This article is part of the Doctor of Philosophy Thesis on A Comparative Study of Words in the Royal Institute Dictionary, B.E. 2554 and the Lao Dictionary of the National Academy of Social Sciences, A.D. 2012., Department of Thai Language Faculty of Humanities, Kasetsart University.

**Corresponding Author; E-mail: nawonjeon@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแยกแยะภาษาไทยกับภาษาลาวออกจากกัน เป็นเรื่องยากสำหรับคนต่างชาติ ผู้วิจัยเป็นคนเกาหลีที่สนใจการศึกษาภาษาไทยและภาษาลาว ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ กันอย่างแนบแน่น ภาษาไทยกับภาษาลาวเป็นคนละภาษา แต่มีลักษณะบางประการคล้ายกัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของคณาจารย์ Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University (1999) ว่า “ภาษาลาวเปรียบเสมือนภาษาของบ้านพี่เมืองน้อง แม้ว่าจะมีความคล้ายกันหลาย ประการ แต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างกันในทุกระบบของภาษา เช่น ระบบเสียง ระบบคำ ระบบความหมาย การสะกดคำ และตัวอักษร นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีความหมายแตกต่างกันในหลายๆ ประเด็น ทั้งๆ ที่ทั้งสองภาษาจัดอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไต (Tai) ด้วยกัน”

นอกจากความแตกต่างกันในทุกระบบของภาษาตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ มีการใช้รูปศัพท์เดียวกันแต่มีการนิยามศัพท์แตกต่างกัน ดังที่ Rodboon (1974) ได้ยกตัวอย่างคำว่า “ก้อง” ในภาษาไทยมีความหมายว่า บรรณาการ ขณะที่ “ก้อง” ในภาษาลาวมีความหมายว่า ข้างใต้ แม้ว่าจะเป็นชนิดของคำเดียวกัน คือ คำนาม

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนิยามความหมายของคำศัพท์มากยิ่งขึ้น เพราะการเข้าใจความหมาย ศัพท์และการนิยามศัพท์จะทำให้เข้าใจภาษาไทยและภาษาลาวได้ดีขึ้น ทั้งนี้การหาความหมายสามารถ สืบค้นคำศัพท์ได้จาก พจนานุกรม (Dictionary) ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภาษาเป็นแหล่งรวบรวมศัพท์ ที่ปรากฏใช้ในสังคม

ในประเทศไทยหนังสือพจนานุกรมไทยฉบับที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับทั่วไป คือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน รับผิดชอบโดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ส่วนในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวก็มีหนังสือพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ ที่ใช้เป็นเอกสาร อ้างอิงระดับชาติเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพจนานุกรม พบงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลจากพจนานุกรม ได้แก่ Bumrungsuk (2014) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการใช้คำต่างประเทศในภาษาไทย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยกับภาษาลาวทั้ง 4 รายการ ได้แก่ Rodboon (1974) ศึกษาเรื่องคำไทย-ลาวที่เหมือนกันแต่ต่างความหมาย Chanthao (2011) ศึกษาเรื่องการสัมผัสภาษา: ภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาว Yooyen (1997) ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว และข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาลาวที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ Nakasiri (1999) ศึกษาเรื่องเบื้องหลังงานวิจัยเรื่องพจนานุกรมสามภาษา: ลาว – ไทย – อังกฤษ จากงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าไม่มีผู้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ภาษาไทยและภาษาลาว

จากความน่าสนใจเรื่องความแตกต่างของการนิยามศัพท์ในภาษาไทยและภาษาลาว ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ภาษาไทยและศัพท์ภาษาลาว โดยเก็บข้อมูลภาษาไทย จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 และพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์ สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 การศึกษาในแง่มุมของการนิยามศัพท์นี้ ผู้วิจัยคิดว่าจะทำให้ผู้วิจัยหรือ ชาวต่างประเทศเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาลาวได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในภาษาไทยจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กับภาษาลาวจาก พจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555

ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยนี้ใช้คำย่อต่อไปนี้

1. คำว่า “พจนานุกรมภาษาไทย” เป็นคำย่อของ “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554”
2. คำว่า “พจนานุกรมภาษาลาว” เป็นคำย่อของ “พจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555”

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการวิเคราะห์ลักษณะของการนิยามศัพท์จากการทบทวนวรรณกรรม และนำมาประมวลเป็นแนวคิดการวิเคราะห์วิธีการนิยามศัพท์ได้ 13 ชนิด ตามแนวคิดของ Changkwanyun (2009) Nuambunleu (2003) และ Yamaphai (1996) ได้แก่

1. การนิยามแบบอธิบาย ประกอบด้วย 4 ลักษณะได้แก่
 - 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย หมายถึง เป็นการนิยามโดยบอกคุณสมบัติ และระบุลักษณะเฉพาะของสิ่งที่นิยาม
 - 1.2 การนิยามโดยรูปแบบรายงาน หมายถึง เป็นวิธีการนิยามโดยบอกลักษณะ การใช้ศัพท์นั้นในสังคม เช่น การระบุในคำนิยามว่าศัพท์นั้นเป็นคำไม่สุภาพ เป็นภาษาปาก
 - 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ หมายถึง เป็นการกำหนดบทนิยาม โดยยกตัวอย่างสิ่งที่เกี่ยวข้องกับศัพท์นั้น อาจเป็นชื่อสิ่งของหรือเหตุการณ์มาประกอบบทนิยาม
 - 1.4 การนิยามโดยอาศัยประสบการณ์ หมายถึง เป็นการนิยามด้วยวิธีที่ไม่อาศัยคำ เป็นวิธีการบอกความหมายโดยใช้คำชี้ การชี้ หรือรูปภาพ แต่มีข้อจำกัดคือใช้กับศัพท์ที่เป็นรูปธรรมได้เท่านั้น
2. การนิยามโดยการแปลศัพท์ แบ่งเป็น 2 วิธี ดังนี้
 - 2.1 การนิยามด้วยวิธีใช้คำไวพจน์ หมายถึง เป็นการกำหนดบทนิยาม โดยใช้คำที่มีความหมายเหมือนกันในลักษณะของการเลือกใช้คำมาแทนศัพท์ ซึ่งเหมาะกับการนิยามศัพท์ ที่ทั่วไปไม่ต้องการความหมายเฉพาะเจาะจง
 - 2.2 การนิยามโดยการยกนิรุกติ หมายถึง เป็นการนิยามโดยการยกเอารากศัพท์ มากำหนดความหมายว่าศัพท์นั้นมีที่มาอย่างไร
3. การนิยามด้วยวิธีสังเคราะห์ หมายถึง เป็นการกำหนดบทนิยามที่ระบุความสัมพันธ์ ของศัพท์ที่จะนิยามกับสิ่งอื่น ๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร อาจใช้ในกรณีที่วิธีการนิยามวิธีอื่น เช่น ศัพท์ที่นิยามด้วยวิธีการวิเคราะห์ไม่ได้ เนื่องจากวิธีการสังเคราะห์ให้ความชัดเจนกว่า
4. การให้บทนิยามโดยการบอกกฎของสิ่งนั้น หมายถึง ใช้กับศัพท์ที่ไม่ได้เป็นชื่อของสิ่งหนึ่งสิ่งใด มักใช้กับคำที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในประโยค การนิยามจึงเป็นลักษณะของการบอกกฎการใช้คำศัพท์เหล่านั้น
5. การนิยามโดยอาศัยการเปรียบเทียบ หมายถึง เป็นการยกคำที่มีความเกี่ยวข้องกับศัพท์ ที่จะนิยามมาเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจศัพท์ที่นิยามมากยิ่งขึ้น
6. การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย หมายถึง เป็นการนิยามโดยการอาศัยความในประโยค ที่นิยามในการอธิบายความหมายของศัพท์ โดยในบทนิยามมักจะมีศัพท์ที่ต้องการนิยามปรากฏอยู่ด้วย

7. การให้พินัยคำที่มีได้มีหน้าที่บอกข้อเท็จจริง หมายถึง การนิยามลักษณะนี้ เป็นการระบุว่าศัพท์นั้นแสดงอารมณ์อะไร หรือแสดงความรู้สึกใด ใช้กับศัพท์ที่ไม่สามารถแสดงให้เห็น ข้อเท็จจริงได้
8. การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธแล้วจึงบ่งชี้คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ หมายถึง เป็นวิธีการนิยามศัพท์ ที่ปฏิเสธว่าความหมายของศัพท์นั้นไม่ใช่อะไร เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับศัพท์นั้น แล้วจึงบอกความหมายของศัพท์ที่แท้จริงด้วยการใช้วิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
9. การนิยามปฏิบัติการ หมายถึง เป็นการนิยามที่มีลักษณะรายงานกระบวนการทดสอบ มักใช้กับศัพท์ที่เป็นวิชาแขนงเฉพาะ เช่น วิทยาศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์
10. การนิยามโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง เป็นการนิยามโดยใช้ความหมายที่ผู้ทรงคุณวุฒิเคยกำหนดความหมายของศัพท์นั้นมาก่อน
11. การนิยามแบบเทียบภาษา หมายถึง เป็นการนิยามที่เมื่อบรรยายพินัยแล้วมีการใช้คำศัพท์ ภาษาอื่นประกอบการนิยาม
12. การอ้างคำในพจนานุกรมเดียวกัน หมายถึง เป็นการนิยามโดยไม่เขียนพินัยของศัพท์นั้น แต่ใช้การเชื่อมโยงอ้างอิงให้ความหมายของศัพท์อื่นซึ่งปรากฏในพจนานุกรมเล่มเดียวกันและเป็นคำ ที่มีความหมายเดียวกัน
13. การนิยามโดยใช้ตัวเลขบอกความหมาย หมายถึง การนิยามคำศัพท์ที่มีความหมายมากกว่า 1 ความหมายและใช้ตัวเลขกำกับแต่ละความหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในเชิงคุณภาพ

ตัวอย่างในการวิจัย

ตัวอย่างในการวิจัย คือ พจนานุกรมจำนวน 2 เล่ม คือ พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และ พจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 เพราะเป็นหนังสือรวบรวมถ้อยคำและสำนวนที่ใช้อยู่ในภาษา โดยเรียงลำดับตามอักษรแรก ของคำแต่ละคำบอกชนิดของคำตามไวยากรณ์ บอกความหมายของคำนั้น บางคำพจนานุกรมจะบอกเสียงอ่าน บอกที่มาทางภาษา พจนานุกรมจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางภาษาเป็นแหล่งรวบรวมศัพท์ ที่ปรากฏใช้ในสังคมในประเทศไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 มีคำศัพท์หมวด ก-ฮ จำนวน 20,668 คำ จากนั้นคัดคำศัพท์ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการวิเคราะห์ ได้แก่ ชื่อเฉพาะ คำยืมจากภาษาต่างประเทศ คำวรรณคดี และคำวรรณคดี-คำยืม ทำให้มีจำนวนคำศัพท์หมวดพยัญชนะ ก-ฮ ในภาษาไทย ที่ใช้ศึกษา รวมทั้งสิ้น 11,654 คำ พจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ 2012 หมวด ก-ฮ จำนวน 17,782 คำ คัดคำศัพท์ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการวิเคราะห์ ทำให้มีจำนวนคำศัพท์หมวดพยัญชนะ ก-ฮ ในภาษาลาวที่ใช้ศึกษารวมทั้งสิ้น 12,155 คำ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยพิจารณาเฉพาะคำหลัก ที่ปรากฏเหมือนกันในพจนานุกรมทั้งสองเล่ม

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามที่ได้รวบรวมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและ การทบทวน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการประมวลความรู้ด้วยวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยทำแบบฟอร์มในการเก็บข้อมูลศัพท์ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อเก็บรวบรวมศัพท์ ในรูปแบบตารางศัพท์เก็บรวบรวมข้อมูล รายการศัพท์ทั้งหมดเรียงตามหมวดอักษรทุกหมวดอักษร ทั้งในพจนานุกรมไทยและลาว จากนั้นทำตารางสรุปข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการกำหนดแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์วิธีการนิยามศัพท์ทั้งภาษาไทยและภาษาลาวตามแนวคิดการวิเคราะห์วิธีการนิยามศัพท์ได้ 13 ชนิด ตามแนวคิดของ Changkwanyeeun (2009) Nuambunleu (2003) และ Yamaphai (1996)
2. เปรียบเทียบนิยามศัพท์¹ ของคำโดยการเปรียบเทียบความหมายที่ตรงกัน ไม่ดูจากรูปคำที่ตรงกัน เนื่องจากรูปคำทั้งภาษาไทยและภาษาลาวอาจมีความหมายถึงสิ่งที่ต่างกันได้
3. สรุปข้อมูลการเปรียบเทียบระบบวิธีการนิยามศัพท์ภาษาไทยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และภาษาลาวในพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์วิธีการนิยามคำศัพท์ภาษาไทยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และภาษาลาวในพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 ทุกหมวดพยัญชนะ พบว่าในคำศัพท์ 1 คำ มีวิธีการนิยาม 5 รูปแบบ ดังนี้

- 1) รูปแบบที่ 1 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 1 วิธี ตัวอย่างเช่น

“คน หมายถึง น. มนุษย์.” (Royal Institute, 2011)

ตรงกับวิธีการนิยามที่ 2.1 การนิยามด้วยวิธีใช้คำไวพจน์ เพียง 1 วิธี

- 2) รูปแบบที่ 2 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 2 วิธี ตัวอย่างเช่น

“แก่ หมายถึง บ. ใช้นำนานามฝ่ายรับ เช่น ให้เงินแก่เด็ก.” (Royal Institute, 2011)

การนิยามว่า “ใช้นำนานามฝ่ายรับ” ใช้วิธีการนิยามที่ 4 การให้บทนิยามโดยการบอกกฎของสิ่งนั้นตามด้วยการยกตัวอย่าง “เช่น ให้เงินแก่เด็ก” ใช้วิธีการนิยามที่ 1.3 เป็นการนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

- 3) รูปแบบที่ 3 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 3 วิธี ตัวอย่างเช่น

“ยั่งยืน หมายถึง ก. ยืนยง, อยู่นาน, เช่น ขอให้มีความสุขยั่งยืน.” (Royal Institute, 2011)

¹ เปรียบเทียบนิยามศัพท์ (Definition) หมายถึง การ พิจารณาเทียบเคียงความเหมือนและความต่างของข้อความซึ่งเรียบเรียงขึ้นเพื่ออธิบายความหมายของศัพท์ในพจนานุกรม ซึ่งในงานวิจัยนี้ บทนิยามศัพท์ คือ ข้อความทั้งหมดที่ต่อจากศัพท์หลัก (คำตั้งหรือแม่คำ)

ใช้วิธีการนิยามดังนี้ “ยืนยง” ใช้วิธีการนิยามที่ 6 เป็นการนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย ตามด้วยวิธีการนิยามที่ 1.1 ข้อความว่า “อยู่นาน” เป็นการนิยามโดยการบรรยาย และตามด้วยการยกตัวอย่าง “เช่น ขอให้มีความสุข ยั่งยืน” ใช้วิธีการนิยามที่ 1.3 เป็นการนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

4) รูปแบบที่ 4 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 4 วิธี ตัวอย่างเช่น

“แฉ ๑ น. เครื่องมือสำหรับพุน้ำให้เรือเคลื่อนไป ลักษณะคล้ายพาย แต่ด้ามยาวเรียว โคนด้ามมีที่จับ เรียกว่า หมวกแฉ มีหูแฉคล้องแฉ เข้ากับหลักแฉซึ่งปักอยู่ที่ไม้กระดานเรียกว่า เต่า; ๒ ก. พุน้ำให้เรือเคลื่อนไป; ๓ (ปาก) ก. รับผิดชอบ เช่น แฉอ่าว.” (Royal Institute, 2011)

เป็นคำศัพท์ที่มีหลายความหมายจึงใช้วิธีการนิยามที่ 13 เป็นการนิยามโดยใช้ตัวเลขบอกความหมาย โดยคำว่า “แฉ” มีทั้งสิ้น 3 ความหมาย จึงใส่หมายเลข ๑-๓ ตามด้วยวิธีการนิยามที่ 1.1 ข้อความว่า “เครื่องมือสำหรับพุน้ำให้เรือเคลื่อนไป ลักษณะคล้ายพาย แต่ด้ามยาวเรียว โคนด้ามมีที่จับเรียกว่า หมวกแฉ มีหูแฉคล้อง แฉ เข้ากับหลักแฉซึ่งปักอยู่ที่ไม้กระดานเรียกว่า เต่า, พุน้ำให้เรือเคลื่อนไป” เป็นการนิยามโดยการบรรยาย ตามด้วยวิธีการนิยามที่ 1.2 การนิยามโดยรูปแบบรายงาน เป็นการบอกลักษณะของศัพท์นั้นในเชิงสังคมว่าคำว่า “แฉ” เป็นภาษาปาก และตามด้วยการยกตัวอย่าง “เช่น แฉอ่าว” เป็นวิธีการนิยามที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

5) รูปแบบที่ 5 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 5 วิธี ตัวอย่างเช่น

“สมรส [-รด] ก. แต่งงาน เช่น นาย ก สมรสกับนางสาว ข.; [-รด] ว. ที่เกี่ยวกับการแต่งงาน เช่น พิธีมงคลสมรส. ; [-รด] (กฎ) ว. ดู การสมรส.” (Royal Institute, 2011)

ใช้วิธีการนิยามดังนี้ “แต่งงาน” เป็นการนิยามวิธีที่ 2.1 การนิยามด้วยวิธีใช้คำไวพจน์ ตามด้วยการยกตัวอย่าง “เช่น นาย ก สมรสกับนางสาว ข, เช่น พิธีมงคลสมรส” เป็นวิธีการนิยามที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ ตามด้วยข้อความ “ที่เกี่ยวกับการแต่งงาน” เป็นการนิยามวิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย ตามด้วย “(กฎ)” เป็นการนิยามวิธีที่ 1.2 การนิยามโดยรูปแบบรายงาน เป็นการบอกลักษณะของศัพท์นั้นในเชิงสังคมว่าคำว่า “สมรส” เป็นภาษากฎหมาย และตามด้วยข้อความ “ดู การสมรส” เป็นการใช่วิธีการนิยามที่ 12 การอ้างคำในพจนานุกรมเดียวกัน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบปริมาณรูปแบบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาว

รูปแบบ	การใช้วิธีการนิยาม	ไทย		ลาว	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	1 วิธี	7	8.05	7	11.29
2	2 วิธี	27	31.03	24	38.71
3	3 วิธี	32	36.78	24 ²	38.71
4	4 วิธี	19	21.84	7	11.29
5	5 วิธี	2	2.30	-	-
รวม		87	100	62	100

² ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ 2 และ 3 มีจำนวนวิธีการนิยามศัพท์ 24 วิธีเท่ากัน แต่เมื่อพิจารณาวิธีย่อยแล้วพบว่ารูปแบบที่ 3 มีกลวิธีย่อยมากกว่ารูปแบบที่ 2 ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารายละเอียดการนิยามศัพท์เฉพาะรูปแบบที่ 3

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาว มีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือ ในพจนานุกรมภาษาไทยมีวิธีการนิยามศัพท์ทั้งสิ้น 5 รูปแบบ เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ รูปแบบที่พบความถี่สูงสุดคือ รูปแบบที่ 3 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 3 วิธี พบจำนวน 32 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 36.78 รองลงมาคือ รูปแบบที่ 2 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 2 วิธี พบจำนวน 27 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 31.03 และรูปแบบที่ 4 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 4 วิธี พบจำนวน 19 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 21.84 ส่วนรูปแบบที่ 1 และ 5 พบในความถี่ที่น้อยเมื่อเทียบกับรูปแบบอื่น ขณะที่การนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาลาวพบเพียง 4 รูปแบบ เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ รูปแบบที่พบความถี่สูงสุดมี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 2 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 2 วิธี และรูปแบบที่ 3 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 3 วิธี โดยพบความถี่เท่ากันจำนวน 24 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 38.71 รองลงมาคือ รูปแบบที่ 1 ใช้วิธีการนิยามศัพท์เพียงวิธีเดียวและรูปแบบที่ 4 ใช้วิธีการนิยามศัพท์จำนวน 4 วิธี โดยพบความถี่เท่ากันจำนวน 7 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 11.29

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวในคำศัพท์ 1 คำที่พบมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 3 เป็นการนิยามโดยใช้ 3 วิธีผสมผสานกัน ดังนั้นในบทความนี้ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของการนิยามศัพท์รูปแบบที่ 3 โดยศึกษาวิธีการนิยามศัพท์ พร้อมทั้งเปรียบเทียบส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันของวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวดังต่อไปนี้

1. วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและภาษาลาว

วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทย ใช้วิธีการนิยาม 3 วิธีผสมผสานกัน มีทั้งสิ้น 32 ลักษณะ ลักษณะการนิยามศัพท์ที่พบความถี่สูงสุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย 5 อันดับ ได้แก่

1) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 1.4 การนิยามโดยอาศัยประสบการณ์

2) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 11. การนิยามแบบเทียบภาษา

3) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 12. การอ้างคำในพจนานุกรมเดียวกัน

4) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 4. การให้บทนิยามโดยการบอกกฎของสิ่งนั้น และวิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

5) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 6. การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย และวิธีที่ 11. การนิยามแบบเทียบภาษา

วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาลาวใช้วิธีการนิยาม 3 วิธีผสมผสานกัน มีทั้งสิ้น 24 ลักษณะ ลักษณะการนิยามศัพท์ที่พบความถี่สูงสุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย 5 อันดับ ได้แก่

1) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 8 การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ และวิธีที่ 12 การอ้างคำในพจนานุกรมเดียวกัน

2) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 1.4 การนิยามโดยอาศัยประสบการณ์

3) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 11. การนิยามแบบเทียบภาษา

4) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 6. การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย และวิธีที่ 1.2 การนิยามโดยรูปแบบรายงาน

5) วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 6. การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย และวิธีที่ 1.4 การนิยามโดยอาศัยประสบการณ์

2. วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวที่เหมือนกัน

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาว มีบางลักษณะที่เหมือนกันดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวที่เหมือนกัน

ลักษณะการนิยามศัพท์	ไทย	ลาว
1) 1.1 ³ , 1.3, 1.4 (บรรยาย + บอกสิ่งเฉพาะ + ประสบการณ์)	✓ ⁴	✓
2) 1.1, 1.3, 11 (บรรยาย + บอกสิ่งเฉพาะ + เทียบภาษา)	✓	✓
3) 1.1, 8, 12 (บรรยาย + ปฏิเสธ + อ้างคำ)	✓	✓
4) 1.1, 4, 1.3 (บรรยาย + บอกกฎของสิ่งนั้น + บอกสิ่งเฉพาะ)	✓	✓ (มีการสลับตำแหน่ง)
5) 1.1, 8, 6(บรรยาย + ปฏิเสธ + โดยนัย)	✓	✓ (มีการสลับตำแหน่ง)
6) 1.1, 1.3, 8 (บรรยาย + บอกสิ่งเฉพาะ + ปฏิเสธ)	✓ (มีการสลับตำแหน่ง)	✓ (มีการสลับตำแหน่ง)
7) 6, 1.2, 1.3 (โดยนัย + รายงาน + บอกสิ่งเฉพาะ)	6, 1.3, 1.2	✓

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวที่เหมือนกัน พบว่ามีลักษณะที่เหมือนกันดังนี้

2.1 ลักษณะการนิยามศัพท์ที่เหมือนกันทุกประการ เป็นการนิยามศัพท์ที่ใช้วิธีการนิยามเดียวกันทุกวิธี และอยู่ในตำแหน่งเดียวกันทั้งในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวมี 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 คือ วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 1.4 การนิยามโดยอาศัยประสบการณ์

ลักษณะที่ 2 คือ วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 11 การนิยามแบบเทียบภาษา

³ ผู้วิจัยกำหนดตัวเลขวิธีการนิยามศัพท์ตามหัวข้อ “แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย” ในบทความหน้า 4

⁴ เครื่องหมาย ✓ หมายถึง การนิยามศัพท์ทั้งในภาษาไทยและภาษาลาว มีลักษณะและตำแหน่งเหมือนกันทุกประการ

ลักษณะที่ 3 คือ วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 8 การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้ คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ และวิธีที่ 12 การอ้างคำในพจนานุกรมเดียวกัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 การใช้วิธีการนิยามเดียวกันทุกประการทั้งภาษาไทยและภาษาลาว โดยใช้วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 11 การนิยามแบบเทียบภาษา

คำศัพท์	ความหมาย
เนื้อเยื่อ	(1.1) น. กลุ่มของเซลล์ที่มีลักษณะเหมือนกัน ทำหน้าที่ร่วมกัน มีหลายชนิด (1.3) เช่น เนื้อเยื่อกล้ามเนื้อ เป็นเนื้อเยื่อส่วนที่ช่วยให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวได้ เนื้อเยื่อบุผิว เป็นเนื้อเยื่อที่ทำหน้าที่บุผิว นอก บุผิวใน บุโพรง บุท่อ บุต่อมของอวัยวะ . (1.3) (อ. tissue). (Royal Institute, 2011)
ความถี่ 2	(1.1) น. จำนวนรอบของงานสั่นไหวของคลื่นสูง, คลื่นแอมเพอที่คิดไว้จำนวน รอบต่อหนึ่งวินาที (1.3) เฉลี่ย: ความถี่ของกระแสไฟฟ้าสลับมี 50 รอบต่อวินาที. ใน ทางวิศวกรรมได้เินความถี่รอบของงานสั่นไหววัดกะนั้นว่า เฮิรต. ในพลาธิการิ ดย (11) Hertz. (สะพานับวิทยาศาสตร์ สังคมแะเท่งลาด, 2012)

2.2 ลักษณะการนิยามศัพท์ที่ใช้วิธีการนิยามเดียวกันทุกวิธี แต่ละวิธีอยู่ในตำแหน่งเดียวกันทั้งใน พจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาว และยังมีบางลักษณะเพิ่มเติมที่มีวิธีการนิยามเดียวกันแต่สลับ ตำแหน่งกัน มี 3 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 คือ วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 4 การให้บทนิยามโดยการบอกกฎของสิ่งนั้น และวิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

ลักษณะที่ 2 คือ วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 8 การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้ คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ และวิธีที่ 6 การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย

ลักษณะที่ 3 คือ วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 8 การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 การนิยามศัพท์ที่ใช้วิธีการนิยามเดียวกันทุกวิธี แต่ละวิธีอยู่ในตำแหน่งเดียวกัน และ ยังมีบางลักษณะที่ สลับตำแหน่งกัน โดยใช้วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย วิธีที่ 6 การนิยามด้วยวิธีอธิบาย โดยนัย และวิธีที่ 8 การ นิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ

คำศัพท์	ความหมาย
ภูมิแพ้	[พุม-] (1.1) น. สภาพที่ร่างกายมีปฏิกิริยาผิดปกติต่อสิ่งที่ตามธรรมชาติ เมื่อเข้า สู่ร่างกายคนทั่ว ๆ ไปแล้วจะ (8) ไม่มีอันตรายใด ๆ จะมีอันตราย ก็เฉพาะใน คนบางคน (6) แพ้สิ่งนั้น เท่านั้น. (Royal Institute, 2011)
ใจสูง	(1.1) อ. ที่มีความคิดไทย, (6) ใจยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อ ถิ่นทุกข์, ใจ (8) บ่ต่ำต้อย. (สะพานับวิทยาศาสตร์ สังคมแะเท่งลาด, 2012)

2.3 ลักษณะการนิยามศัพท์ที่ใช้วิธีการนิยามเดียวกันทุกวิธีทั้งในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวแต่สลับตำแหน่งกัน พบเพียงลักษณะเดียว ได้แก่ วิธีที่ 6 การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย วิธีที่ 1.2 การนิยามโดยรูปแบบรายงาน และวิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 ลักษณะการนิยามศัพท์ที่ใช้วิธีการนิยามเดียวกันทุกวิธี แต่สลับตำแหน่งกัน โดยใช้วิธีที่ 6 การนิยามด้วยวิธีอธิบายโดยนัย วิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ และวิธีที่ 1.2 การนิยามโดย รูปแบบรายงาน

คำศัพท์	ความหมาย
กะผลุบกะโผล่	[-ผลุบ-โผล่] ⁽⁶⁾ ก.อาการที่ผลุบลงแล้วโผล่ขึ้น ^(1.3) เช่น ปลากระผลุบกะโผล่ขึ้นมาหายใจ, อาการที่ผลุบเข้าไปแล้วโผล่ออกมา ^(1.3) เช่น มารู้ผลุบกะโผล่อยู่หลังเวทีทำไม, จม ๆ ลอย ๆ ^(1.3) เช่น ขอนลอยน้ำกะผลุบกะโผล่, ^(1.2) โดยปริยายหมายความว่า ไปหรือมาไม่สม่ำเสมอ ^(1.3) เช่น ถ้าจะมาช่วยงานก็ขอให้มาสม่ำเสมอ อย่ากะผลุบกะโผล่ มาบ้างไม่มาบ้าง, ผลุบโผล่ ๆ หรือ ผลุบ ๆ โผล่ ๆ ก็ว่า. (Royal Institute, 2011)
ล่าช้า	⁽⁶⁾ ล่าช้า ที่ตัวกริยาในประโยค เพื่อจะขยายกริยาอื่น ๆ ^(1.2) โดยปะวิยาย หมายถึงการล่าช้าของการทำงานที่เกิดขึ้นเป็นประจำและต่อเนื่องกัน ^(1.3) เช่น: เวลาทำงานล่าช้าล่าช้าไปหลายวันผู้เขียนได้ขอขาน. (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม, 2012)

3. วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวที่ต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและ วจนानุกรมภาษาลาว นอกจากจะมีความเหมือนกันดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีบางลักษณะที่แตกต่างกัน ลักษณะการนิยามศัพท์ ที่พบเฉพาะในพจนานุกรมภาษาไทยเท่านั้นมีจำนวน 27 ลักษณะ ส่วนลักษณะการนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะ วจนानุกรมภาษาลาว เท่านั้นมีจำนวน 17 ลักษณะ ทั้งนี้ ในงานวิจัยพบทั้งลักษณะที่ แตกต่างกันเพียง 1 วิธี 2 วิธี และ 3 วิธี ดังตัวอย่างที่ 4-5 เป็นวิธีการนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะในภาษาไทย และตัวอย่างที่ 6-7 เป็นวิธีการนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะในภาษาลาว

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาว

ลักษณะการนิยามศัพท์เฉพาะภาษาไทย	ลักษณะการนิยามศัพท์เฉพาะภาษาลาว
1) 1.1, 1.3, 12 (บรรยาย + บอกสิ่งเฉพาะ + อ้างคำ)	1) 1.1, 6, 1.2 (บรรยาย + โดยนัย + รายงาน)
2) 1.1, 6, 11 (บรรยาย + โดยนัย + เทียบภาษา)	2) 1.1, 6, 1.4 (บรรยาย + โดยนัย + ประสพการณ์)
3) 1.1, 11, 1.3 (บรรยาย + เทียบภาษา + บอกสิ่งเฉพาะ)	3) 1.1, 8, 1.4 (บรรยาย + ปฏิเสธ + ประสพการณ์)
4) 1.2, 1.1, 8 (รายงาน + บรรยาย + ปฏิเสธ)	4) 4, 1.3, 11 (บอกกฎของสิ่งนั้น + บอกสิ่งเฉพาะ + เทียบภาษา)
5) 13, 1.1, 1.3 (โดยใช้ตัวเลขบอกความหมาย + บรรยาย + บอกสิ่งเฉพาะ)	5) 4, 8, 1.3 (บอกกฎของสิ่งนั้น + ปฏิเสธ + บอกสิ่งเฉพาะ)

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลการเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและ วจนานุกรมภาษาลาวที่แตกต่างกันเฉพาะอันดับสูงสุดมากไปหาน้อย 5 ลำดับ ดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 4 การนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะในพจนานุกรมภาษาไทย โดยใช้วิธีที่ 13 การนิยามโดยใช้ตัวเลข บอกความหมาย วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย และวิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

คำศัพท์	ความหมาย
กรรม๑, กรรม -๑	(13) ๑ [กำ, กำมะ-] (1.1) น. การ, การกระทำ, การงาน, กิจ, (1.3) เช่น พลิกกรรม ต่างกรรมต่างวาระ, เป็น การดีก็ได้ ชั่วก็ได้ (1.3) เช่น กุศลกรรม อกุศลกรรม. (13) ๒ (1.1) น. การกระทำที่ส่งผลร้ายมาปัจจุบัน หรือซึ่งจะส่งผลร้ายต่อไปในอนาคต (1.3) เช่น บัดนี้ กรรมตามทันแล้ว ระวังกรรมจะตามทันนะ (13) ๓ (1.1) น. บาป, เเคราะห์. (1.3) เช่น คนมีกรรม กรรมของฉันแท้ ๆ. (13) ๔ (1.1) น. ความตาย ในคำว่า ถึงแก่กรรม. (Royal Institute, 2011)

ตัวอย่างที่ 5 การนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะในพจนานุกรมภาษาไทย โดยใช้วิธีที่ 1.2 การนิยามโดยรูปแบบรายงาน วิธีที่ 1.1 การนิยามโดยการบรรยาย และวิธีที่ 8 การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ

คำศัพท์	ความหมาย
จ้อง	(1.2) (ปาก) (1.1) ว. หงอยเหงา, เชื่อง, (8) ไม่กล้า, ไม่คึกคัก. (Royal Institute, 2011)

ตัวอย่างที่ 6 การนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะในภาษาลาว โดยใช้วิธีที่ 4 การให้บทนิยามโดยการบอกกฎของสิ่งนั้น ด้วยวิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะและ วิธีที่ 11 การนิยามแบบเทียบภาษา

คำศัพท์	ความหมาย
คำภีรวินิจฉัย	(4) น. นำใ้ปะบะກອບຄຳທ້າຍຂອງຄຳວິລິຍາ ຫຼື ຄຳວິເສດດ້ວຍ ກັນໃຫ້ມີຄວາມ ໝາຍ ແຕກຕ່າງກັນອອກໄປ (1.3) ເຊັ່ນ: ແລ່ນກຸ່ມໆ, ລົ້ມອາບຟາບ, ຂົມອຳ ລຳ, ແດງບາບງ ຄຳວິຈາການທາງພາສາວ່າ (11) adv. (ສະຖາບັນວິທະຍາ ສາດສັງຄົມແຫ່ງລາດ, 2012)

ตัวอย่างที่ 7 การนิยามศัพท์ที่พบเฉพาะในภาษาลาว โดยใช้วิธีที่ 4 การให้บทนิยามโดยการบอกกฎของสิ่งนั้น วิธีที่ 8 การนิยามโดยใช้วิธีปฏิเสธเสียก่อนแล้วจึงบ่งชี้คำนิยามด้วยวิธีอื่น ๆ และวิธีที่ 1.3 การนิยามด้วยวิธีบอกสิ่งเฉพาะ

คำศัพท์	ความหมาย
ดอก 2	(4) ວ. ຄຳໃຊ້ປະກອບທ້າຍປະໂຫຍກຫຼືຄຳເວົ້າ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຄວາມວ່າ: (8) ບໍ່ແມ່ນ ແນວນັ້ນ ບໍ່ ແບ່ນດັ່ງນັ້ນ (1.3) ເຊັ່ນ: ບໍ່ແມ່ນດອກ, ບໍ່ໄປດອກ, ບໍ່ກິນດອກ, ບໍ່ເຮັດ ດອກ.(ສະຖາບັນ ວິທະຍາສາດສັງຄົມແຫ່ງລາດ, 2012)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการนิยามศัพท์ที่พบมากในพจนานุกรมภาษาไทย คือ รูปแบบที่ใช้วิธีการนิยาม 3 วิธี พบทั้งสิ้น 32 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 36.78 และรูปแบบการนิยามศัพท์ที่พบมากในพจนานุกรมภาษาลาว คือ รูปแบบที่ใช้วิธีการนิยาม 3 วิธีเช่นเดียวกัน พบทั้งสิ้น 24 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 38.71

สรุปผลการวิจัยได้ว่า วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวที่เหมือนกันมี 7 ลักษณะ ที่พบเฉพาะในพจนานุกรมภาษาไทยมี 27 ลักษณะ และพบเฉพาะในพจนานุกรมภาษาลาวมี 17 ลักษณะ แม้ว่าทั้งภาษาไทยและภาษาลาวเป็นตระกูลภาษาเดียวกันก็ตาม แต่ในการนิยามความหมาย พบทั้งวิธีการนิยามที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งภาษาไทยมีจำนวนรูปแบบวิธีการนิยามศัพท์ที่หลากหลายมากกว่าภาษาลาว นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าภาษาไทยใช้รูปแบบการสลับตำแหน่งวิธีการนิยามศัพท์มากกว่ารูปแบบของภาษาลาว

อภิปรายผล

1. วิธีการนิยามศัพท์สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อวิธีการอธิบายความหมายระหว่างพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 และพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 ที่เหมือนและแตกต่างกันในพจนานุกรมภาษาไทยมีวิธีการนิยามศัพท์ให้ความหมายค่อนข้างซับซ้อน ประกอบด้วย การให้รายละเอียด การบอกที่มาทางนิรุกติศาสตร์ การยกตัวอย่างประกอบกรอธิบาย พร้อมทั้งการจัดกลุ่มวงศัพท์ ส่วนพจนานุกรมภาษาลาวเน้นการอธิบายความหมายอย่างกระชับ ชัดเจน เน้นคำศัพท์ที่ปรากฏใช้ในชีวิตประจำวัน

2. คณะกรรมการผู้รับผิดชอบชำระพจนานุกรมในภาษาไทยและภาษาลาวมีความแตกต่างกันพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เก็บคำศัพท์จากทุกวงการ ส่วนพจนานุกรมภาษาลาวเก็บคำศัพท์โดยนักภาษาศาสตร์เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าพจนานุกรมภาษาไทยรวบรวมคำศัพท์จากหลายแขนง จัดทำโดยนักวิชาการหลากหลายสาขาทำให้คำศัพท์มีความหลากหลาย ส่งผลให้การนิยามศัพท์มีความหลากหลายตามไปด้วย ขณะที่พจนานุกรมภาษาลาวจัดทำโดยนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์เพียงสาขาเดียวจึงทำให้มีคำศัพท์ และวิธีการนิยามศัพท์น้อยกว่าพจนานุกรมภาษาไทย

3. วัตถุประสงค์ในการจัดทำพจนานุกรมที่คล้ายกัน ส่งผลให้วิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรม ภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาวบางส่วนคล้ายกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานเกิดขึ้นจากรัฐบาล และใช้เพื่อเป็นมาตรฐานในการเขียนสะกดคำ ขณะที่พจนานุกรมภาษาลาวจัดทำขึ้นเพื่อเป็น คลังศัพท์ที่ถูกต้องครบถ้วนและใช้เป็นพื้นฐานในการเขียนและพูดภาษาลาว

4. รูปแบบการนิยามศัพท์ในภาษาไทยและภาษาลาวพบทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน พจนานุกรมภาษาลาวเน้นการอธิบายความหมายอย่างกระชับ ชัดเจน เน้นคำศัพท์ที่ปรากฏ ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ในพจนานุกรมภาษาไทยมีวิธีการนิยามศัพท์ ให้ความหมาย ในพจนานุกรม หลายหลายวิธี ประกอบด้วย การให้รายละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับ Royal Institute (2011) ที่กล่าวว่า การระบุพจนานุกรมศัพท์ (definition) ประกอบด้วย การออกเสียง (pronunciation) หน้าที่ทางไวยากรณ์ (grammatical category) ความหมาย (meaning) ทั้งความหมายตรง (denotative meaning) ความหมายแฝง หรือความหมายโดยนัย (connotative meaning) การใช้ (usage) หรือขอบเขตของการใช้ (range of application) ประวัติความเป็นมา ของคำ (etymology) การแบ่งพยางค์ในคำ

(syllabification) การสร้างคำใหม่จากรากศัพท์ (word derivation) คำพ้องความหมาย (synonym) ภาพประกอบ (illustration) เป็นเนื้อหาข้อมูลของคำศัพท์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรจะนำงานวิจัยนี้ไปเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ประชาชนลาว และการเรียนการสอนภาษาลาวให้แก่ประชาชนไทย รวมทั้งชาวต่างประเทศอื่น ๆ ที่สนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบคำหลายความหมายจากพจนานุกรมภาษาไทยและพจนานุกรมภาษาลาว และศึกษาคำความหมายโดยนัย

เอกสารอ้างอิง

- Bumrungsuk, S. (2014). *The effect of social change on the use of foreign words in Thai*. Thesis of the Degree of the Doctor of Philosophy Program in field of study, Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Changkwaneyun, P. (2009). *Resoning: practical logic*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)
- Chanthao, R. (2011). Language contact: Thai language and Lao language of Lao people. *Journal of Mekong Societies*, 7 (3), 121-134. (in Thai)
- Chanthao, R. (2017). *Lao Newspaper: Headline*. Khon Kaen: Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University. (in Thai)
- Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University (1999). *Dictionary Lao-Thai-English Commemoration Edition*. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Nakasiri, K. (1999). Behind the research Dictionary: Lao-Thai-English. *Journal of Humanities, including academic*, 7, 103-109. (in Thai)
- National Social Sciences Council. (2012). *Lao Dictionary*. Vientian: National Publication.
- Nuambunleu, S. (2003). *Lexical Definition*. Nakhon Pathom: Silapakorn University. (in Thai)
- Rodboon, S. (1974). Thai-Lao words are the same but different. *Language and Book*, 12 (May), 37-51. (in Thai)
- Royal Institute. (2011). *Dictionary of the Royal Institute B.E. 2554*. 2nd Edition. Bangkok: Nanmeebooks Publication. (in Thai)
- Yamaphai, S. (1996). Thinking and language. *Teaching documents of Thai language, Unit 1-8, Sukhothai Tammathirat University*. Nonthaburi: Sukhothai Tammathirat University. (in Thai)
- Yooyen, W. (1997). A comparative study of the differences between Thai and Lao Languages and the deficiencies in using Thai language of Lao students at Kasetsart University. *Journal of Humanities, including academic*, 5 (1), 35-54. (in Thai)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0

ธัชกร ภูวพัฒน์ดล^{1,*}

¹นักศึกษาลัทธิปริชาตปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 17 May 2019

Revised: 14 August 2019

Accepted: 15 August 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมวิธีเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนา
สถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 (2) วิเคราะห์
องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกในยุคประเทศไทย 4.0 และ
(3) นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุค
ประเทศไทย 4.0 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ บุคลากรในสังกัดโรงเรียนเสนาธิการทหารบกและวิทยาลัยการทัพ
บก จำนวน 390 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบก และผู้บังคับบัญชา
ระดับสูงของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบก และฝ่ายวิชาการ รวมจำนวน 7 คน และคณาจารย์ของวิทยาลัย
การทัพบกและโรงเรียนเสนาธิการทหารบก จำนวน 20 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง
ปริมาณ ใช้สถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การ
พัฒนาศาสนสถานการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 มี 2 ระดับ
ประกอบด้วย (1) ยุทธศาสตร์ระดับนโยบาย จำนวน 5 ข้อ (2) ยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ จำนวน 9 ข้อ

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนา สถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบก องค์กรแห่งการเรียนรู้ประเทศไทย 4.0

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: col.thatchakorn.p@gmail.com

The Strategies of Developing High Class Educational Institutes of The Royal Thai Army Towards Learning Organizations in The Era of Thailand 4.0

Thatchakorn Puwapatthanadol ^{1,*}

¹Student of the Doctor of Philosophy Program in Educational Administration,
Graduate College of Management, Sripatum University

ABSTRACT

The objectives of this mixed-method research were (1) to study the states and problems of developing higher education institutions of the Royal Thai Army towards being learning organizations in the Thailand 4.0 era; (2) to analyze the components of learning organization for higher education institutions of the Royal Thai Army in the Thailand 4.0 era; and (3) to propose the strategies for developing higher education institutions of the Royal Thai Army towards being learning organizations in the Thailand 4.0 era. For quantitative research, the research population comprised 390 staff members from higher education institutions of the Royal Thai Army (Command and General Staff College and Army War College). For qualitative research, the key research informants were seven high-rank executive officers (Director-General of the Department of Army Education, high-rank executive officers of the Command and General Staff College and Army War College, and academic staff members) and 20 staff members of the Command and General Staff College and Army War College. The research instruments comprised a questionnaire, an in-depth interview form, and a focus group discussion note taking form. Qualitative data were analyzed with content analysis; while quantitative data were analyzed with descriptive statistics and second order confirmatory factor analysis. The findings indicated that strategies for developing higher education institutions of the Royal Thai Army towards being learning organizations in the Thailand 4.0 era were divided into two levels consisting of (1) five policy strategies and (2) nine operational strategies.

Keywords: Development strategy, Higher education institution of the Royal Thai Army,
Learning organization, Thailand 4.0

* Corresponding Author; Email: col.thatchakorn.p@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่สังคมโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการพัฒนาความรู้ในด้านเทคโนโลยีและด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์อย่างมากมายเช่นการเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก และองค์ประกอบอื่นๆ ของระบบคอมพิวเตอร์ สังคมไทยได้มีการนำแนวคิดและเทคนิคการบริหารหลายอย่างเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การบริหารการเปลี่ยนแปลง องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นต้นในปี 2560 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นกรอบแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยมีสาระสำคัญ คือ (1) วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายสุดท้าย คือประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ (2) ในประเด็นของความมั่นคงซึ่งเป็นเรื่องด้านเศรษฐกิจรัฐบาลได้มีการออกนโยบายประเทศไทย 4.0 หรือไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูง ประชาชนมีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีนวัตกรรมเป็นของตนเอง (Jannoi, 2017)

ในส่วนกระทรวงกลาโหมได้มีการปรับนโยบายด้านการศึกษาเช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือและมีบูรณาการด้านการศึกษา ในสถาบันการศึกษาของกองทัพไทย ซึ่งประกอบด้วยกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ (Chansan, 2013) สำหรับกองทัพบกได้ดำเนินนโยบายพัฒนากองทัพบกให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและเป็นสถาบันหลักของประเทศ กำลังพลของกองทัพบกต้อง ฉลาด รอบรู้ ทันสมัย มีวิสัยทัศน์ มีลักษณะเป็นSmart Soldiers and Strong Army (Kongsompong, 2018) ซึ่งเน้นให้กำลังพลมีความฉลาดรอบรู้ต่อความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มีศักยภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน มีการจัดทำยุทธศาสตร์ของกองทัพบกเพื่อให้ตอบสนองต่อนโยบายหรือยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาล กำหนดให้กำลังพลของกองทัพบกจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความฉลาดรอบรู้และทันสมัย โดยหน่วยงานด้านการศึกษาหลักคือกรมยุทธศึกษาทหารบกซึ่งเปรียบเสมือนหน่วยบัญชาการทางการศึกษา ซึ่งมีการฝึกในการให้ความรู้และฝึกอบรมกำลังพลของกองทัพบกเพื่อให้มีความรู้ความสามารถสำหรับการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของกองทัพบกในด้านต่างๆ กรมยุทธศึกษาทหารบกก็มีสถาบันการศึกษาเป็นหน่วยขึ้นตรงอยู่จำนวน 30 แห่ง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ประเภทที่ 1 โรงเรียนเหล่า/สายวิทยาการ ประเภทที่ 2 สถานศึกษาต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา ประเภทที่ 3 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และประเภทที่ 4 สถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบก (Ministry of Defense, 2012) สำหรับสถานศึกษาประเภทที่ 4 คือสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกประกอบด้วย 2 สถาบันได้แก่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก และวิทยาลัยการทัพบก นั้น มีความสำคัญมากในฐานะเป็นแหล่งให้ความรู้แก่กำลังพลในระดับผู้บริหารหรือผู้บังคับหน่วยหลักของกองทัพบกในเรื่องการบริหารงาน และเรื่องอาหารต่างๆ เช่น การดำเนินงานของฝ่ายเสนาธิการ ความรู้ด้านยุทธการไปจนถึงระดับยุทธศาสตร์ นายทหารที่ผ่านการศึกษาในสถาบันการศึกษาขั้นสูงจำนวน 2 แห่งนี้เท่านั้นจึงจะสามารถก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพบกได้ (Ministry of Defense, 2013)

เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนไปสู่ยุคเทคโนโลยี กองทัพบกก็มีความจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัลส่งผลกระทบต่อกองทัพบกตัวอย่างเช่น การต้องปฏิบัติการฝึกร่วมกับต่างประเทศเช่น การฝึกร่วมผสมคอบร้าโกลด์ (Cobra gold) การฝึกร่วมกับเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียน กำลังพล

กองทัพบกต้องมิตักษะในด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษหรือ ต้องมิตักษะในการเข้าใจ เข้าถึง เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะอาวุธยุทโธปกรณ์สมัยใหม่มีความทันสมัย มีการทำงานด้วยระบบดิจิทัลควบคุมการยิงด้วยระบบคอมพิวเตอร์ กล่าวโดยง่าย กำลังพลกองทัพบกจำเป็นต้องมีความรู้และสมรรถนะ (Competency) ที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหน้าที่สำคัญในเรื่องนี้เป็นความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกนั่นเอง

แต่ในความเป็นจริงในปัจจุบันสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกทั้ง 2 แห่งยังไม่มีคุณลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อสภาพการณ์สังคมโลกปัจจุบัน องค์กรทางการศึกษาสูงสุดของกองทัพบกยังขาดคุณสมบัติสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่น กำลังพลระดับอาจารย์ยังขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอนแบบสมัยใหม่, ผู้บังคับบัญชาหลายท่านยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้องค์กรยังมีความช้าในการพัฒนาและปรับตัว

ซึ่งหากสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกไม่รีบพัฒนาหน่วยงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยเร็วแล้วก็จะทำให้ไม่สามารถก้าวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และจะถูกทอดทิ้ง (Disrupt) ในที่สุดส่งผลเสียอย่างรุนแรงต่อกองทัพบก ซึ่งเป็นองค์กรความมั่นคงที่ใหญ่ที่สุดของประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกในยุคประเทศไทย 4.0
3. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

วิสัยทัศน์หรือภาพในอนาคตของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ก็คือ“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”และมีมติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”(National Strategy Committee, 2017) อธิบายขยายความได้ว่าในประเด็นความมั่นคงนั้นประเทศต้องมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัว และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ที่เข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ระบบการเมืองมีความมั่นคง เป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลสังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความสุข

ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ

ประเด็นความมั่นคงความมั่งคั่งประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นประเทศในกลุ่มรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ สร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุนและการทำธุรกิจ มีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาค และระดับโลก เกิดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างมีพลัง ความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศน์ ในประเด็นยั่งยืนคือเน้นให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถือเป็นแกนหลักในการพัฒนาประเทศ

สำหรับแนวนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติที่เป็นการเปลี่ยนผ่านทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องรู้รายขึ้น และเป็นเกษตรกรและเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 2) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่รัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง 3) เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ High Value Services และ 4) เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูงซึ่งเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา โดยที่ภาคเกษตรยังคงเป็นแกนหลัก แต่จะเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่โดยสร้างความปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และสนับสนุนให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการมากขึ้นดังนั้น การพัฒนาอาชีพเกษตรสมัยใหม่ในสถานศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสอดคล้องกับแนวนโยบายดังกล่าว อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและระดับฐานรากในชุมชน การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อตอบโจทย์ประเด็นปัญหาและความท้าทายทางสังคมในมิติต่างๆ การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงภายนอกต่อไป (Ketkaew, 2018)

จากแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่โครงการสานพลังประชารัฐ (Public-Private Collaboration) ซึ่ง Sirisamphan (2017) ได้ทบทวนหลักการและอธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมือง (Public Governance) ร่วมสมัยในส่วนที่เกี่ยวกับการผนึกกำลังหรือสานพลังระหว่างภาครัฐ และภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม (Collaborative Governance) โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public-Private Collaboration) เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการต่างๆ ของสังคมซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และ

ความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคมซึ่งครอบคลุมเรื่องของการบูรณาการหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเองในทุกระดับ การร่วมมือประสานการทำงานและ/หรือการเปิดทางเลือกให้แก่ภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐ ได้แก่ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนและประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองทั้งในแง่ทางตรง และทางอ้อม

2. แนวคิดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0

งานวิจัยนี้ยึดแนวคิดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1994) คือ แนวคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้เน้นที่การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นโดยการสร้างจากคนข้างในองค์กรที่อยู่กับปัญหา ที่ต้องเรียนรู้ แนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดี ที่คุ้มค่าให้ประโยชน์ทั้งบุคคล ทีม และองค์การคิดและทำสิ่งใหม่ที่ ดีกว่าเดิม เป็นการพัฒนาเจตคติ ค่านิยม นอกเหนือจากทักษะฝีมือและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย จากแนวคิดนิยาม ขององค์กรแห่งการเรียนรู้จะเห็นได้ว่า ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์กรกับสิ่งแวดล้อมภายนอก เน้นถึง การปรับตัวในเชิงรุก เพื่อมุ่งสู่อนาคตที่พึงประสงค์ โดยผ่านการเรียนรู้ของบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรเป็น สำคัญและแนวคิดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 นั้นยังต้องเพิ่มเติมได้เสนอลักษณะสำคัญของ องค์กรไว้ 5 ประการ ดังนี้

(1) ต้องสามารถบริหารความหลากหลายและแตกต่างเพื่อให้เกิดผลสูงสุดแก่องค์กร เนื่องจากในยุค 4.0 ที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ถูกกระจายออกไปได้อย่างรวดเร็ว ทำให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดที่แตกต่างและ หลากหลายมากขึ้น ทุกคนพร้อมและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเอง นอกจากนี้ ในยุคที่คนวัย Gen Z กำลังจะ เริ่มจบจากมหาวิทยาลัยและเริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงาน ก็จะทำให้สถานที่ทำงานยุคใหม่กำลังจะประกอบด้วยคนสี่ยุคที่ เกิดมาในช่วงเวลาที่แตกต่าง และนำไปสู่วิธีคิด วิธีทำงานที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งปัจจัยข้างต้นทั้งหมดทำให้ ภายในองค์กรจะประกอบด้วยบุคลากรที่มีวิธีคิด ความเชื่อ ลักษณะการทำงานที่แตกต่างและหลากหลายกันมากขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องเรียนรู้ที่จะบริหารท่ามกลางความแตกต่างและใช้ความประโยชน์จากความแตกต่างเพื่อให้ องค์กรประสบความสำเร็จให้ได้

(2) ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากร เนื่องจากในยุค 4.0 นั้น ความรู้ที่เรียนมาใน สถาบันการศึกษานั้น เพียงแค่ก้าวออกจากรั้วมหาวิทยาลัยก็จะล้าสมัยแล้ว ดังนั้น จะต้องแสวงหาทุกหนทางในการที่ จะพัฒนาบุคลากรอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ดี การพัฒนานั้นไม่ใช่เพียงแค่การพัฒนาความรู้ (Knowledge) เท่านั้น แต่ จะต้องพัฒนาทักษะ และวิธีการคิดที่จำเป็นและสำคัญสำหรับยุค 4.0 ด้วย ผู้บริหารจะต้องคอยทบทวนว่าบุคลากร ของตัวเองมีวิธีคิดและทักษะในด้านต่างๆ ต่อไปนี้หรือยัง เช่น การติดตามและมองเห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การคิดรวบยอด (Conceptual Thinking) การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความฉลาดทางอารมณ์

(3) ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ การบริหารงานแบบเดิมจะเป็นไปในลักษณะของการสั่งการและ ควบคุม (Command and Control) แบบเดิมๆ นั้นจะไม่เหมาะสมต่อทั้งกลุ่มบุคลากรที่มีความหลากหลายมากขึ้น และบุคลากรที่จะต้องมีการคิดและทักษะสำหรับยุค 4.0 ในต่างประเทศมีแนวคิดเรื่อง Holacracy คือ องค์กร รูปแบบใหม่ที่ไม่มีการตั้งตำแหน่ง ไม่มีโครงสร้าง ไม่มีติดกับตำแหน่งต่างๆ มาปรับใช้มากขึ้น ถึงแม้แนวคิดเรื่อง Holacracy จะยังไม่ได้มีการยอมรับอย่างแพร่หลาย แต่ก็แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการบริหารองค์กรในอนาคตที่

บุคลากรจะต้องมีการบริหารตนเองในลักษณะของ Self-managed, Self - motivated Teams กันมากขึ้น บุคลากรในองค์กร 4.0 จะต้องมียุทธศาสตร์มากขึ้นในการบริหารความสำเร็จของการทำงานของตนเอง

(4) ต้องสามารถนำดิจิทัลใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้ในการทำงานขององค์กรมากขึ้น และอาจจะถึงขั้นของการนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาปรับเปลี่ยนองค์กรเลย ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานภายใน การสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับลูกค้า

(5) สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรซ้ำกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอก

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยโมเดลที่เลือก คือ Triangulation Mixed Methods Design : Convergent Model เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพพร้อมๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่าๆ กันโดยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2005)

ประชากรและตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสังกัดโรงเรียนเสนาธิการทหารบก และวิทยาลัยการทัพบก ประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกทั้ง 2 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนเสนาธิการทหารบก 230 คน และวิทยาลัยการทัพบก จำนวน 160 คน รวมทั้งสิ้น 390 คน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จึงกำหนดขนาดประชากรตามแนวคิดของ Hair et al. (1998) ซึ่งมีเกณฑ์อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ หรือตัวแปรที่เหมาะสม ได้แก่ 5-20 ต่อ 1 ตัวแปร โดยการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปร 14 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดประชากรในการวิจัยครั้งนี้ใช้อัตราส่วน 20 ต่อ 1 ตัวแปร จึงได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 257 คน แต่ทั้งนี้ประชากรที่เก็บข้อมูลนั้นมีจำนวนเท่ากับ 390 คน ซึ่งเพียงพอสำหรับหลักเกณฑ์

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวอย่าง ได้แก่ เจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบก ผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก และฝ่ายวิชาการ ผู้บัญชาการและรองผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการ และฝ่ายวิชาการ รวมจำนวน 7 คน และคณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกและโรงเรียนเสนาธิการทหารบก รวมจำนวน 20 คนการเลือกตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือวิจัย

1.การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากกรอบนิยาม และตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบกในยุคมประเทศไทย 4.0 จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอนคือตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของ

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกในยุครประเทศไทย 4.0 เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด และตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกในยุครประเทศไทย 4.0 เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended)

การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ พร้อมทั้งพิจารณาตรวจสอบการใช้ภาษา (Wording) ของแบบสอบถามหลังจากนั้นนำมาปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีของความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) ซึ่งได้ค่าดัชนีของความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 หลังจากนั้น นำแบบสอบถามนำไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกและวิทยาลัยการทัพบก จำนวน 30 คน และนำมาหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Conbrach's alpha coefficient: α) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.95

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ได้แก่

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึก การสนทนากลุ่มการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้น มาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านแล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้ระยะเวลา 3 เดือน (ตุลาคม-ธันวาคม 2561) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม) ใช้ระยะเวลา 3 เดือน (ธันวาคม 2561-กุมภาพันธ์ 2562)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สภาพและปัญหาของการพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 เรียงตามอันดับความคิดเห็นที่มีความถี่มากที่สุดไปน้อยที่สุด 2 อันดับแรก ดังนี้

1.1 สภาพของการพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0

1.1.1 ระดับบุคคลประกอบด้วย อันดับที่ 1 มีเฉพาะบางบุคคลที่เข้ารับการศึกษาศาสนาขั้นสูง เพื่อเพิ่มความรู้ พัฒนาความสามารถและอีกส่วนยังคงปฏิบัติงานตามหน้าที่ปกติอันดับที่ 2 ในสภาพปัจจุบันยังไม่เป็น

องค์กรในยุค 4.0 อย่างแท้จริง ยังอยู่ระหว่างพัฒนาในเรื่องวินัยบุคคล แต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบตนเองมากขึ้น

1.1.2 ระดับทีมประกอบด้วย อันดับที่ 1 องค์กรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสร่วมกันในการทำงานเป็นทีม อันดับที่ 2 ต้องพัฒนาเพิ่มเติม เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ใหม่ จำเป็นต้องถ่ายทอดประสบการณ์จากหน่วยเหนือ นำไปสู่การปฏิบัติ

1.1.3 ระดับองค์กรประกอบด้วย อันดับที่ 1 แหล่งความรู้ภายในหน่วย/การจัดการความรู้ ยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ อันดับที่ 2 ยังไม่พร้อม เพราะการที่จะพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 นั้นจะต้องมีงบประมาณในการเชื่อมต่อหรือจะเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะต้องมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่กองทัพบกยังขาดแคลนงบประมาณ และศักยภาพแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน

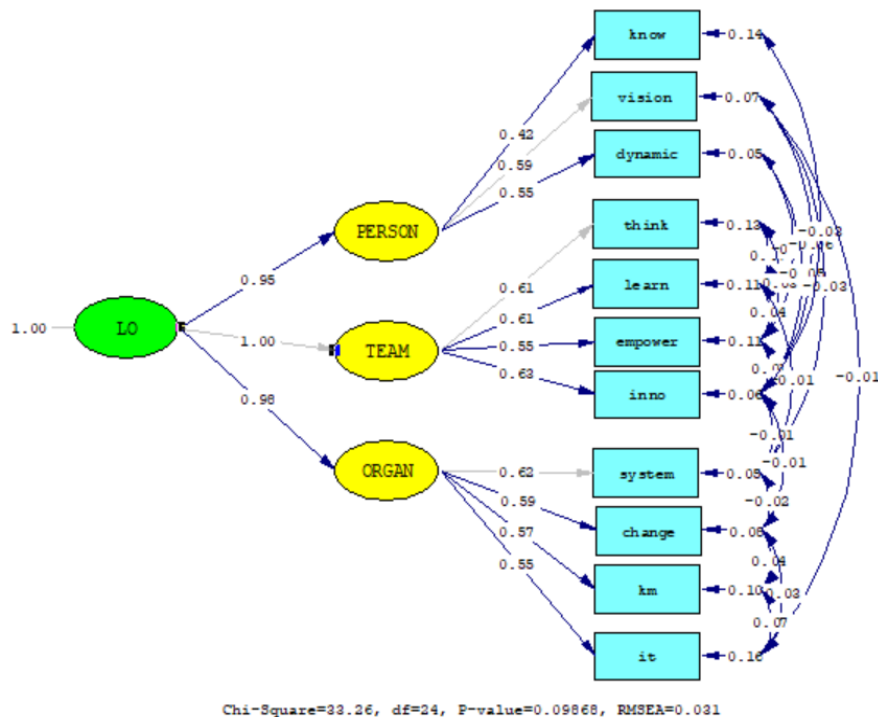
1.2 ปัญหาของการพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0

1.2.1 ระดับบุคคลประกอบด้วย อันดับที่ 1 แต่ละบุคคลมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีไม่เหมือนกัน จึงทำให้เป็นเรื่องที่ลำบากในการเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ๆ อันดับที่ 2 ผู้บริหารขาดความรู้ด้าน IT ผู้นำระดับย่อยไม่มีองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี ไม่รู้ว่าจะปรับเปลี่ยนองค์กรอย่างไรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.2.2 ระดับทีม ประกอบด้วย อันดับที่ 1 ในกลุ่มมีคนที่เข้าใจเทคโนโลยี คิดเป็น 20% ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะให้ทุกคนเข้าใจเหมือนกัน โดยต้องใช้เวลานาน อันดับที่ 2 การจัดเก็บ KM ยังไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

1.2.3 ระดับองค์กร ประกอบด้วย อันดับที่ 1 เนื่องจากเป็นหน่วยงานของรัฐบาล ดังนั้น การขอซื้ออุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีจึงเป็นเรื่องที่ยากและใช้เวลานาน อันดับที่ 2 ขาดอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย การซื้อของซ่อมบำรุง มีความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ ไม่มีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในองค์กร

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second order confirmatory factor analysis) พบว่า โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกในประเทศไทย 4.0 มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยผลการวิเคราะห์พบว่า ได้ค่า Chi-Square (χ^2) = 33.26, df = 24, p = 0.09, RMSEA = 0.031, GFI = 0.98, AGFI = 0.96 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของการวิเคราะห์หาลิสเรล

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกในยุครประเทศไทย 4.0 (หลังปรับ)

ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้ (1) เมื่อเปรียบเทียบตัวแปรแฝงภายในทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ วินัยระดับบุคคล (PERSON) วินัยระดับทีม (TEAM) และวินัยระดับองค์กร (ORGAN) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือองค์ประกอบที่ 2 วินัยระดับทีม (TEAM) (2) องค์ประกอบที่ 1 วินัยระดับบุคคล (PERSON) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม (VISION) (3) องค์ประกอบที่ 2 วินัยระดับทีม (TEAM) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การสร้างนวัตกรรมทางความคิดแบบทหาร (4) องค์ประกอบที่ 3 วินัยระดับองค์กร (ORGAN) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การคิดเชิงระบบ (SYSTEM)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทำให้ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุครประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์นี้ได้รับการยืนยันโดยฉันทามติจากการจัดสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุครประเทศไทย 4.0 เป็น 2 ระดับ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ระดับนโยบาย จำนวน 5 ข้อ (2) ยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ จำนวน 9 ข้อ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายข้อที่ 1 สร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ 2 ข้อ ได้แก่ (1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และ (2) มีเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ง่าย รวดเร็ว และตลอดเวลา

ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายข้อที่ 2 พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ 2 ข้อ ได้แก่ (1) มีกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (2) ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้และการทำงาน

ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายข้อที่ 3 สร้างนวัตกรรมทางความคิดใหม่ในการทำงานเป็นทีมแบบทหาร ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ 2 ข้อ ได้แก่ (1) ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล การเคารพในความคิดของแต่ละคน และกระจายงานตามความสามารถ และ (2) สร้างเป้าหมายร่วมของทีมงาน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการทำงานเป็นทีม และมีการประเมินเพื่อให้รางวัล

ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายข้อที่ 4 จัดระบบการจัดการความรู้ในองค์กรโดยอาศัยเทคโนโลยี ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ 2 ข้อ ได้แก่ (1) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในองค์กร หรือมีศูนย์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และ (2) จัดให้มีเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และช่วยในการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายที่

ยุทธศาสตร์ระดับนโยบายข้อที่ 5 สร้างองค์กรให้เป็นหนึ่งเดียว ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ระดับปฏิบัติการ 1 ข้อ ได้แก่ (1) สร้างความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของที่มีความหวงแหนและภาคภูมิใจ และคนในองค์กรสร้างเป้าหมายร่วมกัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการพัฒนาในทั้ง 3 ระดับคือ (1) ระดับบุคคลเป็นปัญหาเรื่องการพัฒนาตนเองให้เรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (2) ระดับทีม มีอุปสรรคเรื่องการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติงานเป็นทีม ขาดความเข้าใจจุดหมายร่วมกัน และ (3) ระดับองค์กร มีสภาพขาดการสร้างเป้าหมายร่วมกันในระดับองค์กร และการพัฒนาแนวความคิด/ทัศนคติของคนในองค์กรให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ซึ่งสาเหตุที่ผลวิจัยออกมาในลักษณะนี้ก็เนื่องจากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในองค์กรของพลเรือนและองค์กรทางทหารในทุกระดับมิติโดยของโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ในยุคนี้สามารถเชื่อมโยงโลกให้เล็กลงจนมนุษย์ที่อยู่ห่างคนละซีกโลก สามารถมองเห็นเหตุการณ์กันได้ในเวลาที่เกิดขึ้นจริง (Real time) มีการประดิษฐ์อุปกรณ์สมัยใหม่ที่มีความทันสมัย (Hi-tech) มากมาย เพื่อให้บุคคลมีการใช้ชีวิตและการทำงานที่สะดวกสบาย (Smart life Smart working) อย่างไรก็ตามในสังคมก็บุคคลเป็นจำนวนมากทั้งพลเรือนและทหารที่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าทันความรู้และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ อีกทั้งความใหม่ของนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่เพิ่งเริ่มมีขึ้น ทำให้ยังขาดความชัดเจนในพันธกิจที่เกี่ยวข้องส่งผลให้การปรับตัวขององค์กรของพลเรือนและองค์กรทางทหารยังเป็นไปในอัตราที่ล่าช้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chansuk (2013) ที่กล่าวว่าลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ พลวัตการเรียนรู้ องค์กร บุคคล ความรู้และเทคโนโลยี

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกใน ยุคประเทศไทย 4.0 พบว่าองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 1 วินัยระดับบุคคล (1) วินัยระดับบุคคลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เมื่อเทียบกับวินัยระดับทีมและองค์กร (2) ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม รองลงมา คือ พลวัตการเรียนรู้ และความรอบรู้แห่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่บุคลากรของกองทัพบกนั้นมีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคลในระดับสูง แต่ละคนมีหน้าที่เฉพาะตัวที่เรียกว่าความชำนาญการทางทหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chansan (2013) ที่พบว่า บุคลากรของกองทัพอากาศ มีทักษะการทำงานเป็นรายบุคคลสูงกว่าการทำงานเป็นทีม

องค์ประกอบที่ 2 วินัยระดับทีม (1) วินัยระดับทีมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองมาจากวินัยระดับบุคคล (ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับวินัยระดับองค์กร แสดงว่ามีความสำคัญเท่ากัน) (2) ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การสร้างนวัตกรรมทางความคิดแบบทหาร รองลงมา คือ การมีแบบแผนความคิด และการเรียนรู้เป็นทีม ส่วนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ การเสริมสร้างพลัง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่กองทัพบกนั้นมีลักษณะงานที่ต้องทำเป็นกลุ่มก้อน มีหน่วยงานที่เป็นกองเป็นกรมซึ่งต้องใช้การทำงานเป็นทีม แต่ละคนมีหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisombat (2017) ที่พบว่า กองทัพบกมีการทำงานเป็นทีมและมีนวัตกรรมทางความคิดแบบทหาร

องค์ประกอบที่ 3 วินัยระดับองค์กร (1) วินัยระดับองค์กร การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองมาจากวินัยระดับบุคคล (ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับวินัยระดับทีม แสดงว่ามีความสำคัญเท่ากัน) (2) ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การคิดเชิงระบบ รองลงมา คือ การปรับเปลี่ยนสภาพองค์การ การจัดการความรู้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ตามลำดับเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่กองทัพบกมีโครงสร้างองค์กรที่เป็นทางตั้ง (Top down) มีลักษณะงานที่เน้นการรับคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่ง อาจทำให้เป็นข้อจำกัดต่อการคิดเชิงระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisombat (2017) ที่เสนอแนะว่า กองทัพบกจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนสภาพองค์การให้สอดคล้องกับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกควรนำยุทธศาสตร์ฯ ที่ได้ในครั้งนี้นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นแกนนำหลักของงานด้านการศึกษา ตัวอย่างเช่นการจัดให้มีเครื่องมือส่งเสริมให้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา (ยุทธศาสตร์ที่ 1) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี โดยการจัดการอบรมทักษะและส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ (ยุทธศาสตร์ที่ 2) สร้างนวัตกรรมทางแนวคิดใหม่ในการทำงานเป็นทีมของทหาร โดยการฝึกทำงานเป็นทีมและกระจายงาน (ยุทธศาสตร์ที่ 3) จัดระบบการจัดการความรู้ในองค์กรโดยอาศัยเทคโนโลยี (ยุทธศาสตร์ที่ 4) และ สร้างความรู้สู่ถึงความเป็นเจ้าของที่มีความหวงแหนและภาคภูมิใจ และคนในองค์กรสร้าง เป้าหมายร่วมกัน (ยุทธศาสตร์ 5)

1.2 นำยุทธศาสตร์ที่ได้ไปบูรณาการกับนโยบายเดิมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและนำไปใช้ในการวางแผนในการพัฒนาศักยภาพกำลังพลของกองทัพบกอีกทั้งพัฒนาทีมและองค์กรในเชิงการบริหารจัดการได้อย่างดี

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น โดยการทำวิจัยในประเด็นเหล่านี้เพิ่มเติมได้แก่ (1) ตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร,อาจารย์และบุคลากรในสังกัดสถาบันการศึกษาชั้นสูงของกองทัพบก ซึ่งควรจะมีการทำวิจัยในตัวแปร นายทหารนักเรียนที่เข้ารับการศึกษาศึกษาในสถาบันทั้งสองแห่งอีกด้วย (2) วิธีวิจัย ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นที่เจาะลึกลงไปอีกเช่น เกี่ยวกับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของอาจารย์และผู้บริหารในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

(3) การประเมินผล ควรทำวิจัยในเรื่องการติดตามและประเมินผลการนำยุทธศาสตร์ ไปสู่การปฏิบัติ

2.2 หน่วยงานด้านการศึกษาระดับวิทยาลัยการทัพของกองทัพบกเรือ กองทัพอากาศ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของตนเอง และสามารถทำการวิจัยยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันการศึกษาชั้นสูงของเหล่าทัพของตน เพื่อเปรียบเทียบกับมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทัพบก

เอกสารอ้างอิง

- Chansan, W. (2013). *Development of a learning organization strategy of the Air Force Staff School Department of Air Force Air Force Education*. Thesis of the Degree of Doctor of Philosophy in Educational Administration. Bangkok: Sripatum University. (in Thai)
- Chansuk, N. (2013). *Model and development strategy as a learning organization of nursing colleges*. Thesis of the Degree of Doctor of Philosophy. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. 2nd Ed. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. 5th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Jannoi, P. (2017). *Special article: Education 4.0* [Online]. Retrieved March 12, 2017, from: <http://www.kroobannok.com>. (in Thai)
- Ketkaew, A. (2018). Thailand policy 4.0. *Journal of Public Relations Department*, 24 (252), 6-8
- Kongsompong, A. (2018). Army Motto 2018. *The Army Journal*, 28 (6), 3-4. (in Thai)
- Ministry of Defense. (2012). *Military Civil Service Commission Order*. Bangkok: Ministry of Defense. (in Thai)

Ministry of Defense. (2013). *Army command in the direction of government regulation*. Bangkok:

Ministry of Defense. (in Thai)

National Strategy Committee. (2017). *Vision and framework for national development according to the national strategy for 20 years*. Bangkok: National Economic and Social Development

Council. (Copied documents) (in Thai)

Senge, P. (1994). *The Fifth Discipline Field book*. New York: Currency Doubleday.

Srisombat, B. (2017). Development of the Army Staff School to become the leading military educational institution in Asia. *Senathipat Journal*, 60 (2), 50-62. (in Thai)

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา

เบญจพร ฉินอังกูร^{1,*}, ขวลิต เกิดทิพย์², रेखा ชูสุวรรณ³

^{1,2,3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Received: 9 May 2019

Revised: 12 September 2019

Accepted: 12 September 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหาร สถานศึกษา และ (2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดำเนินการวิจัยโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์เนื้อหา กำหนดเป็น องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คนเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 478 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม AMOS ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 13 ตัวบ่งชี้จาก 3 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การตระหนักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การทำงานเป็นทีมและการรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง (2) องค์ประกอบด้านมีจิตสำนึกยุติธรรมในสังคม มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีจริยธรรมและคุณธรรม การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น การมีความเสมอภาคและการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และ (3) องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบในตนเอง มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจงรักภักดีต่อชาติ การมีทักษะความรู้ในการจัดระบบชีวิต การเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม การยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติและการมีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง

2. โมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมี $\chi^2 = 43.29$, $df = 39$, $\chi^2/df = 1.11$, $p = 0.29$, GFI = 0.99, AGFI = 0.97, RMSEA = 0.02

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้ ความเป็นพลเมืองดี ผู้บริหารสถานศึกษา

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: Ben2506_rab@hotmail.com

A Development of Good Citizenship Indicators of School Administrators

Benjaporn Chinangkool^{1,*}, Chawalit Kerdtip², Racha Chusuwan³

^{1,2,3} Faculty of Education, Prince of Songkla University

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to create and develop good citizenship indicators of school administrators, and (2) to examine the congruence of the model of good citizenship indicators of school administrators developed by the researcher with empirical data. The researcher studied related documents and research reports; then synthesized the contents of the documents to determine the components and indicators. After that, 7 experts were interviewed to validate the appropriateness of the components and indicators. Also, a questionnaire was used to collect data from 478 school administrators in order to verify construct validity of the model. The data were analyzed using basic statistics and confirmatory factor analysis via the AMOS Program. The study found that

1. The good citizenship indicators of school administrators consisted of 13 indicators from 3 components. (1) The component of participation as a good citizen, which consisted of 4 indicators: the realization of and seeing value of conservation and development of natural resources and the environment; the systematic analytical thinking; the team working; and the change literacy. (2) The component of social justice awareness, which consisted of 4 indicators: the possession of ethics and virtues; the self-respect and respect for others; the respect for equality and peaceful conflict management. (3) The component of self-responsibility, which consisted of 5 indicators: patriotism; the possession of skills and knowledge in life management; the respect for the law and compliance with social rules and regulations; the adherence to specific value and ideology; and the political identity.

2. The model of good citizenship indicators of school administrators had goodness-of-fit significantly with the empirical data; with statistical values of $\chi^2 = 43.29$, $df = 39$, $\chi^2/df = 1.11$, $p = 0.29$, GFI = 0.99, AGFI = 0.97, RMSEA = 0.02

Keywords: indicators, good citizenship, school administrator

*Corresponding Author; Email: Ben2506_rab@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศสู่สมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้เข้มแข็งพร้อมรับกับโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นทั่วโลก องค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นตัวรองรับและเงื่อนไขผลักดันความเจริญก้าวหน้าก็คือ พลเมืองของประเทศ หากประเทศใดมีพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้วประเทศนั้นจะมีสังคมที่เข้มแข็ง ปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้น เช่น ปัญหาการเมือง ปัญหาสังคม ปัญหาศีลธรรมหรือปัญหาเยาวชนก็จะสามารถแก้ไขได้ทั้งสิ้น (Thewanarumitkun, 2012) ดังนั้น ในการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองที่ดีได้นั้น การจัดการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดและจำเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง (Nirunthavee, 2005)

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันก็ยังไม่ปรากฏความชัดเจนเกี่ยวกับสถานะของความเป็นพลเมืองดีของสังคมไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด มีเพียงการกล่าวถึงว่าหากประชาชนมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีประเทศไทยก็จะเป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงและมีสันติสุข ในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาของไทยก็ได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีและกำหนดเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอนมาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวไว้ในมาตรา 7 โดยมีจุดเน้นในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความเสมอภาค เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิ และเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นต้น (National Education Act, 2010)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะบุคคลสำคัญของชุมชนจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างในแง่ความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ดำรงตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี เป็นนักพัฒนาและนักบริการสังคม สามารถชี้แนะแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าตามทิศทางที่ต้องการและร่วมแนะนำแก้ปัญหาของชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ รวมถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นพร้อมทั้งเสริมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยและความร่วมมือ นำไปสู่การยอมรับและศรัทธาอย่างภาคภูมิใจ (Office of the National Education Commission, 2002) จากบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติตนพร้อมกับภาวะความเป็นผู้นำในการทำความดีในทุกๆด้าน ซึ่งจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับองค์กรนั้นด้วย เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของความเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมหรือความเป็นพลเมืองดีนั่นเอง

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาคือการแสดงออกที่จะเป็นตัวแบบในการส่งเสริมและเสริมสร้างลักษณะของความเป็นพลเมืองดีซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการประเมินคุณภาพในตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษาที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 โดยได้ระบุกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเป็นพลเมืองร้อยละ 100 ในระยะแรกตามกรอบเวลาการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (Subcommittee on Educational Policy and Reform in the Second Decade on Educational Development to Create good citizen, 2010) จากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้บริบทของสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างและพัฒนา

ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาขึ้น เพื่อเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองดีและพลโลกที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

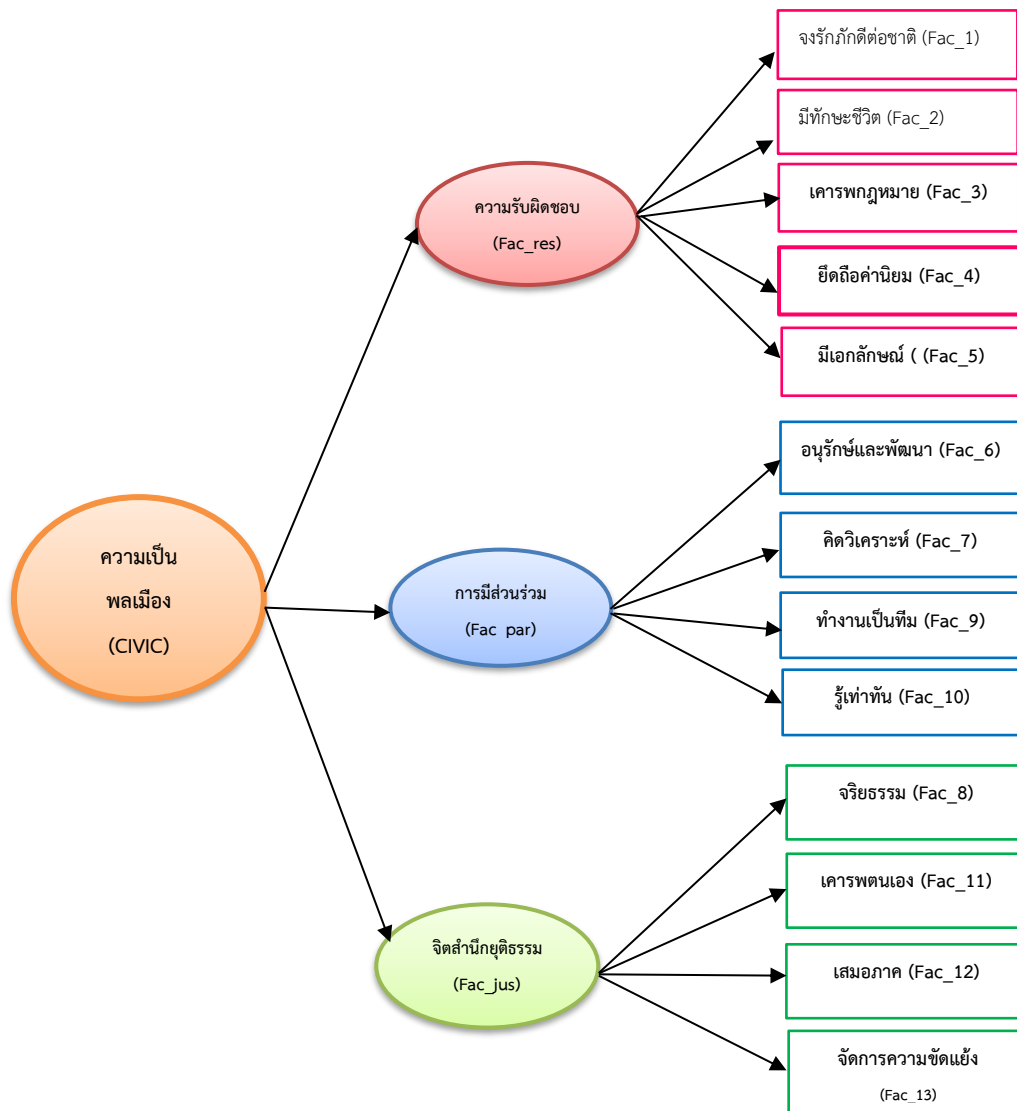
1. เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีได้ข้อเสนอ 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) ความรับผิดชอบในตนเอง 2) การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี และ 3) มีจิตสำนึกคุณธรรมในสังคม (Nirunthavee, 2005; Tantisunthorn, 2012; Thewanarumitkun, 2012; Ralph, 1958; lan et al., 1999; Kahne & Westheimer, 2004; Smith, 2005) นอกจากนี้ยังนำแนวคิดดังกล่าวมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หมวด 2 ข้อ 12 มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา (The Teachers Council of Thailand regulations regarding professional ethics, 2013) เพื่อให้ได้รายละเอียดของตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ทั้งนี้ผลการสังเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามภาวะสันนิษฐานตามทฤษฎี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6,378 คน

ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10-20 คนต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร (Hair et al., 2010) ในการวิจัยครั้งนี้มีใช้กลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของตัวแปรที่สังเกตได้หรือตัวบ่งชี้จำนวน 13 ตัวแปรคือ 260 คนแต่ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดย

ทางไปรษณีย์ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 500 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาสังเคราะห์ร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้จากเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดีทั้งในและต่างประเทศ โดยพิจารณาร่วมกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 นำร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สังเคราะห์ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถาม รอบที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 7 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นนักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองหรือผู้บริหารระดับสูงตำแหน่งศึกษาธิการภาคขึ้นไป เพื่อทำการคัดกรอง พิจารณาความเหมาะสมของตัวบ่งชี้และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมตัวบ่งชี้ให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจนในการสื่อความหมาย นำแบบสอบถามรอบที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขตัวบ่งชี้บางตัวตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะไว้ และสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ทำตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 463 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าความเชื่อมั่นของตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบที่ 1 อยู่ระหว่าง 0.77 - 0.88 องค์ประกอบที่ 2 อยู่ระหว่าง 0.82 - 0.91 และองค์ประกอบที่ 3 อยู่ระหว่าง 0.89 - 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างและส่งแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ จำนวน 500 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์จำนวน 478 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.6

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความโด่ง และความเบ้เพื่ออธิบายการกระจายของข้อมูล วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบจากค่าดัชนี KMO และค่าทดสอบทางสถิติ Bartlett's Test of Sphericity

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก (First Order Confirmatory) เพื่อตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบเดียวของโมเดลและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป AMOS โดยการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) ระดับการยอมรับคือไม่มีนัยสำคัญหรือค่า $p - value > 0.05$ ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่

ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ระดับการยอมรับคือตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Root Mean Square Residual: RMR) และดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ระดับการยอมรับคือน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.50 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือ มีค่า Factor Loading มากกว่าหรือเท่ากับ 0.30 และมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับหรือมากกว่า 3.50 (Wanitbantha, 2014)

ผลการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา มี 13 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย (1) การจงรักภักดีต่อชาติ (2) การมีทักษะความรู้ในการจัดระบบชีวิต (3) การเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม (4) การยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ (5) การมีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง (6) การตระหนักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม (7) การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (8) การทำงานเป็นทีม (9) การรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง (10) มีจริยธรรมและคุณธรรม (11) เคารพนับถือตนเองและผู้อื่น (12) มีความเสมอภาค และ (13) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 13 ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.46 ถึง 0.88 โดยตัวบ่งชี้คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ด้านการรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.88 เมื่อพิจารณาค่าสถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมตริกซ์เอกลักษณ์หรือไม่ พบว่ามีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 7,830.49 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 78 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ .00 แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้มีความแตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันมากและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปได้

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ผลตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกเพื่อตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบเดียวของโมเดล พบว่ามีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 43.29 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 39 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ .29 กล่าวคือค่าไค-สแควร์ (χ^2) ไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัดส่วนของค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ (χ^2/df) เท่ากับ 1.11 ซึ่งค่าน้อยกว่า 2 และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.02 มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ 0.97 มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลการวัดตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือมีความตรงเชิงโครงสร้างและค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเป็นบวกและแตกต่างจาก

ศูนย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือมีจริยธรรมและคุณธรรม (Fac_8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93

1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลพบว่ามีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 43.29 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 39 คำนัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ .29 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) ไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและค่าสัดส่วนของค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ (χ^2/df) เท่ากับ 1.11 ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.02 มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ 0.97 มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ยังพบว่าความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบในตนเอง การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี และมีจิตสำนึกยุติธรรมในสังคม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกและแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.97 ถึง 1.01 แสดงให้เห็นว่าทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญความเป็นพลเมืองดีโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักมากที่สุดในความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี รองลงมาคือมีจิตสำนึกยุติธรรมในสังคมและความรับผิดชอบในตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.01, 0.98 และ 0.97 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) อยู่ระหว่าง 0.95 ถึง 1.02 ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง)	ตัวบ่งชี้ (ตัวแปรที่สังเกตได้)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			
		b_{sc}	S.E.	t	R^2
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง					
Fac_res	Fac_1	0.60	<-->	<-->	0.36
	Fac_2	0.87	0.08	16.07*	0.76
	Fac_3	0.84	0.08	15.66*	0.71
	Fac_4	0.88	0.09	15.12*	0.78
	Fac_5	0.92	0.09	15.82*	0.85
Fac_par	Fac_6	0.86	<-->	<-->	0.75
	Fac_7	0.92	0.04	29.61*	0.85
	Fac_9	0.91	0.04	26.49*	0.83
	Fac_10	0.88	0.03	31.27*	0.78
Fac_jus	Fac_8	0.93	<-->	<-->	0.87
	Fac_11	0.91	0.03	35.44*	0.83
	Fac_12	0.91	0.03	35.52*	0.83
	Fac_13	0.85	0.04	29.34*	0.73

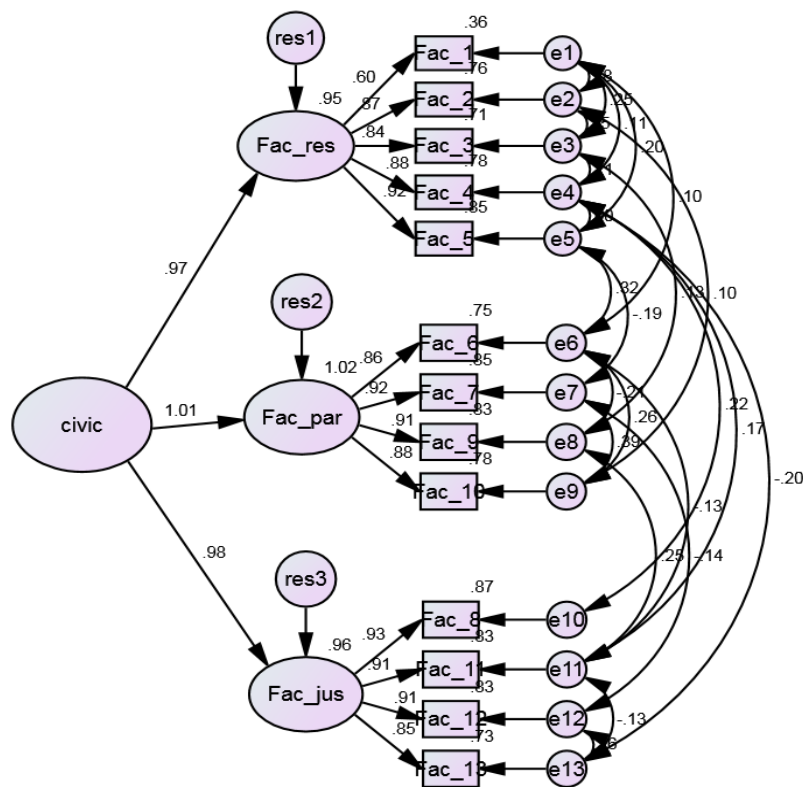
ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง)	ตัวบ่งชี้ (ตัวแปรที่สังเกตได้)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			
		b_{sc}	S.E.	t	b_{sc}
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง					
CIVIC	Fac_res	0.97	<-->	<-->	0.95
	Fac_par	1.01	<-->	<-->	1.02
	Fac_jus	0.98	<-->	<-->	0.96
$\chi^2=43.29, df=39, \chi^2/df=1.11, p=0.29, GFI=0.99, AGFI=0.97, RMSEA=0.02$					

หมายเหตุ * $p < .05$

b_{sc} หมายถึง ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ,

<--> หมายถึง พารามิเตอร์บังคับจึงไม่รายงานค่า S.E. และ t

Chi-square=43.296,df=39,Chi-square/df=1.110,p=.293,GFI=.986,AGFI=.968,RMSEA=.015

ภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้างความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าโมเดลตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 องค์ประกอบคือ ความรับผิดชอบในตนเอง การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี และมีจิตสำนึกยุติธรรมในสังคม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมุติฐานการวิจัย รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปร ดังนั้นองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา 3 องค์ประกอบจึงประกอบด้วยตัวบ่งชี้ของความเป็นพลเมืองดีทั้ง 13 ตัวบ่งชี้ และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองพบว่าทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบที่

สำคัญของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาได้ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดีเป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของความเป็นพลเมือง โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติมีความรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะต่างๆ อันจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับสังคมและส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bobek et al. (2009) Zaff et al. (2010) Bebiroglu et al. (2013) ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผูกพันของบุคคล สถานที่และสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และการมีความรู้สึกสำนึกต่อบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองดีของตนเองในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

2. ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความรับผิดชอบในตนเอง มีตัวบ่งชี้ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบนี้ได้จำนวน 5 ตัวบ่งชี้เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ (1) การจรรยาบรรณที่ดีต่อชาติ (2) การมีทักษะความรู้ในการจัดระบบชีวิต (3) การเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม (4) การยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ และ (5) การมีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือตัวบ่งชี้ด้านการเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องจากการอยู่ร่วมกันของผู้คนเป็นจำนวนมากในสังคมต้องอาศัยกฎระเบียบกติกาสังคมคือการถ่ายทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรมและการทำให้สมาชิกในสังคมนั้นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง การเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของสังคมใหม่และสถาบันใหม่ สมาชิกในสังคมก็ต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ใหม่และยอมรับค่านิยมใหม่เพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ของสมาชิกในสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นผู้บริหารยุคใหม่จึงควรมีความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎศีลธรรม กติกาของชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ สอดคล้องกับ Kahne & Westheimer (2004) Thewanarumitkun (2012) Rodsaen (2014) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

พลเมืองที่ดีต้องมีความรับผิดชอบส่วนตัว เช่น ทำงานและจ่ายภาษี เคารพกฎหมาย ยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชน ท้องถิ่นและสังคม เป็นอาสาสมัครในภาวะวิกฤติ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2 การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ดี มีตัวบ่งชี้ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบนี้ได้จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ (1) การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (2) การทำงานเป็นทีม (3) การรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และ (4) การตระหนักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือตัวบ่งชี้ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันการรักษาสถานะขององค์กรให้อยู่รอดเป็นเรื่องที่สำคัญแต่เท่านั้นยังไม่เพียงพอ องค์กรจะต้องเจริญเติบโตและมีความก้าวหน้าอย่างมั่นคงจึงจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จขององค์กร บุคลากรเป็นทรัพยากรบุคคลถือเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าขององค์กรการให้ความสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างมีคุณภาพจะเป็นต้นแบบที่ดีในการสร้างวิถีคิดและวิธีการทำงานอย่างมืออาชีพ การพัฒนาให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเรื่อยๆจึงเป็นวิธีที่จะทำให้องค์กรมีความแข็งแกร่ง มั่นคง และมีศักยภาพการแข่งขันที่เหนือคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับ Smith (2005) Cogan & Derricott (1988) ที่กล่าวว่า สมรรถนะในการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ เป็นระบบ เป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมือง สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความรับผิดชอบและทำตามบทบาทหน้าที่ของสังคม มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัยการบริโภคให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึง Amornwivat (1976) ได้กล่าวไว้ว่าพลเมืองต้องรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสามารถปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Khongcharoen (2012) พบว่า การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือด้านทักษะบุคคลประกอบด้วยการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ยึดมั่นในความเป็นธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ รับผิดชอบ ติดตามข่าวสารและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

องค์ประกอบที่ 3 มีจิตสำนึกยุติธรรมในสังคม มีตัวบ่งชี้ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบนี้ได้จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ (1) มีจริยธรรมและคุณธรรม (2) เคารพนับถือตนเองและผู้อื่น (3) มีความเสมอภาค และ (4) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือตัวบ่งชี้ด้านมีจริยธรรมและคุณธรรม ทั้งนี้เนื่องจากจากการปฏิบัติตนให้มีจริยธรรมและคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญมากต่อการบริหารงานในองค์กรเพราะสามารถสร้างความศรัทธาและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและคนในสังคม ผู้บริหารที่ดีจึงควรตระหนักอยู่เสมอว่าองค์กรที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา นอกจากจะเกิดจาก ตัวครู นักเรียนและวิธีการสอนแล้ว ผู้บริหารจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติต่างๆ เช่น มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการบริหาร มีจริยธรรมและคุณธรรมทั้งดงาม จะต้องยึดมั่นในระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจริยธรรมในวิชาชีพ (Chinwanno, 2003) หากผู้บริหารมีจริยธรรมและคุณธรรมก็จะได้รับการยอมรับนับถือเป็นการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย สอดคล้องกับ Ralph (1958) Kahne & Westheimer (2004) Rodsaen (2014) ที่ได้กล่าวไว้ว่า พลเมืองที่ดีจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความเคารพนับถือต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น เช่นเดียวกับ SongkitSap (2007) ได้กล่าวว่าองค์กรใดที่มีผู้นำเป็นแบบอย่างในเรื่องการบริการโดยใช้หลักคุณธรรม บ่มสร้างจริยธรรมให้แก่พนักงานและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมจะทำให้องค์กรและพนักงานประสบความสำเร็จในระยะยาวอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำตัวบ่งชี้ที่ผ่านการพัฒนาและยืนยันได้ด้วยข้อมูลทางสถิติ ไปใช้ในการวัดหรือประเมินความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ผู้เกี่ยวข้องกับการคัดสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งบริหารกระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำไปพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา อาทิ ระดับนโยบาย หน่วยเหนือควรกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาตามผลการวิจัยนี้ และในระดับปฏิบัติการควรออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบจากผลการวิจัยนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาตัวบ่งชี้และการตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับยอมรับได้ ดังนั้นควรนำองค์ประกอบดังกล่าวไปทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2.2 ควรสร้างเกณฑ์สำหรับตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษาในบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Amornwiwat, S. (1976). *The teaching of Social Studies in Elementary Schools*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Bebiroglu, B., Geldhof, G. J., Pinderhughes, E., Phelps, E., & Lerner, R. M. (2013). From Family to Society: *The Role of Perceived Parenting Behaviors in Promoting Youth Civic Engagement*. *Parenting*, 13(3), 153-168.
- Bobek, D., Zaff, J., Li, Y., & Lerner, R. M. (2009). Cognitive, emotional, and behavioral components of civic action: Towards an integrated measure of civic engagement. *Journal of Applied Development Psychology*, 30, 615-627.
- Chinwanno, W. (2003). *Professional Ethics*. Bangkok: Chuan Pim. (in Thai)

- Cogan, J. & Derricott, R. (1998). *Citizenship for the 21st Century. An International Perspective on Education*. London: Kogan Page.
- Davies Ian, Gregory, & Riley Shirley, C. (1999). *Good Citizenship and Educational Provision*. New York: Graland.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. 7th Edition, Pearson Education, Upper Saddle River.
- Kahne, Joseph, & Westheimer, J. (2004), Summer. What Kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237- 269.
- Khongcharoen, M. (2012). *Elements for enhancing consciousness of citizenship in a way of life democracy*. Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- National Education Act (No. 3). (2010, 22 July). *Government Gazette*. Volume 127 Episode At 45 A, page 1-3. (in Thai)
- Nirunthavee, S. (2005). *Learning management to develop learners to be good citizens*. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai)
- Office of the National Education Commission. (2002). *Guidelines for quality assessment in accordance with basic education standards For internal quality assurance of educational institutions*. Bangkok: National Buddhism Office. (in Thai)
- Ralph, C.P. (1958). *Teaching Social Studies in Elementary School*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Rodsaen, A. (2014). *Development of a model for organizing learning activities together to enhance citizenship teaching ability for basic education teachers*. Doctor of Education thesis. Naresuan University. (in Thai)
- Smith, A. (2005). *Civic and Citizenship Education in contest divided societies*. University of Ulster Ireland: Unesco Chair.
- SongkitSap S. (2007). Ethics and human resource management. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 7 (2), 114-121. (in Thai)
- Subcommittee on Educational Policy and Reform in the Second Decade on Educational Development to Create good citizen. (2010). *Education Development Strategies for Citizenship Development, 2010-2018*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Tantisunthorn, T. (2012). *citizenship Education*. Bangkok: Institute of Educational Policy. (in Thai)
- The Teachers Council of Thailand regulations regarding professional ethics, 2013. (2013, 4 October). *Government Gazette*. Volume 130 Special Episode 130 D, page 72-74. (in Thai)
- Thewanarumitkun, P. (2012). *Civic Education*. Bangkok: Health Promotion Foundation. (in Thai)

- Wanitbancha , K. (2014). *Structural Equation Modeling (SEM) with AMOS*. 2 nd ed. Bangkok: Samlada. (in Thai)
- Zaff, J., Boyd, M., Li, Y., Lerner, J. V., & Lerner, R. M. (2010). Active and Engaged Citizenship: Multi-group and Longitudinal Factorial Analysis of an Integrated Construct of Civic Engagement. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 736-750.

การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย

จุไรวรรณ รินทพล^{1*}, วิจิต อ้วน²

^{1,2} หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 20 July 2019

Revised: 13 September 2019

Accepted: 16 September 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) ศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อ ผลการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ 3) สร้างแบบจำลองการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสานวิธี สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักลงทุนที่ลงทุนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 5 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวอย่าง คือ นักลงทุนที่เคยซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 510 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อผลการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านพฤติกรรม ความรู้ เทคโนโลยีและรูปแบบการลงทุนมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุน และผลการศึกษาแบบจำลองการตัดสินใจพบว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า กระบวนการตัดสินใจ พฤติกรรม ความรู้ เทคโนโลยี และรูปแบบการลงทุน มีอิทธิพลต่อผลการตัดสินใจของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

คำสำคัญ : การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การลงทุน นักลงทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: churaivan_r@hotmail.com

Strategic decision making in investment of investors in stock exchange of Thailand

Churaivan Rinthaphol ^{1,*}, Vichit Uon²

^{1,2} Doctor of Business Administration Program in Strategic Management,
Graduate College of Management, Sripatum University

ABSTRACT

This research had three following objectives: (1) to study decision making process factors affecting the decision making on stock trading of investors in the Stock Exchange of Thailand; (2) to study the influence of factors affecting the process of decision making on stock trading of investors in the Stock Exchange of Thailand; and (3) to create a strategic decision making model on stock trading of investors in the Stock Exchange of Thailand. This research was a mix-method research involving the quantitative and qualitative research methodologies. In the qualitative study, the researcher conducted in-depth interviews of 5 key research informants who were investors in the Stock Exchange of Thailand; while in the quantitative study, a questionnaire was used to collect data from 510 investors who used to invest in the Stock Exchange of Thailand. The qualitative data were analyzed with content analysis; while the quantitative data were statistically analyzed with descriptive statistics and structural equation model analysis. The research findings showed that the decision-making process factors affecting the decision making on stock trading of investors as a whole were at the high level. The factors of behaviors, knowledge, technology, and pattern of investment affected the process of decision making on stock trading of the investors. Furthermore, the created strategic decision-making model on stock trading of investors in the Stock Exchange of Thailand had goodness-of-fit with the empirical data. In addition, interview results revealed that the decision-making process, behavior, knowledge, technology, and pattern of investment had influences on decision making results of investors in the Stock Exchange of Thailand.

Keywords: strategic decision making, investment, investor, Stock Exchange of Thailand

* Corresponding Author; Email: churaivan_r@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมสู่การพลิกโฉมการเติบโตตามนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ของภาครัฐ ที่มุ่งปฏิรูปเศรษฐกิจประเทศด้วยแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในระยะยาวด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และคำนึงประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวมเป็นสำคัญ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand) มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญของประเทศชาติ มุ่งเดินทางตามกรอบกลยุทธ์ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2561-2563) “Towards Sustainable Growth with Innovation” เน้นการสร้างความยั่งยืน มุ่งพัฒนาตลาดทุนไทยโดยใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อตอบโจทย์และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานแก่ทุกภาคส่วน พร้อมเดินทางตามแผนกลยุทธ์องค์กรที่สนับสนุนแผนพัฒนาตลาดทุนไทยฉบับปัจจุบันและสนับสนุนนโยบายภาครัฐในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน (The Stock Exchange of Thailand, 2018)

การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ที่ดี นักลงทุนจำเป็นต้องเข้าใจหลักการการลงทุนเป็นอย่างดี เพื่อป้องกัน ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างมีการลงทุนแต่ละครั้งที่เกิดขึ้น ดังที่ Xu et al. (2011) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญว่า การตัดสินใจลงทุนเป็นการตัดสินใจเพื่อลงทุนในหุ้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลตอบแทน ต้องมีหลักเหตุและผลในการลงทุนที่ชัดเจน ใช้เหตุผลในการตัดสินใจมากกว่าอารมณ์และความรู้สึก และคำนึงถึงตลอดเวลาว่าการตัดสินใจบนพื้นฐานของอารมณ์จะมีความเสี่ยงมากกว่าการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล นอกจากนี้จะต้องมีการวิเคราะห์ แผนงานทางการเงินและผลตอบแทนที่กิจการจะได้รับจากโครงการลงทุนหรือการลงทุนในสินทรัพย์ลงทุน สอดคล้อง กับที่ Kuno, Huisman, and Peter (2015) ระบุว่า การตัดสินใจลงทุนแต่ละครั้งเกี่ยวข้องกับการกำหนดระยะเวลา และระดับความสามารถ การวิเคราะห์เวลาและความสามารถในการตัดสินใจพร้อม ๆ ซึ่งต้องพิจารณาองค์ประกอบ เวลาและความล่าช้าที่จะเกิดขึ้น ในขณะที่ Jamshidinavid, Chavoshani, and Amir (2012) ก็ระบุชัดเจนว่า การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์จะประกอบไปด้วยบุคลากรหลากหลายและบุคคลแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ออกไป ซึ่งลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกนั้นก็แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาภาวะตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและการซื้อขายหลักทรัพย์ จะเห็นได้ว่า มูลค่าตลาดหลักทรัพย์ตามราคาตลาดนั้นแม้ว่าจะมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ตามแต่หากมีลักษณะขึ้นลงไม่คงที่ และเช่นเดียวกันแม้ว่าจำนวนผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็ยัง มุ่งขยายช่องทางการเข้าถึงการลงทุนไปในวงกว้างขึ้น ตลอดทั้งปี ดังนั้นการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนจึงเป็นตัวแปร หนึ่งที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ตลาดหุ้นพัฒนาต่อไปได้ ทั้งนี้ Kahneman and Tversky (2010) รายงานว่าเมื่อนักลงทุน ตัดสินใจลงทุนจะพิจารณาถึงการขาดทุน (ผลลบ) หรือผลกำไร (ผลบวก) โดยใช้เทคนิคการเลือกการตัดสินใจที่มีใน ชีวิตจริง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองการตัดสินใจที่ส่งผลต่อผลการตัดสินใจซื้อขาย หลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยพื้นฐานของกระบวนการตัดสินใจมี หลายประการ ได้แก่ พฤติกรรมซึ่งเป็นการกระทำหรือตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล สอดคล้อง กับงานวิจัยของ Nidhi and Prerna (2013) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Gould (2016) La Shun (2017) ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบด้านความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้สมบูรณ์ ตลอดจนแนวคิด

ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่พัฒนาช่องทางการลงทุนและเพิ่มช่องทางใหม่อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้ลงทุนได้ติดตามข้อมูลการลงทุนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (The Stock Exchange of Thailand, 2018) นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการตัดสินใจมีความสัมพันธ์กับผลการตัดสินใจ เช่น งานวิจัยของ Gupta and Sharma (2011) ที่พบว่า พฤติกรรมพยายามหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของบุคคลได้รับผลกระทบอย่างมากซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ของการลงทุนทั้งในด้านกำไรและขาดทุน ในด้านการวัดผลการตัดสินใจ (Decision Making Outcome) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น ผู้ลงทุนสถาบันนั้นมีความสำคัญในการสร้างสมดุลของตลาดทุนไทย ดังปรากฏในรายงานประจำปี (The Stock Exchange of Thailand, 2018) ที่ระบุว่า ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมุ่งเพิ่มสัดส่วนการลงทุนของผู้ลงทุนสถาบัน เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงิน การลงทุน สร้างความมั่นคงทางการเงิน เตรียมพร้อมก้าวเข้าสู่วัยเกษียณอย่างมีคุณภาพและตอบโจทย์เป้าหมายชีวิตของแต่ละบุคคล

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้แนวทางการจัดการด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และรู้เท่าทันอนาคต ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เพื่อให้ให้นักลงทุนสามารถตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้อย่างมีอาชีพ มีเป้าหมาย และประสบความสำเร็จจากการการลงทุนรวมถึงสามารถนำไปประยุกต์กับการลงทุนอื่นๆ ที่ในลักษณะเช่นเดียวกันให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อผลการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. สร้างแบบจำลองการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประโยชน์ที่ได้รับ

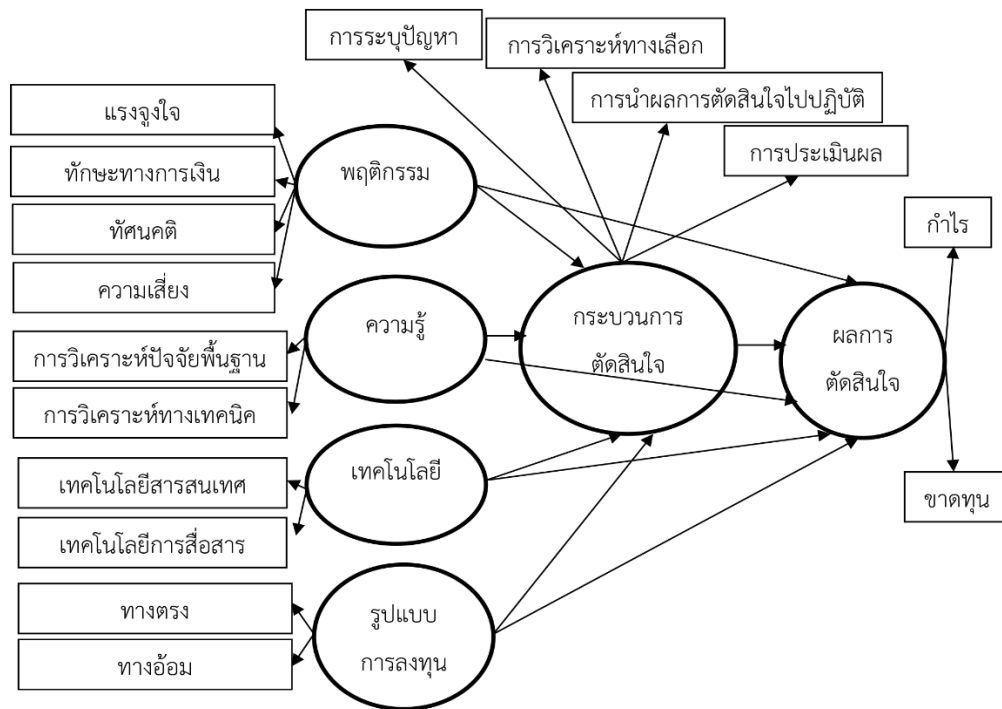
1. ทำให้ได้ข้อค้นพบเชิงวิชาการเกี่ยวกับกลยุทธ์การตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. ได้ทราบถึงการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เป็นแนวทางให้นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้กำหนดนโยบายในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ 1) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจ ได้แก่ (1) พฤติกรรม (Behavior) ประกอบด้วย แรงจูงใจ (Motive) ทักษะทางการเงิน (Financial Ability) ทักษะคติ (Attitude) ความเสี่ยง (Risk) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลจากงานวิจัยของ Landis, Hill, Deborah and Maurice (2014) เป็นต้น (2) ความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis) และการวิเคราะห์ทางเทคนิค (Technical Analysis) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลจากงานวิจัยของ Wiwik (2017) เป็นต้น (3) เทคโนโลยี (Technology) ประกอบด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และเทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication Technology) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลจากงานวิจัยของ La Shun (2017) เป็นต้น (4) รูปแบบการลงทุน (Investment Model) ประกอบด้วย การลงทุนทางตรง (Direct Investment) และการลงทุนทางอ้อม (Indirect Investment) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลจากงานวิจัยของ Liu and Shaomin (2018) เป็นต้น ในส่วนของผลการตัดสินใจ (Decision Making Outcome) ประกอบด้วย กำไร (Profit) และ ขาดทุน (Loss) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลจากงานวิจัยของ Steven and Mary (2015) เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบของกระบวนการตัดสินใจ (Process of decision making) โดยประยุกต์ตามแนวคิดของ Plunkett and Attner (1994) โดยประกอบด้วย (1) การระบุปัญหา (2) การวิเคราะห์ทางเลือก (3) การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ และ (4) การประเมินผล นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) พฤติกรรม (2) ความรู้ และ (3) เทคโนโลยี และ (4) รูปแบบการลงทุน (Investment Model) และวัดผลของการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนจากผลการตัดสินใจ (Decision Making Outcome) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นักลงทุนผู้เคยซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ ณ สิ้นปี 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 1, 510,053 ราย (The Stock Exchange of Thailand, 2017) โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยกำหนดขนาดของตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของ Thomson (Thomson, 1992) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความผิดพลาดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 สัมประสิทธิ์ความผันแปรของประชากร กำหนดให้เป็น 60% เท่ากับ 0.60 ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงได้จำนวน 533 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักลงทุนที่ลงทุนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เครื่องมือวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง “การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) กระบวนการตัดสินใจ 2) พฤติกรรม 3) ความรู้ 4) เทคโนโลยี 5) รูปแบบการลงทุน และ 6) ผลการตัดสินใจ จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เป็นนักวิชาการ 3 คน นักวิชาชีพ 3 คน นักสถิติ 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของการวิจัยที่ต้องการวัดอยู่ระหว่าง .67–1.00 และตรวจสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้คะแนนค่าความเชื่อมั่นค่าเท่ากับ 0.909

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview form) โดยผู้วิจัยสร้างมาจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุน โดยมีการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยพบว่า ค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานงานไปยังนักลงทุนผู้เคยซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน และแจกแบบสอบถาม ใช้วิธีการเก็บด้วยตนเอง จำนวน 533 คน ได้รับแบบสอบถามคืนที่มีความสมบูรณ์จำนวน 510 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 95.68

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติดังนี้

1.1 สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อการอธิบายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะของการแจกแจงข้อมูลของตัวแปรต่างๆ ตามปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่มโดยกำหนดการวัดเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

1.3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ของการสร้างแบบจำลองการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้วยโปรแกรม LISREL เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้เทคนิควิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบด้านข้อมูล การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการทบทวนข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อผลการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า กระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุน อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10 ซึ่งเป็นผลส่งต่อมาจากการระบุปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ และการประเมินผล

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัย พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ในกลุ่ม พฤติกรรม ความรู้ เทคโนโลยี และรูปแบบการลงทุน สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 35.02, 18.87, 18.80 และ 18.59 ตามลำดับ พฤติกรรม ความรู้ เทคโนโลยี และรูปแบบการลงทุนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

3. ผลสร้างแบบจำลองการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ตัวแปรทั้ง 10 รวมกลุ่มกันเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) พฤติกรรม (BEHAVE) ได้แก่ ตัวแปร1) แรงจูงใจในการลงทุน (MOT) 2) ทักษะทางการเงินในการลงทุน (FIN) 3) ทักษะคติในการลงทุน (ATT) และ 4) ความเสี่ยงในการลงทุน (RIS) (2) ความรู้ (KNOW) ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานในการลงทุน (FUN) และการวิเคราะห์ทางเทคนิคในการลงทุน (TEC) (3) เทคโนโลยี (TECH) ได้แก่ 1) เทคโนโลยีสารสนเทศในการลงทุน (INF) และ 2) เทคโนโลยีการสื่อสารในการลงทุน (COM) และ (4) รูปแบบการลงทุน (INV) ได้แก่ 1) ด้านการลงทุนทางตรง (DIR) 2) ด้านการลงทุนทางอ้อม (IND) มีค่า ไอเกน เท่ากับ 3.50, 1.89, 1.88 และ 1.86 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 35.02, 18.87, 18.80 และ 18.59 ตามลำดับ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้ไม่แตกต่างจากโมเดลที่ได้สร้างขึ้นในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_c) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_v) ตัวแปรแฝงในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ตรวจสอบจากตัวชี้วัด 2 ตัว ได้แก่ ความเที่ยงของตัวแปรแฝง และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ โดยเกณฑ์มาตรฐาน คือ ค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (ρ_c) ควรมีค่ามากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยของการผันแปรที่ถูกสกัดได้ (ρ_v) ควรมีค่ามากกว่า 0.50 (Angsuechot, Wijitwanna and Pinyopanuwat, 2011) ซึ่งจะสรุปว่า การผันแปรในตัวชี้วัดส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากตัวแปรสร้างมากกว่าเป็นข้อผิดพลาดของมาตรวัด ซึ่งแสดงว่าตัวแปรแฝง มีความเที่ยง ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ความเที่ยงของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าสูง โดยมีค่า ρ_c อยู่ระหว่าง 0.87 – 0.98 ซึ่งมากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบมีค่า ρ_v อยู่ระหว่าง 0.78 – 0.97 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงว่า จากการประเมินโมเดลมาตรวัดได้หลักฐานที่ชัดเจนว่า การนิยามปฏิบัติการตัวแปรแฝงทั้งหมดถูกต้องและเชื่อถือได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ ในกลุ่ม กระบวนการตัดสินใจในการลงทุน (PROCESS) และ ผลการตัดสินใจ (OUTPUT) ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) การระบุปัญหา (DEF) 2) การวิเคราะห์ทางเลือก (ANA) 3) การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (IMP) 4) การประเมินผล (EVA) 5) ด้านกำไรในการลงทุน (PRO) 6) ด้านขาดทุนในการลงทุน (LOS) ใช้การสกัดปัจจัยด้วยวิธี Principal Component และหมุนแกนปัจจัยด้วยวิธี Varimax

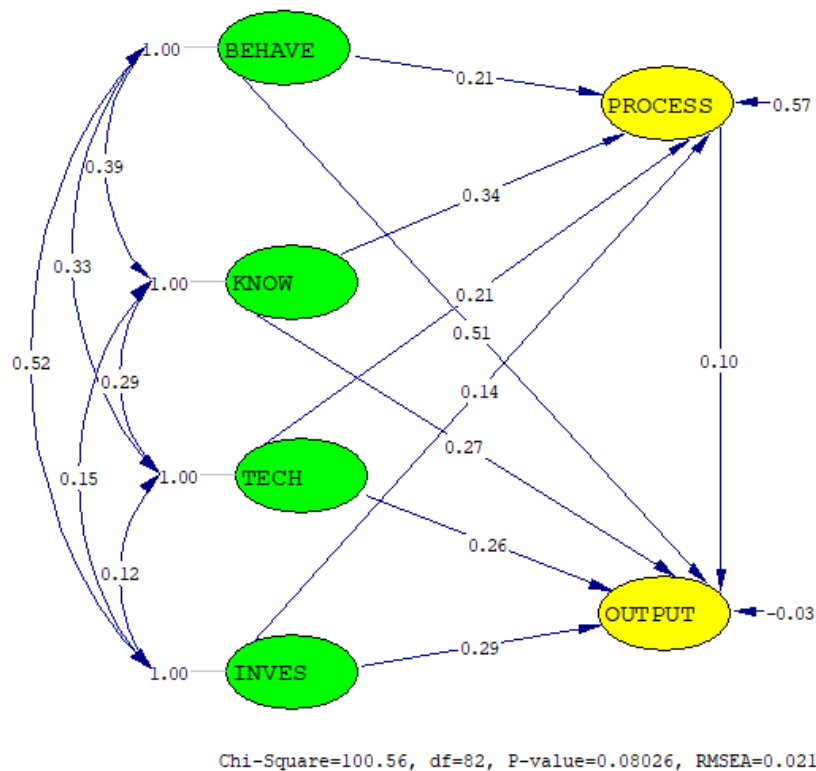
with Kaiser ผลการวิเคราะห์ พบว่าสถิติ Kaiser-Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.84 ซึ่งมีความมากกว่า 0.80 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบอยู่ในระดับดีมาก และพบว่า Bartlett's Test of Sphericity Chi-square มีค่าเท่ากับ 4432.93 ที่องศาความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 15 และค่า p-value < 0.001 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรทั้ง 6 รวมกลุ่มกันเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) กระบวนการตัดสินใจ (PROCESS) ได้แก่ 1) การระบุปัญหา (DEF) 2) การวิเคราะห์ทางเลือก (ANA) 3) การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (IMP) 4) การประเมินผล (EVA) และ (2) ผลการตัดสินใจ (OUTPUT) ได้แก่ 1) ด้านกำไรในการลงทุน (PRO) 2) ด้านขาดทุนในการลงทุน (LOS) มีค่า ไอเกน เท่ากับ 3.31 และ 2.18 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 55.25 และ 36.41

ผลจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวมหลังจากการปรับแก้โมเดล แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม หลังจากการปรับแก้โมเดล

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 2.00	1.223	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	1.000	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.95	0.980	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.960	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.021	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.017	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล พบว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์ การยอมรับ คือค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.223$, CFI = 1.000, GFI = 0.980, AGFI = 0.960, RMSEA = 0.021 และ SRMR = 0.017 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวแปร

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ผลการเกิดองค์ประกอบไม่แตกต่างจากโมเดลที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จึงสรุปว่าการวิจัยครั้งนี้จึงไม่มีโมเดลทางเลือกและสามารถใช้โมเดลเดิมได้ดังภาพที่ 2 นอกจากนี้ สำหรับผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า แบบจำลองการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Decision Making Model) ของเดิมได้ผลการเกิดองค์ประกอบไม่แตกต่างจากโมเดลที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เป็นโมเดลที่สมบูรณ์แบบครบทุกอย่าง จึงสรุปว่าการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถใช้โมเดลเดิมได้ ซึ่งนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์สามารถใช้โมเดลนี้ประกอบการพิจารณาการลงทุนควบคู่ไปกับพฤติกรรมในการลงทุนด้านต่างๆ ที่พบว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจลงทุนและมีผลต่อผลการตัดสินใจลงทุน ได้แก่ พฤติกรรมด้านแรงจูงใจ ทักษะทางการเงิน ทักษะคน และความเสี่ยง ในส่วนของปัจจัยความรู้ด้านการวิเคราะห์พื้นฐาน และการวิเคราะห์ทางเทคนิค ก็มีส่วนสำคัญในการช่วยตัดสินใจลงทุนได้อย่างแม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยด้านเทคโนโลยีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันช่วยให้การซื้อหรือขายหุ้นสามารถกระทำได้ด้วยตัวเอง เกิดความรวดเร็วและสามารถสืบค้นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ นักลงทุนจะต้องรู้จักเลือกเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เหมาะสมกับการลงทุนเพื่อช่วยสร้างทักษะการคิดและแก้ปัญหาการลงทุนในระดับสูง สำหรับรูปแบบการลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งถ้าหากเป็นการลงทุนทางตรงก็สามารถเลือกลงทุนในหุ้นตัวที่วิเคราะห์แล้วตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ส่วนการลงทุนรูปแบบทางอ้อมก็สามารถทำได้ในกรณีที่ผู้ลงทุนต้องการลงทุนแต่ไม่ค่อยมีเวลาในการติดตามตลาด ซึ่งผลการตัดสินใจลงทุนขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ลงทุน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า กระบวนการตัดสินใจมีอิทธิพลต่อผลการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อนักลงทุนนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติและต้องการให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้น นักลงทุนควรกำหนดตารางเวลาการดำเนินงาน งบประมาณ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ควรมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ นักลงทุนควรกำหนดระเบียบวิธี กฎ และนโยบาย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การปฏิบัติการลงทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Oriana-Helena (2014) ที่พบว่า การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเป็นการดำเนินการปฏิบัติ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลของการตัดสินใจสามารถแสดงถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการลงทุนครั้งๆ ได้ เช่นเดียวกับที่ Jalal-Karim (2013) ได้กล่าวไว้ว่าการตัดสินใจไปปฏิบัติเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญเพราะนำไปสู่ผลของการดำเนินงานต่อไป

2. จากผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่พบว่า พฤติกรรม ความรู้ เทคโนโลยี และรูปแบบการลงทุนมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ โดยพฤติกรรมด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความเสี่ยง อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นนักลงทุนจึงต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นให้มากที่สุดเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Stock Exchange of Thailand (2018) ที่ระบุว่าพฤติกรรมความเสี่ยงส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ความสำคัญกับการดูแลและจัดการความเสี่ยงที่สำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจของตลาดหลักทรัพย์ฯ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Kenett et al. (2010) ที่พบว่า พฤติกรรมความเสี่ยงต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความน่าจะเป็นที่จะตกอยู่ในสภาวะความเสี่ยงต่อการพังทลายลงของตลาดหุ้น (Systemic Collapses) อยู่ในระดับสูงและส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง

ปัจจัยด้านความรู้ พบว่า มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวิเคราะห์ทางเทคนิค สามารถอธิบายได้ว่า ความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญมากที่จะช่วยให้นักลงทุนได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อการตัดสินใจลงทุนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiwik (2017) ที่พบว่านักลงทุนชาวอินโดนีเซียชอบการวิเคราะห์ทางเทคนิค ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกวิธีการวิเคราะห์ทางเทคนิค อย่างมีนัยสำคัญคือนักลงทุนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ยาวนาน

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี พบว่า มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถอธิบายได้ว่า เทคโนโลยีการสื่อสารได้รับการพัฒนาให้สามารถเข้าใช้งานระบบเครือข่าย เทียบเท่ากับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์พกพาได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นักลงทุนส่วนใหญ่เน้นไปที่การค้นหาข้อมูลก่อนทำการซื้อขาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความไม่แน่นอนและความเสี่ยง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Richard and Chebat (2016) โดยระบุว่า การรับข้อมูลข่าวสาร เช่น ข่าวสารการวางแผนการเงินนั้น จะมุ่งเน้นความสำคัญของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับสาร โดยจะให้ข้อมูลการวางแผนการเงินให้ตรงกับกลุ่มที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง จึงเห็นว่าการรับ

ข้อมูลข่าวสารของผู้ลงทุนส่วนบุคคล จะเลือกสื่อที่มีข้อมูลตรงกับความต้องการของตนเอง โดยจำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลที่หลากหลายตามความสะดวก เพื่อใช้พิจารณาวิเคราะห์ตัดสินใจ

ปัจจัยด้านรูปแบบการลงทุน พบว่า มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การลงทุนทางตรง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายได้ว่า นักลงทุนต้องทำความเข้าใจทางเลือกของการลงทุนทางตรงก่อนว่าต้องยอมรับความเสี่ยงทั้งหมดโดยรับผิดชอบต่อสินทรัพย์ในการลงทุนด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะได้รับข้อมูลและคำแนะนำจากบุคคลภายนอกเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการตัดสินใจ สอดคล้องแนวคิดของ Shameer (2019) ที่กล่าวว่า การลงทุนทางตรงนั้นนักลงทุนจะเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั่นเอง ซึ่งนักลงทุนทางตรงจะต้องรับผิดชอบต่อทรัพย์สิน รวมทั้งการควบคุมจัดการผลตอบแทนทั้งหมดและรับความเสี่ยงทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยครั้งนี้จะช่วยเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ โดยสามารถพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตัดสินใจลงทุนเพื่อให้นักลงทุนมีความพร้อมในการเตรียมการลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพิ่มศักยภาพของนักลงทุนและตระหนักในปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนได้

1.2 เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านกลยุทธ์การลงทุน เสริมสร้างความพร้อมในการลงทุน ก่อให้เกิดศักยภาพและสามารถขยายการลงทุนให้เกิดขึ้นในวงกว้างขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับนักลงทุนได้

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาหาแบบจำลองการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Decision Making Model) ในรูปแบบใหม่และให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในส่วนของตัวเองแปรปัจจัยพฤติกรรมการลงทุน ความรู้ในเทคโนโลยี และรูปแบบการลงทุนกับกลุ่มนักลงทุนรายอื่นเพื่อเป็นการพิสูจน์ตัวเองเชิงประจักษ์ รวมทั้งศึกษาตัวแปรที่เป็นปัจจัยเหตุอื่นๆ ที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้งานวิจัยดูน่าสนใจ เกิดความท้าทาย และเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิจัยในอนาคต

2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยในมิติอื่นๆ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือการศึกษาหาความสัมพันธ์ของกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้งานวิจัยมีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการที่ผู้วิจัยจะต้องทบทวนวรรณกรรมใหม่อีกครั้งทั้งในและต่างประเทศเพื่องานวิจัยออกมาสมบูรณ์แบบและทันสมัยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Alves, S. (2012). Ownership structure and earnings management: Evidence from Portugal. *Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 6(1), 57-74.
- Angsuchot, S., Wijitwanna, S. and Pinyopanuwat, R. (2011). *Statistical analysis for research in Social Sciences and Behavioral Sciences: Techniques for Using LISREL Software*. Bangkok: Chalerndee Mankhong. (in Thai)
- Gould, M. (2016). Fundamental vs. technical financial analysis. *Research Starters Business*, 4(2), 1-5.
- Gupta, M. and Sharma, P. (2011). Factor Credentials Boosting Quality of Work Life of BSNL Employees In Jammu Region. *Sri Krishna International Research & Educational Consortium*, 2(1), 79-89.
- Jalal-Karim, A. (2013). Evaluating the impact of information security on enhancing the business decision-making process, *World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, 9(1), 55 – 64.
- Jamshidinavid, B., Chavoshani, M. & Amiri, S. (2012). The impact of demographic and physiological characteristics on the investment prejudices in Tehran stock. *European Journal of Business and Social Science*, 1(5), 41-53.
- Kahneman, D. and Tversky, A. (2010). Prospect theory: An analysis of decisions under risk. In *Econometrica*, 47(2), 263–291.
- Kenett, D.Y., Shapira, Y., Madi, A., Bransburg-Zabary, S., Gur-Gershgoren, G., and Ben-Jacob, E. (2010). Dynamics of Stock Market Correlations. *AUCO Czech Economic Review*, 4, 330–340.
- Kuno, J.M., Huisman and Peter, M. K. (2015). *Strategic capacity investment under uncertainty*. retrieved February, 10, 2018 from <https://doi.org/10.1111/1756-2171.12089>.
- Landis, E. A, Hill, Deborah, H., and Maurice, R. (2014). A Synthesis of Leadership Theories and Styles. *Journal of Management Policy and Practice*, 15(2), 97-100.
- La Shun, L. C. (2017). A Comprehensive Definition of Technology from an Ethological Perspective. *Social Sciences*. retrieved February, 10, 2018 from www.mdpi.com/journal/socsci. doi:10.3390/socsci6040126.
- Landis, Eric A, Hill, Deborah and Harvey, Maurice R. (2014)
- Liu Wang, S.L. (2018). Determinants of foreign direct and indirect investments from the institutional perspective: A comparative analysis between emerging and mature markets. *International Journal of Emerging Markets*, 13(5), 1330-13470.
- Nidhi and Purna Puri, (2013). *IOSR. Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 18(3), 01-06.

- Oriana-Helena Negulescu. (2014). Using a decision-making process model in strategic management. *Review of General Management*, 19(1), 1-11.
- Plunkett, W.R. and Attner, R.F. (1994). *Introduction to Management*. Belmont: Wadsworth.
- Richard, M. O. and Chebat, J. C. (2016). Modeling online consumer behavior: Preeminence of emotions and moderating influences of need for cognition and optimal stimulation level. *Journal of Business Research*, 69, 541–553.
- Shameer, N. M. (2019). *What is the difference between direct and indirect investment?*. retrieved February, 15, 2019 from <https://specialties.bayt.com/fr/specialties/q/295130/what-is-the-difference-between-direct-and-indirect-investment>.
- Steven, L. M. and Mary, A. V. G. (2015). *Organizational Behavior*. 5th ed. New York: McGraw Hill Education India Pvt Ltd.
- The Stock Exchange of Thailand. (2017). *Annual Report*. retrieved February, 10, 2018 from https://www.set.or.th/th/about/annual/annual_p1.html. (in Thai)
- The Stock Exchange of Thailand. (2018). *Annual Report 2017 The Stock Exchange of Thailand 2018*. Bangkok: The Stock Exchange of Thailand.
- Wiwik, U. (2017). Fundamental Versus Technical Analysis of Investment: Case Study of Investors Decision in Indonesia Stock Exchange. *Journal of Internet Banking and Commerce*, 22(8), 1-18.
- Xu, H. et al. (2011). The personalization privacy paradox: An exploratory study of decision-making process for location-aware marketing. *Decision support systems*, 51(1), 42-52.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของ นักท่องเที่ยวชาวไทยในเกาะสมุย

ชุลีวรรณ ปราณิธรรม^{1,*}, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง²

^{1,2}คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Received: 17 February 2019

Revised: 16 September 2019

Accepted: 16 September 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม กลุ่มตัวอย่างในเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า สถิติพรรณนาที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติอนุมานที่นำมาทดสอบสมมติฐานคือ สถิติค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงมาก พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมอยู่ในระดับมาก มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนดีกว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม ปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม ในขณะที่ปัจจัยด้านประเภทโรงแรมที่เข้าพักไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม สำหรับปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน แต่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมที่แตกต่างกัน เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม

คำสำคัญ : เจตคติ พฤติกรรม ครัวเรือน โรงแรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: chuleewansru@gmail.com

Factors Relating Environmental Conservation Behavior in Household and Hotels of Thai Tourists in Koh Samui

Chuleewan Praneetham^{1,*}, Paithoon Monpanthong²
^{1,2}The Graduate School of Tourism Management,
National Institute of Development Administration

Abstract

The objectives of this research were to investigate the attitudes and behavior of Thai tourists on environmental conservation in the households and hotels; and to study the factors relating to environmental conservation behaviors in the households and hotels of Thai tourists in Koh Samui. The research sample consisted of purposively selected 400 Thai tourists in Koh Samui. The research instrument was a rating scale questionnaire. Descriptive statistics for data analysis were the frequency, mean, percentage, and standard deviation; while inferential statistics were the t-test, one-way ANOVA, and Pearson's product moment correlation coefficient. The findings revealed that attitudes towards environmental conservation of Thai tourists were at the very high level. The environmental conservation behaviors in the households and hotels were at the high level. The Thai tourists had environmental conservation behaviors in the households were better than their counterpart behaviors in the hotels. Gender, age, and career factors were not related significantly to the environmental conservation behavior in the households and hotels; while the hotel type factors were not related to environmental conservation behaviors in hotels. In addition, the factor of different educational levels had no effect on the environmental conservation behaviors in households; while it affected the environmental conservation behaviors in hotels. Moreover, there was the relationship between attitude and environmental conservation behaviors in households and hotels.

Keywords: attitude; behavior; household; hotel; environmental conservation

* Corresponding Author; Email: chuleewansru@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการถือเป็นอุตสาหกรรมสำคัญหนึ่งในการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างความเจริญทางสังคม และยกมาตรฐานการครองชีพให้แก่ประเทศไทย ในขณะที่เดียวกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการก็เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างมาก Wandaw (2009) กล่าวว่า ธุรกิจโรงแรมเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ซึ่งการอุปโภค บริโภคในโรงแรมเป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมต้องอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ เช่น น้ำ ไฟฟ้า อาหาร และทรัพยากรอื่น ๆ ที่ใช้ในการขับเคลื่อนธุรกิจ ปัญหาขยะ ปัญหา น้ำเสีย หรือปัญหามลพิษทางเสียงจากโรงแรมได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

การขยายตัวของสถานประกอบการโรงแรมอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบที่เกิดจากการให้บริการและการใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของผู้เข้าพักอย่างมาก ซึ่งปริมาณขยะหรือกิจกรรมที่เกิดจากธุรกิจโรงแรมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผลกระทบที่เกิดจากอาคารหรือที่พักอาศัยประเภทอื่นๆ ที่มีขนาดเท่ากัน (Robinot & Giannelloni, 2010) เมื่อปริมาณขยะและของเสียที่เกิดขึ้นจากโรงแรมรวมกับปริมาณขยะ และของเสียที่เกิดขึ้นจากบ้านเรือนของผู้ที่พักอาศัยย่อมทำให้ปริมาณของขยะและของเสียเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

สาเหตุสำคัญหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหามลพิษ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรอย่าง สิ้นเปลืองและการใช้ทรัพยากรอย่างไร้คุณค่าของมนุษย์ การขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้ทุกคนมีการใช้ทรัพยากรเป็น จำนวนมาก (Mettathamrong et al, 2018) การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การใช้ถุงพลาสติก แก้วกระดาษและแก้วพลาสติก กลายเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมทำมาช้านานจนเกิดความเคยชิน พฤติกรรมการใช้ถุงพลาสติกและวัสดุที่ย่อยสลาย ได้ยากตามธรรมชาติในชีวิตประจำวัน การบริโภคที่เกินความพอดี การขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และ พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบันปัญหาคุณภาพของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาใหญ่และเป็นความท้าทายต่อภาครัฐ และแหล่งท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม หลายแห่งพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสื่อมโทรมมากขึ้นเรื่อยๆ (Hemaphan & Mahakanjana, 2017) จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย มีแหล่งท่องเที่ยวและอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง จากสถิติในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปี 2560 มีจำนวน นักท่องเที่ยวทั้งหมด 5,511,730 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 2,011,858 คน และนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ จำนวน 3,499,872 คน มีอัตราการเพิ่มขึ้นจากปี 2559 ร้อยละ 7.8 จากจำนวนนักท่องเที่ยวดังกล่าว ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดจำนวนประมาณ 68,054 ล้านบาท (Ministry of Tourism & Sport, 2017) จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ และธุรกิจที่พักมี การเจริญเติบโตและขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และส่งผลให้จังหวัด สุราษฎร์ธานีในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าร้อน ปัญหาขยะล้น และส่งกลิ่นเหม็น ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้อาจเพราะผู้ใช้บริการและสถานประกอบการโรงแรมยังขาดความตระหนัก เจตคติ และจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าจึงทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขณะเข้าพักในโรงแรมมีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนหรือในชีวิตประจำวัน แต่จากรายงานการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในโรงแรมแตกต่างจากพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน (Miao & Wei, 2013; Baker, Davis & Weaver, 2014; Elena-Nicoleta et al., 2015) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเจตคติและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมที่ปฏิบัติในครัวเรือนและในโรงแรม รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะและแนวทางในการปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตคติและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยระหว่างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม ตามตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประเภทโรงแรม และเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หน้าที่สิ่งแวดล้อมและแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
Wandaw (2009) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น Jittangwattana & Srihampa (2014) ได้กล่าวถึงหน้าที่สิ่งแวดล้อมว่าสามารถจำแนกได้ 4 ประการ คือ 1) สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุดิบสำหรับภาคเศรษฐกิจ 2) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ 3) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทำหน้าที่รองรับของเหลือทิ้งหรือกากจากภาคเศรษฐกิจหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากความไม่ตั้งใจ และ 4) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้บริการทางนันทนาการแก่มนุษย์ ซึ่งแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองทรัพยากร การออกกฎข้อบังคับ การป้องกันมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางเสียหาย การดูแลรักษาทรัพยากรประเภทธรรมชาติ และการจัดทำคู่มือประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. ประเภทของโรงแรม

Sritanaanun (2007) ได้แบ่งประเภทของโรงแรมออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ 1) ทำเลที่ตั้ง 2) ขนาดจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการ 3) จุดประสงค์ที่มาพักหรือใช้บริการ 4) ระดับของการบริการ 5) อัตราราคาห้องพัก และ 6) การใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายแสดงระดับโรงแรม สัญลักษณ์ที่รู้จักกันแพร่หลายคือรูป “ดาว” โดยใช้จำนวน

ตั้งแต่ 1 – 5 ดวง และกำหนดให้ 5 ดาวมีความหมายแทนประเภทกิจการที่มีมาตรฐานการบริการในระดับหรรษาที่สุด ซึ่งการใช้เครื่องหมายแสดงการลำดับชั้นโดยปกติมีการตรวจสอบทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม ดังนี้ Seeduka (2013) ศึกษาการใช้ไฟฟ้าของโรงแรม กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่า โรงแรมขนาดกลางส่วนใหญ่มีแนวปฏิบัติการใช้ไฟฟ้าในระดับพอใช้ จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าพักในการประหยัดน้ำ Kaewprayoon (2015) ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน พบว่า ประชาชนในเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีเจตคติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับสูงมาก พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก เจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน Rasmimanonda & Ratanamart (2015) ศึกษาการใช้พลังงานไฟฟ้าในโรงแรมพักตากอากาศริมทะเลจังหวัดชลบุรี พบว่า โรงแรมกลุ่มตัวอย่างมีปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าเพื่อการปรับอากาศและส่องสว่างสำหรับห้องพักมากที่สุด

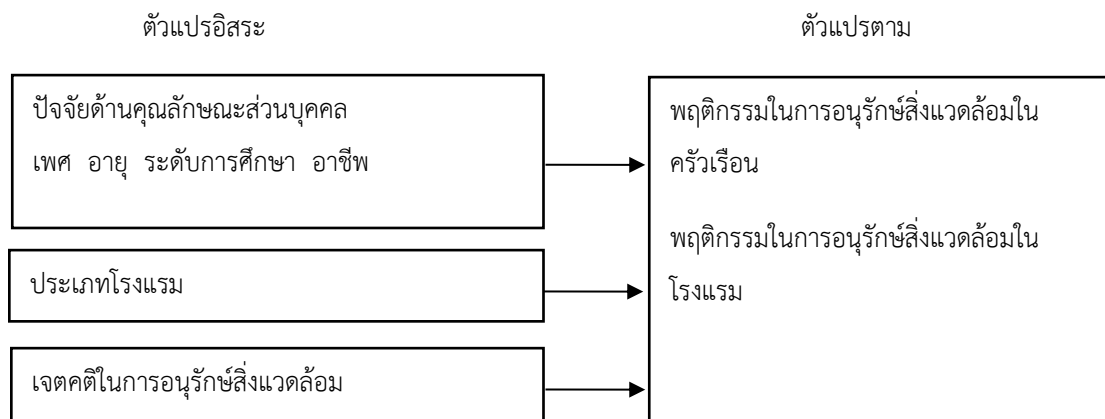
Miao & Wei (2013) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างบริบทในครัวเรือนและในโรงแรม Baker et al. (2014) ศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมสีเขียว และ Elena-Nicoleta et al. (2015) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบ้านและสถานที่ท่องเที่ยวในวันหยุด พบว่า นักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการโรงแรมมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันแตกต่างจากพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมหรือกิจกรรมที่ทำในโรงแรมหรือขณะพักผ่อนในวันหยุด กล่าวคือ ผู้ใช้บริการที่พักในโรงแรมมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่บ้านมากกว่าขณะที่พวกเขาเข้าพักในโรงแรมและพักผ่อนในวันหยุด

สมมติฐานการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมแตกต่างกัน
2. เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีตัวแปรต้นคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และประเภทโรงแรมที่เข้าพัก และเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตัวแปรตามคือ พฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน และพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวและใช้บริการที่พักแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนทั้งสิ้น 381,818 คน (Ministry of Tourism & Sport, 2017) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ตัวอย่าง 400 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจากประเภทโรงแรมที่เข้าพักตามระดับ 1 – 5 ดาว ดังนี้ โรงแรมระดับ 1 ดาว จำนวน 46 คน โรงแรมระดับ 2 ดาว จำนวน 84 คน โรงแรมระดับ 3 ดาว จำนวน 113 คน โรงแรมระดับ 4 ดาว จำนวน 97 คน และโรงแรมระดับ 5 ดาว จำนวน 60 คน โดยการใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด (Close-Ended and Open-Ended) สำหรับสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คน มีคำถามทั้งหมด 38 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 3 พฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ แบบสอบถามในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา และการใช้ภาษา จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาความตรง (Validity) เพื่อหาความเที่ยง

(Reliability) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) สำหรับข้อคำถามที่เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ พบว่า Cronbach's Alpha มีค่า 0.977

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าพักในประเภทโรงแรมที่ต่างกันโดยแบ่งประเภทตามมาตรฐานการบริการของโรงแรมคือ ระดับ 1 – 5 ดาว ในช่วงเดือนธันวาคม 2561– มกราคม 2562 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล พบว่าข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ทั้ง 400 ฉบับ จึงได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) โดยเลือกใช้วิธี Least – Significant Different (LSD) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.56) พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนโดยภาพรวมของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การอนุรักษ์พลังงาน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.66) การอนุรักษ์น้ำ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.68) การจัดการขยะ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมโดยภาพรวมของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การอนุรักษ์พลังงาน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.78) การอนุรักษ์น้ำ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.75) การจัดการขยะ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ
2. นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนดีกว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม

ปัจจัยด้านพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	t	P-Value
พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	4.25	0.64	14.199*	.000
พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม	4.11	0.72		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนดีกว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม ผลการทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพที่ต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นปัจจัยด้านประเภทโรงแรมที่เข้าพักแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2 และเมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมประเภท 3 ดาว มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน น้อยกว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมประเภท 2 ดาว โรงแรมประเภท 4 ดาว และประเภท 5 ดาว ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน

พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
จำแนกตามอายุ	ระหว่างกลุ่ม	1.831	5	.366	.884	.492
	ภายในกลุ่ม	163.169	394	.414		
	รวม	165.000	399			
จำแนกตามระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.122	5	.224	.539	.746
	ภายในกลุ่ม	163.878	394	.416		
	รวม	165.000	399			
จำแนกตามอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	3.124	5	.625	1.521	.182
	ภายในกลุ่ม	161.876	394	.411		
	รวม	165.000	399			
จำแนกตามประเภทโรงแรมที่เข้าพัก	ระหว่างกลุ่ม	4.449	4	1.112	2.737*	.029
	ภายในกลุ่ม	160.551	395	.406		
	รวม	165.000	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามประเภทโรงแรมที่เข้าพัก

พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	1 ดาว	2 ดาว	3 ดาว	4 ดาว	5 ดาว
1 ดาว	4.26	-	.832	.123	.487	.476
2 ดาว	4.29		-	.032*	.567	.551
3 ดาว	4.09			-	.005**	.011*
4 ดาว	4.34				-	.926
5 ดาว	4.35					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ อาชีพ และประเภทโรงแรมที่เข้าพักแตกต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมที่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 4 และเมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่าปริญญาตรี มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม มากกว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม

พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
จำแนกตามอายุ	ระหว่างกลุ่ม	.546	5	.109	.210	.958
	ภายในกลุ่ม	205.391	394	.521		
	รวม	205.938	399			
จำแนกตามระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	5.914	5	1.183	2.330*	.042
	ภายในกลุ่ม	200.023	394	.508		
	รวม	205.938	399			
จำแนกตามอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	4.702	5	.940	1.841	.104
	ภายในกลุ่ม	201.235	394	.511		
	รวม	205.937	399			
จำแนกตามประเภทโรงแรมที่เข้าพัก	ระหว่างกลุ่ม	4.269	4	1.067	2.091	.081
	ภายในกลุ่ม	201.668	395	.511		
	รวม	205.938	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามระดับการศึกษา

พฤติกรรมการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา ตอนต้น	มัธยม ศึกษา ตอนปลาย	อาชีว ศึกษา/ อนุปริญญา	ปริญญาตรี/ เทียบเท่า ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญา ตรี
ประถมศึกษา	4.33	-	.541	.378	.763	.692	.257
มัธยมศึกษาตอนต้น	4.00		-	.875	.609	.637	.693
มัธยมศึกษาตอน ปลาย	3.94			-	.273	.205	.679
อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	4.20				-	.853	.060
ปริญญาตรี/ เทียบเท่าปริญญาตรี	4.17					-	.002**
สูงกว่าปริญญาตรี	3.85						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม ผลการวิจัยพบว่า เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.465 และ 0.381 ตามลำดับ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูงมาก อาจเนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตนกำลังประสบและเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewprayoon (2015) พบว่า ประชาชนมีเจตคติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับสูงมาก จากการศึกษาของ Cheatea (2013) ผลแตกต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก Chikuakul et al. (2017) กล่าวว่า ปัจจุบันผู้บริโภคเริ่มตระหนักว่าทรัพยากรในโลกมีอยู่จำกัด ผู้บริโภคเริ่มคำนึงถึงผลของการบริโภคต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจในสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมนั้นเรื่องเจตคติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

สำหรับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์พลังงาน การอนุรักษ์น้ำ การจัดการขยะ และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมโดยรวม สอดคล้องกับการศึกษาของ Müderrisoglu & Altanlar (2011) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewprayoon

(2015) พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาของ Adeolu et al. (2014) ผลแตกต่างกัน พบว่า พฤติกรรมในการจัดการของเสียของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษานี้พบว่า พฤติกรรมด้านการจัดการขยะมีระดับคะแนนน้อยกว่าพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์พลังงาน และการอนุรักษ์น้ำ อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยและความจำเป็นที่ต้องมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

ปัจจุบันเกาะสมุยกำลังประสบกับปัญหาขยะตกค้างบนเกาะจำนวนมาก ซึ่งเทศบาลอำเภอเกาะสมุยยังไม่สามารถดูแลแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Sridokmai, 2014) และพบว่าประชาชนในเกาะสมุยส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติเท่าที่โอกาสอำนวย เช่น การรักษาความสะอาด การไม่ทิ้งขยะในแหล่งท่องเที่ยว การเก็บขยะทิ้งลงถัง (Jarujittipant, 2015) อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการขาดการมีส่วนร่วมได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การปลูกฝังให้ประชาชนรักและหวงแหนสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมแนวทางการมีส่วนร่วมอาจทำให้พฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้น (Cheatea, 2013)

2. นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนดีกว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Miao & Wei (2013) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างบริบทในครัวเรือนและในโรงแรม พบว่า ผู้เข้าพักมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในโรงแรมแตกต่างจากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนดีกว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม เช่น พฤติกรรม "ลด" "รีไซเคิล" "นำกลับมาใช้ใหม่" และ "การบริโภคสีเขียว" และสอดคล้องกับการศึกษาของ Baker et al. (2014) และ Elena-Nicoleta et al. (2015) พบว่า ผู้ใช้บริการโรงแรมมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมขณะอยู่ที่บ้านมากกว่าขณะที่เข้าพักในโรงแรม เนื่องจากพวกเขาต้องการใช้เวลาในการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ในวันหยุดอย่างเต็มที่ และอยากเพลิดเพลินกับความสะดวกสบายและความหรูหราจากการบริการของโรงแรม จึงไม่ได้ให้ความสนใจต่อพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมขณะที่เข้าพักในโรงแรม

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม การทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Praneetham (2017) พบว่า เพศ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในขณะท่องเที่ยว จากการศึกษาของ Cheatea (2013) และ Adeolu et al. (2014) ผลแตกต่างกัน พบว่า เพศและอายุที่แตกต่างกันมีผลทำให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน และจากการศึกษาของ Kaewprayoon (2015) ผลแตกต่างกัน พบว่า เพศและอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่ต่างกัน

ปัจจัยด้านประเภทโรงแรมที่เข้าพักไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม และปัจจัยด้านระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ในขณะที่ปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรมที่ต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่าปริญญาตรี มีระดับพฤติกรรมด้านการจัดการขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cheatea (2013) พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลทำให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน จากการศึกษาของ Praneetham (2017) ผลแตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะที่ท่องเที่ยว

เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน และในโรงแรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Cheatea (2013) พบว่า เจตคติด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewprayoon (2015) พบว่า เจตคติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน กล่าวคือ หากประชาชนมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากจะมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากด้วย ดังนั้น การส่งเสริมให้ทุกคนมีความตระหนักและเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และเกิดความมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือยและไม่เห็นคุณค่า การขาดความตระหนัก ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นับเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น การสร้างการรับรู้เพื่อให้ทุกคนหันมาใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการปลูกฝังเรื่องของการมีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียวในเด็ก ๆ เยาวชน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียวที่ดี หากทุกคนร่วมมือและช่วยกันฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจะช่วยลดมลพิษให้เหลือน้อยลง การมีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียวจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก อีกทั้งกฎหมายหรือมาตรการในการลงโทษผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังไม่รุนแรง ทำให้มีบุคคลส่วนน้อยที่ทำตามกฎหมายในการช่วยรักษาสีเขียว ในการที่จะทำให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ทุกคนจำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นสมบัติของส่วนรวมและต้องช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านหรือในโรงแรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนดีกว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงแรม ดังนั้น ทุกคนและทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า ควรมีกฎระเบียบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวด จริงจัง และชัดเจน การวางนโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 เกษมสุขมีขยะเกิดขึ้นจำนวนมากในแต่ละวัน ดังนั้น โรงแรมและหน่วยงานต่างๆ ควรณรงค์เรื่องของการจัดการขยะทั้งในครัวเรือนและในโรงแรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียว และมีพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในครัวเรือนและในโรงแรม

1.3 พฤติกรรมด้านการจัดการขยะถือเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้หรือดำเนินการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับประเภทขยะ การคัดแยกขยะ และการจัดการขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยมุ่งเน้นหลัก 5 R ได้แก่ การผลิตเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) การซ่อมแซมให้กลับมาใช้ได้อีก (Repair) การลดการใช้สิ่งที่เกิดผลเสียกับสิ่งแวดล้อม

(Reduce) และการเลิกใช้สารที่เป็นอันตรายกับสิ่งแวดล้อม (Reject) อีกทั้ง ควรรณรงค์ให้ทุกคนหันมาใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติกอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการลดปัญหาขยะจากการใช้ถุงพลาสติก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอื่น ภูมิภาคอื่น หรือกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทย หรืออาจทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

2.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรม เช่น ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Adeolu, A. T., Enesi, D. O. and Adeolu, M. O. (2014). Assessment of Secondary School Students' Knowledge, Attitude and Practice towards Waste Management in Ibadan, Oyo State, Nigeria. *Journal of Research in Environmental Science and Toxicology*, 3(5), 66-73.
- Baker, M. A., Davis, E. A. and Weaver, P. A. (2014). Eco-friendly Attitudes, Barriers to Participation, and Differences in Behavior at Green Hotels. *Cornell Hospitality Quarterly*, 55(1), 89-99.
- Cheatea, M. (2013). *Affecting Factors on Environmental Conservation in School: A Case Study of Students in Secondary School of Thamvitya Foundation School Yala*. Thesis of the Degree of Master of Science in Environmental Management. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Chikuakul, P., Tantiprapa, P., Tansuhaj, P. and Winit, W. (2017). The Mediating Role of Brand Credibility on the Relationship between Brand Familiarity and Brand Attitude of Green Product. *Sripatum Review of Social Sciences and Humanities*, 17(1), 72-82. (in Thai)
- Elena-Nicoleta, U., Adina-Nicoleta, C., Ana, I. and Marcela, L. (2015). Pro-environmental Behaviors in the Household and Holiday Setting. An Exploratory Study among Brasov Citizens. *Annals of the Constantin Brâncuși*, Special Issue/2015: 95-101.
- Hemaphan, P. and Mahakanjana, C. (2017). Determinants of Stakeholder Participation towards Sustainable Tourism Development: An Empirical Study of Active Beach Destinations in Thailand. *Sripatum Review of Social Sciences and Humanities*, 17(1), 103-114. (in Thai)
- Jarujittipant, P. (2015). Ecotourism Potential and Competitive Advantage on Koh Samui. *Silpakorn University Journal*, 35(1), 61-82. (in Thai)
- Jittangwattana, B. and Srihampa, P. (2014). *Sustainable Tourism Development (2nd Edition)*. Nonthaburi: Thammasarn. (in Thai)
- Kaewprayoon, S. (2015). *Knowledge, Attitude and Behavior in Household Waste Management of People in Khuanlang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province*. Thesis of the Degree of Master of Public Administration Degree in Public and Private Management. Songkhla: Hatyai University. (in Thai)

- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Mettathamrong, J., Sareekham, W. and Deeudom, S. (2018). Factors Affecting Participation of Students at Rajamangala University of Technology Isan Sakonnakhon Campus in Activities Friendly to Environment. *Sripatum Review of Social Sciences and Humanities*, 18(2), 7-16. (in Thai)
- Miao, L. and Wei, W. (2013). Consumers' Pro-environmental Behavior and the Underlying Motivations: A Comparison between Household and Hotel Settings. *International Journal of Hospitality Management*, 32, 102-112.
- Ministry of Tourism & Sport. (2017). *Domestic Tourist Statistics for 2017 (Classify by Region and Province) (Domestic Tourism Statistics Q1-Q4)*. Retrieved October 9, 2018, from: https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=504&filename=index. (in Thai)
- Müdderrisoglu, H. and Altanlar, A. (2011). Attitudes and Behaviors of Undergraduate Students toward Environmental Issues. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 8(1), 159-168.
- Praneetham, C. (2017). Tourists' Environmental Conservation Behavior while Travelling. *Journal of Kanchanaburi Rajabhat University*, 6(1), 24-32. (in Thai)
- Rasmimanonda, N. and Ratanamart, S. (2015). A Study of Electricity Utilization in Beach Resort Hotel, Chonburi Province for Energy Conservation. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 12(1), 59-78. (in Thai)
- Robinot, E. and Giannelloni, J. L. (2010). Do Hotels' "Green" Attributes Contribute to Customer Satisfaction? *Journal of Services Marketing*, 24(2), 157-169.
- Seeduka, D. (2013). *Hotel Water Consumption: A Case Study in Phuket Province*. Thesis of the Degree of Master of Science in Technology and Environmental Management. Songkhla: Prince of Songkla University. (in Thai)
- Sridokmai, K. (2014). Applied Sustainable Tourism Management Policy of the Tourism Authority of Thailand: Case Study-Koh Samui. *Research for Community Service Journal*, 21(1), 1-13. (in Thai).
- Sritanaanun, N. (2007). *The Principle of Hospitality (6th Edition)*. Bangkok: Dhurakij Pundit University Press. (in Thai)
- Wandaw, W. (2009). *Environmental Management of Hotels in Krabi*. Thesis of the Degree of Master of Science in Environmental Management. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)

การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิไลศักดิ์ สักโคตวงสา^{1,*}, ภัทรธิดา ผลงาม²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Received: 22 November 2018

Revised: 16 October 2019

Accepted: 16 October 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยผสมผสานวิธีเชิงคุณภาพและปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 140 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากกระทรวง ศึกษาธิการและ กิฬา หัวหน้ากรมอนุบาล หัวหน้าสำนักงานเมืองชัยธานี นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล การวิจัยเชิงปริมาณ ตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 144 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ แบบบันทึกการประชุมระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ 3 นวัตกรรม คือ นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนก และการเปรียบเทียบ นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการนับจำนวนตัวเลข และ นวัตกรรม ส่งเสริมทักษะการวัด (2) ผลการนำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ลงสู่การปฏิบัติจริงใน โรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกรเขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆในแต่ละนวัตกรรมเป็นเวลา 1 ภาคเรียน การประเมินผลนวัตกรรมโดยการสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และครูผู้สอน การประเมินผล ครั้งนี้ใช้วิธีการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ พบว่าเกิดผลลัพธ์ทำให้นักเรียนมีทักษะสูงขึ้น เกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ผู้ปกครอง และครูผู้สอนมีความพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติจริง นักเรียนตั้งใจและมีความสุขในการเรียน

คำสำคัญ : นวัตกรรม นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: v.sykhotvongsa@yahoo.com

**Research and development on innovations for promoting skills in learning
mathematics of kindergarten students at level 3, in Saitany District,
Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic**

Vilaysack Sykhotvongsa^{1,*} , Patthira Phon-ngam²

Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to develop innovations for promoting skills in learning mathematics of kindergarten students at level 3, in Saitany District, Vientiane Capital. This study was a research and development which employed a combination between qualitative and quantitative methods. The target groups for the qualitative research method were 140 research participants consisting of representatives from the Ministry of Education and Sports, the Head of Kindergarten Department, the Head of Education Office of Saitany District, parents, and administrators of kindergartens. For the quantitative method, the samples were 144 teachers. The data were collected by using a set of questionnaires, in-depth interviews, a focus group discussion, and a participatory brainstorming session. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics of percentage, mean and standard deviation; while qualitative data were analyzed with content analysis. Findings were as follows: (1) The innovations for promoting skills in learning mathematics were an innovation for promoting skills in classification and comparison, an innovation for promoting skills in counting numbers, and an innovation for promoting skills in measurement. (2) As for the implementation of the innovations for promoting skills in learning mathematics at Petmangkone Kindergarten School in Saitany District, Vientiane Capital for a period of one semester, the evaluation of innovation implementation was conducted by interviewing students, students' parents and teachers. This evaluation employed the output evaluation method and outcome evaluation method. The results were that students increased their skills, and their learning occurred through activities. In addition, the parents and teachers were satisfied with the actual practices, and the students paid attention and enjoyed learning.

Keywords: innovation, innovations for promoting skills in learning mathematics

* Corresponding Author; E-mail: v.sykhotvongsa@yahoo.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้คนในชาติได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและยั่งยืน นอกเหนือได้ระบุงบประมาณคุณภาพด้านการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะที่จำเป็น สำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกันในทุก ระดับและประเภทการศึกษาทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอนในโลกยุคใหม่รวมทั้งการพัฒนาระบบทดสอบการวัด และประเมินผลที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรและมีมาตรฐานเทียบเคียงได้กับนานาชาติซึ่งจากการพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ โดยเฉพาะสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ใช้ในการ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและศึกษาต่อมีเจตคติที่ดีต่อ คณิตศาสตร์พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (Ministry of Education and Sports, 2012)

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์คิด อย่างมีเหตุผล เป็นระบบ ระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำให้ สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือ ใน การศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆ

ถึงแม้คณิตศาสตร์ เป็นวิชาที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม แต่การเรียนรู้ การสอน คณิตศาสตร์ยังเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนอยู่ไม่น้อยผู้เรียนส่วนใหญ่มีความคิดว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยากเนื่องจาก วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นนามธรรมยากแก่การทำความเข้าใจและจำเป็นต้องอาศัยความคิดในการตัดสินใจอีกทั้ง ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ไม่ ถูกต้องตามหลักการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เมื่อการเรียนรู้ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลง มือปฏิบัติจริง ผู้เรียนเป็นผู้รับเพียงอย่างเดียวผู้เรียนศึกษาตัวอย่างที่ผู้สอนทำให้ดูและทำแบบฝึกหัดเท่านั้น ผู้เรียนไม่ เห็นประโยชน์ ไม่เห็นความจำเป็นในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และเรียนคณิตศาสตร์ปราศจากความเข้าใจอย่างแท้จริง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดการเรียนการสอน ที่ไม่ตอบสนองตามความต้องการของ ผู้เรียนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ขาดทักษะการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้แก้ไขปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ซึ่งควรดำเนินการตั้งแต่ในระดับพื้นฐาน อนุบาล การแก้ปัญหาเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เป็นอย่างมากโดยเป้าหมายเบื้องต้น ของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์คือ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนและ หลากหลาย การแก้ปัญหาผู้เรียนต้องใช้ความคิดทักษะการคิดคำนวณหลักการ กฎ หรือสูตรต่างๆ นำไปใช้แก้ปัญหา

จากสภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังอยู่ระดับต่ำซึ่งผลการศึกษาลักษณะที่เป็นจริง ดังนั้น จำเป็นต้องได้แก้ไขปัญหา การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งควรดำเนินการตั้งแต่ ในระดับอนุบาล จากรายงานผลการ ประเมินคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการและกึ่งาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (Ministry of Education and Sports, 2012) และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาตามหลักสูตรใหม่ พบว่า ผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนอนุบาลยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (Ministry of Education and Sports, 2015)

ในนครหลวงเวียงจันทน์มีโรงเรียนอนุบาลทั้งหมด 230 แห่ง ซึ่งแยกย้ายกันตามแต่ละเมืองที่แตกต่างกันไป เมืองชัยธานีเป็นเมืองที่อยู่ห่างไกลออกไปจากเทศบาลแขวงมีโรงเรียนอนุบาลทั้งหมด 36 แห่ง โรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเมืองชัยธานีซึ่งตั้งขึ้น ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 400 คน มีนักเรียนชั้นอนุบาล 3 จำนวน 50 คน ดำเนินการเรียนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการและกีฬากำหนดขึ้น แต่ละโรงเรียนดำเนินการสอนที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาหลัก ในการเรียนรู้และการพัฒนาที่มีความสำคัญในวัยเด็กโดยที่การจัดการเรียนการสอนครูส่วนมากไม่มีทักษะการสอนที่ดีไม่มีอุปกรณ์ สื่อการเรียนต่างๆยังไม่เพียงพออีกทั้งไม่มีกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ทำให้เด็กไม่สนใจเรียนและเกิดความเบื่อหน่ายที่จะเรียน วิชาคณิตศาสตร์ (Saitany District of Education, 2015)

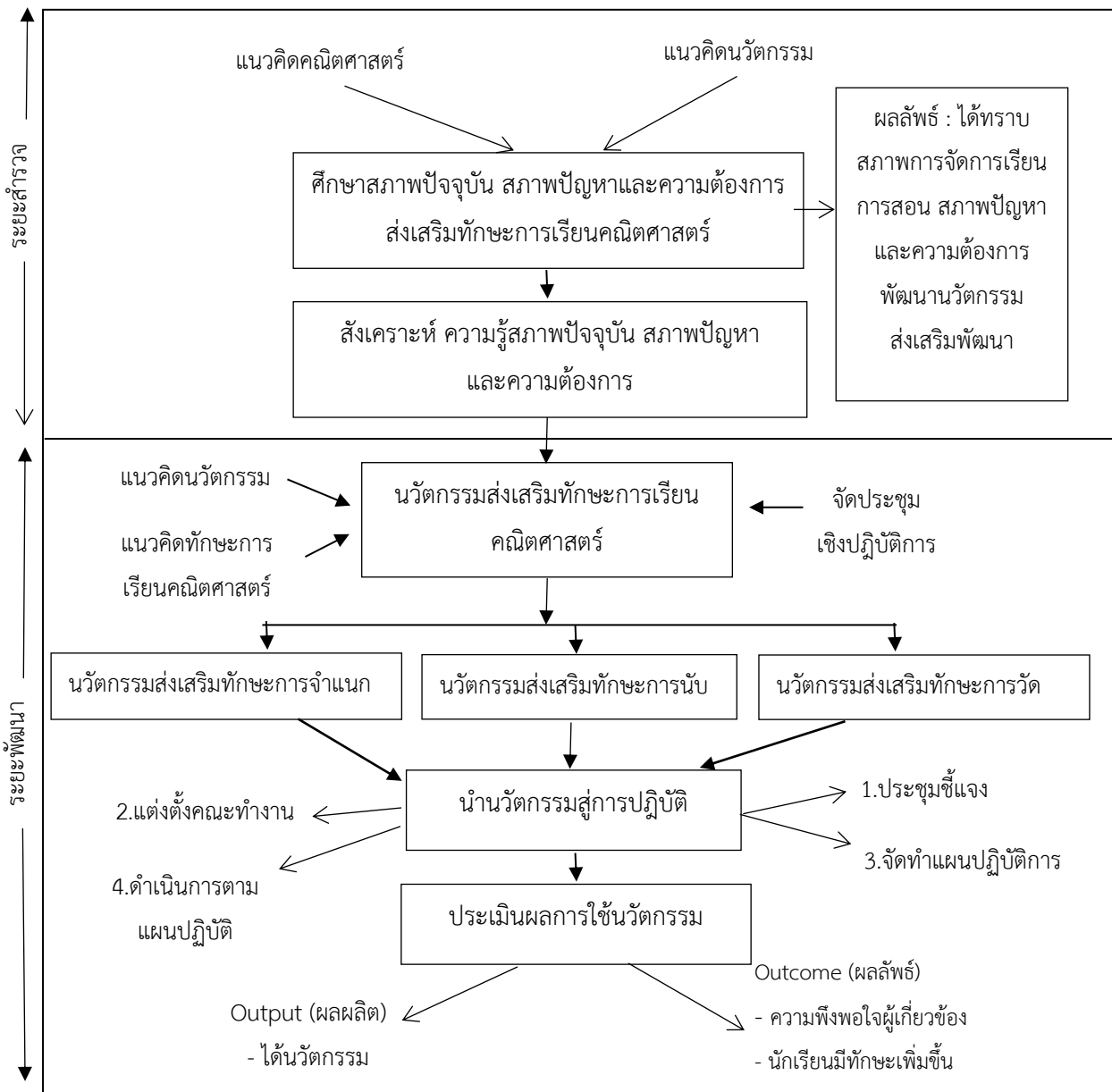
จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ก็ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นและลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลได้ทราบว่า พื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนแตกต่างกันนักเรียนขาดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์โดยเฉพาะทักษะกระบวนการคิดการให้เหตุผลและการเชื่อมโยงส่งผลต่อการเรียนรู้เพราะเนื้อหาคณิตศาสตร์ค่อนข้างจะเป็นนามธรรมเข้าใจยากนักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์มี เจตคติไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์เพราะคิดว่าเป็นวิชาที่ยากน่าเบื่อหน่ายทำให้ไม่สนใจไม่กระตือรือร้นไม่ตั้งใจเรียน อีกทั้งวิธีการสอนของครูยังเป็นการสอนแบบเดิมๆ ไม่จัดกลุ่มนักเรียนสอน รวมทั้งไม่มีรูปแบบการสอนที่ทันสมัย ไม่มีนวัตกรรมใหม่ๆ หรือวิธีการสอนที่ใหม่ๆ นอกจากนั้นแล้วในโรงเรียนไม่มีสื่อการสอนที่เพียงพอไม่มีกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้นักเรียนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้ดีขึ้น

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดพัฒนาการ มีทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จนสามารถขับเคลื่อนไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการสร้างพื้นฐานความรู้ทางการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาสู่การเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนในชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์
3. เพื่อประเมินผลการใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดซึ่งแบบออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะสำรวจ : เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดคณิตศาสตร์ และแนวคิดนวัตกรรม เพื่อให้ทราบสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหา และความต้องการ พัฒนานวัตกรรมส่งเสริม จากนั้นนำผลลัพธ์มาสังเคราะห์ ส่วนระยะพัฒนา: เริ่มจากการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ มาพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ควบคู่กับใช้แนวคิดนวัตกรรม และแนวคิดทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จนได้นวัตกรรม 3 นวัตกรรม คือ นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนก นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการนับ และนวัตกรรมส่งเสริมทักษะ

การวัด และนำนวัตกรรมดังกล่าวสู่การปฏิบัติโดยการประชุมชี้แจง แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดทำแผนปฏิบัติการ และดำเนินการตามแผนปฏิบัติ เมื่อนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติแล้วจะมีการประเมินผลการใช้นวัตกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Khemmanee (2005) และ Tritcharoon (2007) ได้กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมทางการเรียนการสอน มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นสิ่งใหม่เกี่ยวกับการสอนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นประเภผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์ มีลักษณะเป็นสื่อที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจกระจ่างชัดเจนในเรื่องที่เรียน หรือทำให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการเรียนรู้ในทักษะด้านต่างๆได้เร็วยิ่งขึ้น นวัตกรรมประเภทนี้ได้แก่ชุดการเรียนรู้ ชุดการสอน ชุดการเรียนการสอน แบบฝึกทักษะ ชุดการฝึก ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูปแบบสื่อผสม บทเรียนโปรแกรม เกม การ์ตูน นิทาน เอกสารประกอบการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนการสอน เอกสารประกอบการสอน ฯลฯ

2. เป็นสิ่งใหม่เพียงบางส่วน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ เทคนิค วิธีการสอน เป็นการใช่วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนในรูปแบบต่างๆที่นักการศึกษาได้คิดค้นเพื่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการความรู้ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติ ซึ่งมีวิธีการสอนและเทคนิคการสอนจำนวนมาก ได้แก่วิธีการสอนคิด วิธีการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ CIPPA MODEL วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT วิธีสอนตามแนวพุทธวิธี วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนโครงงาน วิธีสอนโดยการตั้งคำถาม Constructivism ฯลฯ

3. เป็นสิ่งใหม่ที่ยังอยู่ในกระบวนการทดลองว่ามีประสิทธิภาพในการนำไปใช้มากน้อยเพียงไร เช่น การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา

4. เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังแพร่หลายเช่น แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น มีวนอุทยานแห่งชาติอยู่ในท้องถิ่นนั้นแต่เนื่องจากมีอุปสรรคเกี่ยวกับการเดินทางจึงยังไม่เป็นที่นิยมของสถานศึกษาต่างๆ

5. เป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้วครั้งหนึ่งแต่ไม่ค่อยได้ผลเนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนต่อมาได้นำมาปรับปรุงใหม่ทดลองใช้และเผยแพร่จัดว่าเป็นนวัตกรรมได้

ในการวิจัยครั้งนี้ นวัตกรรมคือ วิธีสอนใหม่ๆ สื่อการสอนใหม่ ซึ่งไม่เคยทำมาก่อนในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ โดยใช้ใช้นวัตกรรมประเภทชุด แบบฝึกทักษะ เกม นิทาน และเทคนิคการสอนในรูปแบบการค้นคิดและสรุปและวิธีการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างนักเรียนและครูผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น

ประชากรและตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ครูผู้สอน ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว จำนวน 230 คน

ตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน ในโรงเรียนอนุบาล เมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว จำนวน 144 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan, 1970) การสุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบง่ายจากบัญชีรายชื่อครูใน เมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

(1) กลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา หัวหน้ากรมอนุบาล หัวหน้าสำนักงานเมือง ผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 20 คน เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับ นโยบายส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

(2) กลุ่มสนทนากลุ่ม ได้แก่ ครูสอนอนุบาล ในโรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นครูที่มีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไป เพื่อสนทนาเกี่ยวกับความต้องการ กิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

(3) กลุ่มประชุมระดมความคิดเห็น ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 30 คน เพื่อสร้างนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

(4) กลุ่มทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 50 คน และคณะครูในโรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร จำนวน 10 คน

(5) กลุ่มประเมินผลการใช้นวัตกรรม ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 20 คน

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับระเบียบงานวิจัยในเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และ สภาพปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียน อนุบาล 3 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ฯลฯ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดให้เลือกตอบและเติมคำ

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และ สภาพปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

ในส่วนของการวิเคราะห์ระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เป็นด้านละรายข้อ โดยการรวมคะแนนทุกข้อในแต่ละด้านแล้วหาค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลของ John (1970) เป็นคะแนนการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์รายข้อโดยการหาค่าเฉลี่ยในข้อนั้นๆแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	หมายถึง
00.5-50.4	ระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์มากที่สุด
49.4-50.3	ระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์มาก
49.3-50.2	ระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ปานกลาง
49.2-50.1	ระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ น้อย
49.1-00.1	ระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์น้อยสุด

ส่วนการตรวจสอบเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วไปทดลอง โดยให้ ครูผู้สอน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 ชุด เพื่อนำไปหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยแยกการวิเคราะห์เป็น 2 เรื่องคือการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อในด้านสภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.32 – 0.85 และหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.95 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกรายข้อในด้านปัญหาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.24 – 0.83 และหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.87 โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาและนำผลที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามให้ดีขึ้น

2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม การจัดประชุมระดมความคิดเห็น และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

(1) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย

(1.1) ตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา หัวหน้ากรมอนุบาล หัวหน้าสำนักงานเมือง ผู้อำนวยการ ในโรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานีนครหลวงเวียงจันทน์ เกี่ยวกับ นโยบายส่งเสริมทักษะการเรียนคณิตศาสตร์โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

(1.2) ครูผู้สอน ในโรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานีนครหลวงเวียงจันทน์ เกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

(2) ประเด็นสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม คือครูสอนอนุบาล ในโรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานีนครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อสนทนาเกี่ยวกับความต้องการส่งเสริมทักษะการเรียนคณิตศาสตร์

ในการสนทนาผู้วิจัยจะตั้งคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายปิด และปลายเปิดซักถามความต้องการกิจกรรมนวัตกรรมส่งเสริมทักษะของเด็กเพื่อนำไปปฏิบัติและคำถามอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานศึกษาและจะได้ชี้แจงให้เข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษาครั้งนี้

ในการสนทนาครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเองโดยการตั้งคำถามทั้งแบบปลายปิด และปลายเปิดเพื่อให้ได้มาตามวัตถุประสงค์ระหว่างสนทนาจะได้บันทึกข้อมูลด้วยสมุดและเทปบันทึกเสียงเพื่อรวบรวมข้อมูลไว้

(3) ประเด็นประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ผู้ที่ร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ และ ผู้ปกครองเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ส่วนตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ด้านข้อมูลเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลเพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูล ต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ ด้านผู้วิจัยเป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้ช่วยผู้วิจัย ข้อมูลที่ได้ควรจะตรงกันและด้านวิธีการเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่ต่างกันแล้วจะได้ผลเหมือนเดิม เช่น ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำตามขั้นตอนวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีการผสมผสานวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินงานรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในชั้นอนุบาล 3 โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ คณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 3 นำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ลงสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนอนุบาล เพชรมิ่งเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ หลังจากได้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ในขั้นตอนที่ 2 แล้ว ภายในระยะเวลา 1 ภาคเรียน (4 เดือน)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ขั้นตอนนี้เป็นการสรุปผลการดำเนินการต่างๆ ร่วมกันระหว่าง นักวิจัย ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกี่ยวกับรูปแบบที่ได้พัฒนามาแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติร้อยละความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตีความจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ในภาพรวม

การจัดการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร	2.19	.67	น้อย
2. การจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ	2.19	.67	น้อย
3. การจัดการเรียนการสอน ด้าน งบประมาณ	2.18	.73	น้อย
4. การจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	2.17	.75	น้อย
5. การจัดการเรียนการสอน ด้าน การจัดกิจกรรม	2.34	.75	น้อย
การจัดการเรียนการสอนในภาพรวม	2.21	.71	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมมีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.21$, S.D. = .71) โดยพบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = .75)

ตารางที่ 2 สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ในภาพรวม

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ด้านบุคลากร	3.51	1.03	มาก
2. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ด้านการบริหารจัดการ	3.51	1.03	มาก
3. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ด้าน งบประมาณ	3.37	.96	ปานกลาง
4. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.20	.86	ปานกลาง
ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวม	3.40	.97	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = .97) โดย พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 1.03)

ส่วนผลการศึกษาสภาพความต้องการ ในส่วนนี้ใช้การวิจัยโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มครูสอนอนุบาล ในโรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ เป็นครูที่มีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไป เพื่อสนทนาเกี่ยวกับ ความต้องการกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งดำเนินการเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560 เวลา 09.00 – 12.00 ณ ห้องประชุมโรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ผลการสนทนากลุ่มครูสอน พบว่า ครูมีความคิดเห็นให้จัดกิจกรรมด้วยวิธีการนำเทคโนโลยีไปใช้ การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ใช้ครูเป็นศูนย์กลาง ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์ด้วยเกมปิงปอง ตัวเลข ด้วยเกมบิงโกแสนสนุก ด้วยเกมนับขาพาเพลิน ด้วยนิทาน เรื่องปริศนาตัวเลข ด้วยนิทานการบวก-ลบ เรื่องแบ่งปันกันให้สนุก ด้วยนิทานบวก ลบ คูณ หาร

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ในส่วนนี้ใช้วิธีการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ และ ผู้ปกครองเด็กนักเรียน รวมทั้งสิ้น 30 คน การประชุมได้จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 28 ธันวาคม 2560 เวลา 8.30 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียน อนุบาลเพชรมั่งกร เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ โดยมี นายวิไลศักดิ์ โคตวงสา เป็นผู้ดำเนินรายการ การจัด เวทีระดมความคิดเห็น ผลการระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องได้นวัตกรรมที่ผ่านความเห็นชอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้ (1) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนก และการเปรียบเทียบ เป็นกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะทางสมองโดย การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะในเรื่องการสังเกตรายละเอียดของรูปภาพ การจัดลำดับสิ่งของจากสูงไปหาต่ำ การสังเกต การเปรียบเทียบสิ่งของต่างที่มีขนาดแตกต่างกัน ให้เด็กรู้จักจำแนกสีประเภทต่างๆ จัดจำรูปแบบหรือ ลวดลาย และพัฒนาการจำแนกด้วยสายตา ให้เด็กฝึกการสังเกต ฝึกทำตามแบบและลากต่อจุด ให้สมบูรณ์ (2) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการนับจำนวนตัวเลข เป็นกิจกรรมเพื่อ ฝึกกระบวนการคิดเลขเร็ว ฝึกความคล่องแคล่ว ว่องไว ฝึกสมาธิ ฝึกความอดทน ความสามัคคี การให้ความร่วมมือกันภายในกลุ่ม และให้นักเรียนได้ผ่อนคลาย มีความ สนุกสนาน เพื่อให้สมองเด็กปลอดโปร่ง การรู้ค่าตัวเลข การเปรียบเทียบ และการเรียงลำดับ โดยการใช้หนังสือนิทาน เสริมทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์ ได้ฝึกทักษะในการคำนวณตัวเลข การสังเกตและมีการค้นคิดนอกจากนี้แล้วยังสร้างให้ นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านสมองและจิตใจ (3) นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการวัด เป็นกิจกรรมเพื่อ ฝึกทักษะทางสมอง โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะในเรื่องการวัดความยาว ความสั้น นักเรียนได้มีการฝึกทักษะในเรื่อง การวัดปริมาณของวัตถุเหลว จากสิ่งบรรจุภาชนะต่างๆ ในการเสริมสร้างการคิดและการจำของนักเรียน รู้การวัด ความลึกตื้น กว้างและแคบ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาการคิด การสังเกต และคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิและ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเด็กอนุบาล ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินโครงการดังกล่าวได้หลังจากนั้นได้นำทุกกิจกรรม ลงสู่การปฏิบัติ จจริงเป็นเวลา 1 ภาคเรียนตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ 2561 ถึง เดือน พฤษภาคม 2561 โดยมีการพิจารณาเลือกโรงเรียนที่ พร้อมสำหรับการทดลองนวัตกรรมโดยผลการประชุมมีมติเลือกที่ โรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เขตเมืองชัยธานี นครหลวง เวียงจันทน์ เป็นโรงเรียนนำร่องทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะ การเรียน คณิตศาสตร์

3. ผลการประเมินผลการใช้ใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในโรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ผลการประเมินทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยการสัมภาษณ์ มีดังนี้

3.1 นักเรียน จำนวน 9 คน ในส่วนนี้ใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการร่วมกับการสังเกตแบบมี ส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเด็ก จากการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการนำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะ การเรียนคณิตศาสตร์ ในกิจกรรมด้านต่างๆ ใช้นักเรียนโรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกรเขตเมืองชัยธานี นครหลวง เวียงจันทน์ ตั้งแต่ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2561 นักเรียนให้ความเห็นว่า กิจกรรมนี้ นักเรียนมีความสนุกสนานในการรวมกิจกรรมและได้ความรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สร้างให้มีแนวความคิดและ รู้จักจำแนกรูปภาพต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ได้ความรู้เกี่ยวกับตัวเลข รู้จักการคำนวณและรู้ฝึกกระบวนการคิดเลขเร็ว ฝึกความคล่องแคล่ว ว่องไว ฝึกสมาธิ ฝึกความอดทน และรู้ความสามัคคีกับหมู่เพื่อน รู้ด้านการนับเลข รู้ค่าตัวเลข รู้การสังเกต การวัด ความยาว ความสั้น การรู้ค่าตัวเลข การเปรียบเทียบ รู้ว่าสิ่งใดสั้น หรือสิ่งใดยาว รู้การวัดปริมาณ ของวัตถุเหลว รู้ว่าสิ่งใดมีมาก หรือสิ่งใดมีน้อย และรู้ว่าสิ่งใด ลึก ตื้น กว้างหรือแคบ

3.2 ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 9 คน จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ต่อการนำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ผู้ปกครองนักเรียนให้ความเห็นว่า นักเรียน ได้ความรู้เกี่ยวกับการเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ รู้จักจำแนกและรู้จักสูง ต่ำ ทำให้เด็ก ๆ มีพัฒนาการสูงขึ้น รู้จักสีประเภทต่างๆ เช่น สีแดง สีดำ สีเหลือง สีขาว ทำให้เด็ก ๆ มีพัฒนาการในความจำได้ดี มีความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบหรือลวดลาย ประเภทต่างๆ และเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความจำดีขึ้น ทำให้นักเรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และรู้ความสัมพันธ์กับหมู่เพื่อน รู้การนับเลขและ รู้ค่าตัวเลขตั้งแต่ 1 ถึง 20 รู้ว่าสิ่งใดสั้น หรือสิ่งใดยาว รู้การวัดปริมาณของวัตถุเหลว รู้ว่าสิ่งใดมีมาก หรือสิ่งใดมีน้อย

3.3 ครูผู้สอน จำนวน 9 คน จากการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอน ต่อการนำนวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูผู้สอนให้ความเห็นว่า ทำให้นักเรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ รู้เกี่ยวกับการเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ รู้จักจำแนกและรู้จักสูง ต่ำ รู้จักสีประเภทต่าง ๆ เช่น สีแดง สีดำ สีเหลือง สีขาว ฯลฯ รู้เกี่ยวกับตัวเลข รู้จักการคำนวณและรู้ฝึกกระบวนการคิดเลข และ รู้การนับเลข รู้ค่าตัวเลขต่างๆ นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์ ได้แก่ การวัด ความยาว ความสั้น รู้การวัดปริมาณของวัตถุเหลว รู้ว่าสิ่งใดมีมาก หรือสิ่งใดมีน้อย และรู้ว่าสิ่งใด ลึก ตื้น กว้างหรือแคบ

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียน ในชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนมากยังไม่สนใจในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการจัดกิจกรรมยังไม่มีประสบการณ์และไม่ได้มีการแต่งตั้ง วิธีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่มีหลากหลายวิธีและระยะเวลาต่างๆที่กำหนดไว้นั้นบางครั้งไม่เป็นไปตามแผนการที่วางไว้เนื่องจากติดในเรื่องของงานและครูก็มีภาระมากและ ไม่มีการจัดหางบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ บางโรงเรียนใช้แต่งงบประมาณของตนเองไม่มีการจัดระบบสารสนเทศให้นักเรียนสืบค้นระหว่างการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และ ไม่มีปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอตามต้องการ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับรายงานวิจัยของธนาคารโลก Ministry of Education (1997) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนระดับประถมและอนุบาลประสบปัญหาขาดแคลนครูอย่างหนักเนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ธนาคารโลก ประเมินว่า ประมาณร้อยละ 64 ของโรงเรียนประถมขาดแคลนครูอย่างมากโดยเฉลี่ยมีครูน้อยกว่า 1 คนต่อห้องเรียนซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้ครู ในโรงเรียนเหล่านี้ต้องสอนหลายวิชาและต้องสอนหลายระดับชั้นมากกว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทยังมีปัญหาจากการที่ครูมีคุณสมบัติต่ำและด้อยประสบการณ์อีกด้วย

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากยังไม่สนใจในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการจัดกิจกรรมยังไม่มี

ประสบการณ์ ไม่มีการตั้งงบประมาณสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอตามต้องการ ทุกโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมในทุกด้านแต่เห็นว่าย้งมีน้อย ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมคณิตศาสตร์สำหรับเด็กอนุบาลต้องมีการกำหนดกิจกรรมและกลุ่มที่เหมาะสมกับวัยซึ่งในทุกโรงเรียนยังขาดครู ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ Kingsone (2012) ที่ได้ศึกษาปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 และ 2 พบว่า มีปัญหาด้านบุคลากรมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร ที่ได้ศึกษาสภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้พบว่าครูยังขาดความรู้ทักษะและกระบวนการในการจัดกิจกรรม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Thamrongthanwong (2015) ที่กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กงบประมาณไม่พอเพียงสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพราะโรงเรียนจะได้งบประมาณตามจำนวนนักเรียน เมื่อจำนวนนักเรียนน้อยงบประมาณที่ได้รับก็น้อยตามไปด้วย

1.3 ผลการศึกษาความต้องการในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ครูมีความต้องการจัดกิจกรรมแบบศูนย์กลางการนำใช้เทคโนโลยี การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม กิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์ด้วยเกมต่างๆ เรื่อง ปิงปอง ตัวเลข เกม นับขาพาเพลินและนิทานต่างๆ เรื่อง ปริศนาตัวเลข นิทาน การบวก-ลบ เรื่อง แบ่งปันกันให้สนุก ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Mayesky (1998) ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ไว้ว่าความเข้าใจทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับตัวเลขของเด็กจะพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนเช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของร่างกายโดยเริ่มจากการที่เด็กใช้คณิตศาสตร์อย่างง่ายจากความคิดของตนแล้วค่อยๆพัฒนาถึงกระบวนการคิดแบบคณิตศาสตร์อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับแนวคิดของ OnbueangPhrao (2007) กล่าวว่าทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะในการเรียนรู้คณิตศาสตร์เบื้องต้นที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กในระดับปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะฝึกให้เด็กมีทักษะเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ การจำแนกเปรียบเทียบ การจัดลำดับและการรู้ค่าตัวเลข ซึ่งมีการจัดประสบการณ์ ได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดประสบการณ์ผ่านการเล่น หรือกิจกรรมที่หลากหลาย หรือจัดสอดแทรกตามมุมกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้เด็กเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างมีความสุข

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอนุบาลเขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ได้ 3 นวัตกรรม ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทักษะพื้นฐานในการเรียนคณิตศาสตร์ประกอบด้วย 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการจำแนกประเภท 3) ทักษะการเปรียบเทียบ 4) ทักษะการจัดลำดับ 5) ทักษะการวัด 6) ทักษะการนับ และ 7) ทักษะเกี่ยวกับเรื่องรูปทรง

2.1 นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนกและการเปรียบเทียบ มี 4 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมรูปทรงแสนสนุก กิจกรรมการเรียนรู้การจัดลำดับสิ่งของจากสูงไปหาต่ำ กิจกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนกสี และกิจกรรมเรียนรู้ลวดลาย ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะการจำแนกและการเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ และเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความจำดีขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Brewer (1995) กล่าวว่าคณิตศาสตร์เป็นแนวทางของประสบการณ์และความเห็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับโลก เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องจำนวนหน้าที่และความสัมพันธ์ของสิ่งของเมื่อเด็กโตและมีพัฒนาการขึ้นกิจกรรมเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ก็จะเปลี่ยนแปลงไปเด็กจะได้สำรวจเริ่มเข้ากลุ่มมีการเปรียบเทียบและเมื่อมีความพร้อมเรื่องความคิดรวบยอดเรื่องคณิตศาสตร์เด็กจะสามารถบันทึกสิ่งที่ค้นพบโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Tantipalachiwa (2008)

ที่ว่า คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึงการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานสำหรับเด็ก 6 ขวบ ซึ่งต่างจากคณิตศาสตร์สำหรับผู้ใหญ่ คณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยเป็นความเข้าใจจำนวน การปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวน หน้าที่ และความสัมพันธ์ของจำนวน ความเป็นไปได้ และการวัดทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจะเน้นไปที่การจัดจำแนกสิ่งต่างๆ การเปรียบเทียบ และการเรียนรู้สัญลักษณ์ของคณิตศาสตร์ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้จากกิจกรรมปฏิบัติการ

2.2 นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการนับจำนวนตัวเลข มี 4 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรม เกม ปิงปอง ตัวเลข กิจกรรม นิทาน เรื่อง ปริศนาตัวเลข กิจกรรม นิทาน การบวก-ลบ เรื่อง แบ่งปันกันให้สนุก และกิจกรรม เกมนับขาพาเพลิน ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะการคิดเลขเร็ว ฝึกความคล่องแคล่ว และรู้ค่าตัวเลข ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Praphruitkit (1998) กล่าวว่า การนับ ถือเป็นคณิตศาสตร์เกี่ยวกับตัวเลขอันดับแรกที่ได้รู้จัก แต่การท่องจำตัวเลขได้ไม่ได้หมายความว่า เด็กเข้าใจความหมายเสมอไป เพราะเด็กนับเลขได้อาจใช้วิธีการท่องตัวเลขไปเรื่อย ๆ แต่การนับของเด็กจะมีเหตุมีผลยิ่งขึ้น หลังจากมีความเข้าใจและใช้ตัวเลขเป็นแล้ว และเข้าใจหลักของเหตุผลในเรื่องการเชื่อมโยงตัวเลขกับสิ่งของทั้งหมดเมื่อรวมกัน กิจกรรมที่เกี่ยวกับการนับควรให้เด็กได้ฝึกจากประสบการณ์จริง เช่น การนับจำนวนเพื่อนที่มาโรงเรียนกี่คน มีผู้หญิงกี่คน ผู้ชายกี่คน มีเด็กผมยาวกี่คน นอกจากนั้นอาจนับกระดุมหรือนับต้นไม้ก็ได้โดยใช้ศิลปะค้นหา

2.3 นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการวัด มี 3 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรม สั้นกว่า – ยาวกว่า กิจกรรม ปริมาณน้ำในแก้วจากมาก ไปหาน้อย และ กิจกรรม ความลึก ตื้น กว้างและแคบ ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะการวัดปริมาณของวัตถุเหลวและสิ่งของต่างๆ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Praphruitkit (1998) กล่าวว่า คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องหนึ่งทีนอกจากจะต้องอาศัยสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กในการส่งเสริมความเข้าใจ เกี่ยวกับคณิตศาสตร์แล้ว ยังอาศัยการจัดกิจกรรมที่มีการวางแผน และเตรียมการอย่างดีจากครูเพื่อให้โอกาสแก่เด็กได้ค้นคว้า แก้ปัญหา ได้เรียนรู้ และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ มีทักษะและมีความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาที่สูงขึ้นและใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป และผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Onbuengphrao (2007) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อการเรียนรู้ พบว่าการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้โดยรวมและจำแนกรายทักษะมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นและอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการทดลองพบว่ามีคะแนนความสามารถ ทางทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ผลการประเมินการใช้นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในโรงเรียนอนุบาลเพชรมั่งกร เมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ ดังต่อไปนี้

3.1 นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนก และการเปรียบเทียบ

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและครูผู้สอน พบว่าทุกคนที่ประเมินมีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมรูปทรงแสนสนุก กิจกรรมการเรียนรู้การจัดลำดับสิ่งของจากสูงไปหาต่ำ กิจกรรมส่งเสริมทักษะการจำแนกสี และกิจกรรมเรียนรู้ลวดลาย ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการรวมกิจกรรมและได้ความรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สร้างให้มีแนวความคิดและรู้จักจำแนกรูปภาพต่างๆ

ได้อย่างชัดเจน ได้ความรู้เกี่ยวกับการเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ รู้จักจำแนกและรู้จักเปรียบเทียบ สูง ต่ำ ทำให้เด็กๆ มีพัฒนาการสูงขึ้น รู้จักสีประเภทต่างๆ ทำให้เด็กๆ มีพัฒนาการในการจำสีได้ มีความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบหรือลวดลายประเภทต่างๆ และเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความจำดีขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Shelly (1975) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบ ของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางลบอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกในทางลบอื่นๆ และ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Duanchai (1998) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาด เด็กจะได้ฝึกการสังเกตจำแนกและเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องการสังเกตสำรวจ จำแนก เปรียบเทียบ และค้นพบการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

3.2 นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการนับจำนวนตัวเลข

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและครูผู้สอน พบว่าทุกคนมีความพึงพอใจที่ได้มีกิจกรรม เกมปิงปอง ตัวเลข กิจกรรม นิทาน เรื่องปริศนาตัวเลข กิจกรรม นิทาน การบวก-ลบ เรื่องแบ่งปันกันให้สนุก และกิจกรรม เกมนับขาพาเพลิน ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการรวมกิจกรรมและได้ความรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ นักเรียนได้ความรู้เกี่ยวกับตัวเลข รู้จักการคำนวณและรู้ฝึกกระบวนการคิดเลขเร็ว ฝึกความคล่องแคล่ว ว่องไว ฝึกสมาธิ ฝึกความอดทน และรู้ความสัมพันธ์กับหมู่เพื่อน รู้ด้าน การนับ รู้ค่าตัวเลข ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sinthapanan et al. (2002) ได้กล่าวถึงข้อดีของการสอนโดยใช้เกมไว้ดังนี้ช่วยให้ผู้เรียนที่มีปัญหาเบื่อหน่ายการเรียน หันมาสนใจการเรียน เพราะเกมทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phophot (2008) ได้ประเมินเรื่องการใช้นิทานคณิต เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาล 2 ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการใช้นิทานคณิต มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในทุกทักษะสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

3.3 นวัตกรรมส่งเสริมทักษะการวัด

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและครูผู้สอน พบว่าทุกคนมีความพึงพอใจที่ได้มี กิจกรรม สั้นกว่า – ยาวกว่า กิจกรรมปริมาณน้ำในแก้วจากมาก ไปหาน้อย และกิจกรรม ความลึก ตื้น กว้างและแคบ ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต การวัด ความยาว ความสั้น การรู้ค่าตัวเลข การเปรียบเทียบ รู้ว่าสิ่งใดสั้น หรือสิ่งใดยาว รู้การวัดปริมาณของวัตถุเหลว รู้ว่าสิ่งใดมีมาก หรือสิ่งใดมีน้อย และรู้ว่าสิ่งใด ลึก ตื้น กว้างหรือแคบ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Atsriyakosol (1994) ได้ประเมินรูปแบบอุปกรณ์ การสอนที่นักเรียนชอบมากที่สุด คืออุปกรณ์ที่ใช้รูปทรงเรขาคณิต ซึ่งเมื่อเด็กชอบทำให้เด็กเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้ทักษะต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญเช่น การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบจากการเล่นเกมและการพยายามที่จะหาคำตอบหรือ สามารถเล่นเกมให้ถูกต้องเด็กจะต้องใช้ทักษะหลายๆ ด้านมารวมกันซึ่งเป็นพื้นฐานของ ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล และสอดคล้องกับแนวคิดของ Dechakhupt (1999) ที่กล่าวว่าในการทำงานของเด็กไม่จำเป็นต้องคล่องแคล่ว เชี่ยวชาญในการทำผลงานแต่ในรูปแบบของการสร้างสรรค์ เด็กต้องมีอิสระทางอารมณ์ มีอิสระที่จะสำรวจและทดลอง มีอิสระที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งในการใช้สื่อ

และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงานศิลปะทุกชิ้นที่เป็นผลงานของเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์การทำงานการสร้างสรรค์ทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การเล่นเกมทำให้นักเรียนมีความอดทน มีความสามัคคีกับหมู่เพื่อน และมีความสนุกสนาน ไม่ขาดเรียน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะด้านการสังเกต การรู้ค่าตัวเลข การเปรียบเทียบ การจำแนก ดังนั้นโรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้นำเกมเข้าเสริมในการเรียนและปฏิบัติจริง

1.2 การเล่านิทานให้นักเรียนฟัง ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนาน ตั้งใจเรียน ไม่ขาดเรียนและยังเป็นการเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เกิดจากการฟังนิทาน ดังนั้นโรงเรียนควรนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในสถานศึกษาทุกระดับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์อื่นๆ ทั้งทักษะพื้นฐานและทักษะขั้นบูรณาการเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ และเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- Atsriyakosol, W. (1994). Evaluation of instructional media. *Journal of education*, 27(3), 13-31.
(in Thai)
- Brewer, K. (1995). Arm-waving mathematics: Sound, if Not Rigorous. *Teaching statistics an International Journal for teachers*, 17 (3), 94 -96.
- Dechakhupt, Y. (1999). *Educational management for early childhood*. Bangkok: Mac. (in Thai)
- Duanchai, C. (1998). *Basic mathematical skills of early childhood receiving art drawing activities outside the classroom*. Thesis of the Degree of Bachelor (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate school Srinakharinwirot University. (in Thai)
- John, W. B. (1970). *Research in Education*. Boston MA. : Allyn and Bacon.
- Khemmanee, T. (2005). *Teaching Science*. 4th edition. Bangkok: DanSuttha printing
- Kingsone, W. (2012). *Small school administration problems under the office of primary education area study in Chonburi Province*. thesis of the Degree of Master Program in Educational Administration. Burapa University. (in Thai)
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

- Mayesky, M. (1998). *Creative activities for young children*. N.P.: Delmar.
- Ministry of Education. (1997). *Report of department of academic affairs*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Ministry of Education and Sports. (2012). *Report of department of academic affairs*. Vientiane: Ministry of Education and Sports. (in Lao)
- Ministry of Education and Sports. (2015). *Report of department of academic affairs*. Vientiane: Ministry of Education and Sports. (in Lao)
- Onbuengphrao, K. (2007). *Basic development of mathematics skills for early childhood by using creative art activities for learning*. Thesis of the Degree of Bachelor (Early childhood Education). Bangkok : Graduate School Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Phophot, S. (2008). *Using math story telling to improve basic mathematics skills of early childhood*. Retrieved on 23 March 2011, from [http:// www. Krubannok.com](http://www.krubannok.com). (in Thai)
- Praphruitkit, N. (1998). *Mathematics for early childhood*. Bangkok: Odean Store. (in Thai)
- Saitany District of Education. (2015). *Report of department of academic affairs*. Vientiane : Saitany District of Education. (in Lao)
- Shelly, M. W. (1975). *Responding to social change*. Pennsylvania: Dowden Huntchisam.
- Sinthapanan, S. (2002). *Learning process management: Learner-centre focus according to the basic education curriculum*. Bangkok: Arksoncharentain. (in Thai)
- Tantipalachiwa, K. (2008). *Learning activities for early childhood*. Bangkok: Edison Press Products. (in Thai)
- Thamrongthanwong, S. (2015). Guidelines for drafting a new constitution for sustainable Thailand reform. *Chulanith*, 12 (6), 1-37. (in Thai)
- Tritcheroon, P. (2007). *Research and development innovation*. Bangkok: n.d.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์

ตรีคม พรหมมาบุญ^{1,*}, ศิริพร เกตุสรน้อย², สิริลักษณ์ วนพร³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Received: 17 May 2019

Revised: 16 October 2019

Accepted: 17 October 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนในพื้นที่ที่ตั้งปราสาทศีขรภูมิ ปราสาทบ้านพลวง และปราสาทภูมิโปน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมและแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทศีขรภูมิ ภาพรวมการมีส่วนร่วมน้อย ($\bar{X} = 2.29$; S.D. = 0.78) ปราสาทบ้านพลวง ภาพรวมการมีส่วนร่วมมาก ($\bar{X} = 3.82$; S.D. = 0.50) และปราสาทภูมิโปน ภาพรวมการมีส่วนร่วมปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$; S.D. = 0.67) และ 2) แผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ใช้กระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ของทั้ง 3 ปราสาท ประกอบด้วย 4 แผนหลัก โดยปราสาทศีขรภูมิ จำนวน 14 โครงการ ปราสาทบ้านพลวง จำนวน 11 โครงการและปราสาทภูมิโปน จำนวน 11 โครงการ

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การมีส่วนร่วมของชุมชน
จังหวัดสุรินทร์

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: treekom2518@gmail.com

The Community Participation of Potential Development and cConservation of Historical Tourist Attractions of Surin Province.

Treekom Prommaboon^{1,*}, Siriporn Ketsanoi², Sirilak Vanaporn³

^{1,2,3}Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

ABSTRACT

This research aimed to study the level of participation in potential development and conservation of historical tourist attractions in Surin Province, and to develop a community participation plan for potential development and conservation of historical tourist attractions in Surin Province. The target group comprised the people residing in the location areas of Sikhoraphum Castle, Ban Phluang Castle, and PhumPon Castle. Research instruments were a questionnaire on community participation, and a checklist form. Data was analyzed using the percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings showed that (1) the overall community participation in potential development and conservation of historical tourist attraction of Sikhoraphum Castle was at the low level ($\bar{X} = 2.29$; SD = 0.78); while that of Ban Phluang Castle was at the high level ($\bar{X} = 3.82$; SD = 0.50), and that of PhumPon Castle was at the moderate level ($\bar{X} = 2.94$; S.D. = 0.67); and (2) the community participation plan for potential development and conservation of historical tourist attractions in Surin Province was developed with the use of the Appreciation-Influence-Control (A-I-C) process of community participation plan development; the master plan comprised four main community participation plans for the three castles, with 14 projects for Sikhoraphum Castle, 11 projects for Ban Phluang Castle, and 11 projects for Phumpon Castle.

Keywords: potential development, conservation, historical tourist attraction,
community participation, Surin Province

* Corresponding Author; Email: treekom2518@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสุรินทร์อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวแห่งวิถีชีวิตอีสานใต้ ร่วมสมัย เชื่อมโยง ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ผ่านมาตรการการยกระดับอารยธรรมอีสานใต้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าทางการท่องเที่ยว มีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านพัฒนาและสร้างสรรค์การท่องเที่ยววิถีชีวิต วัฒนธรรมอีสานใต้ร่วมสมัย ส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการชุมชน OTOP ให้โดดเด่นและมีคุณค่า พัฒนา เชื่อมโยงสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน สู่ภาคอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว แทนการนำเข้าและบริโภคสินค้า จากต่างประเทศ ตามยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว ที่มีความเกี่ยวข้องกับจังหวัดสุรินทร์ โดยตรง โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมเชิงพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว (Ministry of Tourism and Sports, 2015)

ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวและกลยุทธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยจังหวัดสุรินทร์ มี สถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์คือปราสาทหินที่สำคัญมีจำนวน 9 องค์ ได้แก่ (1) ปราสาทจอมพระ (2) ปราสาท ศิขรภูมิ (3) ปราสาทเมืองที (4) ปราสาทบ้านไพล (5) ปราสาทหินบ้านพลวง (6) ปราสาทตาเมือนธม (7) ปราสาทตะ เปียงเตีย (8) ปราสาทยายเหงา และ (9) ปราสาทภูมิโปน โดยมีปราสาทหินที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักๆ 3 องค์ คือ ปราสาทศิขรภูมิ ปราสาทหินบ้านพลวง และปราสาทภูมิโปน ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว และมีคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคมซึ่งถือเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว (Suwutikul, 2009 cited in Traibun, 2014) จึงถือเป็นจุดแข็งของจังหวัดสุรินทร์ ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มาชื่นชมและเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ภูมิ ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทาง วัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นการ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ มีการพัฒนาศักยภาพตาม มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Attraction Standard) รวมถึงการมีส่วนร่วมของ ชุมชนและการกระจายรายได้สู่ชุมชน (Traibun, 2014) การจัดการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการจัดการการท่องเที่ยว ของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นตนเองใน แ่งสังคมและวัฒนธรรมโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในทุกๆด้านและสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาและตัดสินใจรวมถึงได้รับ ประโยชน์จากการท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน (Community Based Tourism, 2013)

จากจุดแข็งของจังหวัดสุรินทร์ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์คือปราสาทหินที่สำคัญหลายแห่ง และ สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการอนุรักษ์สถานที่ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นตนเอง สอดคล้องยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว และกลยุทธ์ การพัฒนาเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 ยุทธศาสตร์ด้าน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของจังหวัดสุรินทร์ (Surin Provincial Administration Organization, 2017) และตามมาตรฐานการประเมินศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิง

ประวัติศาสตร์ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยกำหนดเป็นองค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Ministry of Tourism and Sports, 2014) ดังนั้น ในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ ควรดำเนินการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งกระบวนการเอไอซี (Appreciation-Influence-Control) เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีการระดมพลังสมอง ความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพโดย นำไปสู่ความเข้าใจสภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและพัฒนาชุมชนดังกล่าว (Sanphakdee et al., n.d.; Netsawang, 2006; Chunlasin, 2010)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซีเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์

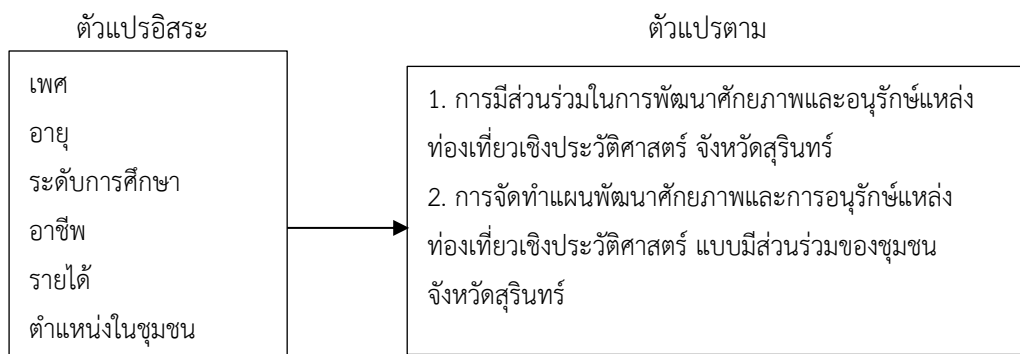
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Attraction Standard) (1) ด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (2) การรองรับด้านการท่องเที่ยว (3) การบริหารจัดการและ(4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดเพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นด้วย เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยในอนาคต ต้องพัฒนาไปสู่ความมั่นคง (Stability) ความมั่งคั่ง (Prosperity) และความยั่งยืน (Sustainability) ทั้งนี้เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล รวมทั้งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาในระยะ 3 ปี ซึ่งจะเป็นช่วงรอยต่อเพื่อปูพื้นฐานไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (Ministry of Tourism and Sports, 2015)

จากองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อพัฒนาแผนการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยนำแนวคิดกระบวนการ A-I-C มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาเนื่องจากเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์ พัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thipbanphot (2010) ที่ได้นำกระบวนการ A-I-C มาใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน มีทักษะในการปฏิบัติและการวางแผนในระดับมาก และเสนอแนะว่าหน่วยงานในชุมชนต่างๆ ควรนำกระบวนการ A-I-C มาใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ Tanthien (2008) ที่วิจัยพบว่ากระบวนการ A-I-C มาใช้พัฒนาและการประเมินการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลน มีความรู้และเจตคติ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่มีนโยบายที่แตกต่างจะให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินการด้านต่างๆ แตกต่างกัน (Thipbanphot, 2010) จากแนวคิดการมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นกลวิธีในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรมีการบูรณาการจัดทำแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในการสนับสนุนให้แผนพัฒนามีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นคง (Stability) ความมั่งคั่ง (Prosperity) และความยั่งยืน (Sustainability) อย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลที่ตั้งของปราสาท ได้แก่ (1) ปราสาทศีขรภูมิ 4,622 คน (2) ปราสาทหินบ้านพลวง 6,379 คน และ (3) ปราสาทภูมิโปน 4,619 คน รวม 15,620 คน (Thailand Information Center, 2017) กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลที่ตั้งของปราสาท (1) ปราสาทศีขรภูมิ (2) ปราสาทหินบ้านพลวง และ (3) ปราสาทภูมิโปน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane สุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากตัวแทนครอบครัวละ 1 คน ที่อาศัยในหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งของปราสาท จำนวนประมาณ 450 หลังคาเรือน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 450 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 5 คน ตัวแทนชาวบ้าน 25 คน และ อาสาสมัครสาธารณสุข 5 คน คัดเลือกโดยให้ผู้นำชุมชนเสนอชื่อและผู้เข้าร่วมสมัครใจ โดยผู้วิจัยประชุมชี้แจง โครงการวิจัย สสำรวจชุมชน ประชุมนำเสนอผลการประเมินศักยภาพและร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ และการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการ A-I-C ทำการตกลง กันว่าประเด็นปัญหาใดเป็นประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญในการพัฒนาตามลำดับ (Department of Local Administration Interior Ministry, 2003)

เครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถามการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยว (4) การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล และ (5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objectives Congruence : IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถาม โดยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของข้อคำถามและปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจน มีความเป็นปรนัยในการตอบ หาค่าความเที่ยงโดยวิธีหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่า 0.95

2. แบบสังเกตประเภทแบบตรวจสอบรายการ ใช้ในการบันทึกข้อมูลในการร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม จำแนกเป็นไม่มีพฤติกรรมให้คะแนน 1 คะแนน แสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติให้คะแนน 2 คะแนน ผู้วิจัยหาความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถาม และหาความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Rater Agreement Index) (Burry-Stock & other, 1996 cited in Thepkornmuang and Chomtakhu, 2012) ใช้รูปแบบการประเมินกรณีประเมินหลายคุณลักษณะ จำนวนผู้ได้รับการประเมินหลายคน และจำนวนผู้ประเมินหลายคน คำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน ได้ค่า RAI ของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา (3 ตัวบ่งชี้) ของประชาชนที่เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ขั้นตอนการสร้างความรู้

(Appreciation : A) ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) และขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) (Sanphakdee et al., n.d.; Netsawang, 2006; Chunlasin, 2010) ของปราสาทศิขรภูมิ ปราสาทบ้านพลวง และปราสาทภูมิโพนเท่า 0.84, 0.86 และ 0.88 ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ (5 ตัวบ่งชี้) ค่า RAI เท่ากับ 0.90, 0.82 และ 0.89 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) เพื่อให้เกิดความชัดเจนก่อนการเริ่มดำเนินการของทีมงานและกลไกโครงสร้างการดำเนินงาน ดังนี้ (1) **การเตรียมทีม** ดำเนินการโดย เตรียมทีมนักวิจัยหลัก “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ” ภายใต้โครงการวิจัย จำนวน 4 คน และ เตรียมนักวิจัยชุมชน เพื่อการเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยสร้างความเข้าใจกับทีมนักวิจัยในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิด กระบวนการวิจัยของโครงการ และผลที่ชุมชนจะได้รับ และ (2) **การเตรียมชุมชน** โดยการจัดประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ชี้แจงถึงผลดีและประโยชน์จากโครงการวิจัยที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน สำรวจและศึกษาชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน โดยนักวิจัยหลักใช้แบบสอบถามเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ ใช้วิธีการสัมภาษณ์และประเมินแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Ministry of Tourism and Sports, 2015)

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) ดำเนินการประเมินศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของแต่ละชุมชน โดยจัดเวทีวิเคราะห์ผลสู่การปฏิบัติการในพื้นที่ การประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยดำเนินการศึกษาร่วมกับชุมชน ทำการวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ของชุมชน(Problem Identification and Diagnosis) และการประเมินความต้องการของชุมชน (Need Assessment) เมื่อได้ข้อมูลจากการประเมินแล้ว ดำเนินการจัดการประชุมกลุ่มจำนวน 35 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 5 คน ตัวแทนชาวบ้าน 25 คน และอาสาสมัครสาธารณสุข 5 คน คัดเลือกโดยให้ผู้นำชุมชนเสนอชื่อและผู้เข้าร่วมสมัครใจให้การสัมภาษณ์ ร่วมรับฟัง แลกเปลี่ยนและเสริมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เพื่อประเมินสภาพและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านและร่วมกันจัดทำแผนพัฒนา (Sanphakdee et al., n.d.; Netsawang, 2006 ; Chunlasin, 2010) ดังนี้

2.1 การดำเนินการกระบวนการ A-I-C ประกอบด้วย (1) ขั้น A (Appreciation) เป็นการประชุมภาคีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน จำนวน 35 คน เน้นการทำให้ชุมชนได้ทราบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จากมุมมองของแต่ละฝ่าย มีคำถามสำคัญคือ (1.1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น (1.2) สาเหตุ (1.3) รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนมีลักษณะเป็นอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างในพื้นที่ของชุมชน (1.4) ชุมชนต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างไร (1.5) ใครจะมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไร โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็นรับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การเขียนในฟลิปชาร์ต และนำเสนอแต่ละกลุ่ม (2) ขั้น I (Influence) เป็นการสร้างแนวทางการพัฒนา เป็นขั้นตอนมองหาวิธีการที่จะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการค้นหา

เหตุผลเพื่อจัดลำดับตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ (2.1) การคิดโครงการที่จะให้บรรลุลวัตถุประสงค์ (2.2) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ โครงการที่ชาวบ้านทำได้เองทันที โครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก และโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากภาครัฐ จากนั้นดำเนินการ และ (3) ขั้น C (Control) การสร้างแนวทางปฏิบัติ ร่วมกับชาวบ้าน เป็นขั้นการนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมขั้นตอนนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ (3.1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ (3.2) การตกลงในรายละเอียดในการดำเนินงาน และการนำ “แผนปฏิบัติการ” ไปปฏิบัติจริง รวมทั้งการสรุปผลการเรียนรู้

2.2 การกำหนดแผนพัฒนาและโครงการ (Planning Phase) ดำเนินการกำหนดการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการ A-I-C โดยกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันวางแผนร่วมกันและร่วมระดมทรัพยากร แบ่งบทบาทหน้าที่ แผนหรือกิจกรรมที่องค์กรทำได้เองแผนหรือกิจกรรมที่ต้องขอให้ผู้อื่นช่วยทำ นอกจากนั้นยังใช้ Mind Map เพื่อวิเคราะห์ปัญหา การจัดกิจกรรมกลุ่มแบบเสริมพลัง (Empowerment Process) เพื่อให้เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันโดยให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นการมีส่วนร่วม สนับสนุน แนะนำช่องทางในการหาแหล่งทรัพยากรทั้งภายใน และนอกชุมชน เพื่อนำมาใช้ดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีแกนนำหรือกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มทำงาน และจัดประชุมเพื่อคืนข้อมูลผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของผู้ที่เกี่ยวข้องถึงจุดอ่อน จุดแข็งและผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองและชุมชน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทศิขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมน้อย ($\bar{X} = 2.29$; S.D. = 0.78) เมื่อจำแนกรายด้านการมีส่วนร่วมทุกด้านมีส่วนร่วมน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ($\bar{X} = 2.32$; S.D. = 0.83) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.38$; S.D. = 0.95) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.71$; S.D. = 0.64) การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 2.13$; S.D. = 0.97) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 1.92$; S.D. = 0.96) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
ปราสาทศิขรินภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ประเด็นการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในภาพรวม	2.32	0.83	น้อย
การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจในภาพรวม	2.38	0.95	น้อย
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวม	2.71	0.64	น้อย
การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผลในภาพรวม	2.13	0.97	น้อย
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในภาพรวม	1.92	0.96	น้อย
ภาพรวมการมีส่วนร่วม	2.29	0.78	น้อย

ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทบ้านพลวง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมมาก เมื่อจำแนกรายด้านการมีส่วนร่วมทุกด้านมีส่วนร่วมมาก ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ($\bar{X} = 3.37$; S.D. = 0.55) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.76$; S.D. = 0.60) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.84$; S.D. = 0.57) การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 3.89$; S.D. = 0.58) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.86$; S.D. = 0.60) ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
ปราสาทภูมิโปน จังหวัดสุรินทร์

ประเด็นการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในภาพรวม	3.77	0.55	มาก
การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจในภาพรวม	3.76	0.60	มาก
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวม	3.84	0.57	มาก
การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผลในภาพรวม	3.89	0.58	มาก
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในภาพรวม	3.86	0.60	มาก
ภาพรวมการมีส่วนร่วม	3.82	0.50	มาก

ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทภูมิโปน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$; S.D. = 0.67) เมื่อจำแนกรายด้านการมีส่วนร่วมทุกด้านมีส่วนร่วมปานกลาง ยกเว้นการมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผลมีส่วนร่วมน้อย มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ($\bar{X} = 3.11$; S.D. = 0.81) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.15$; S.D. = 0.82) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.97$; S.D. = 0.74) การมี

ส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 2.70$; S.D. = 0.80) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.77$; S.D. = 0.90) ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
ปราสาทบ้านพลวง จังหวัดสุรินทร์

ประเด็นการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในภาพรวม	3.11	0.81	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจในภาพรวม	3.15	0.82	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวม	2.97	0.74	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผลในภาพรวม	2.70	0.80	น้อย
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในภาพรวม	2.77	0.90	ปานกลาง
ภาพรวมการมีส่วนร่วม	2.94	0.67	ปานกลาง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

2.1 แผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทศีขรภูมิโดยกระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 แผน ดังนี้ (1) แผนพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปราสาทศีขรภูมิควบคู่การท่องเที่ยวทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ปราสาทศีขรภูมิ และผลิตภัณฑ์ของชุมชน ประเพณีต่างๆ การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆของชุมชนปราสาทศีขรภูมิ และการพัฒนาแผนที่ของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนรอบปราสาท (2) แผนการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการอบรมเยาวชนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และมรดกท้องถิ่น การอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน และการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวระหว่างอำเภอ (3) แผนพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 6 โครงการ ได้แก่ โครงการอบรมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการยืดอายุผลิตภัณฑ์กาสะแม การอบรมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ชุมชน การส่งเสริมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนการย้อมสีผ้าไหมโดยการใช่วัสดุจากธรรมชาติ การอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชน การอบรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมืองและของฝากของชุมชน และโครงการส่งเสริมการตลาดสินค้าชุมชน และ (4) แผนพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว คือ โครงการแสวงหาแหล่งงบประมาณในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน

2.2 แผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทบ้านพลวงโดยกระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 แผน ดังนี้ (1) แผนพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว จำนวน 6 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณป่าไม้ชุมชน การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ในการทำ

การเกษตร การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์บ้านพลวงและงานประจำปี การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวของชุมชนปราสาทบ้าน และการพัฒนาแผนที่ของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (2) แผนการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก คือ โครงการปลูกฝังจิตสำนึกคนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ ปราสาท (3) แผนพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมและพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนช่องทางในการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน และการอบรมให้ความรู้ ด้านการตลาดและวิธีทำการตลาดของสินค้าชุมชน และ (4) แผนพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว คือ โครงการแสวงหาแหล่งงบประมาณในการจัดสร้างคำชุมชน เพื่อใช้วางจำหน่ายสินค้าบริเวณรอบปราสาท

2.3 แผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทภูมิโปนโดยกระบวนการ จัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 แผน ดังนี้ (1) แผนพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวปราสาทและบริเวณรอบๆ ที่สมบูรณ์ สวยงาม เด่นชัด การปรับปรุงภูมิทัศน์ของบริเวณปราสาทและเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งต่างๆของชุมชน การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการท่องเที่ยวทั้งปราสาทและบริเวณรอบๆ ปราสาท การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชมวิถีการใช้ชีวิต และการเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนแบบครบวงจร (2) แผนการจัดการด้านการให้ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกจำนวน 4 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับปราสาท ภูมิโปนให้แก่ชุมชน การอบรมพัฒนาทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ การปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ปราสาทภูมิโปนให้กับคนในชุมชน และการปลูกฝังและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น (ภาษาเขมร) (3) แผนพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการอบรมเพื่อการสร้างและพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชาวชุมชนปราสาทภูมิโปน และ (4) แผนพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว คือ โครงการแสวงหาแหล่งงบประมาณในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างภาพการจัดกระบวนการ A-I-C ทั้ง 3 พื้นที่วิจัย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของแต่ละแห่ง ต้องให้ความสำคัญองค์ประกอบพื้นฐาน 2 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การวางแผนและการตัดสินใจ ร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยว ร่วมการติดตามและประเมินผล และร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 2) กลวิธีในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ควรนำ

กระบวนการ A-I-C มาใช้เพื่อก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนตามบริบท ที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน

อภิปรายผล

1. ประเด็นระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมน้อย ($\bar{X} = 2.29$; S.D. = 0.78) ปราสาทภูมิโปน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$; S.D. = 0.67) แต่ในส่วนของการปราสาทบ้านพลวง จังหวัดสุรินทร์ มีความแตกต่างจาก 2 แห่ง คือในภาพรวมการมีส่วนร่วมมาก ($\bar{X} = 3.82$; S.D. = .50) ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Suthapoch (2014) ที่พบว่าประชาชนที่มีหมู่บ้านที่อาศัยต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันทั้งทางด้านการร่วมคิดและการตัดสินใจด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล สอดคล้องกับ Thipbanphot (2010) พบว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน ด้านร่วมมือร่วมคิดตัดสินใจในการพัฒนาในการวางแผนในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการวางแผนระดับน้อย และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง อาจเกิดจากปัญหาการคัดเลือกตัวแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมการวางแผน และอาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ระยะเวลาในการจัดทำแผน วิธีการจัดทำแผน เป็นต้น จึงทำให้ผู้แทนเข้าร่วมไม่ทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ ดังนั้นการดำเนินการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ควรดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่เพื่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการส่งผู้แทนเข้าประชุม นอกจากนี้ควรมีการสื่อสารกับประชาชนให้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมก่อนหน่วยงานต่างๆจะดำเนินการและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอน

2. ประเด็นการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลจากการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์ ของชุมชนทั้ง 3 ปราสาท พบว่า ได้แผนพัฒนาตามกรอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยที่ผู้เข้าร่วมจัดทำแผนตามกระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ซึ่งประชาชนที่เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วม 2 ระดับคือ (1) การค้นหาปัญหา และ (2) การวางแผนและการตัดสินใจที่เกิดจากความต้องการโดยแท้จริง สรุปแผนพัฒนา จำนวน 4 แผน คือ แผนพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว แผนการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก แผนพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และแผนพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Saikaew, Choochan and Sutham (2017) ที่ทำการประเมินด้านความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และเจตคติที่มีต่อกระบวนการในการบริหาร จัดการป่าชุมชนที่ยั่งยืนก่อน และหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยกระบวนการ AIC พบว่า หลังจากการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมมี

ความรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนที่ยั่งยืนมากขึ้น สอดคล้องกับ Thipbanphot (2010) พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนด้านร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการพัฒนาในการวางแผนในระดับน้อย มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการวางแผนในระดับน้อย ดังนั้นในการจัดทำแผนควรมีกระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม โดยนำเข้าสู่ข้อมูลปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่แท้จริงในการจัดทำแผน สอดคล้องกับ Ministry of Tourism and Sports. (2011) กล่าวถึง ประโยชน์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดกรอบทิศทางในการกระตุ้นและฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการท่องเที่ยว และ แก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเป็นเจ้าบ้านที่ดี นักท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวมีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณที่เหมาะสม สะดวกและบริการที่มีคุณภาพ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมน้อย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติ ได้แก่ กรมศิลปากร สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆระดับของการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างความตระหนักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและเป็นประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น

1.2 ผลการวิจัยพบว่าปราสาทบ้านพลวง อำเภอปราสาทมีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนระดับมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงจึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการถอดบทเรียนและนำไปใช้ในพื้นที่ปราสาทอีกสองแห่ง

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลควรนำแผนพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวๆ ที่เกิดจากกระบวนการจัดทำแบบมีส่วนร่วมทั้งสามปราสาทไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้หน่วยงานได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ หน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรพิจารณาสนับสนุนตามความจำเป็นเร่งด่วน และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ

1.4 ผลการวิจัยยังไม่พบการประชาสัมพันธ์ปราสาท ควรดำเนินการส่งเสริมให้มีการสร้างสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเองหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนเว็บไซต์ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการประชาสัมพันธ์ตลอดทั้งปี

1.5 จุดเด่นของทั้งสามปราสาทคือการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสอดคล้องกับประวัติศาสตร์หรือความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ เช่น การจัดงานแสง สี เสียง และจำลองเหตุการณ์แสดงในวันสำคัญ เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของแหล่งประวัติศาสตร์ ดังนั้นหน่วยงานท้องถิ่นภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ หน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงโดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การศึกษาความสำเร็จจากนำแผนพัฒนาพัฒนาศักยภาพและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสุรินทร์ไปใช้
- 2.2 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทในเขตนครชัยบุรีรินทร์
- 2.3 การศึกษาประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีต่อการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จังหวัดสุรินทร์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

- Buray-stock, J. A., Shaw, D. G., Laurie, C., & Chissom, B. S. (1996). Rater agreement indexes for performance assessment. *Educational and psychological measurement*, 56(2), 251-262.
- Chuphadit, S. (2007). *Cycle 5 steps of the A-I-C process*. [Online]. Retrieved June 22, 2019, from : <http://gotoknow.org/blog/communityblog/21663>. (in Thai)
- Chunlasin, S. (2010). Development of a Community Participatory Model Using Local Wisdom For Educational Management Based on the Sufficiency Economy Philosophy in Basic Education Institutions: An Application of the A-I-C Process. *Suranaree Journal of Social Science*, 8 (4), 17-31. (in Thai)
- Community Based Tourism. (2013). *Finding the Equilibrium in the COMCEC Context*. Turkey: the COMCEC Coordination Office.
- Department of Local Administration Interior Ministry. (2003). *Local Development Plan Handbook*. Bangkok: Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Limited. (in Thai)
- Ministry of Tourism and Sports. (2011). *Tourism Development Plan 2012-2016* [Online]. Retrieved June 23, 2019, from: http://www.tica.or.th/images/plan_tourism_2555-2559/2555-2559.pdf. (in Thai)
- Ministry of Tourism and Sports. (2014). *Guide to assessing the quality of historical tourist Sites*. 2nd ed. Bangkok: Office of the Printing Service of Welfare Organization of the Veterans under the Royal Patronage. (in Thai)
- Ministry of Tourism and Sports. (2015). *Thailand Tourism Strategy 2015-2017*. Bangkok: Department of Tourism. (in Thai)

- Netsawang, S. (2006). *The participation between school and communities in transferring Local wisdom: A case study of Klongpuja Drumming in Wiangtan Pitthayakom School, Lampang*. Thesis of the Degree of Philosophy Program in Educational Administration. Chonburi: Burapa university.
- Saikaew, W., Choochan, C., and Sutham, P. (2017). The Development of People's Participation for Sustainable Community Forestry Management in Ban Yang-Phrong, Pak Mak Sub-District, Chaiya District, Surat Thani Province. *Suratthani Rajabhat Journal*, 4(2), 273-289. (in Thai)
- Sanphakdee, P. (n.d.). *Participatory planning techniques. Training and Development Center, the Northeast Health Foundation*. [online]. Retrieved March 15, 2018, from: <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>. (in Thai)
- Tanthien, S. (2008). *Development of participation in mangrove forest conservation of Bang Nai Sang people, Bang Nai Si Subdistrict, Takua Pa District. Phang Nga Province*. Thesis of the Degree of Master of Arts in Strategic Development. Suratthani: Suratthani Rajabhat University.
- Surin Provincial Agriculture and Cooperatives Office. (2018). *Tourist attractions in Surin*. [Online]. Retrieved January 12, 2018, from: www.surin.doae.go.th/. (in Thai)
- Surin Provincial Administration Organization. (2517). *Population information, Surin province* [Online]. Retrieved June 22, 2019, from: <http://gotoknow.org/blog/communityblog/21663>. (in Thai)
- Suthapoch, S. (2014). *People's Participation in the Development and Conservation of Tourism Destination: A Case study of Tourism Destinations in Tambon Tha Uthae, Kanjandit Surat Thani Province*. Thesis of the Degree of Master in Arts Department of Tourism Management. Nonthaburi: Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Thailand Information Center. (2017). *Surin Province* [Online]. Retrieved February 15, 2018, from: <http://surin.kapook.com>. (in Thai)
- Thipbanphot, T. (2010). *Development of participation in community development planning of people in Tapan Subdistrict, Phunphin District, Surat Thani Province*. Thesis of the Degree of Master in Social Sciences for Development. Surat Thani: Surat Thani Rajabhat University. (in Thai)
- Thepkornmuang, M., and Chomtakhu, W. (2012). *Investigation Rater Agreement Index on Desirable Characteristics of Srinakharinwirot University: Prasarnmit Demonstration School (Elementary) Students*. Bangkok: Prasarnmit Demonstration School (Elementary). Srinakharinwirot University. (in Thai)

Traibun, T. (2014). *Guidelines for potential development of historical tourism: case study of aranyik village, Phra Nakhon Si Ayutthaya province*. Thesis of the Degree of Master in Management Service Industry and Tourism. Bangkok: Bangkok University. (in Thai)

การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรม ตามแนวพระพุทธศาสนา

จิรจิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์^{1,*}

¹วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Received: 23 July 2019

Revised: 25 October 2019

Accepted: 25 October 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (2) ศึกษากระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีและ (3) ศึกษาวิเคราะห์การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกประชากรและกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้รู้ พื้นที่ในเขตจังหวัดเลยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 รวมทั้งสิ้น 60 คน ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า รูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีมีรูปแบบหลัก 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (2) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (3) การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (4) การบูรณาการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี และ (5) ด้านนโยบายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ผลการวิเคราะห์การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีพบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกการทำความดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะการปฏิบัติและเกิดการกระทำความดีอย่างต่อเนื่องเกิดการบูรณาการระหว่างผู้เรียน วัดและชุมชนใกล้เคียงอย่างสมครสมานสามัคคีแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกิจกรรมการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและแสดงออกตามแนวพระพุทธศาสนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การสร้างเสริมจิตสำนึก พลเมืองดี ทุนทางวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: Phiriyasuvat.62471@gmail.com

Enhancing Consciousness of Good Citizenship by Cultural Capital In Buddhism Approach

Jirakitpon Phiriyasuvat^{1,*}

¹Loei Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study the patterns of enhancing good citizenship awareness, (2) to study the process of enhancing good citizenship awareness, and (3) to study and analyze the enhancement of good citizenship awareness. This research used qualitative research methods including documentary research, field research by conducting in-depth interviews of 60 knowledgeable people in Loei province who were involved with the General Education Phra Pariyattidhamma Schools and secondary schools in the Secondary Education Service Area 19. The results of the study showed that there are 5 main patterns of enhancing awareness of good citizenship, which were (1) installing good citizenship awareness, (2) organizing activities to develop good citizenship awareness, (3) participation in developing good citizenship awareness, (4) integration for developing good citizenship awareness, and (5) policy for developing good citizenship awareness. Regarding the analysis results of enhancing good citizenship awareness, it was found that promotion found that the General Education Phra Pariyattidhamma Schools and secondary schools in the Secondary Education Service Area 19 had organized effective activities that created knowledge and understanding about enhancing awareness of good deeds resulting in the students having practicing skills in doing good deeds on a continuous basis. Also, there were the integrations between the students, temples and community in such a united and solidarity way which showed the important roles of the activities for enhancement of good citizenship awareness resulting in the students developing good citizenship awareness based on the Buddhism approach concretely.

Keywords: enhancing awareness, good citizenship, cultural capital, Buddhism

* Corresponding Author; Email: Phiriyasuvat.62471@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยน เร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็น ประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้ เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม (Office of the National Economic and Social Development Council, 2012) ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศทางด้านเศรษฐกิจ โดยต้องเร่งรัด การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับครอบครัว เพราะถือว่าครอบครัวที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และการพัฒนา สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสถานะความเป็นอยู่ของบุคคล เด็กและเยาวชนขาดการอบรมสั่งสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การแข่งขันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาให้รู้จักหน้าที่ของตนและฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ ส่งเสริมให้ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน พระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาครอบครัวสู่สังคม

ดังนั้นการพัฒนาด้านจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อสร้างเสริมการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมของอาเซียน หาแนวทางความร่วมมือกับอาเซียนและอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงในประเด็นการเคลื่อนย้ายแรงงาน การบริหารจัดการด้านการศึกษา และการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ลดความขัดแย้งเชิงนโยบายระหว่างการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ ศาสนาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนา อย่างยั่งยืนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่ตอบสนอง และเป็นไปตามหลักการสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตย (Office of the Education Council, 2016) จำเป็นที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับวิถีในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของพลเมืองควบคู่ไปกับคุณสมบัติพื้นฐานของพลเมืองและทักษะพื้นฐานของพลเมือง โดยในส่วนวิถีในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของพลเมือง หรือ “วิถีพลเมือง” นั้นเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิตของพลเมืองซึ่งจะพิจารณาจากหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ดังนั้น วิถีพลเมืองจึงสามารถกำหนดระดับความเข้มข้นของวิถีพลเมืองมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าพลเมืองนั้นมีรูปแบบของการดำเนินชีวิตหรือการใช้ชีวิตอย่างไร สอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยการมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นเองโดยมีพื้นฐานของ จิตสำนึกของพลเมือง เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำให้พลเมืองกระตือรือร้น (Active Citizen) โดยเห็นความสำคัญ อยากเข้ามามีส่วนร่วม และ การเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรม ตามแนวพระพุทธศาสนา” ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อศึกษาโอกาสและความร่วมมือทางการศึกษาในทุกภาคส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้รู้ (Keys persons) พื้นที่ในเขต จังหวัดเลย โดยคัดเลือกแบบเจาะจง คือ รวมทั้งสิ้น 54 รูป/คน และ เชิงปฏิบัติการ ร่วมกับครูแนะแนว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักเรียนที่ติดกิจกรรมหรือผลการเรียนที่ไม่ผ่าน จำนวนโรงเรียนละ 30 คน คือ (1) โรงเรียนนาอ้อวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย (2) โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย รวมทั้งสิ้น 60 คน เริ่มศึกษา ตุลาคม 2560 จนถึงเดือน กันยายน 2561 รวมระยะเวลา 1 ปี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี

การที่จะพัฒนาพลเมืองให้เกิดการตื่นรู้ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีแห่งการตื่นรู้ นั้น ตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทในการประยุกต์ และนำเสนอหลักการเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติของพลเมืองทั้งในระดับชุมชน และสังคม เพราะโดยเนื้อแท้แล้ว เป็นพลเมืองดีแห่งการตื่นรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากเราไม่สามารถที่จะพัฒนาพลเมืองให้เกิดการตื่นรู้ ซึ่งการตื่นรู้ประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ภาวะแห่งการตื่น กับภาวะแห่งการรู้ คำว่า “รู้” หมายถึง “การที่พลเมืองมีวุฒิภาวะที่สามารถจำแนกแยกแยะได้ว่า อะไรควรไม่ควร อะไรดีอะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรที่ทำได้ อะไรที่ทำได้” ในขณะที่การตื่นนั้น เป็นภาวะที่พลเมืองตื่นตัวต่อการความสำนึกรับผิดชอบต่อความเป็นไปของชุมชนและสังคม การตื่นตัวที่พร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ความตื่นตัวที่พร้อมจะปฏิบัติตามกฎ กติกา และกฎหมาย เพื่อให้เกิดความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาส และรับมือสิ่งที่ท้าทายทุกด้านในโลกปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

Phra Brahmagunabhorn (2010) ได้กล่าวถึง หลักคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่

สังคหัตถ 4 (sanghavatthu: 4) หมายถึง หลักธรรมสำหรับสงเคราะห์หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนี้

1) ทาน (giving; generosity; charity) คือ การให้ แบ่งปัน เสียสละ เผื่อแผ่ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่คนยากจน ชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีล เพื่อขจัดความโลภหรือความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และการให้เพื่อสงเคราะห์หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น

2) ปิยวาจา (kindly speech; convincing speech) คือ การกล่าววาจาสุภาพ อ่อนหวาน การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตา ในใจก็สามารถพูดออกมาได้

3) อุตถจริยา (useful conduct; rendering services; life of service; doing good) คือ การกระทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง

4) สมานัตตตา (even and equal treatment; equality consisting in impartiality) คือ การวางตัวเหมาะสม เสมอต้น เสมอปลายการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม

Mahachulalongkornrajavidyalaya (1996) ให้ความหมาย หลักธรรมของคนดี คือ

สัปปริสธรรม 7 (qualities of a good man; virtues of a gentleman) หมายถึง หลักธรรมของคนดี หรือหลักธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่

1) ธัมมัญญตา (knowing the law; knowing the cause) คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้หลัก คือ ความเป็นผู้รู้จักว่าสิ่งนี้เป็นเหตุของสิ่งนั้น สิ่งนั้นเป็นเหตุของสิ่งนี้ คือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีจิตเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ

2) อัตถัญญตา (knowing the meaning; knowing the purpose; knowing the consequence) คือ ความเป็นผู้รู้จักผล หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักว่า ผลอันนี้เกิดจากเหตุอันนี้ เช่น เมื่อไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพทำมาหากินในทางสุจริต การศึกษาเล่าเรียน หรือในการทำกิจต่างๆ

3) อัตตัญญตา (knowing oneself) คือ ความเป็นผู้รู้จักตน หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น

4) มัตตัญญตา (moderation; knowing how to be temperate) คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง ความรู้จักพอดีในสิ่งต่างๆ เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคและการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับ และการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย

5) กาลัญญตา (knowing the proper time; knowing how to choose and keep time) คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา หมายถึง การรู้จักเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการกระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา เป็นต้น

6) ปริสัณญตา (knowing the assembly; knowing the society) คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติ การปรับตัว และแก้ไขตนให้เหมาะสม หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุม รู้จักสังคม คือรู้จักว่า ชุมชนหรือสังคมนั้นเป็นอย่างไร จะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะกับสังคมนั้นเพื่อให้สามารถเข้ากับชุมชนนั้น

7) บุคคลัญญตา (knowing the individual; knowing the different individuals) คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น

Chutrakul (2013) ได้ให้ความหมายว่า “จิตสำนึก” (conscientiousness) หรือ “ความตระหนัก” (awareness) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและตัดสินใจเลือกสนองตอบต่องานนั้นในทางที่ถูกต้อง ตามกฎระเบียบ กฎหมาย กฎระเบียบของสังคม จารีตประเพณี

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด การสร้างเสริมจิตสำนึก ความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาจากคัมภีร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง หลักการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดแนวคำถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในพื้นที่ จังหวัดเลย

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยภาคสนาม (field research) ซึ่งดำเนินการในลักษณะจัดเป็นโครงการ “กิจกรรมใช้สมุดบันทึกแห่งการทำความดี” คือ 1) โรงเรียนนาอ้อวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย รวมทั้งสิ้น 60 คน

ระยะที่ 3 เป็นการนำเสนอและยืนยันแนวทางการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล จาก ระยะ ที่ 1 และ ระยะที่ 2 ในลักษณะการถอดบทเรียน (lesson learned) และยืนยันแนวทางโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเลย 54 รูป/คน

ตัวอย่างในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาเลือกตัวแทนประกอบด้วย ผู้รู้ (keys persons) พื้นที่ในเขต จังหวัดเลย คือ พระสงฆ์ ผู้ปกครอง 2 รูป เจ้าคณะจังหวัดเลย (ธรรมยุตและมหานิกาย) ผู้อำนวยการ สำนักพระพุทธศาสนา จังหวัดเลย ผู้อำนวยการ สำนักวัฒนธรรม จังหวัดเลย ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผู้อำนวยการ การศึกษาและพัฒนาจิต เรือนจำจังหวัดเลย ผู้อำนวยการ สำนักงาน ป.ป.ช.ประจำจังหวัดเลย ผู้อำนวยการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ครูแนะแนว โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 จำนวน 14 คน ครูแนะแนว โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 จำนวน 14 คน และผู้บริหารสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา 9 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 54 รูป/คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) กำหนดคุณสมบัติตามคัดเลือกกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ (interview form) สำหรับการวิจัยระยะที่ 1 โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และ (2) วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) สำหรับ “กิจกรรมใช้สมุดบันทึกแห่งการทำความคิด” คือ 1) โรงเรียนนาอ้อวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยมีลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้กลุ่มตัวแทน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารต่างๆ ตลอดจนหนังสือตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดขอบเขตของเนื้อหาและสร้างแบบสอบถาม
- 3) ปกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของเครื่องมือ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม คือ พระครูปริยัติคุณรังสี, ผศ.ดร. ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาลัยสงฆ์เลย รองศาสตราจารย์ ดร.นัยนา อรรถนาทน์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง และปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กลุ่ม โดยการตรวจสอบคุณภาพ นำร่างเครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบ (การใช้ภาษาชัดเจน ชัดเจนและเข้าใจง่าย) โดยผู้เชี่ยวชาญว่ามีความสอดคล้อง และเหมาะสมในการนำไปใช้

ด้านความเป็นปรนัย ผู้เชี่ยวชาญให้แก้ไขสำนวนภาษาบางส่วน ซึ่งได้พิจารณาปรับปรุง แล้ว ทำให้มีการใช้ภาษาได้ชัดเจน ชัดเจนและเข้าใจง่าย ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทุกข้อรายการที่ให้ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารข้อมูลทั้งเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และนำข้อมูลจากการบันทึกในขั้นตอนของการลงพื้นที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งแรกมาวิเคราะห์ และตั้งเป็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลแบบสาม (Triangulation) ดังนี้

2.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยแหล่งที่พิจารณาตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งข้อมูลเวลา สถานที่ และแหล่งบุคคลที่มีความต่างกันแต่ได้ข้อมูลที่ตรงกัน

2.2 การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บข้อมูลรวบรวมหลายวิธี ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เมื่อข้อมูลมีความถูกต้องเป็นประเภทหรือแบ่งไปตามหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกรวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาจากคัมภีร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง หลักการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดแนวคำถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในพื้นที่ จังหวัดเลย

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยภาคสนาม (field research) ซึ่งดำเนินการในลักษณะจัดเป็นโครงการ “กิจกรรมใช้สมุดบันทึกแห่งการทำความคิด” คือ 1) โรงเรียนนาอ้อวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย รวมทั้งสิ้น 60 คน

ระยะที่ 3 เป็นการนำเสนอและยืนยันแนวทางการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล จาก ระยะ ที่ 1 และ ระยะที่ 2 ในลักษณะการถอดบทเรียน (lesson learned) และยืนยันแนวทางโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเลย 54 รูป/คน มาตีความเพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า รูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีมีรูปแบบหลัก 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (2) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (3) การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (4) การบูรณาการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีและ (5) ดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (2) ขบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีมีกระบวนการหลัก 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (2) กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (3) กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (4) กระบวนการบูรณาการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีและ (5) กระบวนการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ผลการวิเคราะห์การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกการทำความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะการปฏิบัติและเกิดการกระทำความดีอย่างต่อเนื่องเกิดกระบวนการระหว่างผู้เรียน วัดและชุมชนใกล้เคียงอย่างสมัคสมานสามัคคีแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกิจกรรมการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก และแสดงออกตามแนวพุทธศาสนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาารูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีจะเห็นได้ว่า “รูปแบบการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี” เป็นรูปแบบที่โดดเด่นมีกิจกรรมเสริมสร้างรูปแบบนี้มากที่สุด เช่น การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม การปลูกจิตสำนึกให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเทศชาติ การปลูกฝังค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตให้กับลูกเณร การปลูกฝังเรื่องความรัก การปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใต้สำนึกที่ดี การปลูกจิตสำนึกการเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี ฯลฯ เหล่านี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ของ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (National Strategy Committee in the Development and Capacity Building of Human Resources, 2015) กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์โดยบูรณาการร่วมระหว่าง “ครอบครัว ชุมชน ศาสนา การศึกษา และสื่อ” ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็น ‘วิถี’ การดำเนินชีวิต ประกอบด้วย การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา เพื่อเผยแผ่หลักคำสอนที่ดีงามให้แก่ประชาชน การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นต้นแบบของการมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างค่านิยม และวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ โดยกระตุ้นให้ภาคธุรกิจมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล การใช้สื่อ และสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในสังคม และการส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

การมีจิตสำนึก “รับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมการมีส่วนร่วมต่อสังคมคือไม่ทำให้ผู้อื่น และสังคมเดือดร้อนเสียหายยินดีช่วยเหลือสังคม ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วย “ความรับผิดชอบต่อครอบครัว” เคารพนับถือพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้านไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ “ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู/อาจารย์” ใส่ใจในการเรียนเชื่อฟังคำสอนที่ดีของครู/อาจารย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียนช่วยรักษาดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม ให้ความร่วมมือการพัฒนา ดูแลทรัพย์สินของชุมชนช่วยเหลือกันและกันในชุมชน ช่วยเหลือรักษาสภาพแวดล้อมต่อชุมชนรักษาระเบียบวินัยตามกฎหมายบ้านเมืองซึ่งนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีของสังคม และประเทศชาติ “การมีจิตสำนึกอาสาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น และส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว ละอิตตา ชีวา สุปวงประชา ยินดีอุทิศตัว อุทิศเวลา อุทิศทรัพยากรเพื่อสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม แสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ สมครใจ เสียสละร่วมมือร่วมใจในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม” การสร้างจิตสำนึกในสังคมไทยต้องใช้ระยะเวลา และความต่อเนื่องในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อร่วมกันผลักดันให้มีผลทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยก้าวไปสู่อนาคตของชาติไทยต่อไป

จากผลการศึกษาารูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีจะเห็นได้ว่า “รูปแบบการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี” เป็นรูปแบบที่โดดเด่นมีกิจกรรมเสริมสร้างรูปแบบนี้มากที่สุด เช่น การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม การปลูกจิตสำนึกให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเทศชาติ การปลูกฝังค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตให้กับลูกเณร การปลูกฝังเรื่องความรัก การปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใต้สำนึกที่ดี การปลูกจิตสำนึกการเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี ฯลฯ เหล่านี้สอดคล้องกับ

แนวทางการพัฒนา ของ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (National Strategy Committee in the Development and Capacity Building of Human Resources, 2015) ที่กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์โดยบูรณาการร่วมระหว่าง “ครอบครัว ชุมชน ศาสนา การศึกษา และสื่อ” ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็น “วิถี” การดำเนินชีวิต ประกอบด้วย การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา เพื่อเผยแผ่หลักคำสอนที่พึงามให้แก่ประชาชน การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นต้นแบบของการมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างค่านิยม และวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ โดยกระตุ้นให้ภาคธุรกิจมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล การใช้สื่อ และสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในสังคม และการส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ขบวนการบูรณาการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี เช่น ครูสามารถบูรณาการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับวิชาที่รับผิดชอบสอนอยู่ และมหาวิทยาลัยสร้างเสริมนักศึกษาแกนนำโครงการอบรมวาทศิลป์ เน้นหลักสูตรสร้างผู้นำด้านจิตอาสา เมื่อได้ผู้นำด้านจิตอาสาจากโครงการวาทศิลป์ ส่งเสริมให้ลงพื้นที่ปฏิบัติจริงบูรณาการกับหลักสูตรเสริมของมหาวิทยาลัย อาจกล่าวได้ว่า การบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yanwattana (2016) เรื่อง “การพัฒนากระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการโดยวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” พบว่า (1) กระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หลังการวิปัสสนากรรมฐาน สูงกว่า ก่อนการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ (2) ผลการเปรียบเทียบกระบวนการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของครูผู้สอนระหว่างกลุ่มทดลองที่ไม่มีการสอบอารมณ์ และกลุ่มทดสอบที่มีการสอบอารมณ์มีกระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการ ไม่แตกต่างกัน แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ระบบการพัฒนาตนของพลเมืองแบบบูรณาการ และมีคุณภาพตามหลักภาวา 4 ที่มีไตรสิกขาเป็นแกนกลาง สามารถพัฒนาบุคคลอย่างเป็นองค์รวม และครอบคลุมองค์ประกอบการดำเนินชีวิตของพลเมืองทุกด้าน คือ กายเสรีภาพ และความเสมอภาคได้อย่างมีความรับผิดชอบ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ โดยไม่มีความขัดแย้ง รู้จักรับ และปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง

งานวิจัยชิ้นนี้ ค้นพบว่า คนเราทุกคนเกิดมามีความอยากเป็นที่รักแก่คนรอบข้างเพราะเราไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก เราต้องเกี่ยวข้องกับพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การที่เราจะปฏิบัติตนให้เป็นที่รัก และสร้างความประทับใจให้คนรอบข้าง ให้ความสำคัญต่อเพื่อน ครอบครัว หรือญาติ ซึ่งเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะความสัมพันธ์ที่ดีกับมนุษย์คนอื่นทำให้เกิดความพึงพอใจต่อเรามากในลำดับต้นๆ อย่างหนึ่ง ให้เวลาดูแลสุขภาพของตัวเองให้ดี นอนให้พอ ออกกำลังกายเป็นประจำ หาเรื่องทำให้อารมณ์ดี ทำให้อารมณ์ดี เช่น อ่านใจ ดูหนังตลกเขาพบว่าทำอย่างนี้จะทำให้เราเกิดความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ได้ดียิ่งขึ้นอีกอย่าง หัดคิดหัดมองโลกให้เป็น คนเราต้องมีปัญหาส่วนตัวด้วยกัน

ทุกคนไม่มากนักน้อย หัดคิดในทางบวก มีแผนวิธีการแก้ไขปัญหาล้วนตัวพร้อมใช้อยู่ในหัว หรืออาจจะต้องใช้ธรรมะเข้า
ข่มบ้างในบางครั้งบางคราว อาจจะใช้คำพูดปลุกใจเช่น “เรื่องนี้อย่างมากก็เสียเงิน” “เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องคอขาด
บาดตาย” “อกหักดีกว่ารักไม่เป็น” ดังนี้ (1) ทำตัวให้เป็นธรรมชาติ (2) มีอารมณ์ดี (3) รู้จัก “ให้” และ “รับ”
(4) มองโลกในแง่ดี (5) รับฟังความคิดเห็นต่าง

ผลการวิเคราะห์การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
ศึกษา กิจกรรม “ใช้สมุดบันทึกแห่งการทำความดี” ดังนี้

เกิดการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกการทำความดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการ
ปฏิบัติการทำความดีอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดการบูรณาการระหว่างลูกเณร และชุมชนใกล้เคียงเพื่อความสมัคร
สมานสามัคคี โดยลูกเณรมีการปฏิบัติกิจกรรมการทำความดี และบันทึกรายการความดีหลากหลายดังนี้

ลูกเณรที่มีความสามารถในรายวิชาที่ยาก เช่น คณิตศาสตร์ได้มีการช่วยเหลือเพื่อนในชั้นเรียนตัวหนังสือวิชา

- การรณรงค์การเก็บขยะในโรงเรียนและในชุมชน
- การรณรงค์ไม่นำสัตว์มาปล่อยในวัด
- การช่วยรณรงค์การต่อต้านยาเสพติดภายในวัดและบริเวณใกล้เคียง
- กิจกรรมการสวดมนต์สำหรับสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรด้านเทคโนโลยีที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น
- จัดตั้งกลุ่มเณรพี่เลี้ยงให้ไปดูแลรุ่นน้อง โดยมีพระอาจารย์ประจำกลุ่มเป็นที่ปรึกษา ทั้งด้านการศึกษา

และปฏิบัติตามหลักพระวินัย เน้นเรื่องการเป็นอยู่ และมีกิจกรรมจิตอาสา เช่น ช่วยเหลือชาวบ้านที่อยู่รอบบริเวณวัด

- กิจกรรมโฮมรูม ทุกวันพุธ โดยให้ลูกเณรรุ่นพี่แกนนำเสนอโครงการจิตอาสาเพื่อสังคม คุณครูคอยให้
คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ผลการวิเคราะห์การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 กิจกรรม “ใช้สมุดบันทึกแห่งการทำความดี” ดังนี้

เกิดการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกการทำความดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการ
ปฏิบัติการทำความดีอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดการบูรณาการระหว่างลูกเณร และชุมชนใกล้เคียงเพื่อความสมัคร
สมานสามัคคี โดยลูกเณรมีการปฏิบัติกิจกรรมการทำความดี และบันทึกรายการความดีหลากหลายดังนี้

- จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์ สืบสาร และทำกิจกรรมที่แสดงถึงการ
ทะนุถนอมทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งธรรมชาติที่อยู่ในอาณาเขตของโรงเรียนรวมถึงบริเวณชุมชนที่โรงเรียน
ตั้งอยู่

- กิจกรรมพี่ให้น้อง โดยให้รุ่นพี่สอนการบ้านน้อง และแบ่งปันอุปกรณ์การเรียน
- กิจกรรมกลุ่มนักเรียนทำตารางรับผิดชอบในส่วนของโรงเรียนแต่ละห้อง ช่วยกันดูแลอุปกรณ์การเรียน
และของมีค่าอย่างอื่น

- กิจกรรมการรณรงค์การเก็บขยะในชุมชน
- กิจกรรมโครงการเพื่อน จัดให้ตั้งกลุ่ม ในแต่ละห้องเรียน และสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่
ใกล้กัน ซึ่งเป็นเขตติดแนวชายแดนประเทศลาว ซึ่งมีปัญหายาเสพติดรุนแรงระบาดในกลุ่มวัยรุ่น ใช้เครือข่ายกลุ่ม

ระหว่างโรงเรียนให้ข้อมูลข่าวสาร และคอยให้กำลังใจเพื่อนในโรงเรียน สร้างความไว้วางใจในกลุ่ม มีอาจารย์แนะแนว คอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

- กิจกรรมโฮมรูม ทุกวันพุธ โดยให้รุ่นพี่แกนนำเสนอโครงการจิตอาสาเพื่อสังคม คุณครูคอยให้คำแนะนำ อย่างใกล้ชิด

- การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมถิ่นไทดำ โดยใส่ชุดประจำถิ่นเพื่อให้เกิดความภูมิใจใน วัฒนธรรมถิ่นไทดำ

- การฝึกซ้อมศิลปะการแสดงของชุมชนไทดำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

1.1 จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนา ในเชิงปฏิบัติ คือ เน้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี โดยนำหลักการทาง พระพุทธศาสนามาเป็นปรับเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์แบบที่สะท้อนในแง่มุมต่างๆ ในสังคมและ สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ชุมชน และสังคมที่ตนดำรงอยู่

1.2 การสนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมประเพณี การให้ความรู้โดยการจัดสถานที่ฝึกอบรม พัฒนา เพื่อปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี โดยใช้หลักพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการวางแผน ทางการปลูกจิตสำนึก

1.3 การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี และการรณรงค์ต่าง ๆ ด้วย ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านและทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรม ฯลฯ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในเชิงนโยบาย

2.1 รัฐควรประกาศนโยบายให้ชัดเจนและให้วัด โรงเรียนและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริม จิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ให้มีการพบปะในส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ให้ความรู้และข้อปฏิบัติกับ ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต้องการของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างเสริมจิตสำนึกความ เป็นพลเมืองดีในห้องเรียนกับเยาวชน และปลูกฝังหลักทางพระพุทธศาสนาให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างเป็น รูปธรรมอย่างต่อเนื่อง

2.3 รัฐควรสนับสนุนกิจกรรมตามแนวชายแดนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรในประเทศและ ต่างประเทศ โดยใช้กิจกรรมการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพุทธศาสนาเป็น แกนหลักสำคัญในการดำเนินงาน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทาง วัฒนธรรมตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอื่นๆ หรือภูมิภาคอื่นๆ ในประเทศไทย

3.2 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพุทธศาสนาให้หลากหลายมิติมากขึ้น

3.3 ควรมีการศึกษาเชิงนโยบายของรัฐในด้านการส่งเสริมการสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยทุนทางวัฒนธรรมตามแนวพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลการนำนโยบายและกลไกการขับเคลื่อนหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรมไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุน จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- Chutrakul, A. (2013). *Moral leadership Learning style Integrated teaching value Humanity*. Bangkok: VTC Communication. (in Thai)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tripitaka Version of Mahachulalongkorn-rajavidyalaya*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House. (in Thai)
- National Strategy Committee in the Development and Capacity Building of Human Resources. (2015). *National Reform Council Special reform agenda: National strategy formulation*. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2016). *Research report to create policy proposals Educational development for citizenship*. Bangkok: Phrikhwan Graphic. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2012). *The Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012 - 2016)*. Bangkok: Office of the Prime Minister. (in Thai)
- Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto). (2010). *Dictionary of Buddhism*. 14th edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House. (in Thai)
- Yanwattana, D. (2016). The Development of thinking processes Based on Dhamma principle of Yonisomanasikara with the Use of the four Satipatthana practices of college teachers in educational institutions under the office of the Vocational Education Commission. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 16 (1),7-19. (in Thai)

Situation Analysis and Level of Readiness of Thai Undergraduate institutions in Tourism and Hospitality to apply for international Accreditations, focusing on the UNWTO TedQual Certification

Jorge Arnanz ^{1,*}, Kanokkarn Kaewnuch ²

^{1, 2} Graduate School of Tourism Management

National Institute of Development Administration (NIDA), Thailand

Received: 29 July 2019

Revised: 30 October 2019

Accepted: 30 October 2019

ABSTRACT

The field of tourism and hospitality has existed in Thai higher education for over 50 years. Despite the numerous milestones and advancements enhancing the level of these programs, it has been frequently pointed out that their outcomes have been unsatisfactory when covering the necessary standards. Related to standards in higher education, the last decades have also seen an increased focus on quality assurance and accreditation as means to strengthen and guarantee the quality levels of academic institutions. In terms of tourism and hospitality education, the most important example would be the TedQual certification, offered by the United Nations World Tourism Organisation (UNWTO). The aim of this paper is to outline the current situation and to evaluate the level of readiness of Thai undergraduate institutions to apply for international accreditations in tourism and hospitality (UNWTO TedQual, specifically). For this purpose, the researcher used a mixed research methodology, conducting a survey questionnaire among 320 lecturers and executives of Thai undergraduate institutions in tourism and hospitality and 7 in-depth interviews with executives from those universities. Regarding the findings on the situation analysis, there are several factors that have been mentioned by a majority of the participants in this research as their strengths, weaknesses, opportunities and threats and, therefore, they can be considered as representative of the Thai undergraduate education in tourism and hospitality. In terms of the findings about the level of readiness, the perceptions of the institutions on their potential to obtain international accreditations are higher than average (2.81 out of 5). However, the respondents and key informants in this research also outlined several factors to be improved to increase the possibilities of success of the institutions.

Keywords: Tourism and Hospitality, Higher Education, Accreditation, TedQual, SWOT

* Corresponding Author; Email: jorgearnanz@gmail.com

Introduction

It cannot be denied that Thailand is one of the most attractive destinations in the world. One of the main appeals of Thailand lays on the fact that Siam (as it was called until the 1940s) has never been conquered by a foreign country, while all its neighbours in South East Asia have been under the domain of European powers at one time or another (Berger, 2007). As stated by Chaisawat (2005), the main factors contributing to the increase of tourism in the past were a favourable currency exchange, the scarcity of natural disasters, a rather established political environment, the existence of tax refunds for visitors and the collaboration amid the private and public sectors. Moreover, the tourism and hospitality industry has recently become a crucial sector assisting to solve the nation's economic crises (Kariyapol, 2019).

The main events leading Thailand to become one of the regional powers in tourism and hospitality occurred several years after the “boom” of international tourism. Thailand has been one of the nations in the Asia-Pacific region experiencing a clear tourism increase since the setting of the first Thai Tourism Plan, in 1976 (Chaisawat, 2005). According to Baker and Phongpaichit (2005) the early 1980s brought a decrease in the agricultural exports in Thailand (its largest export) and the government responded by promoting tourism and labour export to the Middle East countries, as a way of earning further foreign exchange. Likewise, Sripun and Ladkin (2001) highlighted that Thailand was among the numerous developing nations using tourism as a way of stimulating economic growth, and as a source of overseas exchange income and labour. Tourism to Thailand has continued increasing exponentially in the last decades. The most recent official data, from the year 2017, shows that the number of tourist arrivals was over 35 million people, while the country's income derived from tourism ascended to over 57 billion US dollars (Thailand Department of Tourism, 2018). As a consequence of the global success of tourism, higher education programs in tourism and have bloomed in the last years, encouraged by the demand for additional and better qualified supervisory and management positions in the industry (Barrows and Bosselman, 1999). This has also been the case in Thailand and, therefore, a review on higher education in this country needs to be addressed.

Higher Education in Thailand: Tourism and Hospitality Management Programs

It can be stated that higher education in Thailand has had some similarities in its historic development to the processes in other countries both in Asia and worldwide. Higher education in Thailand has a short history, which started in the early years of the 20th century, with functions and organisation based on Western examples (Mounier and Tangchuang, eds. 2010). According to Baker and Phongpaichit (2005) before the 20th century there were some precedents such as the Suan

Kulap School (founded in 1881), focused on the education of civil servants, and the King's School (established in 1897), dedicated to the preparation of students to continue their academic career abroad. The first university in Thailand, Chulalongkorn University, was established in 1917 by King Rama VI with a curriculum centred on the humanities, law and economics. Its main purpose was to form competent civil servants and to further strengthen and expand the nation-state (Mounier and Tangchuang, 2010). More than a decade passed until the foundation of the second university in Thailand in 1933; the University of Moral and Political Sciences (Thammasat University), which aimed to educate a new type of bureaucrat for the new post-absolutist era (Baker and Phongpaichit, 2005). Following the establishment of the second university in the country other major institutions were founded with similar intentions. Mounier and Tangchuang (2010) highlighted the importance of the following universities in 1943: Mahidol University, Kasetsart University and Maejo University. During this period, higher education was considered an essential tool for preparing Thai citizens to manage the various organisations related with the establishment of Siam's modern governmental scheme (Fry and Bi, 2013).

The university system started expanding in the 1960s with the encouragement of the United States. This decade marked the blooming of the first provincial higher education institutions, and the following decade of the 1970s was the starting point for open universities, with the foundation of Ramkhamhaeng University, and the expansion of private universities and colleges (Baker and Phongpaichit, 2005). According to Pliansupap (2015), the Office of Higher Education Commission (OHEC) currently oversees a total of 173 higher education institutions, including 80 public universities, 73 private tertiary education institutions and 20 community colleges. In conclusion, it can be said that the present and future of the higher education system in Thailand runs parallel to that of the rest of the world and it is and will be dominated by business logic and determined by the market (Mounier and Tangchuang, 2010).

Linking to these facts, it can be stated that the characteristics of tourism and hospitality institutions are similar to business schools, since both their programs place the stress on applied skill development. Therefore, they should as well focus on associating with industry professionals (Barrows and Bosselman, 1999). The next paragraphs will analyse the situation of tourism and hospitality as an educational discipline in the country. Sripun and Ladkin (2001) considered that tourism and hospitality education in Thailand is a rather recent development within the nation's academic system. The following part of this section will include a summary of the main historical events related to the tourism and hospitality higher education as outlined by Chaisawat (2005):

- Tourism and hospitality undergraduate education started being offered in Thailand in 1955 as a major in "Travel management" within the Bachelor of Commerce Degree from Chulalongkorn University.

- The concept of community college was brought by Prince of Songkla University with the establishment of the Phuket campus in 1977. Here, a two-year diploma in Hotel and Tourism Management was offered to fulfil the staff necessities of the industry in the area.
- In 1993, Prince of Songkla University established the Faculty of Hotel and Tourism Management where a four-year international program in this discipline was offered in Thailand for the first time.
- In 2003, the meeting “Higher Education Revolution: Curriculum Development for Higher Education for Excellence” took place in Bangkok and approved the implementation of 10 subjects as core courses for tourism and hospitality bachelor programs.
- The Tourism Academic Association of Thailand (TAAT) was founded in 2005 with the following objectives: to develop and reform the body of language of the discipline, to mediate between academic staff and related institutions, to encourage and improve the potential of lecturers, curricula and research, and to publicise academic information to the community and institutions.

Dredge, Airey and Gross (2015) pointed out that tourism and hospitality programs in Asian nations have evolved from being virtually an imitation of the Western systems to a more custom-made strategy, or a localised version of those imported curricula. As a consequence of the “boom” of tourism and hospitality programs in Thailand, the number of graduates was sufficient to match the demands of the sector but the quality levels were somehow unsatisfactory, as their qualifications did not cover the necessary standards (Chaisawat, 2005).

Accreditation in Tourism and Hospitality Education

Accreditation would be a potential method for ensuring quality and offering recognition. Jung and Latchen (2012) defined accreditation as a process of evaluation and revision by a certification organisation, which qualifies a university, program or course to be recognised or accredited as meeting certain necessary criteria or standards. The last few decades have seen an increase in the interest on accreditation within tourism and hospitality institutions, especially at international levels. In particular, within the tourism and hospitality industry, the UNWTO plays the major role in assisting and increasing the quality of the industry-related education (Barbini and Presutti, 2010). Consequently, the quest for worldwide acknowledgement and accreditation in the tourism and hospitality higher education, to improve the reliability of the field in the current competitive framework, has lead to the creation of several international certifications, such as TedQual and THE-ICE (Dredge, Airey and Gross, 2015).

The International Centre of Excellence in Tourism and Hospitality Education (THE-ICE) is an international accreditation based in Australia offering trustworthy standards and promoting the academic quality of its certified members to potential students (Airey, Tribe, Beckendorff and Xiao,

2014). Apart from these objectives, THE-ICE has additionally developed into a significant network for tourism and hospitality knowledge creation (Dredge, Airey and Gross, 2015). Finally, Ring, Dickinger and Wober (2009) outlined another important accreditation body: the Institute of Hospitality. This British organisation represents professional leaders within the tourism and hospitality industry and accredits industry related programs, both in the United Kingdom and internationally.

The UNWTO TedQual Certification

Arguably, most people would agree that the best ways to controlling whether organisations or institutions within a given sector offer the required quality standards would be to refer to the main international organisation within that specific industry. Regarding the field of tourism and hospitality higher education, a good starting point would consequently be to take consider the quality system for education produced by the World Tourism Organisation, or UNWTO (Airey, Tribe, Beckendorff and Xiao, 2014). Barbini and Presutti (2010) stated that the Tourism Education Quality (TedQual) certificate is a quality accreditation program for the tourism and hospitality sector, accessible to education institutions worldwide, and grounded on a voluntary application principle. Liu, Tsai, Horng and Lee (2010) pointed out that the main goal of TedQual was to detect the academic needs of the tourism and hospitality industry, to minimise the gap between the academic demand and supply, and to give priority to the essential arrangements to diminish this gap. Therefore, to achieve this aim, the TedQual system has been structured around three essential elements: quality standards, quality audit and quality certification. This TedQual Certification will be issued for a period of one to four years, and it can be renewed after expiration (UNWTO Themis Foundation. 2018). The inspection for this certification takes into account the information provided by the academic institutions regarding 5 key areas: public and private sectors employers, students, the curriculum and pedagogical system, the faculty, and the management (Airey, Tribe, Beckendorff and Xiao, 2014).

Research Methodology

Research Design

The researcher has used a mixed methods approach in this article in order to combine the characteristics and benefits of both quantitative and qualitative methods.

Population and Sample

The population of this research was formed by the lecturers and executives working at the 117 institutions in Thailand with undergraduate programs in tourism and hospitality. The quantitative

sample involved 320 individuals from the previously mentioned population. Concerning the sample used for the qualitative part of the research, the researcher used purposive sampling and expert sampling, and conducted interviews to managing representatives of these institutions until saturation in the responses. The final sample consisted of the 7 university executives listed below:

1. Dr. Roberto Gozzoli, Chair of the Tourism and Hospitality Management Division, Mahidol University International College
2. Dr. Monticha Khruasuwan, Dean of the College of Tourism and Hospitality, Sripatum University
3. Dr. La-iard Silanoi, Dean of the Faculty of Tourism and Hotel Management, Maharakham University
4. Dr. Chompunuch Jittithavorn, Vice Dean for Academic Affairs and Quality Assurance, Phayao University
5. Ms. Yaowaporn Lertkultanon, Dean of the Faculty of Hospitality Industry, Dusit Thani College
6. Ms. Suttiman Siammai, International Tourism Management Coordinator, Bangkok University International College
7. Ms. Kanjana Komnapinit Hannon, Director at the Office of International Relations, Sripatum University, and former Associate Dean and Vice President of Marketing and Communications, Dusit Thani College

Research Instruments

Regarding the research instruments, the quantitative part of the research used a survey questionnaire. The questionnaire was written in English and Thai, in order to facilitate the level of understanding of all the participants and it was divided in 3 main sections: 1) Evaluation of the tourism and hospitality undergraduate programs in Thailand (including 11 areas of analysis to be rated using a 5 Likert scale). 2) SWOT analysis of the participants' institution (including options in for the participants to tick if they considered any of them to be a Strength, Weakness, Opportunity or Threat at their institution, and an open field for them to add other factors to include in the analysis). 3) Level of readiness of the institution to obtain UNWTO TedQual and other international accreditations (using a 5 Likert scale, with these values: 1 for "Not at all ready" and 5 for "Totally ready"). The first section (evaluation) will be analysed in a separate publication by the researcher. This article will include an analysis of the results gathered from other 2 sections (SWOT Analysis and Level of Readiness). The reliability and validity of the research instruments were tested by using data triangulation, the inclusion of detailed descriptions, and the revision of research tools by peers. Moreover, an IOC (Item-Objective Congruence) survey was conducted and resulted in a positive score of 0.86 out of 1.

Data Collection

The questionnaire was distributed using Google Forms and data was collected from October 2018 to December 2018. About the qualitative instrument used in this article, the researcher will complement the information obtained through the survey questionnaire with data gathered from semi-structured interviews.

The interviews took place between January and May 2019. The data obtained from the abovementioned informants will offer a crucial additional perspective on both the situation analysis of the undergraduate institutions in tourism and hospitality in Thailand and their level of readiness to obtain international accreditations.

Data Analysis

Regarding the data analysis, the quantitative information was analysed using both descriptive and inferential statistics with the aid of SPSS. The qualitative information was analysed by content analysis, using NVivo as a software tool to facilitate the process.

Findings

Situation Analysis of Thai Undergraduate Institutions in Tourism and Hospitality

In order to provide a situation analysis of tourism and hospitality undergraduate education in Thailand and to complement the evaluation presented in the previous pages, this section would be divided into three parts:

- The first part will present the quantitative information on the strengths and weaknesses selected by the 320 participants of the survey from the closed-ended questions included in the questionnaire;
- The second part will complement the strengths and weaknesses by adding the qualitative responses to the open-ended questions included in the survey, and the relevant information gathered during the semi-structured interviews with representatives of undergraduate institutions in tourism and hospitality in Thailand.
- Lastly, the opportunities and threats will be solely drawn from the qualitative information collected both during the survey (as open-ended questions) and from the semi-structured interviews mentioned before.

Regarding the quantitative results, the figure in below presents the trends of the items listed as **strengths** by the respondents of the survey:

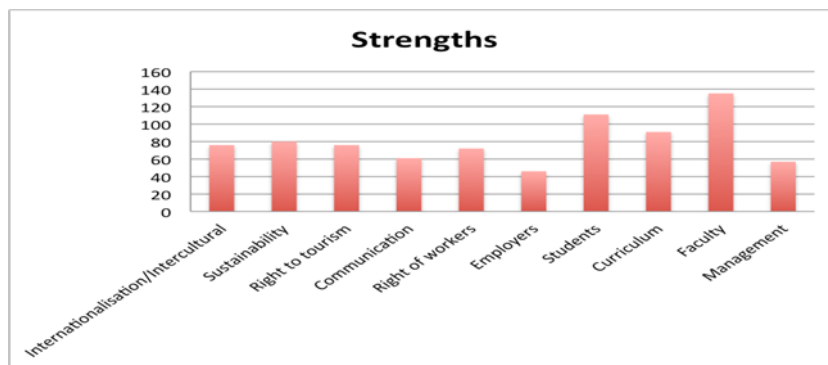

Figure 1 Strengths (quantitative) Distribution

In the section of the questionnaire regarding strengths of the tourism and hospitality undergraduate institutions, the participants were supplied with 10 options to tick those they considered to be strengths. There were no limits in terms of the number of options to be ticked and, therefore, the number of answers by respondent varied significantly. In the total results, there were 805 options ticked by the participants, an average of 2.52 strengths selected by each respondent. The results were distributed as presented on Figure 1. The most popular strengths were the faculty (chosen by 135 individuals), the students (chosen by 111 respondents) and the curriculum (chosen by 91 of the participants).

Regarding the **weaknesses**, the figure below presents the trends on the quantitative data collected during the survey in this field:

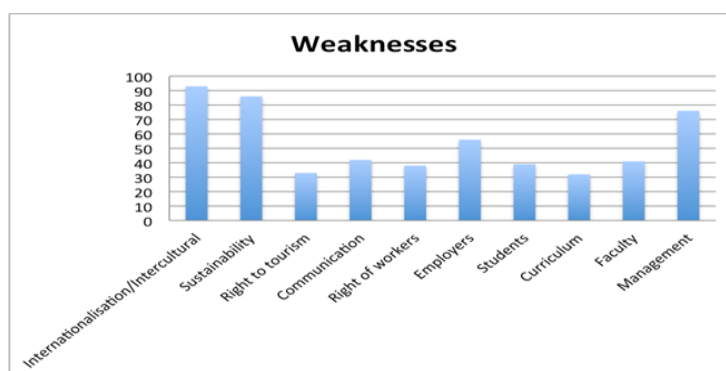

Figure 2 Weaknesses (quantitative) Distribution

As previously mentioned with the strengths, the participants were also supplied with 10 options to tick those they considered to be weaknesses. Here, the number of answers by respondent varied significantly as well. In the total results, there were 536 options ticked by the participants, an average of 1.68 weaknesses selected by each respondent, clearly inferior to the number of strengths.

The results were distributed as presented on Figure 2. The most popular weaknesses were internationalisation and interculturality (chosen by 93 individuals), sustainability (chosen by 86 respondents) and the management (chosen by 76 of the participants).

In order to **complement the strengths and weaknesses** originated from the quantitative data, other qualitative data will be added from the questions “Other strengths of your institution” and “Other weaknesses of your institution” included in the questionnaire plus the information acquired during the interviews with representatives of undergraduate institutions in tourism and hospitality in Thailand. In case of the strengths, this qualitative information coincides in many cases with the top scoring results in the quantitative part of the questionnaires. Numerous respondents and part of the interviewees agreed that the faculty members, the students and the curriculum are some of the strengths of Thai undergraduate institutions in this field. They even specify which factors within these categories they value most as strong points of the institutions. Examples of the factors mentioned are:

- Faculty members: Adequate lecturers, high number of academic professionals, and mix of academic and industrial expertise.
- Students: High perseverance and patience of the students and service mind.
- Curriculum: Variety of programs and outcome-based design.

Other strengths highlighted by the participants in the survey and the respondents of the semi-structured interviews were:

- Job opportunities of the programs in this field
- Update on industry trends
- Availability of field trips to complement the formal education
- Unique way of hospitality existing in Thai education
- Focus and familiarity on service operations
- Inclusion of real-time issues in the teaching and learning process

Regarding the weaknesses extracted from the qualitative data, the answers differed substantially from the results gathered from the quantitative information. The qualitative data gathered from the participants of the survey and the interviewees, also pointed out internationalisation and interculturality as one of the main weaknesses of Thai institutions. The respondents specifically mentioned several factors within this category, such as language skills of the students, language skills of the lecturers, and too much focus on the local characteristics of the industry. **Other weaknesses** highlighted by the respondents and the interviewees were:

- Misconception of tourism and hospitality as a solely service-driven industry
- Too much focus on hospitality (leaving tourism behind)
- The characteristics and limitations and inflexibility of the Thai Education System
- Curriculum: non-innovative, not focus on practical skills
- Need for external guest lecturers to complement the limitations of the faculty
- Students lacking eagerness to study
- Students not matching the job requirements

Finally, the opportunities and threats, as concepts that are more abstract than the strengths and weaknesses, were drawn solely from the qualitative information included in the survey under the questions “Potential opportunities for your institution” and “Potential threats to your institution” and the answers from the semi-structured interviews. Regarding the opportunities, the responses were very varied, but numerous respondents and interviewees coincided in similar categories. The main factors considered as **opportunities** were:

- Attracting students from other countries to study in our institutions (many respondents highlighted CLMV, AEC, and China)
- Creating a more attractive curriculum (more specific, fewer credits, etc.)
- Collaborations, MOU with foreign institutions (including the design of dual programs, internships overseas, etc.)
- Design of programs and courses based on the feedback from the industry
- Courses focused on the practical side of tourism and hospitality
- Short courses to complement the offer of undergraduate programs
- Trends of the labour market, which is now more focused on the service perspective than ever
- Working more closely with the government and other public institutions

Similarly to the case of the opportunities, the threats drawn from the survey and the interviews were very varied but have similar characteristics in terms of the categories covered by the participants. The main factors considered as **threats** were:

- Smaller pool of students due to the lower birth rate in recent years
- Competition from foreign institutions (Thai students going abroad for their undergraduate degrees and nationals from other countries choosing other options rather than Thai institutions)
- Online programs offered by some of the bigger universities in the world
- Curriculum getting out of date easily due to the 5-year framework
- Risk of not picking up with the new trends in terms of industry and technology
- Too much dependence on external support (government, other institutions)

Level of Readiness of Thai Institutions to Apply for UNWTO TedQual

The information about how prepared Thai institutions are to apply for international accreditation in tourism and hospitality was gathered as quantitative data during the 320 people survey and as qualitative data during the interviews with the 7 representatives of Thai universities. The descriptive statistics of this question are presented in the table below:

Table 1 Descriptive Results of the Level of Readiness of Thai Institutions

Valid	320		
Mean	2.8063		
Median	3.0000		
Std. Deviation	0.60817		
Values	Frequency	Percentage	Cum. Percentage
1.00	4	1.3	1.3
2.00	82	25.6	26.9
3.00	208	65.0	91.9
4.00	24	7.5	99.4
5.00	2	0.6	100.0
Total	320	100.0	

The average score of the answers to the question “In a scale of 1-5 (being 1 "Not at all ready" and 5 "Totally ready") what do you personally consider the level of readiness of your institution is to apply and comply with the requirements and procedures of TedQual or any similar international accreditation?” was 2.81 out of 5. While this score can be seen as positive overall (it is higher than 2.5), when compared to the average score of the evaluation of Thai undergraduate institutions in tourism and hospitality (mentioned as a part of the survey questionnaire and that resulted on an average of 3.61 out of 5) it is slightly low. It shows that despite having a generally positive perception on the quality of their institutions, the respondents do not consider they are totally ready to apply for international accreditations. On the positive side, a very high percentage of the participants (over 73%) gave a positive score (3 or higher) to the institutions and only 4 participants (1.3%) considered the universities were “Not at all ready” for the accreditation. On the negative side, there were only 2 respondents (less than 1%) who considered that the institutions were “Totally ready” to get an international accreditation in tourism and hospitality which implies that there are factors still to be improved for this institutions to obtain international accreditations in tourism and hospitality.

In terms of the factors to improve regarding this level of readiness, the informants in the semi-structured interviews listed the following items:

- Need to improve the quality of the students
- Focus on internationalisation of institutions and programs
- Improving the level of quality assurance
- Applying changes in terms of culture and directions and attitude towards accreditation

Another approach to assess the level of readiness of the institutions is to look at the inferential statistics comparing the results of this question between the different groups within 2 levels of analysis of the respondents: “Type of university”, and “Language of the program”. For this purpose, the Mann-Whitney U test was used, as this is an adequate non-parametric tool to test the differences between participants with different conditions. The results were as follows:

Type of university: Private vs. Public

The histogram below shows a similar shape in both sides, which is one of the assumptions needed for the Mann-Whitney U test to be effective, even if the size of the groups are different, as in this case (172 private universities and 148 public universities). The result of the Mann-Whitney U test shows that there is not a significant difference ($U=12,586$, $p=0.838$) between the evaluation of the level of readiness of Thai institutions to obtain international accreditations in tourism and hospitality from the perspective of private universities and public universities, since the p-value is higher than 0.05. However, the results are slightly more positive from the perspective of private institutions.

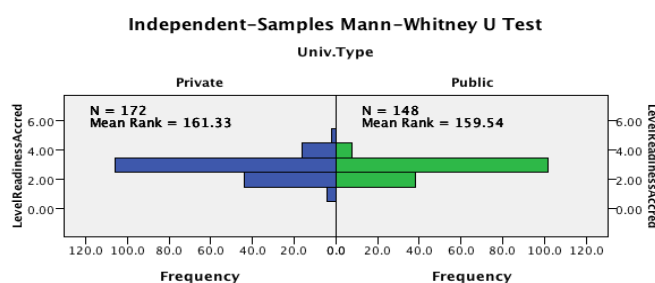

Figure 3 Histogram Private vs. Public

Table 2 Private vs. Public Tests

Total N	320
Mann-Whitney U	12,586.000
Wilcoxon W	23,612.000
Test Statistic	12,586.000
Standard Error	694.407
Standardized Test Statistic	-.204
Asymptotic Sig. (2-sided test)	.838

Language of the program: English vs. Thai

The histogram in the below shows a similar shape in both sides. The result of the Mann-Whitney U test shows that there is not a significant difference ($U = 13,598.5$, $p = 0.106$) between the evaluation of the level of readiness of Thai institutions to obtain international accreditations in tourism and hospitality from the perspective of members of English-speaking programs and those from Thai-speaking programs since the p-value is higher than 0.05. However, the results are clearly more positive from the perspective of the Thai-speaking programs.

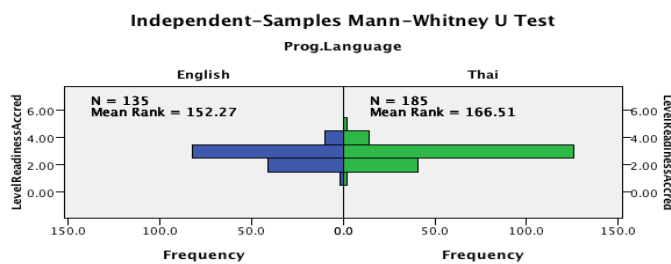

Figure 4 Histogram English vs. Thai

Table 3 English vs. Thai Tests

Total N	320
Mann-Whitney U	13,598.500
Wilcoxon W	30,803.500
Test Statistic	13,598.500
Standard Error	687.815
Standardized Test Statistic	1.615
Asymptotic Sig. (2-sided test)	.106

Conclusion

This article has provided the readers and interested institutions with an overview of the situation of higher education in Thailand from the perspective of tourism and hospitality education and the international accreditation outlook. In the current times, there is an increased importance on implementing adequate quality assurance and accreditation systems in this particular academic field. In these terms, it can be highlighted that international accreditation in tourism and hospitality in Thai universities has not been popular and there is a scarcity of higher education institutions in the country accredited with the main international accreditation in the field (UNWTO TedQual Certification). The only 2 representatives of Thai tourism and hospitality education with this accreditation are the National Institute of Development Administration (NIDA) and Mahidol University, which received the certification in 2018. For these reasons, it would be advisable for a country such as Thailand, one of the top tourism powers in the world, to have successful academic institutions being able to deliver high quality standards and to be accredited by the most important organisation in tourism and hospitality.

In order to do this, it is crucial for Thai institutions in tourism and hospitality to evaluate themselves via a situation analysis in order to find the room for overall improvement and to lead them to increase their possibilities to achieve this international certification. The first part of this

research has outlined the factors considered as strengths, weaknesses, opportunities and threats by the 320 respondents of the survey questionnaire and the 7 executives from the Thai undergraduate institutions in tourism and hospitality who took part of the semi-structured interview process. The summary of these results is shown in the next table:

Table 4 SWOT of the Tourism and Hospitality Undergraduate Education in Thailand

STRENGTHS	WEAKNESSES
- Faculty members (adequate, professional, good mix of professional and academic background) - Students (high perseverance, patience, service mind) - Curriculum (variety, outcome-based, focus on service operations, inclusion of field trips) - Unique way of hospitality in Thailand - Job opportunities - Update on industry trends and real-time issues	- Internationalisation and interculturality (language skills, focus on mainly local characteristics of the industry) - Sustainability, culture and local benefits - Management - Curriculum (non-innovative, too much focus on hospitality rather than tourism, inflexibility of Thai Education System) - Faculty (need for external guest lecturers to complement their limitations) - Students (lack of eagerness to study, not matching job requirements)
OPPORTUNITIES	THREATS
- Attracting students from other countries (CLMV, AEC, and China) - Creating a more attractive curriculum (more specific, fewer credits, more focused on practical side of tourism and hospitality) - Collaborations with foreign institutions (dual programmes, internships overseas) - Design of programmes and courses based on the feedback from the industry and the trends in the labour market - Short courses to complement the offer of undergraduate programmes - Working more closely with the government and other public institutions	- Smaller pool of students (lower birth rate in recent years) - Competition from foreign institutions - Online programmes offered by some of the bigger universities in the world - Curriculum getting out of date easily due to the 5-year framework - Risk of not picking up with the new trends in terms of industry and technology - Too much dependence on external support (government, other institutions)

Regarding the level of readiness of the institutions to be accredited by the UNWTO TedQual or other international accreditations, the perspective of the 320 respondents of the survey questionnaire is not as positive as the evaluation of their institutions. While the average score of the fields assessed about the undergraduate institutions in tourism and hospitality in Thailand was 3.61 out of 5, the perception of the level of readiness to be accredited internationally resulted in 2.81 in a scale of 5. Finally, it can be emphasised that the perceptions of private institutions and Thai-speaking programs are more positive than those from their counterparties (public institutions and English-speaking programs).

Suggestions

The situation analysis presented in this article can be useful to assist Thai institutions to assess similar patterns in the strengths, weaknesses, opportunities and threats within their organisations, and to get an idea on the “room for improvement” before deciding whether or not to apply for the UNWTO TedQual Certification. However, the researcher strongly encourages the interested institutions to evaluate themselves and to prepare their own situation analysis. A survey questionnaire similar to the one conducted by the researcher would be an appropriate tool to be used by the institution for this self-evaluation, since it has been designed following the characteristics of the UNWTO TedQual Certification, and the results would be fully related to the criteria of this international accreditation.

Once they have evaluated their actual situation and analysed their strong and weak points, Thai undergraduate institutions will be able to reassess their level of readiness to apply for international accreditations and to implement the necessary tools for improvement and success in their application. In this aspect they can also focus on some of the items to be considered as per the informants in the semi-structured interviews, namely the need to improve the quality of the students, the need to focus on internationalisation of institutions and programs, the improvement of the level of quality assurance, and the application of changes in terms of culture and directions and attitude towards accreditation. Of course, each institution will need to consider its own particularities, as the differences between universities and their perceptions have already been highlighted in this study when comparing the results of private vs. public universities and Thai-speaking programs vs. English-speaking programs.

References

- Airey, D., Tribe, J., Benckendorff, P. and Xiao, H. (2014). The Managerial Gaze: The Long Tail of Tourism Education and Research. *Journal of Travel Research*, 54(2), 139–151.
- Baker, C. and Phongpaichit, P. (2005). *A History of Thailand*. Melbourne: Cambridge University Press.
- Barbini, F.M. and Presutti, M. (2010). The TEDQual Certification: quality management at the Faculty of Economics-Rimini. *AlmaTourism*, 1, 54-57.
- Barrows, C.W. and Bosselman, R.H. Eds. (1999). *Hospitality Management Education*. New York: The Haworth Hospitality Press.
- Berger, A.A. (2007). *Thailand Tourism*. New York: The Haworth Hospitality and Tourism Press.
- Chaisawat, M. (2005). Travel and Tourism Education in Thailand. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 5(3), 197-224. DOI: 10.1300/J172v05n03_02

- Dredge, D., Airey, D. and Gross, M.J. (2015). *The Routledge Handbook of Tourism and Hospitality Education*. Oxon: Routledge.
- Fry, G.W. and Bi, H. (2013). The evolution of educational reform in Thailand: the Thai educational paradox. *Journal of Educational Administration*, 51(3) 290 - 319. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/09578231311311483>
- Jung, I. and Latchem, C. (2012). *Quality Assurance and Accreditation in Distance Education and e-Learning. Models, Policies and Research*. New York: Routledge.
- Kariyapol, T. (2019). The Operation of “Zero-Dollar Tours” after Their Rising Popularity in Thailand. A Case Study of Phuket, A Province Located in Southern Thailand. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 19(1), 19-31.
- Liu, Y. A., Tsai, C.T., Horng, J.S. and Lee, M.H. (2010). An Initial Inquiry of Program Evaluation Framework for Tourism Higher Education in Taiwan. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 10(1), 1-21. DOI: 10.1080/15313220903558520
- Mounier, A. and Tangchuang, P. (2010). *Education and knowledge in Thailand*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Pliansupap, S. (2015). *International Programs in Thailand and ASEAN, Vol. 9*. Bangkok: FTC (Thailand).
- Ring, A., Dickinger, A. and Wöber, K. (2009). Designing the Ideal Undergraduate Program in Tourism: Expectations from Industry and Educators. *Journal of Travel Research*, 48(1), 106-121.
- Sripun, M. and Ladkin, A. (2001). Total Quality Management and Tourism and Hospitality Education. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 2(1-2), 89-103. DOI: 10.1300/J162v02n01_06
- Thailand Department of Tourism. (2018). *Thailand Department of Tourism Website*. [Online]. Retrieved November 8, 2018 from: <http://www.tourism.go.th>
- UNWTO Themis Foundation. (2018). *UNWTO Themis Foundation Website*. [Online]. Retrieved November 8, 2018 from <http://www.themis.unwto.org>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สุวรรณี รุ่งจตุรงค์^{1,*}

¹ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 25 October 2018

Revised: 6 November 2019

Accepted: 7 November 2019

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารฝ่ายบัญชี จำนวน 245 ราย ที่ปฏิบัติงานในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ One-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของตัวแปรต้นที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ผลการศึกษา พบว่า การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจะปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณด้านการรักษาความลับเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านความรู้ ความสามารถ มาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพตามหลักจรรยาบรรณทั่วไปตามลำดับ และยังพบว่าผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีลักษณะแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในสายวิชาชีพทางบัญชี ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาดำเนินธุรกิจ และรายได้ของบริษัทจะส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: จรรยาบรรณ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: Suwannee.ru@spu.ac.th

Factors Affecting Compliance with Ethics of Professional Accountants of Listed Companies in Thailand

Suwannee Rungjaturong^{1,*}

¹ School of Accountancy, Sripatum University

ABSTRACT

The purpose of this study was to study factors affecting compliance with ethics of professional accountants of listed companies in Thailand. A questionnaire was used to collect data from 245 chief accounting officers of the listed companies in the Stock Exchange of Thailand. Descriptive statistics which were the percentage, mean, and standard deviation were used for data analysis. Inferential statistics which were the t-test and one-way ANOVA were used for hypothesis testing. The results showed that overall compliance with ethics of professional accountants was at the high level. As for each aspect, it was found that the accountants did practice the confidentiality keeping in the first category followed by knowledge, ability, standards practice, responsibility to stakeholders, responsibility to customers, transparency, independence, fairness, honesty, and responsibility to professional colleagues in general ethics, respectively. Also, it was found that age, educational level, working experience in accounting profession, registered capital, business period and company income affected the compliance with ethics of professional accountants at the .05 level of statistical significance.

Keywords: ethics, professional accountant

* Corresponding Author; Email: Suwannee.ru@spu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพบัญชีเป็นวิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี ซึ่งมีความสำคัญต่อองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนจนถึงองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เพราะงานบัญชีคืองานที่ทำหน้าที่ตั้งแต่การจดบันทึกรายการทางธุรกิจต่างๆ ที่เกิดขึ้นอีกทั้งต้องมีการจัดเก็บเอกสารสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อเสนอรายงานทางการเงินที่ถูกต้องช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนการดำเนินงาน วางแผนการทำงานและเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกิจการงานที่สำคัญต่างๆ ของธุรกิจ การจัดทำบัญชีมีขั้นตอนการที่เป็นระเบียบและดำเนินงานโดยนักบัญชีที่มีความรู้ความสามารถและมีจริยธรรมที่ดีมีความโปร่งใสและมีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลตัวเลขที่แสดงสถิติต่าง ๆ ทางการเงินและผลประกอบการว่าในช่วงเวลาใด กิจการมีกำไรหรือขาดทุนเป็นจำนวนเท่าไร และมีสินทรัพย์ หนี้สิน ในขณะนั้นเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ข้อมูลทางบัญชีเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบายการดำเนินงานของบริษัท ทำให้การบริหารกิจการงานต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด เพราะบางครั้งการตัดสินใจดำเนินธุรกิจผิดพลาดเพียงครั้งเดียวก็อาจส่งผลให้กิจการมีปัญหาหรืออาจจะส่งผลต่อเนื่องให้บริษัทล้มละลายได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างสะดวกและง่ายดาย ช่วยลดขั้นตอนการทำงานลงไปได้อีกมาก

ข้อมูลทางบัญชีที่ถูกจัดทำออกมาในรูปแบบของรายงานทางการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงานของกิจการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงฐานะทางการเงินของกิจการ ซึ่งการได้ข้อมูลเหล่านี้ผู้บริหารจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจ นักบัญชีที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะต้องแสดงข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ของตัวเลข ข้อมูลในงบการเงินและในหมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นคุณลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางบัญชีที่สำคัญยิ่งซึ่งจะส่งผลต่อความ โปร่งใสและความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของการนำเสนอการเงินของธุรกิจที่มีปัญหาคือการพยายามตกแต่งตัวเลขในงบการเงินและการปกปิดซ่อนเร้นของข้อมูลที่มีสาระสำคัญ มิให้มีการเปิดเผยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิด ส่งผลต่อการตัดสินใจที่ผิดพลาด และก่อให้เกิดความเสียหาย งบการเงินที่กิจการต่าง ๆ ในประเทศจัดทำขึ้น เพื่อนำเสนอต่อผู้ใช้งบการเงินที่เป็นบุคคลภายนอกอาจมีความแตกต่างจากงบการเงินของประเทศอื่น เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมายที่แตกต่างกัน แม้ว่างบการเงินในแต่ละประเทศเหล่านั้น อาจมีส่วนคล้ายคลึงกันอยู่บ้างแต่ก็ยังคงมีความแตกต่างซึ่งอาจเป็นผลมาจากความหลากหลายอีกทั้งแต่ละประเทศอาจกำหนดมาตรฐานการบัญชีในประเทศของตน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินที่แตกต่างกัน (Federation of Accounting Professions, 2017)

ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีจะต้องปฏิบัติตามหลักวิชาชีพที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ซึ่งกำหนดให้ผู้มีวิชาชีพทางบัญชีต้องมีความโปร่งใสในการทำงาน มีความเป็นอิสระในการใช้ดุลยพินิจในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานภายใต้กรอบวิชาชีพบัญชี ได้โดยอิสระไม่อยู่ภายใต้การบังคับทำงานของผู้ใด โดยไม่เห็นแก่ความสัมพันธ์หรือเหตุการณ์ใดๆ พิจารณาหลักฐานต่างๆ โดยปราศจากอคติ ปฏิบัติงานทางบัญชีด้วยความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง และทำงานตามหลักฐานที่เป็นจริงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี แม้ว่าจะมีกรอบทางกฎหมายที่

กำหนดแนวทางในการทำงานของนักวิชาชีพบัญชี แต่เหนือสิ่งอื่นใดก็คือความซื่อสัตย์และเที่ยงตรงในการทำงานของนักบัญชีที่มีดุลยพินิจเป็นของตนเอง เพราะดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บัญชีมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการขององค์กรและธุรกิจต่างๆ และมีบุคคลมากมาย หลายฝ่ายได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชี การตกแต่งตัวเลขหรือความผิดพลาดที่เกิดจากการทำบัญชี จึงมีผลกระทบอย่างมหาศาลหากมีการจัดทำบัญชีที่ไม่โปร่งใส หากมีการกระทำหรือละเลยการบันทึกข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการลงทุนและการดำเนินการทางธุรกิจ และส่งผลให้บริษัทเกิดปัญหากับสภาพคล่องทางการเงิน และอาจทำให้บริษัทถึงกับล้มละลายได้ และผลที่ตามมาก็กระทบกันเป็นวงกว้าง เจ้าของกิจการที่ขาดทุนหรือสูญเสียเงินจากการดำเนินงานผิดพลาดเป็นจำนวนมากจนอาจถึงขั้นปิดบริษัท ผู้บริหารและพนักงานที่ต้องออกจากงานเมื่อบริษัทปิดกิจการ นักลงทุนและเจ้าหนี้ที่ต้องสูญเสียเงินในการลงทุนและเงินให้กู้ ไปจนถึงสรรพากรที่ไม่สามารถเก็บภาษีได้ เนื่องจากบริษัทล้มเลิกกิจการ จนทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียรายได้ที่จะนำไปพัฒนาประเทศ ดังนั้นความสำคัญของวิชาชีพบัญชีจึงมีมากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่จะทำให้เกิดความเสียหายและช่วยให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับบุคลากรของบริษัทและผู้เกี่ยวข้อง และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศชาติอีกด้วย

จากสภาพการณ์ข้างต้นเพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีได้เล็งเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณในวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะต้องนำรายงานทางการเงินต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณะชนตามที่ฝ่ายกำกับดูแลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดไว้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของระบบและการบริหารกิจการที่ดี หากรายงานทางการเงินที่ถูกจัดทำขึ้นภายใต้จรรยาบรรณอย่างเคร่งครัดก็จะแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของรายงานทางการเงินที่จะสามารถสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการตัดสินใจลงทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

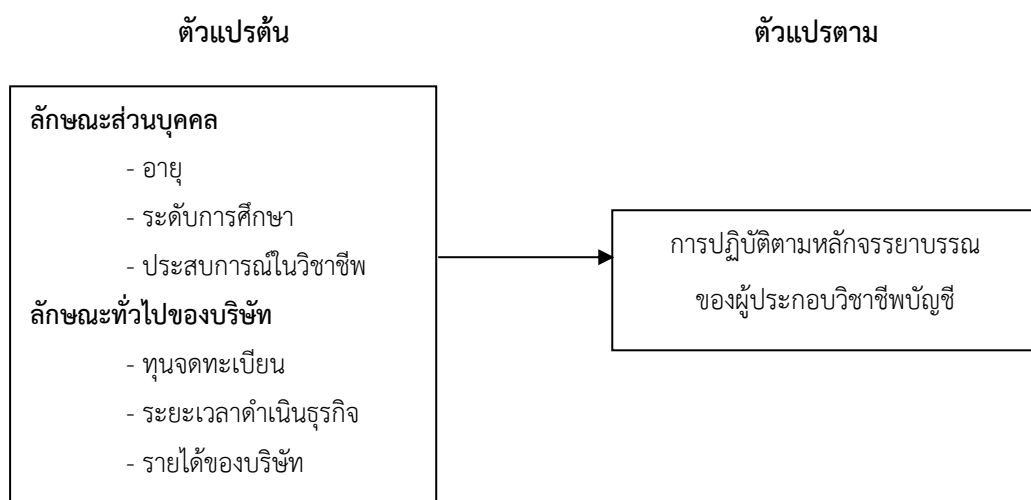
1. ด้านประชากร ทำการศึกษาจากผู้บริหารทางด้านบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 633 บริษัท
2. ด้านเนื้อหา เกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards: IES) ฉบับที่ 4 ว่าด้วยเรื่อง ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต
 - 2.2 ความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
 - 2.3 การรักษาความลับ
 - 2.4 ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ
 - 2.5 ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้
 - 2.6 ความรับผิดชอบต่อเพื่อร่วมวิชาชีพ และจรรยาบรรณทั่วไป
3. ด้านระยะเวลา ทำการศึกษาในระหว่างเดือนมิถุนายน 2559 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 633 บริษัท (The Stock Exchange of Thailand, 2017) ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 245 บริษัท ตามหลักวิชาการที่ว่าด้วยการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากรเป้าหมาย
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 5

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{633}{1 + 633(0.05)^2}$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = 245 บริษัท

เนื่องจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มี 8 กลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลครอบคลุมทุกอุตสาหกรรมจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ตามสัดส่วนที่คำนวณได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards: IES) ฉบับที่ 4 ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนาเครื่องมือเป็นแบบสอบถามปลายปิดและแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงและทำการทดสอบแบบสอบถามกับผู้บริหารด้านบัญชีในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อหาความน่าเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.89 หลังจากนั้นก็นำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็นดังนี้

1. แบบสอบถามปลายปิด ซึ่งมีข้อความเป็นคำถาม และมีคำตอบที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบ โดยแบบสอบถามนี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางธุรกิจโดยลักษณะของคำถาม เป็นแบบ Check List จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณในวิชาชีพบัญชี ด้วยการประเมินค่าแบบ Likert Scale โดยให้ค่าคะแนนตามความสำคัญของตัวแปรในลักษณะที่เรียกว่า Weight Rating จำนวน 15 ข้อ

2. แบบสอบถามปลายเปิดข้อเสนอแนะอื่นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) ทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมแบบสอบถามแบบออนไลน์ให้อยู่ในรูปแบบของ Qr Code เพื่อนำไปใส่ในจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามที่จะส่งไปยังบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นกลุ่ม

ตัวอย่างในการวิจัยผ่านทางไปรษณีย์ โดยในหนังสือขอความอนุเคราะห์จะมีคำชี้แจงให้ผู้บริหารทางด้านบัญชีของบริษัทเป็นผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ โดยการสแกน Qr Code

2. รวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามตอบผ่านทางออนไลน์มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นแนวทางเบื้องต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วผู้วิจัยจะนำมาทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นเพื่อทราบลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรจะใช้การทดสอบ t-test เพื่อหาความแตกต่างของตัวแปรอิสระที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมีค่าอยู่ 2 ค่า กับตัวแปรตามที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน One-way ANOVA เพื่อหาแตกต่างของตัวแปรอิสระที่มีค่าอยู่มากกว่า 2 ค่าขึ้นไป กับตัวแปรตามที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ 95% (ระดับนัยสำคัญ $\alpha = 0.05$)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอายุกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

แหล่งของความแปรปรวน	Sum of squares	df	Mean Square	F	P-value
Between Groups	33.20	4	11.07	7.08*	0.00
Within Groups	376.81	241	1.56		
Total	410.01	245			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) หรือ F-test พบว่า อายุของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ณ ระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P-value = 0.00) กล่าวคือยิ่งอายุของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชียิ่งมาก ก็จะทำให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น สรุปอายุส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ยอมรับสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำแนกตามอายุ

อายุ	Mean	21-35 ปี	36-50 ปี	51-60 ปี	มากกว่า 60 ปี
21-35 ปี	3.81	-	0.42*	0.32*	0.04
36-50 ปี	3.94			0.24*	0.06
51-60 ปี	4.31				0.27*
มากกว่า 60 ปี	0.03				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับการศึกษากับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

ระดับการศึกษา	จำนวน	Mean	S.D.	t	P-value
ปริญญาตรี	134	4.24	0.42	3.47*	0.01
สูงกว่าปริญญาตรี	111	3.98	0.29		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบ t-test พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ณ ระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P-value = 0.01) กล่าวคือยิ่งระดับการศึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสูงขึ้นก็จะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น สรุป อายุส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชียอมรับสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประสบการณ์ในวิชาชีพบัญชีกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

แหล่งของความแปรปรวน	Sum of squares	df	Mean Square	F	P-value
Between Groups	13.89	4	4.63	5.54*	0.00
Within Groups	201.22	241	0.83		
Total	215.11	245			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า ประสบการณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ณ ระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่

0.05 (P-value = 0.04) กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีประสบการณ์ในวิชาชีพสูงขึ้นก็จะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น สรุป ประสบการณ์ในวิชาชีพส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ยอมรับสมมติฐานที่ 3 ซึ่งทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำแนกตามประสบการณ์

ประสบการณ์ทางวิชาชีพบัญชี	ค่าเฉลี่ย	1 - 5 ปี	6-10 ปี	ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป
1 - 5 ปี	2.74	-	0.68*	0.51*
6-10 ปี	4.04			0.23*
ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป	3.74			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทุนจดทะเบียนของสถานประกอบการกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

แหล่งของความแปรปรวน	Sum of squares	df	Mean Square	F	P-value
Between Groups	24.72	4	6.18	4.85*	0.00
Within Groups	385.30	241	1.60		
Total	410.02	245			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า สถานประกอบการที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานอยู่มีทุนจดทะเบียนนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ณ ระดับค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P-value = 0.00) กล่าวคือสถานประกอบการที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานอยู่นั้นมีทุนจดทะเบียนสูงขึ้นก็จะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น สรุป ทุนจดทะเบียนของสถานประกอบการส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ยอมรับสมมติฐานที่ 4 ซึ่งทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำแนกตาม
ทุนจดทะเบียน

รายได้	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท	1,001 – 2,000 ล้านบาท	2,001 – 3,000 ล้านบาท	3,001 – 4,000 ล้านบาท	มากกว่า 4,000 ล้านบาท
น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท	4.29	-	0.38	0.33*	0.39*	0.45
1,001 – 2,000 ล้านบาท	4.09			0.45*	0.30	0.56
2,001 - 3,000 ล้านบาท	2.98				0.25*	0.40
3,001 - 4,000 ล้านบาท	3.19					0.25
มากกว่า 4,000 ล้านบาท	1.04					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระยะเวลาดำเนินธุรกิจของสถานประกอบการ
กับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

แหล่งของความแปรปรวน	Sum of squares	df	Mean Square	F	P-value
Between Groups	12.41	4	3.10	4.67*	0.00
Within Groups	202.71	241	0.85		
Total	215.12	245			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า สถานประกอบการที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติงานอยู่มีระยะเวลาดำเนินธุรกิจนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ณ ระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P-value = 0.02) กล่าวคือสถานประกอบการที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติงานอยู่นั้นมีทุนจดทะเบียนสูงขึ้นก็จะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น สรุป ระยะเวลาดำเนินธุรกิจของสถานประกอบการส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ยอมรับสมมติฐานที่ 5 ซึ่งทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำแนกตามระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลาการทำงาน	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 10 ปี	10 – 20 ปี	21 – 30 ปี	มากกว่า 30 ปี
น้อยกว่า 10 ปี	4.09	-	0.48*	0.33*	0.32 *
10 – 20 ปี	2.98			0.45*	0.56*
21 – 30 ปี	3.19				0.35*
มากกว่า 30 ปี	1.04				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้ของสถานประกอบการกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

แหล่งของความแปรปรวน	Sum of squares	df	Mean Square	F	P-value
Between Groups	72.87	4	10.41	17.34*	0.00
Within Groups	142.25	241	0.60		
Total	215.12				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า รายได้ของสถานประกอบการที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานอยู่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ณ ระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P-value = 0.02) กล่าวคือสถานประกอบการที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานอยู่นั้นมีรายได้สูงขึ้นก็จะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น สรุป รายได้ของสถานประกอบการส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ยอมรับสมมติฐานที่ 6 ซึ่งทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำแนกตามรายได้ของสถานประกอบการ

รายได้	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท	1,001 – 2,000 ล้านบาท	2,001 – 3,000 ล้านบาท	3,001 – 4,000 ล้านบาท	มากกว่า 4,000 ล้านบาท
น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท	4.09	-	0.48*	0.03*	0.33*	0.33
1,001 – 2,000 ล้านบาท	2.98			0.45*	0.30*	0.69
2,001 – 3,000 ล้านบาท	3.19				0.15*	0.30
3,001 – 4,000 ล้านบาท	1.04					0.15
มากกว่า 4,000 ล้านบาท	0.98					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลของการทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีที่มีอายุต่างกันจะปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอายุของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Yamcharoen (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี: กรณีศึกษา นักบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่านักบัญชีที่มีอายุมีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewdounlek, M. and Nilrattananon, K. (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณวิชาชีพของนักบัญชีไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) ในภาพรวมนักบัญชีไทยมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับสูง 2) อายุมีความสัมพันธ์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทย โดยพบว่านักบัญชีที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสูงกว่านักบัญชีที่มีอายุในช่วงอื่น

ระดับการศึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yamcharoen (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี: กรณีศึกษา นักบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่านักบัญชีที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อุดสาหกรรมหลักขององค์กรและระดับเงินเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี นักบัญชีที่มีอายุและระดับเงินเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน นักบัญชีที่มีอายุ อุดสาหกรรมหลักขององค์กร ประสบการณ์การทำงาน ระดับเงินเดือน และจำนวนพนักงานบัญชีในแผนกบัญชีต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันและ 3) จากการทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า จริยธรรมด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ในด้านการเสียสละและแบ่งปัน ด้านการประพฤติตนตามกฎหมายและหน้าที่อันพึงกระทำและด้านความคิดเห็นและการใช้ดุลยพินิจ มีผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ในด้านความเป็นอิสระ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคลหรือนิติบุคคล ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ มีผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชียังมีระดับการศึกษาสูงจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมากขึ้น

ประสบการณ์ทำงานในสายวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Somchit and Prommoon (2018) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชุมพรในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการปฏิบัติตนด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อตนเอง

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพและจรรยาบรรณต่อสังคม ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชุมพรในภาพรวมแตกต่างกัน

ทุนจดทะเบียน และรายได้ของบริษัทส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sukkaew (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า นักบัญชีธุรกิจ SMEs มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีจรรยาบรรณวิชาชีพโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับ และความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ให้ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านต้นทุนและด้านเวลา นักบัญชีธุรกิจ SMEs ที่มีเพศรูปแบบธุรกิจ ประเภทธุรกิจ ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน ระยะเวลาการดำเนินงาน รายได้หรือยอดขายที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ และความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ให้แตกต่างกัน และนักบัญชีธุรกิจ SMEs ที่มีทุนจดทะเบียน รูปแบบ ธุรกิจ จำนวนพนักงาน และระยะเวลาการดำเนินงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงาน ด้านการปฏิบัติงาน ด้านต้นทุนและด้านเวลาแตกต่างกัน จากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณวิชาชีพและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจ SMEs พบว่าจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ และความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ให้ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญในเรื่องการมีจรรยาบรรณวิชาชีพของนักบัญชี เพื่อนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ

ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจของบริษัทที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srimaruang (2007) พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะผู้ทำบัญชีที่พึงประสงค์โดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ ด้านความรู้ของผู้ทำบัญชี ด้านความสามารถผู้ทำบัญชี และด้านความชำนาญของผู้ทำบัญชีแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sahatevasukont (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชีในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสำนักงานบัญชีมีการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณ เรื่องสำนักงานบัญชีต้องไม่ปฏิบัติให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพในด้านการจัดทำบัญชีมากที่สุดเป็นอันดับแรก และหลักจรรยาบรรณที่สำนักงานบัญชีมีการปฏิบัติมากอันดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน แม้ค่าเฉลี่ยในภาพรวมจะอยู่ระดับสูงก็ตาม ข้อจำกัดที่ทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณได้ครบถ้วนทุกด้านยังคงมีอยู่ เช่น ลูกค้ายังมีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชี

ไม่เพียงพอ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้สำนักงานบัญชีต้องแข่งขันกันเพื่อให้บริการลูกค้า การให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงความสำคัญจรรยาบรรณยังไม่มากเพียงพอ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือรูปแบบของสำนักงานบัญชีและตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี พบว่า สำนักงานบัญชีที่มีรูปแบบนิติบุคคล จะมีจรรยาบรรณทางด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ มากกว่า สำนักงานบัญชีที่มีรูปแบบบุคคลธรรมดาและคณะบุคคล ขณะที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ระยะเวลาดำเนินงานของสำนักงานบัญชี กับ ตัวแปรตาม พบว่า สำนักงานบัญชีที่มีระยะเวลาการให้บริการจัดทำบัญชีมานานมากกว่า 10 ปี จะมีจรรยาบรรณทางด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับมากกว่าสำนักงานบัญชีที่มีระยะเวลาการให้บริการจัดทำบัญชีไม่เกิน 10 ปี

สรุปได้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลและลักษณะทั่วไปขององค์กรส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kawichai (2013) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นว่าการศึกษาค้นคว้า คุณลักษณะองค์กร และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่งผลกระทบอย่างมากต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ และจริยธรรมส่วนบุคคล อันจักนำมาซึ่งการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมส่วนบุคคล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านทัศนคติ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการรับรู้ด้านการเรียนรู้ และด้านแรงจูงใจ ผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะองค์กร อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านนโยบายองค์กร ด้านสายการบังคับบัญชา และด้านระเบียบข้อบังคับ ผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมาย และด้านสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และ ด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับซึ่งการเป็นผู้ทำบัญชีจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่สำคัญคือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมหรือกำหนดให้มีการอบรมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอย่างสม่ำเสมอ
2. ควรมีการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทั้งในด้านจรรยาบรรณ ทักษะความรู้ และกฎข้อบังคับในรูปแบบที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ทราบและเข้าใจในหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ

3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มผู้สอบบัญชี กลุ่มบุคคลทั่วไป กลุ่มนายจ้าง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้ประกอบวิชาชีพ และความเป็นสากล

เอกสารอ้างอิง

- Federation of Accounting Professions. (2017). *ACCOUNTING PROFESSIONS ACT, B.E. 2547 (2004)* [online]. Retrieved October 30, 2017, from: <http://www.fap.or.th/upload/9414/SutEp9ZNKe.pdf>. (in Thai)
- Kawichai, N . (2013). *The Opinions of Accountants of Small and Medium Enterprise in Chiang Mai Province on Factors Affecting Accounting Professional Ethics*. Thesis of the Degree of Master of Accountancy Program. Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai).
- Kaewdoungek, M. and Nilrattananon, K. (2017). Factors Affecting Knowledge and Understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants. *Journal of Nakhonratchasima College*, 11(3), 213-224. (in Thai)
- Sahatevasukont, B. (2009). *Practical Code of Ethics of Accounting Firms in Bangkok and Suburbs*. Krirk Uninersiry. (in Thai)
- Somchit, K. and Prommoon, P. (2018). The Performance to the Ethical Principles of Teachers in School under the Office of Chumphon Primary Education Service Area. *Journal of Graduate Study, Suan Dusit University*, 14(2), 17-31. (in Thai).
- Srimaruang, W. (2007). *The Opinions on Characteristics of Desirable Accountants of Business Entrepreneurs in Muang Ubon Ratchathani, Ubon Ratchathani Province*. Thesis of the Degree of Master of Accountancy Program. Mahasarakham Unversiry. (in Thai).
- Sukkaew, D. (2015). The Relationship between Professional Ethics of Accountants and Business Performance of SMEs in Nakhonpathom Province. *The Proceedings of the 2015 SPUC National Conference*, 19 June 2015 at Sripatum University (Chonburi Campus), 70-76. (in Thai)
- The Stock Exchange of Thailand. (2017). *List of Listed Company*. [online]. Retrieved October 30, 2017, from: <https://www.set.or.th/th/company/companylist.html>. (in Thai)
- Yamcharoen, C. (2015). The Relationships between the Morals in Aspect of Having Human Relations, the Accounting Professional Ethics and the Work Efficiency of Accountants: The Case Study of Accountants in the Listed Companies in Stock Exchange of Thailand in Bangkok Metropolis. *Silpakorn University Journal*, 35(2), 19-43. (in Thai)

สิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการ : ประเด็นใหม่ในด้านกฎหมาย

ทัชชกร มหาแสง^{1,*}

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 8 January 2019

Revised: 20 August 2019

Accepted: 20 August 2019

บทคัดย่อ

เป็นที่ยอมรับโดยนานาประเทศว่าน้ำนมแม่เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา ตลอดจนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค จึงเป็นที่มาของการรณรงค์สนับสนุนให้เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมแม่เพียงอย่างเดียวจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) และองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) ซึ่งส่งผลให้กฎหมายของประเทศต่างๆ ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิการให้นมแม่เอาไว้ในประเด็นสำคัญ คือ การกำหนดระยะเวลาเวลาตลอดที่เหมาะสมโดยลูกจ้างยังได้รับค่าตอบแทน ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าวและได้มีความพยายามผลักดันการขยายระยะเวลาตลอด และให้ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเงินค่าตอบแทนด้วยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าวข้างต้นสิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการยังเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่หลายประเทศให้ความสำคัญ โดยได้มีการบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้สถานประกอบการ แต่ละแห่งต้องจัดเตรียมสถานที่สำหรับให้นมหรือปั๊มนมระหว่างทำงานที่ไม่ใช่ห้องน้ำหรือห้องพยาบาลให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างต้องปฏิบัติตาม ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดความสนใจนี้ ดังนั้น ประเทศไทยสมควรนำมาพิจารณาให้สิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมการให้นมแม่ต่อพัฒนาการของเด็กที่ดียิ่งขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อนายจ้างและลูกจ้างรวมถึงประเทศชาติโดยรวมต่อไป

คำสำคัญ : กฎหมาย การให้นมแม่ สิทธิการให้นมแม่ สิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการ

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: thatchaporn.ma@spu.ac.th

Breastfeeding rights in the workplace: A new legal issue

Thatchaporn Mahathalaeng^{1,*}

¹School of Law, Sripatum University

ABSTRACT

Recognized by various countries, breast milk is a nutritious food and the most beneficial for child physical and intellectual development as well as strengthening immunity. Therefore, World Health Organization (WHO) and United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) launched the campaign to support breastfeeding which has resulted in the laws of various countries having established and protected the rights to breastfeeding as a major issue, which is to determine the appropriate maternity leave with pay. Regarding this matter, Thailand foresees the importance of this issue and endeavors to extend duration of maternity leave and allow the employees to receive the wage by amending the current laws, which are the Labor Protection Act, B.E. 2541 and the Social Security Act, B.E. 2533. However, apart from the above issues, that of the breastfeeding rights in the workplace is another issue that many countries pay attention to. By having the provisions of law requiring that each organization facility must prepare a place for breastfeeding or breast pump during working hours which is not the bathroom or the nursing room. However, Thailand still lacks this awareness. Therefore, In order to promote breastfeeding for better child development and also for benefitting employers and employees including the nation as a whole, Thailand deserves to recognize the breastfeeding rights in the workplace materially.

Keywords: law, breastfeeding, breastfeeding bill of rights, breastfeeding rights in the workplace

* Corresponding Author; e-mail: thatchaporn.ma@spu.ac.th

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่านมแม่เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงสุด ถือเป็นยอดอาหาร (Unicef, 2018) เหมาะกับลูกมากที่สุด เนื่องจากนมแม่ประกอบด้วยสารอาหารกว่า 200 ชนิดมีสารภูมิคุ้มกัน เซลล์เม็ดเลือดขาว และฮอโมนของมนุษย์ที่ช่วยในการพัฒนาระบบภูมิคุ้มกันของทารกและลดความเสี่ยงในการเกิดโรคต่างๆ เช่น การติดเชื้อของระบบทางเดินอาหาร การติดเชื้อของระบบทางเดินหายใจ ลดภาวะเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง หอบหืด หูอักเสบ โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว ภาวะหลับไม่ตื่น (Sudden Infant Death Syndrome) โรคอ้วน และเบาหวาน เป็นต้น (Bamrungrad Hospital, 2013) และปัจจุบันมนุษย์ยังไม่สามารถผลิตสารอาหารใดๆ ให้มีคุณภาพดีเท่าเทียมนมแม่ได้ นอกจากนี้ นมแม่ยังช่วยในการพัฒนาระบบประสาทและสมอง ซึ่งทารกแรกเกิดจะพัฒนาได้เพียงร้อยละ 30 เท่านั้น และจำเป็นต้องพัฒนาอีกร้อยละ 70 ในช่วง 6 - 7 ปีแรกของชีวิต โดยมีวัตถุดิบที่สำคัญในการทำงานของระบบประสาท คือ กรดโดโคซาเฮกซาอีโนอิก (DHA) ในนมแม่และสารฮิวแมนอัลฟาแลคตัลบูมิน (Human Alpha-Lactalbumin) ที่สามารถพบได้ในนมแม่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (Thairath Online, 2015) นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแม่กับลูก เนื่องจากแม่และลูกได้สัมผัสกันบ่อยก่อให้เกิดความผูกพัน เกิดพัฒนาการทางด้านการสมองและสติปัญญา เกิดความฉลาดทางอารมณ์ และมีบุคลิกภาพที่ดีในอนาคต (Bamrungrad Hospital, 2013) ซึ่งในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยต่างได้ให้ความสำคัญและรณรงค์ในเรื่องดังกล่าวมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว

ทั้งนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) และ องค์การยูนิเซฟ (UNICEF) จึงมีนโยบายสนับสนุนให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นระยะเวลา 6 เดือน ก่อนที่จะเริ่มให้อาหารแก่เด็ก พร้อมทั้งให้นมแม่ควบคู่กับอาหารตามวัยไปจนเด็กอายุ 2 ปีหรือนานกว่านั้น เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์จากนมแม่ได้อย่างเต็มที่ (WHO, 2013)

Cesar, G. Bernardo (2015) จากมหาวิทยาลัยรัฐเบโลทาส ประเทศบราซิลได้วิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งเป็นงานวิจัยใช้ระยะเวลายาวนาน 30 ปี เพื่อศึกษาว่าระยะเวลาของการกินนมแม่มีผลต่อความฉลาด (IQ) ระดับการศึกษาและรายได้เมื่ออายุ 30 ปีหรือไม่ โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาถึงผลของการกินนมแม่ที่มีต่อลูกในระยะยาว โดยทำการศึกษาในเด็กที่กินนมแม่ระยะเวลาแตกต่างกัน ตั้งแต่คนที่ไม่ได้กินนมแม่เลยจนถึงคนที่กินนมแม่ 1 ปี หรือมากกว่านั้น ทีมวิจัยเริ่มต้นเก็บข้อมูลเด็กแรกเกิดในประเทศบราซิลจาก 5 โรงพยาบาลในปี 1982 และบันทึกข้อมูลการได้รับนมแม่ตั้งแต่เกิด โดยการสัมภาษณ์คุณแม่หลังคลอดของกลุ่มตัวอย่าง 5,914 คน จากนั้นในอีก 30 ปีต่อมา (ม.ย. 2012 – ก.พ. 2103) ทีมนักวิจัยได้เชิญกลุ่มตัวอย่างมาเข้ารับการสัมภาษณ์และทำแบบทดสอบและได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 3,493 คน ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการกินนมแม่กับระดับไอคิว ระดับการศึกษา และระดับรายได้เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีอายุ 30 ปี โดยพบว่าคนที่กินนมแม่นานกว่ามีความฉลาดกว่า ไอคิวสูงกว่า เรียนสูงกว่าและมีรายได้มากกว่า (Cesar et al., 2015)

อีกทั้งยังมีงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยบราวน์ (Brown University) ศึกษาถึงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เสริมสร้างการพัฒนาของสมองได้หรือไม่ และระยะเวลาที่ให้นมแม่กับความฉลาดสัมพันธ์กันอย่างไร การวิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เด็กที่ให้นมแม่เพียงอย่างเดียว เด็กที่กินนมแม่เสริมด้วยนมผงและเด็กที่กินนมผงอย่างเดียว โดยใช้เครื่องสแกนแม่เหล็ก (Magnetic Resonance Imaging (MRI)) เป็นเครื่องมือในการตรวจวัดเด็กจำนวน 133 คน อายุตั้งแต่ 10 เดือน ถึง 4 ปี โดยใช้เวลาทดลองขั้นต่ำ 3 เดือน ในแต่ละกลุ่มทดลอง ผลการทดลองพบว่าเด็กที่กินนมแม่

เพียงอย่างเดียวจะมีการเติบโตของสมองมากกว่าเด็กที่กินนมแม่เสริมด้วยนมผงและเด็กที่กินนมผงอย่างเดียว (Deoni, 2013)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าประโยชน์ของนมแม่ช่วยพัฒนาสุขภาพของเด็กในการเพิ่มไอคิว ตลอดจนพัฒนาสมองแล้วนั้น การให้นมลูกจากแม่อีกมีส่วนช่วยป้องกันโรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับคุณแม่ด้วย เช่น โรคมะเร็งเต้านม มะเร็งรังไข่ โรคกระดูกพรุน โรคหัวใจ ช่วยลดความเสี่ยงของภาวะตกเลือดหลังคลอดบุตร และโรคโลหิตจาง เป็นต้น (Healthpoint, 2016)

นอกจากนี้ ด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่ยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อนมผสมและอุปกรณ์ในการชงนม ซึ่งในปัจจุบันพบว่าสิ่งของเหล่านี้นำเข้ามาจากต่างประเทศมีราคาสูง กล่าวคือ นอกจากประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะทำให้เด็กแข็งแรงมีภูมิคุ้มกันต้านทานต่อโรค ไม่เจ็บป่วยง่ายแล้วนั้น ยังมีผลทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และยังช่วยลดวันลาของมารดาที่ต้องลาตามดูแล จากผลการศึกษาของศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทยที่ประมาณค่าใช้จ่ายในการซื้อนมผสมในการเลี้ยงดูบุตรพบว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้อนมผสมและขวดนมสำหรับการเลี้ยงดูบุตรมีค่าใช้จ่ายเดือนละประมาณ 2,000 บาท ซึ่งหากเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนจะประหยัดเงินได้ประมาณ 12,000 บาท และเมื่อทำการประมาณการค่าใช้จ่ายที่ลดลงโดยการเลี้ยงดูด้วยน้ำนมแม่ของประเทศไทยพบว่า เมื่อเอาจำนวนเด็กไทยที่เกิดเฉลี่ยปีละประมาณ 800,000 คน โดยที่ทุกคนได้รับนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนจะประหยัดค่าใช้จ่ายได้ถึง 9,600 ล้านบาท ดังนั้น การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะเกิดประโยชน์ที่แท้จริงในทุกครัวเรือน ชุมชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง (Nuanjam, 2013)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยและข้อมูลทางการแพทย์มากมายได้บ่งชี้ข้อดีของนมแม่วิเศษเพียงไร แต่ปรากฏว่าครอบครัวไทยที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีจำนวนน้อยมาก จากรายงานการสำรวจสถานะสุขภาพเด็กไทยในปี 2555 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในช่วงอายุ 0-1 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือนอยู่ที่ร้อยละ 30 ร้อยละ 15 และร้อยละ 12.3 ตามลำดับ ยังไม่บรรลุเป้าหมายอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในทารกอายุต่ำกว่า 6 เดือนของกรมอนามัยในปี 2556 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ร้อยละ 35 ถือว่าเป็นอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวที่ต่ำที่สุดในทวีปเอเชียและยังเป็นอัตราที่ต่ำที่สุดแห่งหนึ่งในโลกอีกด้วย (Global Health Data Exchange, 2012) ทั้งนี้อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวที่ต่ำมากในประเทศไทยมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การขาดความรู้ที่ถูกต้องและขาดความตระหนักในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของแม่และคนในสังคม เช่น บุคลากรทางการแพทย์ คนในครอบครัว นายจ้างและเพื่อนร่วมงาน (Keenaphan, 2018)

เนื่องจากการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังเติบโตมากขึ้นทำให้จำนวนคุณแม่ที่ต้องทำงานนอกบ้านมีมากขึ้น และมีผลทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนั้นเป็นไปได้โดยยากลำบากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกัน ตามกฎหมายแรงงานของประเทศไทย มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 กำหนดให้ลูกจ้างหญิงมีสิทธิลาคลอดบุตรได้ไม่เกิน 90 วัน ซึ่งการที่กฎหมายฉบับนี้ใช้คำว่า “ไม่เกิน 90 วัน” นั้น หมายถึง คุณแม่อาจจะใช้สิทธิลาไม่ถึง 90 วันก็ได้ ซึ่งก็ได้มีนายจ้างบางรายที่ยอมให้มีการลาคลอด 90 วันตามกฎหมาย แต่ก็มีการตั้งเงื่อนไขการลาคลอดที่ยุ้งยากเอาไว้ เช่น ลาเกิน 45 วัน จะไม่มีสิทธิรับโบนัสประจำปี เป็นต้น เพื่อจูงใจมิให้หญิงทำงานตั้งครุภรรยาลาคลอดตามสิทธิที่มีในกฎหมายประกอบกับที่กฎหมายแรงงานของประเทศไทยได้

ระบุว่าการทำงาน 90 วันนั้น หญิงทำงานตั้งครรภ์ที่ลาคลอดจะได้เงินเดือนเพียง 45 วันเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้หญิงถูกจ้างส่วนใหญ่ไม่ใช้สิทธิลาเต็ม 90 วันไป (Srivanit, 2007) ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าคุณแม่ผู้เป็นลูกจ้างที่ได้กลับไปทำงานแล้ว การให้นมลูกในขณะที่ทำงานไปด้วย จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากในทางปฏิบัติ คุณแม่บางท่านเมื่อถึงเวลาพักจากการทำงาน หากที่พักใกล้กับที่ทำงานบางคนจะกลับไปบ้านเพื่อให้นมลูก แต่ในความเป็นจริงแล้วพบว่าคุณแม่ส่วนใหญ่จะมีเครื่องมือช่วยในการให้น้ำนมออกมาหรือที่รู้จักกันดีว่าใช้เครื่องปั๊มนม ซึ่งการปั๊มนมเป็นเครื่องมือช่วยให้คุณแม่สามารถที่จะให้นมลูกได้ มีประโยชน์กับคุณแม่ที่ต้องออกมาทำงานข้างนอกบ้าน หรือกรณีที่ลูกไม่เอาเต้านมแม่เมื่อปั๊มนมหรือบีบน้ำนมออกมาสามารถเก็บนมใส่ถุงนมแม่ทำเป็นสต็อกให้ลูกได้กินนมแม่เป็นระยะเวลาาน

สำหรับประเทศไทยนั้น นอกเหนือจากประเด็นเรื่องของระยะเวลาลาคลอดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการให้นมแม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเรื่องสถานประกอบการหรือที่ทำงานสมควรนำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบประการสำคัญที่จะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้มีนมแม่อันเป็นประโยชน์เชิงบวกกับเด็กและคุณแม่ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งในปัจจุบันสถานที่สำหรับให้นมบุตรของประเทศไทยยังเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงหรือยังขาดการให้ความสำคัญอย่างมาก มีเพียงบางสถานประกอบการที่จัดเตรียมสถานที่สำหรับปั๊มนมแม่ไว้ให้ลูกจ้างและถือว่าเป็นจัดเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการเท่านั้น จึงสมควรให้มีมาตรการทางกฎหมายหรือข้อบังคับประการใดเกี่ยวกับเรื่องสิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการหรือไม่อย่างไร

การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิการให้นมแม่ของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีเอกสารทางวิชาการที่มีผู้แสดงน่านาทัศนะที่มุ่งเน้นความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิการให้นมแม่ โดยผู้เขียนขอยกตัวอย่างประเด็นที่นักวิชาการได้ให้ความสนใจ ดังนี้

1. เรื่องของการขยายวันลาคลอด 90 วัน ตามสิทธิลาคลอดของแรงงานหญิงที่ได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 67 กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ประกันตนหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับการรับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรไม่เกินสองครั้งเป็นการเหมาจ่ายในอัตราครั้งละร้อยละ 50.0 ของค่าจ้างเป็นเวลา 90 วัน ในขณะที่ระดับสากลนั้นได้มีองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้มีการร่างอนุสัญญาและได้พัฒนาแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมจนกระทั่งมาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองหญิงมารดา ค.ศ. 2000 นั้นกำหนดให้ประเทศภาคี ILO ให้หญิงทำงานมีสิทธิลาคลอดอย่างน้อย 14 สัปดาห์ โดยจะต้องมีอย่างน้อย 6 สัปดาห์ที่เป็นการลาภายหลังคลอด ซึ่งประเทศในกลุ่ม European Union (EU) เครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States, CIS) และประเทศในแอฟริกาส่วนมากจะกำหนดวันลาคลอดอย่างน้อย 14 สัปดาห์ตามข้อตกลงของ ILO

ตลอดจนคำตอบแทนของนานาประเทศ เช่น ประเทศสวีเดน อนุญาตให้คุณแม่ลาคลอดได้ยาวนานถึง 480 วัน หรือประมาณ 1 ปี 4 เดือน โดยยังคงได้รับเงินเดือนร้อยละ 80 ของเงินเดือนปกติ และสิทธิในการลาที่นั่นยังไม่ได้จำกัดอยู่แค่ฝ่ายหญิง แต่ยังให้สิทธิการลาแก่ชายและหญิงอย่างเท่าเทียม โดยพ่อและแม่สามารถตกลงกันได้เองว่าใครจะลากี่วัน และวันลาทั้งหมดนั้นยังสามารถเก็บไว้ใช้ได้จนกระทั่งลูกอายุ 8 ปีอีกด้วย (Quick Fact of Childcare, 2018) ส่วนประเทศในเอเชียนั้น ประเทศเวียดนามให้สิทธิการลาคลอด 6 เดือนเต็ม โดยได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนจาก

ประกันสังคม กฎหมายประเทศญี่ปุ่นให้สิทธิคุณแม่ลาคลอดโดยได้รับเงินชดเชยระยะเวลา 14 สัปดาห์ (Srivanit, 2007)

จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิการลาคลอดกับกฎหมายของต่างประเทศแล้วจะพบว่า กฎหมายไทยยังไม่เอื้อให้แม่ให้นมแม่ได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้น จึงได้มีการเสนอให้มีการขยายวันลาคลอดจาก 90 วัน เป็น 180 วันในกลุ่มหญิงทำงานในประเทศไทย และเพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ (Cetthkrikul et al., 2015)

2. การผลักดันพระราชบัญญัติควบคุมการตลาดอาหารทารกและเด็กเล็ก

ประเทศไทยได้มีการประกาศกระทรวงสาธารณสุข หลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เนื่องจากในช่วงเวลานั้นมีกระแสข่าวนมผงสำหรับทารกในประเทศจีนปนเปื้อนเมลามีนทำให้เด็กป่วยจำนวนมากและเสียชีวิตจำนวนมาก ส่งผลให้ทั่วโลกตื่นตัวต่ออันตรายจากการสารปนเปื้อนในนมผงและพยายามรณรงค์ให้ลูกได้กินนมแม่กันมากขึ้นรวมทั้งประเทศไทยด้วย อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กไม่มีบทลงโทษในกรณีที่ละเมิดทำให้ไม่สามารถเอาผิดและลงโทษผู้ละเมิดได้ จึงจำเป็นต้องใช้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งมีปัญหาไม่ครอบคลุมถึงการกำกับดูแลการตลาดในรูปแบบใหม่ และไม่ครอบคลุมตามข้อกำหนดของหลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กขององค์การอนามัยโลก จึงทำให้บริษัทนมผงยังสามารถทำการตลาดได้อย่างเสรีส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ที่ร้อยละ 12 จัดเป็นหนึ่งในสิบประเทศที่มีการให้นมแม่ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุดของโลก (Tosompark, 2015)

เนื่องจากปัญหาการบังคับใช้ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข หลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง 2551 ยังไม่ได้ผลนัก จึงมีการผลักดันให้เกิด พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. และได้รับการลงมติผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2558 และการผลักดันดังกล่าวได้มีผลสำเร็จออกมาเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันมาตรการในการควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กยังไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ประกอบกับประเทศไทยได้ให้การรับรองหลักเกณฑ์สากลว่าด้วยการตลาดอาหารทดแทนนมแม่ (The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes) ในการประชุมสมัชชาอนามัยโลกครั้งที่ 34 มติที่ WHA 34.22 และในการประชุมสมัชชาอนามัยโลกครั้งที่ 63 มติที่ WHA 63.23 (Memorandum of Act on controlled the promotion of food marketing for infants and young children B.E. 2560) ที่ประชุมมีมติให้แต่ละประเทศปรับปรุงหลักเกณฑ์ การควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กให้เป็นกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการในการควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กที่เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิการให้นมแม่ และประโยชน์จากน้ำนมของแม่ที่มีต่อการพัฒนาการของลูกจนได้มีการผลักดันกฎหมายและข้อเสนอแนะทางวิชาการเรื่องการขยายระยะเวลาการลาคลอดดังที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้วข้างต้นนั้น แต่ประเทศไทยยังขาดการปลูกฝังการปรับทัศนคติของประชากรให้ตระหนักว่าการให้นมแม่ในสถานที่ สาธารณะเป็นเรื่องปกติ (Breastfeeding normalization) และไม่

เป็นการกระทำที่เสื่อมเสียต่อสังคมหรือส่อไปทางลามกอนาจารด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองสำหรับมารดาที่ให้นมแม่ในสถานที่ประกอบการและสถานที่สาธารณะ

นอกจากนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าประเด็นเรื่องสถานประกอบการหรือที่ทำงานจะต้องจัดให้มีสถานที่สำหรับให้นมบุตรนั้น อาจจะเป็นเรื่องที่ไกลตัวหรืออาจยังไม่เห็นความสำคัญมาก ในทางกลับกันต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศอาร์เจนตินา และประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น ได้ให้ความสำคัญเรื่องของสถานประกอบการจะต้องมีพื้นที่สำหรับการให้นมบุตรหรือปั๊มนมโดยไม่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างจะต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้รายละเอียดจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการ

Lytton, Timothy and et al. (2014) ได้วิเคราะห์ศักยภาพและความสำเร็จของการบังคับใช้ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของมารดาผู้ให้นมแม่ (Breastfeeding Mothers' Bill of Rights) ในมลรัฐนิวยอร์ก และสรุปว่าในเบื้องต้นกฎหมายข้อบังคับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารไม่ได้ร่างขึ้นมาเพื่อการรณรงค์ให้นมแม่อย่างเฉพาะเจาะจง แต่มีจุดประสงค์เพื่อเปิดเผยผลการตรวจ วินิจฉัย ผลการผ่าตัด การจำหน่าย และผลการรักษาของโรงพยาบาลภาครัฐและภาคเอกชนในมลรัฐนิวยอร์กเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ และผลักดันให้แต่ละโรงพยาบาลพัฒนาคุณภาพด้านการแพทย์และการบริการ เพื่อรักษารฐานลูกค้าจากคู่แข่งทางธุรกิจที่มีผลประโยชน์ดีกว่า แต่ภายหลังที่มีการประกาศใช้บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของมารดาผู้ให้นมแม่ ซึ่งมีต้นแบบมาจากบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง (The Bill of Rights) ของสหรัฐอเมริกากระทรวงสาธารณสุขของมลรัฐนิวยอร์กก็ได้มีการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ควบคู่ไปกับตัวบทบัญญัตินี้โดยเจ้าหน้าที่กระทรวงได้ประกาศให้โรงพยาบาลต่างๆ ทำการรวบรวมและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการให้นมแม่ในสถานพยาบาลว่ามีความสอดคล้องกับบทบัญญัติหรือไม่ เมื่อมีการเปิดเผยแล้วทางกระทรวงก็ได้จัดทำแนวนโยบายการให้นมแม่ในโรงพยาบาลในมลรัฐนิวยอร์กขึ้น (New York State Model Hospital Breastfeeding Policy) กระทรวงสาธารณสุขได้มีคำสั่งให้โรงพยาบาลทุกแห่งในมลรัฐนิวยอร์กทำการปรับนโยบายให้สอดคล้องกันทุกโรงพยาบาลมิเช่นนั้นจะมีการลงโทษทางกฎหมาย (Lytton et al., 2014)

ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น การให้นมบุตรถือเป็นสิทธิที่มารดาพึงจะกระทำได้ทั้งในที่สาธารณะและในที่รโหฐาน ซึ่งสถานนิติบัญญัติแห่งชาติจะมีกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูประบบสุขภาพของแม่และเด็กมีกฎหมายที่ออกมาในแต่สหรัฐในเรื่องเกี่ยวกับการให้นมบุตรถือเป็นวาระที่สำคัญอีกเรื่องในระดับชาติ ประธานาธิบดี โอบามาได้ลงนามในพระราชบัญญัติการดูแลสุขภาพในราคาสมเหตุสมผล (ACA) เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2553 ในบทบัญญัติมาตรา 4207 แห่งกฎหมายฉบับปรับปรุงพระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงานที่เป็นธรรม (FLSA) ว่าลูกจ้างสามารถพักเพื่อให้นมบุตรและปั๊มนมให้บุตรเมื่อไหร่ก็ได้ในเวลาที่เห็นสมควรหรือเวลาที่จำเป็นเป็นเวลา 1 ปี หลังคลอดลูก (ต่อ 1 คน) และหลังเลิกงานลูกจ้างไม่จำเป็นต้องทำงานชดเชยของเวลาที่หายไปนั้นด้วย และทางบริษัทควรจัดสถานที่สำหรับมีความสะดวกสบายให้กับลูกจ้างที่ไม่ใช่ห้องน้ำเพื่อให้ลูกจ้างสามารถปั๊มนมได้สะดวกขึ้นด้วย ในทางกลับกันหากสถานประกอบการใดไม่สามารถที่จะทำสถานที่สำหรับห้องให้นมลูกได้จำนวนของพนักงานจะต้องมีน้อยกว่า 50 คน จะถือว่าไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวแต่จะต้องชี้แจงเหตุผล รวมถึงภาระการพิสูจน์จะตกอยู่แต่นายจ้างว่าเหตุใด

จึงไม่สามารถทำสถานที่ดังกล่าวได้ (Landau, 2015) และกฎหมายของรัฐบาลกลางไม่มีผลหากกฎหมายของมลรัฐให้ความคุ้มครองแก่พนักงานผู้ที่ต้องให้นมบุตรหรือปั๊มนมมากกว่ากฎหมายของรัฐบาลกลาง

ในปัจจุบันมีหลายมลรัฐในสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมของลูกจ้างในสถานที่ทำงาน เช่น ในมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของมารดาผู้ให้นมแม่ (Breastfeeding Bill of Rights) เพื่อเป็นการรับรองสิทธิในการให้นมแม่ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นอย่างดี ตลอดจนกฎหมายแรงงานของมลรัฐนิวยอร์ก (New York State Labor Law) มาตรา 206 – c ที่วางหลักไว้นายจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่ว่าจะมีขนาดหรือลักษณะของกิจการอย่างไร ต้องมีเวลาพักเพื่อการให้นมบุตรอย่างน้อย 20-30 นาที ขึ้นอยู่กับระยะระหว่างพื้นที่ทำงานกับห้องให้นมบุตร และต้องให้พักทุก 3 ชั่วโมงพิจารณาเป็นรายกรณี อีกทั้ง ต้องจัดพื้นที่เป็นการเฉพาะในการให้นมบุตรและปั๊มนมเช่นเดียวกับมลรัฐคอนเนตทิคัตได้มีธรรมนูญของรัฐ (Connecticut General Statutes Annotated) มาตรา 31 – 40w. (c) ที่บัญญัติให้นายจ้างจะต้องดำเนินการตามความเหมาะสมในการจัดให้มีห้องหรือพื้นที่ในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ทำงานของลูกจ้าง นอกเหนือไปจากห้องน้ำเพื่อที่จะให้ลูกจ้างได้มีพื้นที่ส่วนตัวของการให้นมบุตรและปั๊มนมเป็นต้น

ในประเทศสหราชอาณาจักร มีกฎหมายว่าด้วยการให้นมบุตรของลูกจ้างบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยความเสมอภาคหรือความเท่าเทียม ปี ค.ศ. 2010 (Equality Act 2010) ส่วนที่ 2 บทที่ 1 มาตรา 17 (4) โดยบัญญัติให้ให้นายจ้างต้องจัดหาสถานที่สำหรับลูกจ้างสำหรับปั๊มนมหรือปั๊มน้ำนมออกหรือให้นมบุตรที่สามารถพักและนอนฟังเอนได้ ลูกจ้างสามารถเรียกร้องขอสถานที่ที่เป็นส่วนตัวและสะดวกที่จะปั๊มนมให้บุตรได้ที่ไม่ใช่ในห้องน้ำ ห้องพยาบาล หรือสถานที่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว ค.ศ. 2014 (Children and Family Act 2014) มาตรา 75 (e) อนุญาตให้ลูกจ้างสตรีสามารถเจรจากับนายจ้างเพื่อยืดหยุ่นเวลาการทำงานหากต้องการที่จะให้นมหรือปั๊มนม โดยจะพิจารณาเป็นรายกรณีไปขึ้นอยู่กับความตกลงระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ตัวอย่างเช่น ลูกจ้างทำงานในบริษัทได้พูดคุยกับนายจ้างว่าเธอต้องการที่จะไปให้นมบุตร และจะไปหาลูกที่เนิร์สเซอร์ที่ดูแลลูกของเธอ กรณีนี้นายจ้างอาจอนุญาตหากลูกจ้างใช้บริการเนิร์สเซอร์ที่ใกล้กับบริษัท ซึ่งข้อตกลงยินยอมนี้ให้ลูกจ้างกระทำการดังกล่าวได้เป็นเวลา 3 เดือนหลังจากกลับมาทำงาน เป็นต้น

กฎหมายของประเทศอาร์เจนตินาอนุญาตให้ลูกจ้างสามารถพักไปให้นมหรือปั๊มนมได้ 2 ครั้งต่อวัน และในแต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 30 นาที จนกระทั่งเด็กอายุครบ 1 ปี และระยะเวลาดังกล่าวสามารถยืดออกไปได้อีก หากมีความจำเป็นตามความเห็นของแพทย์ (Manes, 2016)

สำหรับประเทศในทวีปเอเชีย นั้น ประเทศฟิลิปปินส์มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการให้นมบุตร ค.ศ. 2009 (Expanded Breastfeeding Promotion Act of 2009) มาตรา 7 โดยให้ถือว่าเป็นนโยบายระดับชาติเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งบางส่วนของกฎหมายได้มีการแก้ไขปรับปรุงจากกฎหมายฉบับเดิม โดยได้มีการกล่าวถึงสถานที่ที่มารดาจะให้นมบุตรและมารดาที่จะปั๊มนมหรือให้นมในระหว่างเวลาทำงาน กล่าวคือ จะมีช่วงเวลาให้พนักงานสามารถไปให้นมหรือปั๊มนมเพิ่มเติมจากเวลาพักปกติ และชั่วโมงที่ออกไปให้นมจะถูกนับกลับมาเป็นชั่วโมงการทำงานได้ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าหากเป็นการให้นมในสถานที่ที่กำหนดไว้ เช่น ห้องให้นมในสถานประกอบการ โดยลูกจ้างสามารถให้นมได้อย่างน้อย 40 นาทีในเวลาทำงาน 8 ชั่วโมง

ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการของประเทศไทย และต่างประเทศ

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้นในหัวข้อที่ 2 การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิการให้นมแม่และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้นมแม่ของประเทศไทยพบว่า ประเทศไทยได้คำนึงถึงประโยชน์ในเรื่องของการขยายระยะเวลาคลอดและการให้ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเงินค่าตอบแทนระหว่างลาคลอดด้วย ความพยายามให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 รวมถึงการผลักดันและรณรงค์การให้นมแม่มากกว่านมผงและมาตรฐานของอาหารสำหรับทารกและเด็ก จึงส่งผลให้มีการตรากฎหมายออกมาเป็นรูปธรรมและมีการประกาศใช้มีผลเป็นการทั่วไป คือ พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็ก พ.ศ. 2560 เท่านั้น แต่ยังไม่ปรากฏถึงการให้สำคัญในประเด็นเรื่องสถานประกอบการหรือที่ทำงานซึ่งนายจ้างหรือผู้ประกอบการจะต้องเตรียมพื้นที่หรือสถานที่สำหรับให้นมบุตรหรือปั๊มนมบุตรที่มีความเป็นส่วนตัวที่ไม่ใช่ห้องน้ำแต่อย่างใด

ในขณะที่ต่างประเทศนั้น ได้มีผลการยืนยันจากการศึกษาของ Heymann (2013) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายเกี่ยวกับการให้นมแม่ทั่วโลกพบว่า อุปสรรคในการให้นมแม่นั้นไม่ได้มาจากภาระงานที่หนักหน่วงของมารดาที่อยู่ในระบบแรงงาน แต่มาจากสภาพแวดล้อมของสถานที่ประกอบการ การขาดพื้นที่และอุปกรณ์สำหรับการเก็บรักษานมแม่ เวลาที่จำกัดในการให้นมบุตรระหว่างการทำงาน และระยะห่างระหว่างศูนย์ดูแลเด็กและที่ทำงาน สำหรับประเทศต่างๆ ที่ผู้เขียนได้หยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับสิทธิการให้นมแม่ในสถานประกอบการ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีบทบัญญัติกฎหมายต่างๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติการดูแลสุขภาพในราคาสัมเหตุสมผล (ACA) และแก้ไขพระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงานที่เป็นธรรม (FLSA) เป็นกฎหมายที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติสหรัฐอเมริกาได้ปฏิรูประบบสุขภาพของแม่และเด็กและถือว่าเป็นวาระสำคัญในระดับชาติ และในระดับมลรัฐนั้น มลรัฐนิวยอร์กได้มีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของมารดาผู้ให้นมแม่ (Breastfeeding Mother's Bill of Rights) และกฎหมายแรงงานของมลรัฐนิวยอร์ก (New York State Labor Law) ขณะเดียวกันมลรัฐคอนเนตทิคัตได้มีธรรมนูญของรัฐ (Connecticut General Statutes Annotated)

ตลอดจนประเทศสหราชอาณาจักรมีกฎหมายว่าด้วยการให้นมบุตรของลูกจ้างบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยความเสมอภาคหรือเท่าเทียม ค.ศ. 2010 (Equality Act 2010) และพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว ค.ศ. 2014 (Children and Family Act 2014) ประเทศอาร์เจนตินาอนุญาตให้ลูกจ้างได้ไปพักและสามารถไปปั๊มนมได้ 2 ครั้ง โดยแต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 30 นาที และประเทศฟิลิปปินส์มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการให้นมบุตร ค.ศ. 2009 (Expanded Breastfeeding Promotion Act of 2009) ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายแต่ละฉบับของแต่ละประเทศที่กล่าวมานี้ เป็นกฎหมายที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการให้นมแม่ในสถานที่ประกอบการ โดยกำหนดให้สถานประกอบการจะต้องจัดเตรียมพื้นที่หรือสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัวสำหรับการให้นมแม่และปั๊มนมที่ไม่ใช่ห้องน้ำทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนพบว่าสถานประกอบการแต่ละแห่งมีแตกต่างกันทั้งขนาดของสถานประกอบการและจำนวนลูกจ้าง การที่จะตรากฎหมายเป็นข้อบังคับให้ทุกสถานประกอบการจะต้องจัดเตรียมพื้นที่ส่วนตัวสำหรับให้นมบุตรนั้น ควรจะพิจารณาเนื้อที่และขนาดของสถานประกอบการเพื่อป้องกันมิให้เป็นภาระการสร้างภาระอันเกินควรกับผู้ประกอบการหรือนายจ้างมากเกินไป เช่น พระราชบัญญัติมาตรฐาน

แรงงานที่เป็นธรรม (FLSA) ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่นับว่าเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิการให้นมบุตรของลูกจ้างสูง ยังพบข้อบกพร่องให้สถานประกอบการที่ไม่สามารถจะจัดทำสถานที่หรือห้องให้นมบุตร หากมีพนักงานน้อยกว่า 50 คนย่อมกระทำไม่ได้ไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายแต่อย่างใด แต่จะต้องชี้แจงเหตุผล รวมถึงภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับนายจ้างว่าเหตุใดจึงไม่สามารถทำสถานที่ดังกล่าวได้ ตลอดจนการที่ลูกจ้างจะเรียกร้องสิทธิการให้นมบุตรของตนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายจะต้องมีขอบเขต ด้วยเช่นกัน ดังที่เคยมีศาลของวอชิงตัน ดีซี ในคดีระหว่าง Allen-Brown v. District of Columbia 174 F. Supp.3d 463 (2016) ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การใช้เครื่องปั๊มนมต้องทำในพื้นที่ส่วนตัว เพราะระหว่างการใช้เครื่องปั๊มนมผู้หญิงจะต้องเปิดหน้าอกตัวเอง เพื่อที่จะใช้เครื่องมือปั๊มนมดังกล่าว ซึ่งศาลเห็นด้วยว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ควรกระทำในห้องน้ำเพื่อป้องกันปัญหาการปนเปื้อนของเชื้อโรค แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องไม่มากจนเกินความจำเป็น เช่น การขอให้ลูกจ้างต้องมีเวลาอนหลับหรือเวลาพักผ่อนภายหลังจากการให้นมบุตร

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีความเห็นว่าบรรดาปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านเวลาและภารกิจในการทำงานและระยะทางที่ห่างไกล ระหว่างศูนย์ดูแลเด็กและสถานที่ประกอบการของมารดาถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการให้นมแม่ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการให้นมแม่ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการให้นมแม่ที่เข้มแข็งควรมีการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ขับเคลื่อนการรณรงค์ให้นมแม่ควรมีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองสำหรับมารดาที่ให้นมแม่ในสถานที่ประกอบการและสถานที่สาธารณะควรมีการเปิดภาคีวิชาการเกี่ยวกับการให้นมแม่ในสถานอาชีวศึกษาและควรมีการสนับสนุนให้สร้างศูนย์ดูแลเด็กในย่านธุรกิจและย่านชุมชนที่มีการเกาะกลุ่มของกลุ่ม กิจการร้านค้า เนื่องจากข้อมูลจากการวิจัยพบว่าศูนย์ดูแลเด็กที่อยู่ใกล้สถานประกอบการของมารดามีการให้นมแม่ในอัตราที่มากกว่าศูนย์ดูแลเด็กในย่านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าประเทศไทยนั้นยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับสถานที่ที่มารดาสามารถให้นมบุตรหรือปั๊มนมในสถานประกอบการ แต่เป็นที่น่ายินดีที่ในหลายๆ สถานประกอบการเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงจัดให้มีห้องหรือสถานที่ดังกล่าวที่ไม่ใช่ห้องน้ำหรือห้องพยาบาลอยู่ในสถานประกอบการ แต่ยังคงถือว่าเป็นส่วนน้อยอยู่เมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนสถานประกอบการในประเทศไทย ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่า การที่จะตรากฎหมายในเรื่องของสิทธิของการให้นมแม่ในสถานประกอบการในประเด็นดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงและพิจารณาให้รอบด้านควบคู่กันไป ซึ่งบทบัญญัติหรือตัวบทกฎหมายที่จะตราขึ้นนั้น

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติของประเทศไทยที่มีอยู่แล้ว เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ. 2555 เป็นต้น

2. ตราบทบัญญัติกฎหมายลำดับรอง เช่น กฎกระทรวง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การจะตราบทบัญญัติกฎหมายไม่ว่ากฎหมายจะอยู่ในลำดับศักดิ์ใดก็ตาม เนื้อหาของบทบัญญัติจะต้องมีที่มโนทัศน์ที่มีความเป็นกลาง ชัดเจน และง่ายต่อการตีความ ตลอดจนให้มีการคำนึงขนาดของสถานประกอบการ เพื่อกำหนดว่าสถานประกอบการขนาดใดที่จำเป็นต้องมีห้องให้นมบุตรและปั๊มนมบุตรเป็นส่วนตัวที่ไม่ใช่ห้องน้ำ รวมถึงการกำหนดจำนวนลูกจ้างขั้นต่ำประกอบด้วยย่อมจะเป็นการสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดภาระอันเกินควรต่อนายจ้างหรือผู้ประกอบการมากเกินไป ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกกฎหมายเป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสม เช่น กระทรวงแรงงาน เป็นต้น

ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะประโยชน์ที่ได้รับนั้น ได้ทั้งกับลูกจ้างและนายจ้าง เช่น คุณแม่ผู้เป็นลูกจ้างลางานน้อยลง ประโยชน์เรื่องการพัฒนาการทางกายภาพของเด็กที่ได้รับนมแม่ดียิ่งขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องซื้อนมและอุปกรณ์ในการขงนมลดความเป็นห่วงและความกังวลใจของพนักงานส่งผลทำให้มีสมาธิและมีขวัญกำลังใจที่ดีอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดียิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการเพิ่มภาพลักษณ์ที่ดีของผู้ประกอบการและบริษัท อีกทั้งประเทศชาติจะได้เด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bumrungrad Hospital. (2013). *Brest milk is the best nutrition for baby*, [Online]. Retrieved September 12, 2018, from: <https://www.bumrungrad.com/healthspot/September-2013/breast-feed-th>. (in Thai)
- Cesar, G. Bernardo, L. H. Christian, L. Luciana, Q. Ricardo, T. P., Denise, P. G. et al. (2015). *Association between breastfeeding and intelligence, educational attainment, and income at 30 years of age: a prospective birth cohort study from Brazil*. *Lancet Global Health Journal*, (3), 199-205.
- Cetthkrikul, N., Topothai, C., Topothai, T. and et al. (2015). *Feasibility of the Extension of Paid Maternity Leave from 90 Days to 180 Days in Thailand*. *Journal of Health Science, Thailand*, 24 (4), 1. (in Thai)
- Deoni, Sean C.L. (2013). *Breastfeeding and early white matter development: A cross-sectional study*. *NeuroImage*, (82), 77-86.
- Global Health Data Exchange. (2012). *Thailand Multiple Indicator Cluster Survey: MICS, 2012*. *United Nations Children's Fund*. [Online]. Retrieved September 19, 2018, from: <http://ghdx.healthdata.org/record/thailand-multiple-indicator-cluster-survey-2012>
- Healthpoint. (2016). *Brest feeding – recommendation for new mom*. [Online]. Retrieved September 11, 2018, from: <https://www.healthpoint.co.nz/download,627212.d> (in Thai)
- Heymann, J., Raub, A. and Earle, A. (2013). *Breastfeeding policy: a globally comparative analysis*. [Online] Retrieved May 20, 2013, from: <http://www.who.int/bulletin/volumes/91/6/12-109363/en/>.
- Keenaphan, N. (2018). *Breast milk is the best!*. [Online]. Retrieved September 12, 2018, from: <https://www.breastfeedingthai.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538979264&Ntype=6>. (in Thai)

- Landau, E. (2015) *Breastfeeding rooms hidden in health care law*. [Online]. Retrieved September 17, 2018, from: <http://www.cnn.com/2010/HEALTH/04/09/breast.feeding.society/index.html?hpt=C2>.
- Lytton, D. Timothy. Dennison, A. Barbara. Nguyen, Q. Trang. and Jurkowski, M. Janine. (2014). *There is More to Transparency than Meets the Eye: The Impact of Mandatory Disclosure Laws Aimed at Promoting Breastfeeding*. *American Journal of Law and Medicine*, (40) 393 – 415.
- Manes, Y. (2016). *What Are Breastfeeding Laws In Other Countries? A Breakdown of Nursing Around The World*. [Online]. Retrieved September 1, 2018, from: <https://www.romper.com/p/what-are-breastfeeding-laws-in-other-countries-a-breakdown-of-nursing-around-the-world-19434>.
- Memorandum of Act on controlled the promotion of food marketing for infants and young children B.E. 2560*. [Online]. Retrieved June 3, 2019, from: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2116&filename=government. (in Thai)
- Nuanjam, P. et al. (2013). *Factors affected to behavior and during time for breastfeeding of Pasi Charoen persons*. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation. (in Thai)
- Quick Fact of Childcare*. (2018) [Online]. Retrieved September 19, 2018, from: <https://sweden.se/quickfact/parental-leave/>
- Srivani, P. (2007). *Mother's rights to work with breastfeeding*. Bangkok: Thai Breastfeeding Center Printing. (in Thai)
- Thairath Online. (2015). *Mother need to know! Powdered milk vs breast milk, the difference as the sky and abyss*. [Online]. Retrieved September 12, 2018, from: <http://www.thairath.co.th/content/504019>. (in Thai)
- Tosompak, R. (2015). *Developing legislation to promote breastfeeding: The Reform of the Health System*. [Online]. Retrieved September 14, 2018, from: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20150917111642.pdf (in Thai)
- Unicef. (2018). *How good is breast milk*. [Online]. Retrieved September 12, 2018, from: <https://www.unicef.or.th/breastfeeding/workplace/for-mom/articles/pros-of-breastfeeding>. (in Thai)
- WHO. (2013). *Lactation in the workplace - Are we doing enough?*. [Online]. Retrieved September 11, 2018, from: <http://www.searo.who.int/thailand/news/wbw2013th/en/>. (in Thai)

การบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน

ธนากร เอี่ยมปาน^{1,*}

¹วิทยาลัยการบินและคมนาคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 20 March 2019

Revised: 23 September 2019

Accepted: 9 October 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน โดยมีหัวข้อที่สำคัญ คือ (1) วิวัฒนาการของความปลอดภัยการบิน (2) ทฤษฎีความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน (3) แนวทางการบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน และ (4) การวิเคราะห์อากาศยานอุบัติเหตุ Air France Flight 447 จากการศึกษาชี้ข้อเสนอแนะว่า นักบินต้องเรียนรู้การปฏิบัติงานด้านการบินและทบทวนศึกษาแนวทางการจัดการความผิดพลาดในการบิน ได้แก่ (1) ความผิดพลาดจากการทำการตรวจสอบ (2) ความผิดพลาดจากการติดต่อสื่อสาร (3) ความผิดพลาดจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติ และ (4) ความผิดพลาดจากการวางแผนการบิน โดยในช่วงห้าปีที่ผ่านมาเกิดการเติบโตของปริมาณการจราจรทางอากาศในแต่ละปีโดยเฉลี่ย 6.50% และนักบินมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการควบคุมบังคับเครื่องบิน จากสถิติของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุพบว่ามีสาเหตุหลักของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุมากกว่า 70.00% เกี่ยวข้องกับปัจจัยมนุษย์ (นักบิน) นักบินจำเป็นที่จะต้องนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการเรียนการสอนมาใช้ในการบังคับควบคุมเครื่องบิน ดังนั้น นักบินต้องแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติการบินมีความปลอดภัย ซึ่งความปลอดภัยทางการบินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการบิน โดยมีจุดมุ่งหมายในการรักษาชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทรัพยากรและเพิ่มผลผลิต

คำสำคัญ: การบริหารความผิดพลาดของมนุษย์

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: thanakorn.ei@spu.ac.th

Human Error Management in Aviation

Thanakorn Eiampan^{1,*}

¹College of Aviation & Transportation, Sripatum University

Abstract

This article is intended to present guidelines for human error management in aviation. The major topics are (1) Evolution of Aviation Safety, (2) The Theory of Human Error in Aviation, (3) Guidelines for Human Error Management in Aviation and (4) Aircraft Accident Analysis of Air France Flight 447. From the study, there are suggestions that pilots must learn to perform aviation operations and review studies on flight error management methods, including (1) the error from making checklists; (2) the error from communications; (3) the error from non-compliance with SOPs; and (4) error from aviation planning. In the past five years, the growth rate of air traffic was 6.50% each year on average and the pilot plays a very important role in controlling the aircraft. From the statistics of aircraft accidents, there were more than 70.00% of the main causes of aircraft accidents involving human factors (pilots). The pilot needs to apply the knowledge gained from learning to control the aircraft. So the pilot must solve the problems according to the specific confronting situation that occurred in order to ensure that the flight operation is safe. Aviation safety is extremely important in the aviation industry with the aim of preserving the lives of those involved, resources and productivity.

Keywords: human error management

* Corresponding Author; E-mail: thanakorn.ei@spu.ac.th

บทนำ

การบินเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องที่ต้องปรับให้เข้ากับกลไกของตลาด (Boeing, 2018) การพยากรณ์ความต้องการระยะยาวสำหรับเครื่องบินเป็นสิ่งจำเป็นและการคาดการณ์เกี่ยวกับแนวโน้มของอุตสาหกรรมนี้ในอนาคตโดยมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ความต้องการพื้นฐานสำหรับการเดินทางทางอากาศ กฎระเบียบ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพแวดล้อมของเทคโนโลยี และกลยุทธ์ของผลิตภัณฑ์ที่สายการบินต่างๆ นำเสนอในตลาด ในช่วงเวลาห้าปีที่ผ่านมาสถิติการเติบโตของปริมาณการจราจรทางอากาศในแต่ละปีโดยเฉลี่ย 6.5% และพบว่าปริมาณการจราจรทางอากาศมีการเติบโตมากกว่าค่าที่คาดการณ์ไว้ในแต่ละปีโดยเฉลี่ย 5.0% ซึ่งพบว่าอัตราค่าโดยสารทางอากาศต่ำกว่าค่ามาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้นและพร้อมกับการเติบโตของชั้นกลางในตลาดเกิดใหม่ขนาดใหญ่ เช่น อินเดีย จีน จึงทำให้มีการเติบโตด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจสายการบินใหม่กำลังขยายตัวในการเดินทางทางอากาศ มุ่งประกอบของการเติบโตหลายอย่างที่ทำให้ความต้องการการเดินทางทางอากาศเพิ่มขึ้น คือ การใช้จ่ายของผู้บริโภค อุตสาหกรรมการผลิต การขนส่งสินค้าทางอากาศ นอกจากนี้เศรษฐกิจตลาดเกิดใหม่ เช่น จีนกำลังเปลี่ยนไปโดยเศรษฐกิจบริการซึ่งจะสนับสนุนความต้องการการเดินทางทางอากาศที่สูงขึ้น ในอนาคตนี้มีแนวโน้มที่ภาคเศรษฐกิจบริการมีการเติบโตเพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับภาคการผลิตทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นด้วย จากข้อมูลสถิติขององค์การการท่องเที่ยวโลกใน พ.ศ. 2560 พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 7.1% และการขนส่งทางอากาศมีผู้โดยสารได้เติบโตขึ้นเกือบ 350 ล้าน

การปฏิบัติการบินนั้นนักบินมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการควบคุมบังคับเครื่องบินให้เครื่องบินอยู่ในสถานะที่ถูกต้องหรือกรณีเครื่องบินมีปัญหา นักบินต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติการบินเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินและสามารถนำเครื่องบินกลับมาลงสนามบินด้วยความปลอดภัย และจากสถิติของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุจำนวน 75 ครั้ง พบว่ามีสาเหตุหลักของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุมากกว่า 70.0% เกี่ยวข้องกับปัจจัยมนุษย์ (นักบิน) (Department of Transport and Bureau of Air Safety Investigation, 2019) นักบินจำเป็นที่จะต้องนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่มีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์เฉพาะหน้าที่กำลังเผชิญอยู่ให้ได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่นักบินมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ไม่เพียงพออาจส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติการบินได้เสมอ ดังนั้นความปลอดภัยทางการบินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการบิน การป้องกันไม่ให้อากาศยานอุบัติเหตุนั้นนักบินหรือผู้ปฏิบัติงานต้องนำความรู้เรื่องการบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบินไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการบิน

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน

วิวัฒนาการของความปลอดภัยการบิน

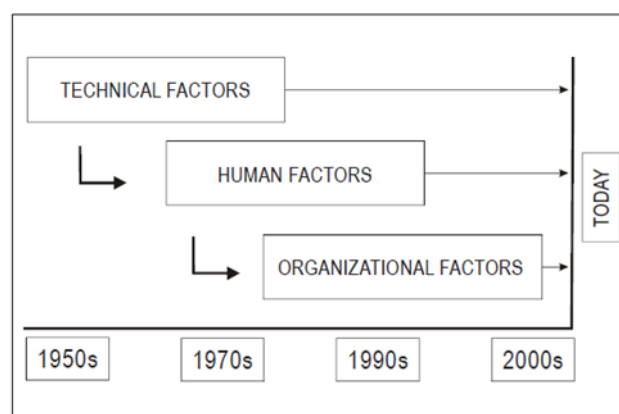
ความปลอดภัยทางการบิน (Aviation Safety) คือ การปฏิบัติการทางการบินสำเร็จโดยไม่มีการสูญเสียทรัพย์สินและชีวิตของผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นความปลอดภัยทางการบินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการบิน

และวิวัฒนาการของความปลอดภัยการบิน (International Civil Aviation Organization, 2013) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค (ภาพที่ 1) คือ

1. ยุคปัจจัยทางเทคนิค (Technical Factors) เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2493 ถึง พ.ศ. 2513 กิจการการบินเริ่มเป็นรูปแบบของอุตสาหกรรมการบินที่มุ่งเน้นหาข้อบกพร่องด้านความปลอดภัย โดยในช่วงแรกศึกษาด้านปัจจัยทางเทคนิคและความล้มเหลวทางเทคโนโลยี ต่อมาให้ความสำคัญในการสอบสวนหาสาเหตุของอากาศยานอุบัติเหตุ และมีการปรับปรุงปัจจัยทางเทคนิค จาก พ.ศ.2493 เป็นต้นไปได้มีการปรับปรุงเทคโนโลยีของเครื่องบินจึงนำไปสู่การลดลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปในจำนวนความถี่ของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ และการจัดการความปลอดภัยการบินได้ครอบคลุมกฎระเบียบของการปฏิบัติงานและการกำกับดูแล

2. ยุคปัจจัยมนุษย์ (Human Factors) เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2513 ถึง พ.ศ. 2533 ในช่วงเริ่มแรกความถี่ของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุมีการลดลงเนื่องจากมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และที่สำคัญคือมีการปรับปรุงกฎระเบียบด้านความปลอดภัยการบิน จึงทำให้เครื่องบินกลายเป็นวิธีการขนส่งทางอากาศที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น ต่อมาให้ความสำคัญโดยการศึกษาปัจจัยมนุษย์ในเรื่องของการทำงานระหว่างมนุษย์กับเครื่องบิน ปัจจัยมนุษย์นี้ได้นำไปสู่การค้นหาข้อมูลด้านความปลอดภัยอื่นๆ ซึ่งเมื่อก่อนนี้มีการลงทุนทรัพยากรอื่นๆ ในการบรรเทาการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ แต่ปัจจัยมนุษย์ยังคงถูกอ้างถึงในฐานะปัจจัยที่ทำให้การเกิดซ้ำในอากาศยานอุบัติเหตุ การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ทางด้านปัจจัยมนุษย์มีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นไปที่บุคคลโดยไม่พิจารณาสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

3. ยุคปัจจัยขององค์กร (Organizational Factors) เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2533 จนถึงปัจจุบัน ในช่วงของยุคนี้ความปลอดภัยทางการบินเริ่มถูกมองจากการจัดการเชิงระบบ ซึ่งรวมถึงปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากปัจจัยมนุษย์และปัจจัยทางเทคนิค และยอมรับว่าบุคคลที่ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบุคคล จึงเป็นแนวความคิดของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุที่ต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยขององค์กร เช่น การบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กร นโยบายความปลอดภัย การบริหารการควบคุมความเสี่ยง และสภาพแวดล้อมการทำงาน

ภาพที่ 1 วิวัฒนาการของความปลอดภัยการบิน (International Civil Aviation Organization , 2013)

ทฤษฎีความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน

อากาศยานอุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานของอากาศยานส่งผลทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรืออากาศยานได้รับความชำรุดเสียหาย โดยเกิดขึ้นจากการตั้งใจทำการบิน และอยู่ระหว่างเวลาที่บุคคลอยู่ในอากาศยานจนถึงบุคคลลงจากอากาศยาน (International Civil Aviation Organization, 2013)

ความผิดพลาดของมนุษย์ (Human Error) หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำหรือไม่กระทำของผู้ปฏิบัติงานเป็นผลทำให้การปฏิบัติงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Alexander, 2003) โดยลักษณะของความผิดพลาดของมนุษย์ ได้แก่ (1) ไม่กระทำเมื่อถึงเวลาต้องกระทำ (2) กระทำเมื่อไม่ต้องการให้กระทำ (3) การกระทำที่ไม่ถูกต้อง (4) การกระทำไม่ทำตามขั้นตอนการทำงาน (5) การกระทำที่ล่าช้า

การปฏิบัติการบินเป็นการทำงานที่ย่างยากซับซ้อนซึ่งความสำเร็จของการบินโดยอากาศยานไม่เกิดอุบัติเหตุขึ้นขึ้นกับความรู้ความสามารถทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และ Reason (1997) ได้ศึกษาลักษณะพฤติกรรมของความผิดพลาดของมนุษย์ (Human Error) ในการทำงานที่เป็นสาเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จได้ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การพลั้งเผลอ (Slips) คือ ความผิดพลาดเกิดจากความจำของผู้ปฏิบัติงานเสียไปชั่วขณะและไม่ได้ตั้งใจกระทำ แต่สุดท้ายกลับมานึกขึ้นได้เองและสามารถปฏิบัติงานได้ เช่น การทำข้ามขั้นตอนการปฏิบัติงาน การจัดลำดับความสำคัญของงานผิดพลาด และการทำผิดจังหวะเวลา

2. การลืมน (Lapses) คือ ความผิดพลาดเกิดจากความจำของผู้ปฏิบัติงานเสียในสิ่งที่เรียนรู้และไม่สามารถกระทำตามขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ โดยไม่ได้ตั้งใจกระทำและไม่รู้ตัวว่าทำผิดพลาด เช่น ละเลยการกระทำตามแผน และการไม่รู้หน้าที่ของตน

3. การทำผิด (Mistakes) คือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความตั้งใจกระทำของผู้ปฏิบัติงานและไม่รู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง โดยคิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องและเป็นอันตรายมาก การทำผิดสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ (1) การทำผิดเกิดในขั้นของการใช้กฎเกณฑ์ (Rule Based) คือ การไม่เข้าใจกฎการบินและระเบียบวิธีการปฏิบัติงานอื่นๆ อย่างดีพอ (2) การทำผิดเกิดในขั้นความรู้พื้นฐาน (Knowledge Based) คือ การมีความรู้ด้านการบินยังไม่พร้อมหรือขาดความรู้ด้านการบินในส่วนนั้น

4. การฝ่าฝืน (Violation) คือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความตั้งใจกระทำของผู้ปฏิบัติงาน โดยผู้ปฏิบัติงานไม่ทำตามกฎเกณฑ์ระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน และรู้ว่าทำผิดซึ่งเป็นอันตรายมากกว่าความผิดพลาดชนิดอื่นๆ การฝ่าฝืนสามารถแบ่งได้ 4 ประเภท คือ (1) การฝ่าฝืนเป็นกิจวัตร (Routine Violations) คือ การฝ่าฝืนที่ทำจนเคยชินเกิดขึ้นบ่อย และการยอมรับความเสี่ยงจนเป็นเรื่องปกติ (2) การฝ่าฝืนตามสถานการณ์ (Situational Violations) คือ การฝ่าฝืนตามเหตุการณ์เฉพาะหน้าระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับสภาพแวดล้อม จากแรงกดดันด้านเวลา ขาดการกำกับดูแล ขาดแคลนเครื่องมือ และเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ (3) การฝ่าฝืนแบบตื่นเต้น (Optimizing Violations) คือ การฝ่าฝืนเพื่อทำให้งานนั้นน่าสนใจหรือน่าตื่นเต้นเนื่องจากความน่าเบื่อหน่ายของงาน (4) การฝ่าฝืนแบบยกเว้น (Exceptional Violations) คือ การไม่ปฏิบัติงานตามกฎเกณฑ์ระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือการไม่มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานได้

สาเหตุหลักของสิ่งที่ทำให้เกิดนิสัยชอบฝ่าฝืน คือ (1) ความคาดหวัง (Expectation) คือ การรู้ว่าการฝ่าฝืนจะทำให้ได้สิ่งที่ต้องการ (2) ความมีอำนาจ (Powerfulness) คือ การฝ่าฝืนกฎระเบียบแล้วมีความรู้สึกว่ายู่เหนือผู้อื่น (3) ความมีโอกาศ (Opportunities) คือ การฝ่าฝืนแล้วจะมีความได้เปรียบในการปฏิบัติงานที่จะประสบความสำเร็จ (4) การวางแผน (Planning) คือ การฝ่าฝืนเนื่องจากขาดการวางแผนที่ดี

ตารางที่ 1 สถิติความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน (Australian Transport Safety Bureau , 2009)

Errors (as identified by five or more respondents)	Frequency	Per cent
Checklist errors (procedural)	47	12.3
Radio errors	32	8.4
Crew to ATC / other aircraft errors	27	7.0
Noncompliance to SOPs	23	6.0
Planning errors	21	5.5
Checklist errors (intentional noncompliance)	17	4.4
Documentation errors	16	4.2
Lack of stick and rudder proficiency	15	3.9
Other procedural errors	15	3.9
Mode control panel errors	13	3.4
Other intentional noncompliance	13	3.4
Crew to ATC errors	12	3.1
Handling errors	10	2.6
Other communication errors	9	2.3
Flight management computer/ Control display unit errors	8	2.1
Fuel management errors	8	2.1
Navigation errors	7	1.8
Crew interaction / Workload errors	6	1.6
Descent and approach errors	6	1.6
Lever and switch errors	6	1.6
Lack of knowledge of radio telephony	5	1.3
Other misperception errors	5	1.3
Paperwork errors	5	1.3
Situational awareness (lack of)	5	1.3

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าการเกิดความผิดพลาดของมนุษย์ในการบินจากมากไปน้อย คือ (1) ความผิดพลาดจากการทำรายการตรวจสอบ (Checklists error) (2) ความผิดพลาดจากการติดต่อสื่อสาร (Communication errors) (3) ความผิดพลาดจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติ (Non-compliance with SOPs) (4) ความผิดพลาดจากการวางแผนการบิน (Planning errors)

แนวทางการบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน

เหตุการณ์หรือภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานของอากาศยานส่งผลทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรืออากาศยานได้รับความชำรุดเสียหาย ซึ่งเหตุการณ์หรือภัยคุกคามนั้นมีสาเหตุมาจากความผิดพลาดของนักบินในการปฏิบัติการบินในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และส่งผลกระทบต่อองค์การการบินมีค่าใช้จ่ายสูงเมื่ออากาศยานเกิดอุบัติเหตุ ดังนั้นจากสถิติความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน นักบินจะต้องมีแนวทางการบริหารความผิดพลาดในการบิน ได้แก่

1. ความผิดพลาดจากการทำรายการตรวจสอบ (Checklists error) โดยมีแนวทางการบริหารความผิดพลาดในการบิน ดังนี้ (1) นักบินที่จะทำรายการตรวจสอบควรรองกว่าไม่มีสิ่งรบกวนหรือมีการขัดจังหวะจากสิ่งทีนักบิน

คาดไว้ว่าจะเกิดขึ้น (2) นักบินถูกขัดจังหวะในระหว่างการทำรายการตรวจสอบนั้น นักบินควรเริ่มต้นทำรายการตรวจสอบใหม่เพื่อลดโอกาสที่ไม่ทำรายการตรวจสอบบางอย่าง (3) นักบินต้องอ่านแต่ละรายการในรายการตรวจสอบอย่างรอบคอบ (อย่าทำรายการตรวจสอบจากการใช้ความจำ) (4) นักบินต้องทำรายการตรวจสอบด้วยความเร็วที่เหมาะสม กรณีนักบินทำรายการตรวจสอบด้วยความเร็วที่เร็วมากจะนำไปสู่ความผิดพลาดเพิ่มขึ้น (5) นักบินต้องยืนยันแต่ละรายการตรวจสอบ โดยการมองเห็น การสัมผัส การชี้หรือจับสวิตช์และพูดลักษณะของตำแหน่งของสวิตช์นั้น ๆ (6) นักบินไม่แน่ใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งในรายการตรวจสอบ ให้นักบินทั้งสองคนช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของเรื่องนั้น (7) นักบินต้องระวังความคิดอคติของตนเอง โดยนักบินคนหนึ่งอาจเห็นบางสิ่งบางอย่างตามที่ตนเองคาดหวังหรือคิดไว้ แต่นักบินอีกคนหนึ่งต้องตรวจสอบว่าสิ่งนั้นถูกต้องหรือไม่ตามข้อเท็จจริง

2. ความผิดพลาดจากการติดต่อสื่อสาร (Communication errors) เกิดขึ้นระหว่างนักบินกับนักบิน ระหว่างนักบินกับเจ้าหน้าที่ควบคุมการจราจรทางอากาศ ระหว่างนักบินกับลูกเรือและอื่นๆ โดยมีแนวทางการบริหารความผิดพลาดในการบิน ดังนี้ (1) การใช้คำศัพท์ที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ (2) การดำเนินการติดต่อสื่อสารเมื่อไม่มีสิ่งรบกวน (3) การพูดซ้ำ ๆ และชัดเจน (4) การได้รับข้อความไม่ชัดเจนหรือไม่แน่ใจข้อความ ให้ถามหรือยืนยันข้อความใหม่เพื่อให้แน่ใจว่าข้อความนั้นเข้าใจได้ถูกต้อง (5) การตั้งใจฟังข้อความจากผู้ส่ง

3. ความผิดพลาดจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติ (Non-compliance with SOPs) โดยมีแนวทางการบริหารความผิดพลาดในการบิน ดังนี้ (1) การตรวจสอบให้แน่ใจว่างานที่ทำมีระเบียบวิธีปฏิบัติและเรียนรู้ในการใช้งาน (2) ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการ หัวหน้างานหรือนักบินอาวุโสให้ทำเป็นตัวอย่างในการใช้ระเบียบวิธีปฏิบัติ (3) ผู้ปฏิบัติงานกำลังจะละเมิดระเบียบวิธีปฏิบัติ ให้พิจารณาถึงผลของปัญหาด้านความปลอดภัยที่เกิดขึ้น (4) ผู้ปฏิบัติงานพบปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบระเบียบวิธีปฏิบัติหรือการทำตามขั้นตอนวิธีปฏิบัติงานให้แจ้งผู้รับผิดชอบเพื่อหาหนทางในการแก้ไขให้ดีขึ้น

4. ความผิดพลาดจากการวางแผนการบิน (Planning errors) โดยมีแนวทางการบริหารความผิดพลาดในการบิน ดังนี้ (1) เตรียมการบรรยายสรุปก่อนการบินเสมอ (2) นักบินที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในกระบวนการวางแผนการบินต้องมั่นใจว่ามีความรู้ความเข้าใจเหมือนกัน (3) นักบินอย่ารีบที่จะเตรียมการบิน โดยการปฏิบัติการบินช้าว่าเวลาก็ยังดีกว่าที่ไม่ได้เตรียมตัวการบิน (4) นักบินที่มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติการบินมากเท่าไร มีโอกาสที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่อาจทำให้เกิดความผิดพลาดมากขึ้นเท่านั้น (5) ระหว่างการบรรยายสรุปก่อนการบิน นักบินต้องระบุว่าภัยคุกคามใดที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติการบิน อภิปรายว่าภัยคุกคามเหล่านี้จะมีผลกระทบกับเที่ยวบินอย่างไรและมีวิธีการบริหารเที่ยวบินให้มีความปลอดภัยได้อย่างไร

การวิเคราะห์อากาศยานอุบัติเหตุ Air France Flight 447

เหตุการณ์ แอร์ฟรานซ์ เที่ยวบินที่ 447 (Aviation Safety Network , 2019) ใช้เครื่องบินแอร์บัส เอ 330-203 เป็นเที่ยวบินที่ออกจากท่าอากาศยาน Rio de Janeiro ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 22.29 น. (UTC) สู่อากาศยานนานาชาติ Charles de Gaulle กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส มีลูกเรือประกอบด้วย กัปตัน 1 คน นักบินผู้ช่วย 2 คน ลูกเรือ 9 คน โดยมีผู้โดยสารจำนวน 216 คนเป็นผู้ชาย 126 คนผู้หญิง 82 คนและเด็ก 8 คน (รวมทารก 1 คน) โดยเครื่องบินแอร์บัส เอ 330 ที่ได้รับการออกแบบให้ปฏิบัติการบินโดยนักบิน

สองคน แต่เนื่องจากเวลาปฏิบัติหน้าที่ในเส้นทางการบินครั้งนี้ใช้เวลาจำนวน 13 ชั่วโมงซึ่งเกินกว่าจำนวนชั่วโมงบินสูงสุด 10 ชั่วโมงบินที่อนุญาตสำหรับนักบินที่จะปฏิบัติการบินโดยไม่หยุดพัก ดังนั้นเที่ยวบินที่ 447 นี้จึงมีนักบินจำนวน 3 คนซึ่งประกอบด้วยกัปตัน 1 คนและนักบินผู้ช่วยจำนวน 2 คน เมื่อนักบินจำนวน 3 คนบนเครื่องบินนี้ นักบินแต่ละคนสามารถพักผ่อนระหว่างเที่ยวบินได้และเครื่องบินแอร์บัส เอ 330 มีห้องพักผ่อนนักบินตั้งอยู่ด้านหลังของห้องนักบิน การปฏิบัติการบินนี้กัปตันได้ให้นักบินผู้ช่วยคนหนึ่งพักผ่อนในช่วงแรกและกัปตันจะพักผ่อนในช่วงที่สอง ในเวลาต่อมา กัปตันได้ออกไปพักผ่อนที่ห้องพักผ่อนนักบิน เครื่องบินลำนี้จึงปฏิบัติการบินด้วยนักบินผู้ช่วย 2 คน ขณะปฏิบัติการบินนักบินผู้ช่วยได้มีการติดต่อผู้ควบคุมการจราจรทางอากาศของประเทศบราซิล ครั้งสุดท้ายเมื่อเวลา 02.14 น. (UTC) เมื่อเครื่องบินกำลังจะเข้าใกล้ระยะตรวจสอบเรดาร์ของประเทศบราซิลเหนือมหาสมุทรแอตแลนติก ต่อมาเครื่องบินได้หายไปจากจอเรดาร์ขณะบินอยู่เหนือมหาสมุทรแอตแลนติกในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2552 โดยได้รับการยืนยันว่าผู้โดยสาร 216 ชีวิตบนเครื่องเสียชีวิตทั้งหมด ต่อมาวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ทหารเรือของประเทศบราซิลมีการพบศพและซากบางส่วน of เครื่องบินระยะทาง 680 ไมล์ (1,090 กิโลเมตร) จากบริเวณชายฝั่งประเทศบราซิล กล้องบันทึกการบินของเครื่องบินไม่ได้รับการค้นพบจากพื้นมหาสมุทรแอตแลนติกจนกระทั่งถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2554 จึงมีการค้นพบกล้องบันทึกการบินของเครื่องบิน ซึ่งถือเป็นอุบัติเหตุทางการบินครั้งร้ายแรงที่สุดของสายการบินแอร์ฟรานซ์และหาญะนี้ยังเป็นความเสียหายครั้งแรกนับตั้งแต่เครื่องบินแอร์บัส เอ 330 เริ่มใช้งานเมื่อ 16 ปีก่อนอีกด้วย

ผลการสอบสวน การค้นหากล้องบันทึกการบินและเครื่องบินบันทึกการสนทนาภายในห้องนักบิน (CVR) ถูกพบหลังจากเหตุการณ์เครื่องบินตกเกือบ 2 ปี ที่ความลึกกว่า 1.2 กิโลเมตร สรุปได้ว่า เที่ยวบินที่ 447 นี้ประสบปัญหาด้านสภาพอากาศ โดยเที่ยวบินนี้ไม่ได้หลีกเลี่ยงการบินผ่านฝนฟ้าคะนองโดยไม่ทราบเหตุผล อีกทั้งขณะวิกฤตการณ์ผู้บังคับเครื่องบินทั้งสองคนเป็นนักบินผู้ช่วยส่วนกัปตันไปพักผ่อน นักบินพบว่าเครื่องบินกำลังบินอยู่ท่ามกลางฝนฟ้าคะนอง แม้นักบินจะเปลี่ยนเส้นทางการบินเล็กน้อยเพื่อหลีกเลี่ยงและลดความเร็วให้เหมาะสม แต่ก็ไม่ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้นมาก เครื่องบินมีท่อปีโต (Pitot tubes) ซึ่งมีหน้าที่วัดความเร็วอากาศของเครื่องบิน (Air speed) และเมื่อเครื่องบินบินในฝนฟ้าคะนองทำให้มีน้ำแข็งเกาะที่ท่อปีโต จึงทำให้ท่อปีโตอุดตันและไม่สามารถวัดความเร็วอากาศของเครื่องบินได้ ซึ่งระบบคอมพิวเตอร์สูญเสียความสามารถในการคำนวณความเร็วของเครื่องบิน ต่อมาระบบคอมพิวเตอร์ได้แจ้งเตือนนักบินว่าเครื่องบินออกจากระบบการบินอัตโนมัติ (Auto pilot) และ 3 วินาทีต่อมา ระบบขับเคลื่อนอัตโนมัติของเครื่องยนต์ (Auto-thrust) ถูกยกเลิกการทำงาน นักบินผู้ช่วยจึงทำการปฏิบัติการบินแทนระบบการบินอัตโนมัติ (Manual Fly) และเร่งเครื่องยนต์ด้วยตนเอง (Manual thrust) เมื่อเครื่องบินไม่มีระบบการบินอัตโนมัติ เครื่องบินเริ่มเลี้ยวด้านขวาเนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวน นักบินผู้ช่วยทำการแก้ไขให้เลี้ยวไปด้านซ้ายและเครื่องบินมีอาการเลี้ยวซ้ายขวาสลับกันตามสภาพของอากาศ ต่อมาโดยไม่ทราบเหตุผลนักบินผู้ช่วยได้ดึงคันบังคับเข้าหาตัวซึ่งทำให้เครื่องบินเชิดหัวขึ้นและเพิ่มระดับความสูงขึ้นไปจากเดิม จนกระทั่งเครื่องบินมีความเร็วต่ำกว่าความเร็วต่ำสุดที่เครื่องบินสามารถบินได้ ซึ่งคอมพิวเตอร์ได้ส่งเสียงเตือนว่าเครื่องบินมีอาการร่วงหล่น (Stall) ตลอดเวลาของการเกิดวิกฤตการณ์นั้นนักบินผู้ช่วยทั้งสองคนเกิดความสับสนในขณะปฏิบัติหน้าที่ควบคุมเครื่องบิน ในช่วงสุดท้ายกัปตันได้เข้ามาในห้องนักบินและบอกวิธีการแก้ไขและพบว่าเครื่องบินมีอาการร่วงหล่น แต่ความสูง 2,000 ฟุต ไม่มากพอที่จะแก้ไขสถานะของเครื่องบินได้ทัน จนกระทั่งเครื่องบินกระแทกพื้นน้ำมหาสมุทรแอตแลนติกที่ความเร็วกว่า 200 ไมล์ต่อชั่วโมง และภายในเวลา 3 นาทีครึ่ง เครื่องบินสูญเสียความสูงกว่า 35,000 ฟุต

บทวิเคราะห์ความผิดพลาดซึ่งนักบินไม่ปฏิบัติตามแนวทางการบริหารความผิดพลาดในการบิน ได้แก่

1. ความผิดพลาดจากการวางแผนการบินของนักบิน (Planning errors) คือ การบรรยายสรุปก่อนการบินนั้นนักบินทั้ง 3 คนต้องวางแผนการบินร่วมกัน เกี่ยวกับสภาพของเครื่องบิน ประกาศผู้ทำการในอากาศ และสภาพอากาศของสนามบินต้นทาง ระหว่างเส้นทางการบิน สนามบินปลายทาง และสนามบินสำรอง ในกรณีนี้เมื่อนักบินพิจารณาข้อมูลแล้วพบว่า ภัยคุกคาม คือ สภาพอากาศระหว่างเส้นทางการบินและรู้ว่าจะถึงเวลาเข้าสภาพอากาศเมื่อไร ดังนั้นกับตันต้องตัดสินใจว่าควรจะต้องปฏิบัติการบินผ่านสภาพฝนฟ้าคะนองด้วยตนเองและให้นักบินผู้ช่วยไปพักผ่อนในช่วงเวลานี้ ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นกับตันจะแก้ไขให้เครื่องบินอยู่ในสถานะที่ถูกต้องเพราะกับตันเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมากที่สุดในการบินปฏิบัติงานครั้งนี้ จากความผิดพลาดของเหตุการณ์นี้สอดคล้องกับเหตุการณ์อากาศยานอุบัติเหตุของโคเรียนแอร์เที่ยวบินที่ 801 เครื่องบินโบอิง 747-300 (Aviation accident, 2019) ขณะกำลังทำเครื่องวัดประกอบการบินเพื่อลงท่าอากาศยานนานาชาติ Antonio B. Won Pat ในเกาะกวม ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2540 เครื่องบินเกิดอุบัติเหตุตกบริเวณ Nimitz Hill เมือง Asan ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากสนามบิน ทำให้มีผู้เสียชีวิต 228 คน และบาดเจ็บ 26 คน สาเหตุหลักของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ คือ นักบินขาดการวางแผนการบินที่ดี และการศึกษาประกาศผู้ทำการในอากาศ โดยเมื่อระบบนำเครื่องบินลงสนามบินด้วยเครื่องวัดประกอบการบินทำงานผิดพลาด และมีพายุฝนฟ้าคะนอง ซึ่งนักบินต้องวางแผนในการปฏิบัติการบินใหม่เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแต่นักบินไม่ได้กระทำจึงนำไปสู่การเกิดอากาศยานอุบัติเหตุในที่สุด

2. ความผิดพลาดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างนักบินกับนักบิน (Communication errors) เมื่อระบบการบินอัตโนมัติ (Auto pilot) และระบบขับเคลื่อนอัตโนมัติของเครื่องยนต์ (Auto thrust) ไม่ทำงานจะมีระบบคอมพิวเตอร์แจ้งเตือนนักบิน ดังนั้นนักบินจะทำการปฏิบัติการบินแทนระบบการบินอัตโนมัติ (Manual Fly) และเร่งเครื่องยนต์ด้วยตนเอง (Manual thrust) เพื่อให้เครื่องบินอยู่ในขอบเขตที่มีความปลอดภัย นักบินทั้งสองคนต้องปรึกษามหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและแจ้งเตือนซึ่งกันและกัน (กรณีที่นักบินคนหนึ่งทำการปฏิบัติการบินให้เครื่องบินอยู่ในสถานะที่ไม่ถูกต้องและนักบินอีกคนหนึ่งต้องเตือนว่าไม่ถูกต้อง) โดยนักบินทำความผิดพลาดครั้งนี้ นักบินไม่ยืนยันกันว่าเครื่องวัดความเร็วของเครื่องบินใช้ไม่ได้ นักบินไม่แจ้งเตือนเมื่อเครื่องบินยกหัวใกล้มุมที่มากที่สุดที่สามารถปฏิบัติการบินได้ นักบินไม่อ่านค่าเครื่องวัดอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบค่าที่ถูกต้อง และที่สำคัญที่สุดเมื่อนักบินไม่ปรึกษารือกันทำให้นักบินทั้งสองคนสับสนหรือคิดไม่เหมือนกันจึงทำให้การปฏิบัติไปคนละแนวทาง จากความผิดพลาดของเหตุการณ์นี้สอดคล้องกับเหตุการณ์อากาศยานอุบัติเหตุที่ท่าอากาศยาน Tenerife ประเทศสเปน (Tenerife information centre, 2019) ในวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2520 เมื่อเครื่องบินโดยสารโบอิง 747 ของสายการบินแพนแอมและสายการบินเคแอลเอ็ม ชนกันบนทางวิ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 583 คน นับเป็นอุบัติเหตุทางการบินที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์การบิน จากการสืบสวนพบว่าสาเหตุหลักของอากาศยานอุบัติเหตุ คือ ความผิดพลาดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างนักบินกับหอบังคับการบิน โดยเที่ยวบินเคแอลเอ็มวิ่งขึ้นโดยยังไม่ได้รับอนุญาตจากหอบังคับการบิน เนื่องจากความเข้าใจผิดของกับตันเคแอลเอ็มว่าหอบังคับการบินอนุญาตให้เครื่องบินเคแอลเอ็มวิ่งขึ้นได้ ทำให้เครื่องบินทั้งสองลำชนกันบนทางวิ่ง ซึ่งเมื่อนักบินไม่แน่ใจคำสั่งอนุญาตให้เครื่องบินวิ่งขึ้นจากหอบังคับการบิน ให้นักบินสอบถามหอบังคับการบินอีกครั้ง

3. ความผิดพลาดจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติ (Non-compliance with SOPs) เมื่อนักบินไม่ยืนยันกันว่าเครื่องวัดความเร็วของเครื่องบินใช้ไม่ได้และผลที่ตามมา คือ นักบินทำความผิดพลาดโดยไม่ปฏิบัติตาม

ขั้นตอนการเกิดเหตุฉุกเฉินในหัวข้อความเร็วของเครื่องบินไม่น่าเชื่อถือ (Unreliable speed procedure) โดยมีสาเหตุจากการที่ความรู้พื้นฐานยังไม่พร้อม และการมีประสบการณ์ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติการบิน จากความผิดพลาดของเหตุการณ์นี้สอดคล้องกับเหตุการณ์อากาศยานอุบัติเหตุของเครื่องบินชนกันกลางอากาศที่ประเทศอินเดีย (William, 2019) เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 โดยเครื่องบินโดยสารที่เดินทางจากคาชัคสถาน (คาชัคสถานแอร์ไลน์เที่ยวบินที่ 1907) กำลังจะลงจอดที่ท่าอากาศยานนานาชาติอินทรา คานธี ประเทศอินเดีย ชนกับเครื่องบินโดยสาร (ชาอูดีอาระเบียนแอร์ไลน์เที่ยวบินที่ 763) ที่ขึ้นบินจากท่าอากาศยานเดียวกันมุ่งหน้าไปยังประเทศชาอูดีอาระเบีย ผู้โดยสารและลูกเรือบนเครื่องบินทั้งสองลำจำนวน 349 คนเสียชีวิตทั้งหมด เหตุการณ์นี้ถือเป็นเหตุการณ์เครื่องบินชนกันกลางอากาศที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุดในโลก สาเหตุหลักของการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ คือนักบินไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติ (Non-compliance with SOPs) โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศสั่งให้เที่ยวบินที่ 1907 ลดระดับลงมาที่ 15,000 ฟุต แต่นักบินเที่ยวบินนี้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบคำสั่งของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศ และลดระดับลงมาที่ 14,500 ฟุต และเที่ยวบินที่ 1907 ลดระดับลงไปอีกประมาณ 310 ฟุต ก่อนที่จะชนกัน ซึ่งชาอูดีอาระเบียนแอร์ไลน์เที่ยวบินที่ 763 ได้บินในเส้นทางบินเดียวกันและสวนทางกับเที่ยวบินที่ 1907 และบินที่ระดับความสูง 14,000 ฟุต ซึ่งถ้านักบินของเที่ยวบินที่ 1907 ลดระดับลงมาที่ 15,000 ฟุต แล้วยังคงบินรักษาความสูง 15,000 ฟุตไว้เครื่องบินทั้งสองลำไม่มีโอกาสชนกันได้

สรุป

ความปลอดภัยทางการบินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการบิน และวิวัฒนาการของความปลอดภัยการบิน แบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ (1) ปัจจัยทางเทคนิค (Technical Factors) โดยศึกษาเกี่ยวกับความล้มเหลวทางเทคโนโลยี (2) ปัจจัยมนุษย์ (Human Factors) โดยศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของบุคคลจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงาน (3) ปัจจัยขององค์กร (Organizational Factors) โดยศึกษาจากมุมมองการจัดการเชิงระบบในการบริหารจัดการความปลอดภัยทางการบินและมีการคำนึงถึงผลกระทบจากปัจจัยขององค์กร เช่น การบริหารจัดการองค์กร วัฒนธรรมองค์กร นโยบายความปลอดภัย การบริหารการควบคุมความเสี่ยง และอื่นๆ ความผิดพลาดของมนุษย์ (Human Error) ซึ่งเป็นสาเหตุให้อากาศยานอุบัติเหตุนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ การพลั้งเผลอ (Slips) การลืมน (Lapses) การทำผิด (Mistakes) การฝ่าฝืน (Violation) ดังนั้นความรู้พื้นฐานด้านความผิดพลาดของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่จะนำไปสู่การทำงานที่ผิดพลาดได้ และการเรียนรู้การจัดการความผิดพลาดของนักบินจะช่วยป้องกันการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุได้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี SHELL โมเดล (International Civil Aviation Organization, 2013) ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสดงว่ามนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อทำงานให้ประสบความสำเร็จ และหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่มีโอกาสเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

นักบินต้องเรียนรู้การปฏิบัติงานด้านการบินและทบทวนศึกษาแนวทางการจัดการความผิดพลาดในการบิน ได้แก่ (1) ความผิดพลาดจากการทำรายการตรวจสอบ (Checklists error) (2) ความผิดพลาดจากการติดต่อสื่อสาร (Communication errors) (3) ความผิดพลาดจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติ (Non-compliance with SOPs) (4) ความผิดพลาดจากการวางแผนการบิน (Planning errors)

เอกสารอ้างอิง

- Alexander, T. (2003). *Commercial aviation safety*. New York: McGraw-Hill.
- Australian Transport Safety Bureau. (2009). *Perceived threats errors and safety in aerial work and low capacity air transport operations* [Online]. Retrieved March 1, 2019, from: <https://www.atsb.gov.au/publications/2006/ar2006156/>
- Aviation accident. (2019). *Korean Air Flight KL801* [Online]. Retrieved March 1, 2019, from: <http://www.aviation-accidents.net/korean-air-boeing-b747-hl7468-flight-kl801/>
- Aviation Safety Network. (2019). *Air France Flight 447* [Online]. Retrieved March 1, 2019, from: <https://aviation-safety.net/database/record.php?id=20090601-0>
- Boeing. (2018). *Commercial Market Outlook 2018-2037* [Online]. Retrieved March 1, 2019, from: <http://www.boeing.com/commercial/market/commercial-market-outlook>
- Department of Transport and Bureau of Air Safety Investigation. (2019). *Human Factors in Fatal Aircraft Accidents* [Online]. Retrieved March 1, 2019, from: https://www.atsb.gov.au/media/28363/sir199604_001.pdf
- International Civil Aviation Organization. (2013). *Safety Management Manual (Doc 9859)*. Montréal: International Civil Aviation Organization.
- Reason J. (1997). *Managing the Risks of Organization Accidents*. Aldershot: Ashgate.
- Tenerife information centre. (2019). *The Tenerife Airport Disaster* [Online]. Retrieved March 1, 2019, from: <https://www.tenerife-information-centre.com/tenerife-airport-disaster.html>
- William D. (2019). *The Day Two Planes Flew Into Each Other And Killed More Than 300 People* [online]. Retrieved March 1, 2019, from: <https://allthatsinteresting.com/charkhi-dadri-collision>

การสังเคราะห์การท่องเที่ยวโดยชุมชน: โอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน

กมลนก เกียรติศักดิ์ชัย^{1,*}, ศรีญา ประเสริฐสุด², เอียร์รัตน์ ฉัตรภัทรพล³

^{1,2,3} โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Received: 22 May 2019

Revised: 7 November 2019

Accepted: 8 November 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมเพื่อตรวจสอบและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในบทความจะประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย โอกาสของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความท้าทายและอุปสรรคของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เพื่อให้คนในชุมชนและผู้กำหนดนโยบายได้ตระหนักถึงความเหมาะสมในการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะประเด็นที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนมากกว่าผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ซึ่งหากไม่มีการทบทวนการพัฒนาอาจทำให้ชุมชนสูญเสียความเป็นตัวตนที่แท้จริง การทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชนดั้งเดิมออกจากชุมชน พร้อมทั้งเสนอทิศทางการพัฒนาในการปรับตัวและเตรียมความพร้อมกระแสการเปลี่ยนของชุมชนที่สามารถสืบทอดบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาแบบยั่งยืน

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: kamille1222@gmail.com

A Synthesis of Community-Based Tourism: Opportunities or Challenges to Sustainable Development

Kamonkanok Kiatisakchai^{1,*}, Sariya Prasertsut², Thianrat Chatphattaraphon³

^{1,2,3} School of Tourism and Hospitality Management, Suan Dusit University

Abstract

This article aims to review literature to examine and synthesize concepts and research studies related to community-based tourism (CBT) in order to indicate whether community-based tourism is an opportunity or obstacle of sustainable tourism development. The contents of the article will consist of concepts of community-based tourism management, the situation of community-based tourism in Thailand, the opportunities of community-based tourism, the challenges and obstacles of community-based tourism, and the direction for sustainable development of community-based tourism so that people in the community and policy makers will be aware of the suitability of the community development for tourism in accordance with the changing situations, especially in the issues that cause negative impact to the community more than the positive impact that the community will receive. If there is no review of the development, the results may be that the community may lose its real self-identity, the tourism resources or the good customs and tradition of the community may be destroyed on a continuous basis, as well as the emigration of people in the original community out of the community. This article will be proposing development directions for adaptation and readiness preparation for the changing trends of communities that can be truly inherited on the basis of sustainable development.

Keywords: community-based tourism, sustainable development

บทนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยการเจรจาและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตั้งอยู่บนฐานคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Sarobol, 2003) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนก่อเกิดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเป็นคนจัดการที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) ที่เกิดขึ้นในช่วงแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อคนในชุมชนท้องถิ่น (Murphy, 1985) ได้รับการยอมรับในประเทศต่างๆ ทั่วโลกว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดอัตราความยากจนในพื้นที่ชนบท

ศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนชนบทถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความหลากหลายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการพัฒนาชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชุมชนจากทรัพยากรที่ชุมชนมี นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ว่ามีศักยภาพและบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจของชุมชน แต่การส่งเสริมและสนับสนุนเชิงนโยบายในการพัฒนาของรัฐบาลยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ (Goodwin & Santilli, 2009) เพราะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนานเพื่อให้เกิดสำนึกร่วมกันที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนรวมถึงการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเกิดขึ้นซ้ำและถูกจำกัดเฉพาะกลุ่มในชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก หากถูกจำกัดการเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมก็จะทำให้ผลประโยชน์ไม่ถูกกระจายให้กับผู้อาศัยอยู่ในชุมชนอย่างทั่วถึง อีกทั้งโอกาสและความสามารถทางการศึกษาของคนในชุมชนชนบทมีข้อจำกัดมากกว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ดังนั้น ทักษะในการพัฒนาทรัพยากรที่มีจำกัดมักจะถูกเข้ามาแทนที่ด้วยกลุ่มทุนจากคนนอกชุมชนเข้ามาแสวงหาโอกาสและผลประโยชน์ในชุมชน เช่น การสร้างที่พัก ร้านอาหาร และบริการอื่นๆ ทางการท่องเที่ยวเข้ามาแทน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการจัดการการท่องเที่ยว หากถูกจำกัดสิทธิและผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจจะทำให้สังคมของคนในชุมชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากผลประโยชน์เชิงบวกจะนำมาสู่ผลกระทบวิถีชีวิตและเกิดความขัดแย้งของคนในชุมชนได้

บทความนี้จึงเป็นการนำเสนอการทบทวนงานวิจัยต่างๆ เพื่อตรวจสอบและสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมทั้งนำเสนอแนวทางที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญในตลาดการท่องเที่ยวโลกเป็นระยะเวลายาวนาน ช่วงทศวรรษที่ 1970 ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) การท่องเที่ยวประเภทนี้ได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) สามารถนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ในขณะเดียวกันการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ปรากฏมีการส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งที่ควรทำ โดยเริ่มที่การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านความรู้ และทักษะในการจัดการทรัพยากรที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวมากกว่าการควบคุมโดยรัฐหรือการตลาด (Scheyvens, 2002) การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบทางลบของการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการควบคุมและมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาและการจัดการสัดส่วนผลประโยชน์ที่คงอยู่ในชุมชนและคนในชุมชน (Denman, 2001)

นอกจากนั้น สถาบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ “การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรม มีการจัดการและชุมชนเป็นเจ้าของ เพื่อชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าเยี่ยมชมสามารถเพิ่มความตระหนักรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนและวิถีชีวิตในท้องถิ่นได้”

องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ “รูปแบบของ การท่องเที่ยวชุมชนที่เอื้อให้เกิดผู้ให้บริการท้องถิ่นและองค์กรที่จัดหาสินค้าและบริการที่มุ่งเน้นการตีความหมายและสื่อสารผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมได้รับการสนับสนุนและติดตามจากชุมชน หน่วยงานราชการท้องถิ่น และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs)”

เหตุผลหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การค้นหากลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรของชุมชน ประกอบด้วย มุมมองเชิงจริยธรรมที่ชี้ให้เห็นถึงการจัดการสมาชิกในชุมชนพร้อมกับการตัดสินใจที่จะสืบทอดความรับผิดชอบไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว การผูกขาดทางการค้า และการสะสมผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชน (Mountain Institute, 2000) เป็นการพัฒนาระดับท้องถิ่นการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถทำให้เพิ่มผลกำไรสูงสุดจากการท่องเที่ยว โดยชุมชนจะรวมบริการต่างๆ ที่ได้รับการวางแผนและการจัดการร่วมกันจึงจำเป็นต้องกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่แต่ละครัวเรือนในชุมชน (Forstner, 2004)

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนโดยใช้โอกาสจากการท่องเที่ยว จากการศึกษาของ Hatton ในปี 1992 ระบุว่า การท่องเที่ยวตามชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับสูงภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเหตุผล 2 ประการสำคัญ คือ ประการแรก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาและดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชน อนึ่งรายได้ที่ได้รับจากกิจกรรมเหล่านั้นจะเข้าสู่ชุมชนด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ที่ชุมชนออกแบบขึ้นมา เช่น สหกรณ์ชุมชน สมาคมหรือชมรมการค้าที่ว่างคนในชุมชนหรือผู้ประกอบการหลากหลายที่เริ่มต้นธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ประการที่สอง การเคารพวัฒนธรรม

ท้องถิ่นและประเพณีท้องถิ่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเสริมสร้างหรือรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีท้องถิ่นตลอดจนการเคารพมรดกทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยสมาชิกในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรกิจกรรมต่างทุกประเภทในชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเอง อาทิ เช่น ที่พัก อาหาร สถานที่ท่องเที่ยว แนะนำการท่องเที่ยวในชุมชน และการขายงานฝีมือ การจัดสรรจะอยู่ในรูปแบบของการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้นำเที่ยว กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน กลุ่มจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ กลุ่มผ้าทอพื้นบ้าน เป็นต้น การจัดกลุ่มจะจัดตั้งขึ้นบนฐานของเอกลักษณ์ที่ชุมชนปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แต่ขณะเดียวกันกิจกรรมเหล่านี้มักตกอยู่ภายใต้กรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของของบริษัทและรีสอร์ทขนาดใหญ่ที่มีการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่จำกัดของชุมชนหรือสมาชิกชุมชนโดยได้รับการว่าจ้างแรงงานที่มีทักษะต่ำและมีรายได้ต่ำของชุมชนเข้ามาแทนที่ความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่แท้จริง

จากที่กล่าวไว้ในข้างต้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม (Goodwin & Santilli, 2009) เป็นกระบวนการที่ชุมชนสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้ตามหลักการของตัวเอง นักวิชาการพยายามที่จะค้นหาหลักการต่างๆ ที่จะใช้เพื่อสร้างความมั่นใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน REST (2010) ได้ระบุว่า แนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือที่ชุมชนใช้ในการพัฒนาชุมชน อนุรักษ์วิถีชีวิต พื้นฟูขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามเพื่อการสืบทอดและสืบสานต่อไป และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นเจ้าของในการท่องเที่ยวของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในกระบวนการจัดการทุกด้าน (3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจและความหวงแหนในชุมชน (4) การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิต (5) การติดตามและตรวจสอบความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (6) การรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน (7) ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (8) การเคารพความแตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (9) การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมระหว่างสมาชิกในชุมชน และ (10) การมีส่วนร่วมในสัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน การริเริ่มด้านการท่องเที่ยวของชุมชนทุกรูปแบบมีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกในชุมชน และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทุกรูปแบบมีผลต่อการพัฒนาคนในชุมชนและชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบผลประโยชน์ของชุมชนจึงถูกนำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาและการท่องเที่ยวถูกมองว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถช่วยชุมชนได้ (Mann, 2006; McGettigan et al., 2006)

สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยถูกนำมาใช้เป็น “เครื่องมือ” ที่รัฐบาลให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ของชุมชนและประเทศชาติ (Thongma, 2007) แนวคิดและกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับความนิยม สนับสนุนอย่างแพร่หลายทั่วทุกภาคของประเทศ ทั้งทางด้านวิชาการที่มุ่งเน้นวิจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของชุมชน โดยชุมชนที่มีความตั้งใจ ความต้องการที่มีพร้อมร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนก็จะได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนที่จะจัดการและพัฒนาระบบการจัดการอย่างต่อเนื่องและพัฒนาไปเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แต่ชุมชนที่ขาดความพร้อมของผู้คนในชุมชนก่อให้เกิดแรงผลักดันจากภายในสู่ภายนอกได้น้อยพบอุปสรรคและข้อจำกัดที่หลากหลายที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยว เช่น ภาวะผู้นำ กระบวนการมีส่วนร่วม การจัดการผลประโยชน์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการทรัพยากรของชุมชน ล้วนแล้วแต่เป็นข้อจำกัดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นสาเหตุของปัญหาในชุมชนที่ตามมา สำหรับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาและเป็นที่ยอมรับอย่างชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนบ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่คนในชุมชนริเริ่มพัฒนาให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวจนกลายเป็นที่รู้จักทั้งในระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ด้วยศักยภาพ ความมีชื่อเสียง และการได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านการศึกษา การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสถาบันการศึกษาด้านการพัฒนาการจัดการ ด้านรูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ จนกลายเป็นชุมชนต้นแบบทางด้านการพัฒนาและจัดสรรทรัพยากรนำไปสู่การได้รับการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานถนนสู่ชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนอย่างสะดวก และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้ต้องการมาเยือน เยี่ยมชม เดินทางมาท่องเที่ยว ตลอดจนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบและกระบวนการในการจัดการชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ จนได้รับการแนะนำให้เดินทางท่องเที่ยวจากเว็บเพจท่องเที่ยว สื่อโฆษณาออนไลน์ทางการท่องเที่ยว การบอกต่อของผู้มาเยือนตามกระแสสังคมโซเชียลมีเดียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่จะต้องเดินทางมาเยือนโดยเฉพาะวันหยุดยาวทำให้เกิดปัญหาทั้งเฉพาะหน้าและปัญหาระยะยาวที่ต้องวางแผนในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ การมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนไม่มีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน และส่วนใหญ่หารายได้เสริมจากการท่องเที่ยว (Poonak, 2015) โดยสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยกำลังเผชิญกับข้อจำกัดและอุปสรรคต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจากชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวและการให้บริการการจัดการพื้นที่จอตลอด มีคฤหาสน์ท้องถิ่นไม่เพียงพอ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารไม่สะดวก ชาวบ้านบางกลุ่มขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอกชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งที่พัก ร้านอาหาร และอื่นๆ มีการถูกล้างพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม ชุมชนไม่สามารถบริหารและจัดการพื้นที่ได้ตามรูปแบบอย่างเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นและตามมาอีก เช่น การจัดการขยะ การดูแลสวนสมุนไพร การจัดการระบบภายในชุมชนและความรู้สึกของคนในชุมชน ความแออัด ตลอดจนผลกระทบด้านนิเวศต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบด้านลบโดยตรงกับชุมชนและคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจุดวิกฤตด้านนิเวศวิทยา ด้านจิตวิทยา ด้านสุขภาพของชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นนับได้ว่าเป็นจุดที่เปราะบางของชุมชนที่ต้องหาวิธีการในการแก้ไขและป้องกันชุมชน (Tidtijumreonporn, 2014)

นอกจากนี้สถานการณ์นักท่องเที่ยวในปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องประกอบกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเมื่อก่อนเดินทางมาเพื่อพักผ่อน ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน การจัดการระบบนิเวศป่าต้นน้ำ แต่ปัจจุบันรูปแบบการเดินทางก็เปลี่ยนไปโดยเดินทางมาเช้าและกลับในตอนเย็นซึ่งมีเหตุผลในการเดินทางมาท่องเที่ยวตามกระแสโซเชียลมีเดีย การมุ่งหาสิ่งที่ถูกสื่อสารออกบนพื้นที่โลกออนไลน์โดยปราศจากความสนใจเกี่ยวกับรากฐานที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพียงเพื่อต้องการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวมากเกินไป ตามหลักการของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนต้องทำหน้าที่ให้ข้อมูลแนะนำชุมชนที่ถูกต้องน่าสนใจและน่าภูมิใจของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว การแสดงถึงความเชื่อในหลักปฏิบัติของชุมชนที่เคร่งครัด การทวงแทนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อกันมา โดยที่ชุมชนไม่ละทิ้งรากฐานของวิถีชีวิตหรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามกระแสของวัฒนธรรมอื่นมากเกินไป ตลอดจนการมุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะเป็นรายได้เสริมของชุมชน โดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่ควรจะเป็นช่องทางในการปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน แทนที่การสืบทอดวิถีชีวิตและอาชีพดั้งเดิมของคนในชุมชน

โอกาสของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมที่เป็นรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาแบบบูรณาการเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการตอบสนองทางยุทธวิธีต่อความท้าทายระดับโลกที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง ประโยชน์ที่เป็นไปได้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีความแตกต่างกันไปตามมุมมองทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของแต่ละชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ (Weaver & Lawton, 2007)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการจัดหาสินค้าและบริการในชุมชนท้องถิ่นทั้งธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลาง ตลอดจนผู้ประกอบการภายนอกชุมชนที่สามารถให้บริการที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม และบริการอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ศิลปะและงานฝีมือจะได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนมากขึ้นในพื้นที่การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามชุมชนต่างๆ เนื่องจากโอกาสในการพัฒนาถูกสร้างขึ้นสำหรับผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางที่อยู่นอกระบบที่ไม่สามารถเข้าถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลักของประเทศได้ (Sebele, 2010) นอกจากนี้มุมมองด้านสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวโดยชุมชนถือว่าอยู่ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพภายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา (Kiss, 2004) อีกทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยสร้างและเพิ่มความยั่งยืนทางสังคมและขีดความสามารถให้กับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเอง เกิดการจ้างงานภายในชุมชนซึ่งช่วยลดปัญหาการย้ายถิ่นของกลุ่มคนวัยทำงานเข้าสู่เขตพื้นที่เมือง และยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและคนในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การรักษาวรรณกรรม รากเหง้าทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมในการเพิ่มพลังในการอนุรักษ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะโครงการการจัดการและการอนุรักษ์ระบบนิเวศของชุมชนเป็นการพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้และสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Asker et al., 2010)

หนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การสร้างโอกาสการจ้างงานสำหรับชุมชนท้องถิ่น โดยการจ้างงานเริ่มตั้งแต่การทำความสะอาดจนถึงการเป็นเจ้าของกิจการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชน

นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า การรับว่าจ้างงานชั่วคราว (Part time) ที่ไม่ต้องว่าจ้างอย่างถาวรสามารถช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของครัวเรือนได้ แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การหมุนเวียนทางการเงินภายในชุมชนที่เกิดจากสถานประกอบการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ร้านอาหาร ที่พักในชุมชน และร้านขายของที่ระลึก ซึ่งเป็นรายได้ทางอ้อมสำหรับครัวเรือนและชุมชนจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผ่านบริการต่าง ๆ เหล่านี้ภายในชุมชน ซึ่งผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมของรายได้เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยในระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นและจะสร้างระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อไปโดยประโยชน์ทางเศรษฐกิจผ่านระบบการท่องเที่ยว

ความท้าทายและอุปสรรคของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาบนพื้นฐานที่อาศัยทรัพยากรและความต้องการของชุมชนในการตัดสินใจ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องเป็นผู้ควบคุมและจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งเพื่อจะช่วยรักษาผลประโยชน์ของชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้การท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุผลของการพัฒนาชุมชนเป็นแนวคิดที่ยอดเยียม แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาและความท้าทายระดับของความสำเร็จในการพัฒนามีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เรียกว่า “ความท้าทาย” ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละพื้นที่ ความท้าทายเหล่านี้คือที่จะระบุก่อนที่จะมีการดำเนินการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยความท้าทายและอุปสรรคต่อการพัฒนาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

1) ลักษณะความแตกต่างของชุมชน ความท้าทายที่เห็นได้ชัดเห็นว่าชุมชนถูกแบ่งระดับที่แตกต่างกันโดยอาศัยความซับซ้อนทางโครงสร้างประชากรศาสตร์ เช่น เพศ ปัจจัยทางชาติพันธุ์ สถานะทางสังคม และครอบครัวหรือบุคคลบางกลุ่มในชุมชนมักจะอ้างสิทธิ์เนื่องจากมีสถานะทางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลและสามารถควบคุมอำนาจการจัดการ ซึ่งมีแนวโน้มที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ที่สมาชิกในชุมชนจะสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเท่าเทียมกัน

2) การขาดฐานข้อมูลสารสนเทศและอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เป็นความท้าทายอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนในการใช้การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ในกระบวนการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นชุมชนจึงเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มอื่นภายนอกชุมชน ถ้าเสถียรภาพการเงินภายในประเทศนั้นๆ ไม่นั่นคงก็จะก่อให้เกิดสูญเสียการควบคุมสู่ผลประโยชน์ภายนอก ซึ่งตรงกันข้ามกับเป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติ Timothy (2002) ได้กล่าวว่าการอุปสรรคของการนำการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้มีความเกี่ยวข้องกับ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประเพณีทางสังคม วัฒนธรรมและเชื้อชาติ โดยปัญหาทางสถานะทางเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ขาดการตระหนัก การขาดความร่วมมือ และการเป็นหุ้นส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

นอกจากนี้ Ndlovu & Rogerson (2004) ได้เน้นย้ำถึงปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศกำลังพัฒนา ประกอบด้วย ระดับความต้องการของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคนในชุมชน การเข้าถึงข้อมูล ความตระหนักและความเชี่ยวชาญของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการประสานงานและความร่วมมือเพื่อสร้างความมั่นใจต่อความสำเร็จของ

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างไรก็ตามความจำเป็นหรือเหตุผลในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องของธุรกิจที่แยกออกจากผลประโยชน์ของชุมชน (Mearns, 2003) การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ควรมองข้ามปลายทางสุดท้ายของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ชุมชนหลุดพ้นจากความยากจนแต่ต้องหาวิธีการควบคุมและป้องกันที่ดินและทรัพยากรของชุมชนโดยใช้ศักยภาพและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองและชุมชน

3) การขาดทักษะของชุมชน กล่าวได้ว่า ชุมชนสามารถสร้างอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้แม้จะมีความพร้อมด้านประเพณีท้องถิ่น คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม และทัศนคติต่อนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การขาดทักษะบางอย่างที่จำเป็นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและชุมชนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการผู้ประกอบการและการตลาดที่ดีเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพื่อให้แน่ใจว่าการก้าวเข้าสู่ตลาดการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นมิตรและมีมิตรภาพที่ดีต่อนักท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่มโอกาสทางธุรกิจของชุมชนเพิ่มมากขึ้นสำหรับการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปก็ส่งผลเสียต่อโอกาสในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำคัญในการตระหนักถึงผลประโยชน์ของชุมชน

4) ความท้าทายด้านโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวได้ว่า ศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นอยู่กับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ โดยทรัพยากรที่มีศักยภาพเหล่านี้ เรียกว่า “สินทรัพย์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน” ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติไปจนถึงวัฒนธรรมและหัตถกรรมของชุมชน แม้ว่าการแหล่งท่องเที่ยวหรือสินทรัพย์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นโอกาสที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่โอกาสดังกล่าวจะถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อาทิเช่น แหล่งน้ำ และที่ดิน โดยปัญหาที่พบบ่อยในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า และน้ำประปาที่เป็นความท้าทายของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนนักท่องเที่ยว ประเภทของนักท่องเที่ยว และกระแสการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว การสูญเสียการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางความคืบหน้าในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ แต่ถ้ามีสภาพถนนที่ยากลำบากต่อการสัญจรรอบๆ สถานที่ท่องเที่ยวก็อาจเป็นปัจจัยด้านลบต่อการแข่งขันของสถานที่ท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวของพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะถนนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

5) ผลกระทบเชิงลบของการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชนมากขึ้นด้วยการช่วยเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้กับผู้อาศัยในชุมชนเป็นผู้ประกอบการทำให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชน และการท่องเที่ยวยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันหากกระบวนการพัฒนาเหล่านี้ไม่ได้รับการวางแผนในการจัดการที่ดีอย่างรัดกุมต่อสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนจะทำให้เกิดความเสื่อมโทรม เสื่อมสภาพทางสังคมวัฒนธรรมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจค้าปลีกและบริการที่หลากหลาย และค่าใช้จ่ายที่สำคัญและใหญ่ที่สุด คือ เงินเดือนและค่าจ้างสำหรับพนักงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งมีพนักงานจำนวนมาก

น้อยที่มาจากชุมชนท้องถิ่น ฉะนั้นหากชุมชนพึ่งพาการท่องเที่ยวมากเกินไปอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจของชุมชนที่อัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลักและจะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าและบริการที่มีต่อนักท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวที่ควรสามารถเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ในชุมชน

แม้การท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบด้านบวกต่อชุมชนหากชุมชนปราศจากการวางแผนและการจัดการที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมได้ซึ่งเป็นความท้าทายต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว หากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมฐานทรัพยากรของชุมชนจะเสื่อมโทรมและเสื่อมสภาพลงไป ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความไร้ระเบียบของนักท่องเที่ยวสามารถนำไปสู่ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ เช่น ขยะมูลฝอย การกัดเซาะชายฝั่งและตลิ่ง การลึกล้ำน้ำและลำคลอง มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางอากาศ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมุ่งเน้นการจัดการบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้นในชุมชนตลอดจนมุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์

ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน หากสมาชิกในชุมชนบางคนหรือบางกลุ่มไม่ตระหนักถึงความสำคัญอย่างสอดคล้องกันจะก่อให้เกิดการวางแผนการต่อต้าน จนนำไปสู่ความขัดแย้งของชุมชนได้ หากเกิดความเข้าใจและความต้องการที่ไม่สอดคล้องในทิศทางเดียวกันจะทำให้ชุมชนเป็นเพียงสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพียงเท่านั้นแต่ขาดการบริหารและจัดการโดยคนในชุมชน ความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องอาศัย “กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการทบทวนผลการวิจัยที่ผ่านมาของ Murphy (1987) ได้ยืนยันถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนขั้นตอนต่างๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงขั้นตอนการประเมินผลที่ได้รับการอธิบายเพิ่มเติมจากงานวิจัยของ Denman (2001) ว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญที่มีความซับซ้อนสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะประสบความสำเร็จ รวมทั้งงานวิจัยของ Okazaki (2008) ว่าการมีส่วนร่วมจะทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการป้องกันธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนในฐานะที่เป็นเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดรายได้ต่อชุมชนมากขึ้น และงานวิจัยของ Cooper (2004) การริเริ่มการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนจะทำให้ประสบความสำเร็จสูงสุดในการบรรลุเป้าหมายและการมีส่วนร่วมยังช่วยจัดการความขัดแย้งภายในชุมชน ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การสร้างการรับรู้และความตระหนักให้กับคนในชุมชน 2) ความพร้อมของคนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) การยอมรับของคนในชุมชนที่เกิดจากความต้องการ ความเข้าใจ ความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชุมชน 4) ภาวะผู้นำและศักยภาพของผู้นำชุมชน 5) การสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการที่ชัดเจนในการสร้างความเข้าใจและเผยแพร่ข้อมูลช่วยระดมคนเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นจำนวนมาก และ 6) การสร้าง

ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากขาดหรือต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน เพื่อเติมเต็มและต่อยอดงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

นอกจากนี้คณะกรรมการและผู้บริหารกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และชุมชนเพื่อหลีกเลี่ยงทัศนคติเชิงลบจากชุมชน โดยที่ชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการลงทุนเพื่อพัฒนาผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งต้องมีการจัดการประชุมบ่อยครั้งอย่างเป็นประจำ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และเข้าใจถึงการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้ชุมชนต้องการที่จะแบ่งปันความรับผิดชอบและปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมไม่ควรจำกัดเฉพาะชุมชนต้องรวมถึงทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรไม่แสวงผลกำไร (NGOs) โดยเฉพาะรัฐบาลจำเป็นต้องเข้าใจถึงสถานการณ์การดำเนินงานและหาวิธีการในการสนับสนุนการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไปซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยไม่กระทบต่อผลประโยชน์ของชุมชน

บทสรุป

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและคงความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ทางใต้ได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยที่คนในชุมชนเป็นผู้รักษาผลประโยชน์และจัดการผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยตนเอง ซึ่งหัวใจหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยที่การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชน ชีตความสามารถของชุมชน และขีดความสามารถของทรัพยากรในชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวจึงจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทั้งโอกาสและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยหลายปัจจัยที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น หากภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการหาวิธีการแก้ไขปัญหาและกระบวนการป้องกันผลประโยชน์ของชุมชนให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่แตกต่างกัน การเข้าถึงผลประโยชน์ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เกิดเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของคนในชุมชนตลอดจนการปลูกจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามจารีตประเพณี กฎข้อบังคับของชุมชนจะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ ในมิติของการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ประเทศไทยต้องตระหนักถึงการวางรากฐานแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความครอบคลุมและรอบคอบต่อชุมชน ซึ่งในเชิงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา แต่ด้วยความพร้อมของชุมชนและคนที่อาศัยในชุมชนทั่วทั้งประเทศมีความหลากหลายและมีความต้องการในการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป

หากมองในมุมของรัฐบาลส่วนกลางการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าถึงทรัพยากรและจัดสรรทรัพยากรในชุมชนเหล่านั้นด้วยตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วนั้นผลประโยชน์มักเอื้อต่อผู้นำชุมชนและผู้มีบารมีในชุมชนเพียงกลุ่มเดียวโดยใช้ทรัพยากรของชุมชนในการหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและกลุ่มซึ่งเป็นอุปสรรคอีกหนึ่งข้อที่ไม่ควรละเลย

2. ด้านการวางแผน กระบวนการวางแผนและการกำหนดวิธีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและแยกย่อยต่อการประเมินและตรวจสอบผลประโยชน์ว่าเอื้อต่อคนในชุมชนทั่วถึงอย่างแท้จริงหรือไม่อย่างไร เพราะยังมีหลายพื้นที่ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ การเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว (ชุมชน) ผู้ประกอบการทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน (ผู้ประกอบการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยชื่อเสียงของชุมชน)

3. ด้านการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชนในการทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนและบริเวณใกล้เคียงต้องมีความเชื่อมโยงกับการสร้างรายได้ภายในชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งมีผลต่อความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชนในการทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองได้อย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับคนในชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและไม่ย้ายถิ่นฐานออกนอกชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Asker, S., Boronyak, L., Carrard, N., & Paddon, M. (2010). *Effective Community Based Tourism: A Best Practice Manual*. Sydney, Australia: Institute for Sustainable Futures, University of Technology.
- Cooper, G. (2004). Community based tourism experiences in the Caribbean: Lessons and key consideration. *Paper presented at the Caribbean Tourism Organization Sixth Annual Caribbean Conference on Sustainable Tourism Development: "Keeping the right balance –Land and Sea Encounters."*. Havana, Cuba, 6-7.
- Denman, R. (2001). *Guidelines for Community Based Ecotourism Development*. Washington: McGraw-Hill.
- Forstner, k. (2004). Community Ventures and Access to markets: The Role of Intermediaries in Marketing Rural Tourism Products. *Development policy Review*, 22 (5), 497-514 Retrieved June 8, 2018, from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-7679.2004.00262.x>.

- Goodwin, H. & Santilli, R. (2009). *Community Based Tourism: A success?*. Germany: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). ICRT Occasional Paper 11. Retrieved June 15, 2018, from <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>.
- Kiss, A. (2004). *Is community-based eco-tourism a good use of biodiversity conservation funds? In Trends in Ecology and Evolution*. Retrieved July 25, 2018, from <http://dss.ucsd.edu/~ccgibson/docs/Kiss%20-%20%20Ecotourismbased%20conservation.pdf>.
- Mann, S. (2006). *Ethiopia, in Makeda's Footsteps: Towards a Strategy for Pro-Poor Tourism Development*. Washington, DC: World Bank report to Ethiopian Government.
- McGettiganet, F., Burns, K. & Candon, F. (2006). *Community Empowerment Through Voluntary Input: A Case Study of Kiltimagh Integrated Resource Development (IDR) in Smith*. London, UK: MPG Books.
- Mearns, K. (2003). Community Based Tourism: The Key to Empowering the Sankuyo Community in Botswana. *Africa Insight*, 33 (1/2), 29-32 Retrieved June 8, 2018, from <https://www.academia.edu/408924/CommunityBasedTourismtheKeytoEmpoweringtheSankuyoCommunityInBotswana>.
- Mountain Institute. (2000). *Community Based Tourism for Conservation and Development A Resource Kit*. Washington D.C: USA.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A community approach*. London, UK: Routledge.
- Ndlovu, N. & Rogerson, C.N. (2004). *The Local Economic Impacts of Community Based Tourism in the Eastern Cape*. Pretoria: Africa Institute of South Africa.
- Poonak, W. (2015). The Potentials of Amphawa Community in Managing Community-Based Tourism of the Amphawa Floating Market. *Academic Services Journal Prince of Songkla University*, 26 (1), 63-74. (In Thai)
- REST. (2010). *Community based tourism handbook: Principles and meaning*. Retrieved July 25, 2018, from <http://www.sribd.com/doc/32621006/community-basedtoutism>.
- Sarobol, S. (2003). *Community Based Tourism CBT: Concept and Experiences of the Northern Region*. Chiang Mai: Thailand Research Fund. (In Thai)
- Scheyvens, R. (2002). *Tourism for development: empowering communities*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Sebele, L.S. (2010). *Community-Based Tourism Ventures, Benefits and challenges, Khama Rhino Sanctuary*. Harry Oppenheimer Research Centre, University of Botswana: Botswana.

- Tidtijumreonporn, T. (2014). *Capacity Management for Community Based Tourism: CBT in Kampong, Mae On District, Chiang Mai Province, Phase 1*. Payap University. Chiang Mai: Thailand Research Fund. (In Thai)
- Thongma, W. (2007). Community Based Tourism: CBT for Improving the Quality of Life of Communities in Forest Land. *Training Manual*. Retrieved July 25, 2018, from www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc. (In Thai)
- Timothy, D. (2002). *Tourism and Community Development Issues*. New York, USA: Channelview.
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of Sustainable Tourism*, 16 (5), 511-530.
- Weaver, D.B. & Lawton, L.J. (2007). Twenty years on: The State of Contemporary Ecotourism Research. *Tourism Management*. 28: 1168-1179. Retrieved July 12, 2018, from: www.ethioembassy.org.uk/trade_and_investment/Tourism_2010.pdf.

คำแนะนำในการเตรียมและการส่งต้นฉบับ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มีความยินดีที่จะรับบทความจากทุกท่าน เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสาร เพื่อความสะดวกในการพิจารณา จึงขอแนะแนวทางการเตรียมต้นฉบับและส่งต้นฉบับ ดังนี้

ประเภทของบทความ

1. **บทความวิจัย (Research Article)** หมายถึง งานเขียนที่นำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

2. **บทความวิชาการ (Academic Article)** หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นความรู้ใหม่หรือแนวคิดใหม่ กล่าวถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ มีการใช้แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะ

3. **บทความปริทัศน์ (Review Article)** หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

4. **บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)** หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า และคุณภาพ ของหนังสือ บทความ หรือผลงานสิ่งประดิษฐ์ โดยใช้หลักวิชาและดุลพินิจที่เหมาะสม

องค์ประกอบของบทความ

1. บทความวิจัย (Research Article)

บทความวิจัย ประกอบด้วยชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ โดยมีข้อมูลเรียงตามลำดับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมล ของผู้เขียนสำหรับติดต่อ ในส่วนบทคัดย่อต้องระบุถึงแบบแผนของการวิจัย วัตถุประสงค์ ประชากรและตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ความยาวไม่เกิน 250 คำ ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ในส่วนเนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

2. บทความวิชาการ (Academic Article)

บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้นิพนธ์ สำหรับติดต่อกันในส่วนบทคัดย่อ ต้องระบุถึงวัตถุประสงค์ สำคัญ สรุป และข้อเสนอแนะ โดยเนื้อหาในบทคัดย่อความยาวไม่เกิน 250 คำ ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ในส่วนเนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากบทนำ ที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ ในส่วนของเนื้อหาสาระ จะเป็นการอธิบายหรือวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจเอกสารหรืองานวิจัยเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนสามารถแสดงทัศนะทางวิชาการของตนเองไว้อย่างชัดเจนด้วย ส่วนสุดท้ายจะเป็นส่วนสรุปและข้อเสนอแนะ มีการเขียนเอกสารอ้างอิงที่ครบถ้วนสมบูรณ์

3. บทความปริทัศน์ (Review Article)

บทความปริทัศน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้เขียน สำหรับติดต่อกัน บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่นำเสนอ ในส่วนของเนื้อหาของบทความ ต้องมีบทนำ เพื่อกล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่นำเสนอ ก่อนเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละประเด็น และต้องมีบทสรุปเรื่องที่เสนอ พร้อมข้อเสนอแนะจากผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวสำหรับผู้อ่านได้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจต่อไป ผู้เขียนควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ซึ่งผู้อ่านในสาขาอื่นสามารถเข้าใจได้

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้เขียน สำหรับติดต่อกัน ชื่อเรื่องของบทวิจารณ์หนังสือควรเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านและสื่อความหมายได้ชัดเจน เช่น ตั้งชื่อตามชื่อหนังสือที่ต้องการวิจารณ์ ตั้งชื่อตามจุดมุ่งหมายของเรื่อง ตั้งชื่อด้วยการให้ประเด็น ขวนคิด ขวนสงสัย เป็นต้น ในส่วนบทนำ เป็นการเขียนนำเกี่ยวกับหนังสือที่จะวิจารณ์ ในส่วนเนื้อหา เป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียด ในการวิจารณ์ โดยนำเสนอจุดเด่น และจุดบกพร่องของเรื่องอย่างมีหลักเกณฑ์และมีเหตุผล และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป เป็นการเขียนสรุปความคิดทั้งหมดที่วิจารณ์และให้แง่คิด หรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นอกจากนี้บทสรุปยังช่วยให้ผู้อ่านได้ทบทวน ประเด็นสำคัญของเรื่องและความคิดสำคัญของผู้วิจารณ์ แม้ว่าผู้อ่านอาจจะไม่ได้อ่านบทวิจารณ์ทั้งบท แต่ได้อ่านบทสรุปก็สามารถทราบเรื่องของหนังสือที่นำมาวิจารณ์ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่มีต่อหนังสือเรื่องนั้นได้

การเตรียมต้นฉบับ

1. ขนาดของบทความ: ควรจัดพิมพ์บทความด้วย Microsoft Word บนกระดาษขนาด A4 หน้าเดียว ประมาณ 26 บรรทัด ต่อ 1 หน้า แบบแนวตั้ง (Portrait) รูปแบบตัวอักษร (Font) ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร (Font size) เท่ากับ 16 และใส่เลขหน้าตั้งแต่ต้นจนจบบทความที่ด้านบนขวาของกระดาษ (ยกเว้น หน้าแรก) ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า สำหรับการตั้งค่าหน้ากระดาษ (Page setup) และส่วนระยะ ขอบ (Margins) กำหนดดังนี้

ด้านบน (Top)	2.54 ซม.	ด้านล่าง (Bottom)	2.54 ซม.
ด้านซ้าย (Left)	2.54 ซม.	ด้านขวา (Right)	2.54 ซม.
หัวกระดาษ (Header)	1.25 ซม.	ท้ายกระดาษ (Footer)	1.25 ซม.

2. ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน และสังกัด (Title, Author's name, Author's affiliation): ชื่อเรื่องภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษจัดกึ่งกลาง ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนา ส่วนชื่อ-นามสกุลผู้เขียน และสังกัด ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ชื่อผู้เขียนให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของ ตัวอักษร 16 ตัวหนา และไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ เช่น นาย นาง นางสาว ดร. ผศ. รศ. ศ. เป็นต้น ส่วนสังกัดให้ใช้ ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวหนา ให้ระบุสาขาวิชา ภาควิชา คณะ สถาบัน หรือหน่วยงาน ที่สังกัด พร้อมอีเมลในการติดต่อ ทั้งนี้ กรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้ระบุด้วยว่าใคร คือ ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

3. บทคัดย่อ (Abstract): หัวข้อบทคัดย่อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนา และขีดซ้าย ส่วนเนื้อความในบทคัดย่อและคำสำคัญให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา หากเป็นบทความภาษาไทยให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นบทความ ภาษาอังกฤษ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ (หรืออาจมีบทคัดย่อภาษาไทยด้วยหรือไม่ก็ได้) ทั้งนี้ บทคัดย่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมกันไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ A4 ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ มีความยาวประมาณ 250 คำ จะต้องพิมพ์คำสำคัญในบทคัดย่อภาษาไทย และพิมพ์ Keywords ในบทคัดย่อภาษาอังกฤษของบทความ เรื่องนั้นด้วย จำนวนไม่เกิน 5 คำ

4. เนื้อหา (Content): หัวข้อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนาและขีดซ้าย ส่วนเนื้อความในแต่ละหัวข้อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา

5. รูปภาพและตารางประกอบ: ควรมีภาพที่ชัดเจน ถ้าเป็นรูปถ่ายควรมีภาพถ่ายจริงแนบมาด้วย หากเป็น ภาพที่คัดลอกมาจากแหล่งอื่นควรเขียนแหล่งอ้างอิงนั้นด้วยตามหลักวิชาการ กรณีรูปภาพให้ใช้คำว่า “ภาพที่” กรณี ตารางให้ใช้คำว่า “ตารางที่”

6. เอกสารอ้างอิง (References): การเขียนอ้างอิงให้ใช้ระบบ APA โดยมีเงื่อนไขดังนี้

6.1 เอกสารที่นำมาอ้างอิงต้องมีไม่เกิน 20 รายการ และไม่ควรมีอายุเกิน 10 ปี ยกเว้นแนวคิดหรือทฤษฎี ที่เกิดมาก่อน 10 ปีและในปัจจุบันยังมิได้นำมาใช้ อนุโลมให้นำมาใช้อ้างอิงได้

6.2 ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และเรียงตามลำดับตัวอักษร

6.3 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบนามปี [นามสกุล, ปี หรือ นามสกุล (ปี)] และอ้างอิงโดยใช้นามสกุลภาษาอังกฤษเท่านั้น เช่น Yurarach (2017) หรือ (Yurarach, 2017) เป็นต้น ทั้งนี้ หากมีผู้เขียน 2 คน ให้ใส่นามสกุลทั้งสองคน เช่น Yurarach & Yoothanom (2017) หรือ (Yurarach & Yoothanom, 2017) หากมีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้ใส่นามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “et al.” เช่น Yurarach et al. (2017) หรือ (Yurarach et al., 2017) เป็นต้น

6.4 เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด โดยมีแนวทางดังนี้

(1) ต้องแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ โดยยังคงเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเดิมไว้ด้วย เขียนจัดเรียงคู่กัน โดยให้เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลขึ้นก่อนและตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทย และเติมคำว่า “(in Thai)” ต่อท้ายเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาไทย

(2) การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง กรณีเอกสารอ้างอิงที่แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษให้เรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาอังกฤษ และรายการเอกสารอ้างอิงทุกรายการ หากมีผู้เขียนไม่เกิน 6 คน ให้ใส่ชื่อให้ครบทุกคน แต่หากมีมากกว่า 6 คน ให้ใส่ชื่อทั้ง 6 คน หลังจากคนที่ 6 ให้ตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างที่ 1 หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี).สถานที่พิมพ์ (เมือง): สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

Chantavanich, S. (2014). *Qualitative Research Methods*. 22nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างที่ 2 วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Siriprakob, P. (2010). Autonomous Public Organization and Its Autonomy: A Preliminary Finding.

Sripatum Review of Humanities and Social Sciences, 10(2), 63-77. (in Thai)

ปกรณ ศิริประกอบ. (2553). องค์การมหาชนกับความเป็นอิสระ: ข้อค้นพบเบื้องต้น. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 63-77.

ตัวอย่างที่ 3 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก: URL.

Wikipedia free encyclopedia. (2018). *Globalization* [Online]. Retrieved May 23, 2018,
from: <http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>. (in Thai)
วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). *โลกาภิวัตน์* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2561, จาก:
<http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>.

ตัวอย่างที่ 4 รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (ชื่อเอกสาร), วัน เดือน ปี สถานที่
จัด, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Sorntanong, M. (2018). Guidelines for Tourism Management by Identity and Community in
the Cultural Tourism of Elephant's Village Pa-Nied Luang at Pranakorn Sri
Ayutthaya Province. *The Proceedings of the 13th National and International
Sripatum University Conference (SPUCON2018)*, 20 December 2018 at Sripatum
University (Bangkhen Campus), 2112-2122. (in Thai)
มานะศิลป์ ศรีทงศ์. (2561). “แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหมู่บ้านช้างเพนียดหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” รายงาน
สืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 13 ประจำปี
2561, วันที่ 20 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2112-2122.

ตัวอย่างที่ 5 วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์, ชื่อมหาวิทยาลัย.

Boonlom, P. (2017). *A Survey of the Attitudes of Local Residents toward Phase 1 of
the Proposed Special Economic Zone Development Plan for Klong Yai
District, Trat Province*. Independent Study of the Degree of Master of Public
Administration Program in Local Government. Chanthaburi: Rambhai Barni
Rajabhat University. (in Thai)
ปกรณ บัญลอม. (2560). *การขานรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน อำเภอ
คลองใหญ่ จังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น.
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*.

7. บทความทุกเรื่องที่จะส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณา ต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเผยแพร่ของวารสารอื่นๆ

8. การส่งต้นฉบับบทความ (Submission)

8.1 ส่งต้นฉบับบทความในรูปแบบของไฟล์ word และ/หรือ pdf ตามรูปแบบของวารสารผ่านระบบ ThaiJo โดยให้ผู้เขียนเข้าไปลงทะเบียนและทำตามขั้นตอนของระบบ สามารถเข้าไปดำเนินการได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

8.2 ส่งสลิปเงินโอนเข้าบัญชีธนาคาร (ค่าพิจารณาบทความ) มาที่อีเมล research@spu.ac.th หรือส่งไปรษณีย์มาที่กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(1) ชื่อบัญชีธนาคาร

ธนาคารกรุงเทพ สาขามหาวิทยาลัยศรีปทุม

ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

เลขที่บัญชี 006-8-07686-8

(2) กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่อยู่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เลขที่ 2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1252, 1155 โทรสาร ต่อ 2187

อัตราค่าธรรมเนียมและเงื่อนไขในการพิจารณาบทความ

1. ผู้เขียนจ่ายค่าพิจารณาบทความ ในอัตรา 4,000 บาท ต่อ 1 บทความ
2. การจ่ายเงินค่าพิจารณาบทความ ให้จ่ายผ่านระบบการโอนเข้าบัญชีธนาคารเท่านั้น
3. กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่าในกรณีใดๆ
4. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงบทความที่เคยตีพิมพ์ในวารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในบทความของตนเองอย่างน้อย 1 บทความ

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อพิจารณานำลงวารสารศรีปทุมปริทัศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่ง.....อาจารย์ประจำสาขาวิชา/ภาควิชา.....

คณะ.....มหาวิทยาลัย.....

ขอส่ง () บทความวิจัย () บทความวิชาการ

() บทความหนังสือ () บทความปริทัศน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย)

ชื่อผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก หมู่ที่.....ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

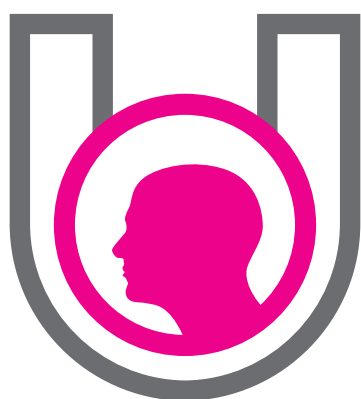
() เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์

ลงนาม

(.....)

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
SRIPATUM
UNIVERSITY
CONFERENCE
2020

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2562

บทความวิจัย

- 07 การเปรียบเทียบวิธีการนิยามศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กับพจนานุกรมภาษาลาว สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 : นาวอน จอน, สิริวรรณ นันทจันทกุล, พุทธชาติ โพธิ์มา
- 21 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันการศึกษาขั้นสูงของกองทัพบกสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 : ธัชกร ภูวพัฒน์นวล
- 35 การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดีของผู้บริหารสถานศึกษา : เสนอพร ฉันทังกูร, ชวลิต เกิดทิพย์, เรขา ฐะสุวรรณ
- 49 การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : อุไรวรรณ รินทพล, วิจิต อุ๋อัน
- 63 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและในโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเกาะสมุย : สุวิมลวรรณ ปราณิธรรม, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง
- 77 การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนอนุบาล เขตเมืองชัยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : วิไลลักษณ์ ศักดิ์ดวงสา, กักรัตรา พลงาม
- 94 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ : ตรีศม พรหมบุญ, ศิริพร เกตุสระน้อย, สิริลักษณ์ วนพร
- 110 การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีด้วยกฎหมายวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา : จิรศักดิ์กนก พริยสุวัฒน์
- 123 Situation Analysis and Level of Readiness of Thai Undergraduate institutions in Tourism and Hospitality to apply for international Accreditations, focusing on the UNWTO TedQual Certification : Jorge Amanz , Kanokkarn Kaewnuch
- 139 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : สุวรรณิ รุ่งจตุรงค์

บทความวิชาการ

- 154 สิทธิการให้คะแนนในสถานประกอบการ : ประเด็นใหม่ในด้านกฎหมาย : กัมภกร มหาเกลง
- 166 การบริหารความพึงพอใจของมนุษย์ในการบิน : ธนากร เอี่ยมปาน
- 177 การสังเคราะห์การท่องเที่ยวโดยชุมชน : โอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กมลชนก เกียรติศักดิ์ชัย, ศรินดา ประเสริฐสุด, เจริญรัตน์ ฉัตรภัทรพล

<http://sripatum-review.spu.ac.th>

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

ISSN 1513-7287

9 771513 728705

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
SRIPATUM
UNIVERSITY
CONFERENCE
2020